

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นชายแดนใต้ มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรมมาเพื่อการพัฒนาดังกล่าว และเนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่คนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มหาวิทยาลัยจึงให้ความสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมของชาวมุสลิม เช่น มหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรภาษาอาหรับในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ทั้งนี้เพราะภาษาอาหรับเป็นภาษาที่จารึกอัลกุรอานซึ่งเป็นคำสอนขององค์อัลเลาะห์ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของหลักสูตร นั่นคือ นักศึกษามีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอาหรับ และมีจริยธรรมที่ดี ทางหลักสูตรภาษาอาหรับจึงได้ส่งเสริมให้นักศึกษาก่อตั้งชมรมเปิดโลกอาหรับขึ้น

ชมรมเปิดโลกอาหรับ เป็นชมรมที่ก่อตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2559 ภายใต้การดูแลของสาขาวิชาภาษาอาหรับ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีเป้าหมายทั้งในการสนับสนุนการเรียนรู้และการใช้ภาษาอาหรับ และการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่สมาชิกชมรมและผู้สนใจ

สมาชิกของชมรมส่วนหนึ่งมาจากนักศึกษาในสาขาวิชาภาษาอาหรับ และอีกส่วนหนึ่งมาจากสาขาวิชาในคณะอื่นๆ ปัจจุบันมีจำนวน 64 คน จุดประสงค์สำคัญของนักศึกษาที่เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมก็คือเพื่อฝึกภาษาอาหรับเพิ่มเติม และเพื่อมีเพื่อน ส่วนเป้าหมายอีกอย่างหนึ่งของชมรมก็คือการฝึกฝนเรื่องจริยธรรมซึ่งอาศัยพื้นฐานจากศาสนานั้น นักศึกษาของชมรมก็มีสภาพเหมือนวัยรุ่นทั่วไป คือไม่ค่อยสนใจประคบประอมกับเหตุการณ์ที่ไม่ปกติใน 3 จังหวัดที่ต่อเนื่องมายาวนาน ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ไม่มีใครอยากยุ่งเรื่องของคนอื่น การแทรกแซงทางสังคมที่จะทำให้วัยรุ่นวิตกกังวลหากไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนาจึงมีน้อย สถานการณ์ที่วัยรุ่นปฏิบัติตนขัดกับหลักศาสนาจึงเกิดขึ้นได้โดยง่าย โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนสมัยใหม่และเข้ามาอยู่ในเมืองซึ่งสัมผัสกับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ได้ชัดเจนกว่าวัยรุ่นมุสลิมอื่น ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลที่ทางชมรมรวบรวมไว้เป็นเบื้องต้นว่านักศึกษาที่เป็นสมาชิกชมรมยังคงมีวัตรปฏิบัติที่สอดคล้องกับความหวงแหนวิถีของผู้นำผู้ใหญ่มุสลิมที่เห็นว่าเยาวชนมุสลิมในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ยังขาดจริยธรรมหรือไม่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งตามหลักที่ศาสนาวางแนวไว้ให้

จากความพยายามของชมรมที่พยายามปลูกฝังเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษามุสลิมหรือจริยธรรมของนักศึกษาที่เหมาะสมตามแนวทางศาสนา โดยใช้วิธีฝึกอบรมตามแนวทางเดิมที่เคยฝึกฝนกันมาคือการท่องเนื้อหาคัมภีร์และตีความโดยครูสอนศาสนาหรือผู้นำศาสนา ซึ่งพบว่านักศึกษาใน

ปัจจุบันไม่ค่อยสนใจ และอาจมองว่าเรื่องที่ทางศาสนาสอนกับเรื่องโลกอนาคตที่เขาต้องก้าวไปนั้นเป็นคนละเรื่องกัน กรณีเช่นนี้นับว่าเป็นประเด็นใหม่ หมายถึงว่าเยาวชนเองไม่ใช่ไม่ใส่ใจที่จะเรียนรู้หลักการทางศาสนา แต่เพราะเขาเห็นว่าโลกที่ทางศาสนาสอนกับโลกที่เขาต้องเดินไปข้างหน้าเป็นคนละเรื่องกัน ซึ่งที่จริงควรจะเป็นเรื่องเดียวกัน

ดังนั้นปัญหาจึงเกี่ยวข้องกับความคิดในการปลูกฝังแนวทางศาสนากับโลกของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่าควรจะต้องคิดเรื่องแนวทางการปลูกฝังแบบใหม่ คือยังคงใช้หลักศาสนาเป็นฐานในการวางทิศทางชีวิตให้แก่เยาวชน แต่วิธีอธิบายต้องใช้ภาษาและความหมายที่จะสามารถตีความชีวิตและโลกปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องกับชีวิตจริงที่นักศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้ประสบผลสำเร็จทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การที่จะทำให้วัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยหันกลับมา มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในฐานะมุสลิม หรือเรียกว่าจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิม จึงจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ทำให้หลักจริยธรรมดังกล่าวถูกอธิบายอย่างสอดคล้องกับสังคมสมัยปัจจุบัน ส่วนที่สองต้องมีวิธีการปลูกฝังที่น่าสนใจ

ประกอบกับมีความจริงที่ว่า มีชาวมุสลิมจำนวนมากที่ประสบผลสำเร็จในโลกสมัยใหม่ ในขณะที่ก็เป็นชาวมุสลิมที่ดีด้วย เช่น นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร ข้าราชการ นักวิชาการในสาขาต่างๆ ชาวมุสลิมดังกล่าวเป็นทั้งผู้ประสบผลสำเร็จในสังคมปัจจุบัน ซึ่งหมายถึงว่าเข้าใจสังคมปัจจุบันเป็นอย่างดี และใช้ความเข้าใจดังกล่าวสร้างความสำเร็จในอาชีพหรือวิชาชีพของตนได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นชาวมุสลิมที่ดีด้วย ชาวมุสลิมดังกล่าวทุกคนล้วนผ่านช่วงวัยรุ่นมาก่อน ดังนั้นหากเริ่มต้นด้วยความคิดว่าจะสร้างความหมายและแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่ศึกษานี้ น่าจะเริ่มต้นจากชาวมุสลิมดังที่ยกตัวอย่างมา เพราะจะเป็นแนวทางที่ยังใช้ศาสนาเป็นพื้นฐานในขณะที่สามารถใช้คำอธิบายหรือการตีความที่เข้ากับชีวิตในสังคมปัจจุบันของนักศึกษา ถ้าเป็นเช่นนี้ก็คาดหวังได้ว่าจะสามารถสร้างจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนมุสลิมได้ ดังนั้นจึงควรที่จะเริ่มต้นด้วยให้ชาวมุสลิมกลุ่มดังกล่าวข้างต้นช่วยกันให้ความหมายว่าจริยธรรมของวัยรุ่นในปัจจุบันควรเป็นอย่างไร อธิบายอย่างสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามอย่างไร

ชมรมเปิดโลกอาหารับโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการชมรมเห็นร่วมกันว่าจะทดลองขับเคลื่อนเรื่องนี้ผ่านสมาชิกชมรม โดยทางชมรมจะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นศึกษารวบรวมความรู้และทดลองปลูกฝังจริยธรรมตามแนวทางที่ศึกษาได้ให้แก่นักศึกษาที่เป็นสมาชิกชมรมทั้งหมด 64 คน โดยหวังว่าจะสามารถสร้างตัวอย่างนักศึกษามุสลิมที่มีจริยธรรมที่เหมาะสมกับยุคสมัย และหากแนวทางดังกล่าวได้ผลทางชมรมก็จะใช้เป็นแนวทางสำหรับปลูกฝังจริยธรรมให้นักศึกษาที่เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมในรุ่นต่อไปได้

อีกทั้งทางชมรมยังหวังว่านักศึกษากลุ่มนี้จะออกไปมีบทบาทสำคัญในการสร้างจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่
วัยรุ่นคนอื่นๆต่อไป โดยเฉพาะนักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นครู

2. คำถามการวิจัย

- 1) ปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- 2) ตามความคิดของชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆอยู่ในสังคม จริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยควรจะเป็นเช่นไรบ้าง เพราะเหตุใด ควรจะมีวิธีปลูกฝังอย่างไร
- 3) จะดำเนินการอย่างไรเพื่อนำความรู้จากข้อ 2 มาวางแผนจัดประสบการณ์ปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกของชมรมเปิดโลกอาหรับได้
- 4) จะดำเนินกิจกรรมตามแผนให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างไร และสามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมวัยรุ่นในกลุ่มสมาชิกชมรมได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะทางจริยธรรมด้านต่างๆ ที่นักศึกษาควรมีตามความคิดของชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆอยู่ในสังคม เหตุผลของการมีจริยธรรมดังกล่าว วิธีอธิบายและวิธีปลูกฝัง
- 3) เพื่อนำความรู้จากข้อ 2 มาวางแผนจัดประสบการณ์ปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกของชมรมเปิดโลกอาหรับ
- 4) เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในกลุ่มสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับได้

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตพื้นที่ดำเนินการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และตัวเมืองยะลา

4.2 กลุ่มเป้าหมาย

- 1) กลุ่มผู้ได้รับผลจากโครงการ ได้แก่ นักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ
- 2) กลุ่มผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ ได้แก่ ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้บริหารหลักสูตรภาษาอาหรับ ชาวมุสลิมที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพหรือวิชาชีพและเป็นมุสลิมที่ดี ผู้นำศาสนาที่เป็นที่ปรึกษาชมรม

4.3 ช่วงเวลาที่ศึกษา

ปี 2561 - 2562

5. วิธีดำเนินโครงการ

5.1 การบริหารโครงการ

1) การจัดเวทีแนะนำโครงการ

ทีมวิจัยจะจัดเวทีแนะนำให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบเกี่ยวกับที่มาของโครงการและการดำเนินโครงการ โดยจะเชิญผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้บริหารหลักสูตรภาษาอาหรับ ตัวแทนส่วนกิจการนักศึกษา อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง สมาชิกชุมชนเปิดโลกอาหรับ ผู้นำศาสนาจากชุมชนรอบมหาวิทยาลัย นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ นักศึกษาที่สนใจ ภาคประชาสังคมที่ทำงานเกี่ยวกับเยาวชน เข้าร่วมร่วมเวที หลังชี้แจงเกี่ยวกับโครงการแล้วก็จะให้ผู้เข้าร่วมเวทีให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินโครงการให้บรรลุผล

2) การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

ทีมวิจัยจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอย่างดี และเข้าใจกระบวนการวิจัยพอที่จะศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย และนำความรู้ไปขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ ทีมวิจัยจึงจะเชิญผู้ประสานงานจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ยะลา และผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้และทักษะแก่ทีมวิจัย จนถึงขั้นที่สามารถดำเนินงานตามโครงการได้

3) การประชุมทบทวนงาน

ทีมวิจัยเข้าใจว่าการดำเนินงานคงไม่ราบรื่นไปทุกเรื่อง และคงมีปัญหาอุปสรรคมากพอสมควร เนื่องจากทีมวิจัยยังไม่มีประสบการณ์ในการวิจัยมาก่อน ในขณะที่ข้อถกเถียงที่ใช้เป็นแนวคิดในการขับเคลื่อนโครงการวิจัยก็ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ ดังนั้นทีมวิจัยจึงจะมีการประชุมทบทวนงานอย่างเป็นทางการบ่อยๆ โดยจะประชุม เดือนละ 1 ครั้ง แต่ละครั้งจะเชิญผู้ประสานงานจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีสلامศึกษาและวัฒนธรรม และคณะที่ปรึกษาโครงการมาร่วมประชุมเพื่อทบทวนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาว่าทีมวิจัยสามารถดำเนินการตามโครงการได้มากน้อยแค่ไหน มีปัญหา อุปสรรคอะไร จะแก้ไขอย่างไร รวมทั้งจะใช้เป็นเวทีสำหรับเตรียมการเขียนรายงานด้วย

4) นักวิจัยจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับความก้าวหน้าและสมบูรณ์

ทีมวิจัยและที่ปรึกษาจะร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นความรู้ในระดับที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วนทุกข้อ เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

5) การจัดเวทีชุมชน

นำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัย เมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยแล้วเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องต่อไปถึงแม้ว่าโครงการวิจัยจะเสร็จสิ้นแล้ว

5.2 วิธีวิทยา

1) ปัญหาด้านจริยธรรมของเยาวชน (คำถามวิจัยข้อที่ 1)

1.1) การสัมภาษณ์

ทีมวิจัยจะสัมภาษณ์บุคคลที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เช่น อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ฝ่ายแนะแนว อาจารย์ผู้สอน อาจารย์สอนศาสนาอิสลาม ผู้นำนักศึกษา โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจะเป็นมุสลิม ประเด็นที่จะสัมภาษณ์ได้แก่จริยธรรมที่นักศึกษาควรมี ความสอดคล้องขอหลักจริยธรรมดังกล่าวกับศาสนาอิสลาม ปัญหาจริยธรรมของนักศึกษาในปัจจุบัน ความแตกต่างทางจริยธรรมของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม

1.2) การจัดสนทนากลุ่ม

ทีมวิจัยจะจัดสนทนากลุ่มให้นักศึกษามุสลิมได้แสดงความคิดเห็นเรื่องจริยธรรมของนักศึกษา และเพื่อตรวจสอบความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กับความคิดเห็นของนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มต่างๆจึงจะจัดสนทนากลุ่ม 3 กลุ่ม กลุ่มแรกได้แก่นักศึกษาทั่วไป กลุ่มที่สองได้แก่สมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับที่เป็นนักศึกษาจากสาขาภาษาอาหรับ กลุ่มที่สามได้แก่สมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับที่เป็นนักศึกษามาจากคณะอื่น ในการคัดนักศึกษาเข้ากลุ่มสนทนาแต่ละกลุ่มนั้นจะคัดนักศึกษาที่เป็นตัวแทนคนส่วนใหญ่ในกลุ่ม ประเด็นที่จะสนทนาในแต่ละกลุ่มได้แก่การตระหนักรู้เกี่ยวกับจริยธรรมหรือการประพฤติปฏิบัติที่ตนเองควรปฏิบัติ ความสอดคล้องของหลักจริยธรรมดังกล่าวกับหลักศาสนา การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมดังกล่าวของวัยรุ่นมุสลิมปัจจุบัน สาเหตุของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติดังกล่าว

1.3) การสังเกต

ทีมวิจัยจะสังเกตการใช้ชีวิตและการแสดงออกทางพฤติกรรมของนักศึกษาในโอกาสต่างๆ ทั้งนักศึกษาทั่วไปและนักศึกษาที่เป็นสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับ เพื่อสังเกตการแสดงออกที่ค่านึงหรือไม่ค่านึงถึงหลักจริยธรรมด้านต่างๆ

1.4) การประชุมสรุปความคิด

ทีมวิจัยจะร่วมกันสรุปความรู้ที่ศึกษาได้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่ามีจริยธรรมด้านใดบ้างที่นักศึกษาในฐานะเยาวชนมุสลิมและนักศึกษาควรมี แต่ละด้านมีรายละเอียดอย่างไร ลักษณะทางจริยธรรมดังกล่าวสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามอย่างไร และในปัจจุบันนักศึกษาทั่วไปและนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับยังขาดจริยธรรมในด้านใด เพราะเหตุใด

2) จริยธรรมของนักศึกษาและแนวทางการปลูกฝัง (คำถามการวิจัยข้อที่ 2)

2.1) การสัมภาษณ์

ทีมวิจัยจะไปสัมภาษณ์ชาวมุสลิมในตัวเมืองยะลาที่ประสบความสำเร็จทางอาชีพหรือวิชาชีพในสังคมสมัยใหม่ และเป็นมุสลิมที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้บริหารธุรกิจ/

หน่วยราชการ ครู ข้าราชการฝ่ายอื่นๆ นักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษา โดยทีมวิจัยจะให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับข้อมูลที่ทีมวิจัยศึกษาได้ตามข้อ 1 จากนั้นจึงพูดคุยในเชิงสัมภาษณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่างๆ ที่นักศึกษาปัจจุบันควรมีพร้อมรายละเอียดและเหตุผล โดยตั้งอยู่บนหลักการว่านักศึกษาสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพหรือวิชาชีพในสังคมปัจจุบัน ในขณะที่ก็เป็นมุสลิมที่ดี วิธีอธิบายและแนวทางในการให้การเรียนรู้หรือฝึกฝนนักศึกษา

2.2) การสังเกต

ทีมวิจัยจะสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์และบริบทของการให้สัมภาษณ์เพื่อจะได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับชีวิตและวัตรปฏิบัติของผู้ให้สัมภาษณ์ สำหรับนำไปเป็นข้อมูลประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการเกิดประเด็นใหม่ๆ สำหรับการสัมภาษณ์ด้วย

2.3 ศึกษาเรียนรู้กระบวนการปลูกฝังจริยธรรมในระดับมหาลัย

นักวิจัย และแกนนำเยาวชน ไปศึกษาเรียนรู้กระบวนการปลูกฝังจริยธรรมในระดับมหาลัย ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โรงเรียนมูโนะสุโหลงโลก

3) การออกแบบการเรียนรู้และปฏิบัติการปลูกฝังจริยธรรม(คำถามการวิจัยข้อที่ 3 และที่ 4)

3.1) การจัดเวทีสรุปความรู้และวางแผน

ทีมวิจัยจะเชิญคณะที่ปรึกษามาร่วมประชุมสรุปความรู้ที่ศึกษาได้จากข้อ 2 โดยจะได้ความรู้ 3 เรื่องสำคัญ ได้แก่ จริยธรรมด้านต่างๆที่ควรจะต้องปลูกฝังให้แก่ นักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับมีอะไรบ้าง แต่ละด้านมีรายละเอียดอย่างไร วิธีอธิบายใหม่ๆที่ทำให้เกิดการสอดคล้องกันทั้งชีวิตในสังคมสมัยใหม่และหลักศาสนา และแผนการในการให้การศึกษหรือปลูกฝังให้นักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับมีจริยธรรมดังที่กล่าวมา โดยแผนการดังกล่าวจะขึ้นตอน มีรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆและเวลาที่ต้องใช้ในการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน

3.2) การปฏิบัติการตามแผน

3.2.1) การประชุมเตรียมงาน

ทีมวิจัยจะมีการประชุมกันอย่างจริงจังก่อนจะมีการปฏิบัติการแต่ละครั้งตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อเตรียมการให้พร้อมในทุกๆด้าน หากจำเป็นต้องมีการปรับแผนจะได้มีเวลาปรึกษากันอย่างรอบคอบ

3.2.2) ปฏิบัติการตามแผนที่ร่วมกันออกแบบและวางแผนไว้ เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนให้ประสบความสำเร็จ และสามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในกลุ่มสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับได้ เช่น กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมประจำสัปดาห์ การจัดอบรม การจัดกิจกรรมกับเครือข่าย การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

3.2.3) การประเมินผลการดำเนินงาน

เมื่อการดำเนินงานตามแผนผ่านไปในแต่ละครั้ง ทีมวิจัยจะมีการประเมินผลที่เกิดขึ้นจริงว่า ประสบผลสำเร็จตามแผนหรือไม่ หากไม่ประสบผลสำเร็จก็สรุปให้เห็นว่ามีเงื่อนไขอะไรที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น และจะแก้ไขอย่างไร เช่น มีการปฏิบัติกิจกรรมซ้ำอีกโดยปรับเปลี่ยนที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ

เมื่อการดำเนินครบตามแผนแล้ว จะมีการประเมินภาพรวมอีกครั้งหนึ่งเพื่อสรุปว่าการดำเนินการตามแผนงานนั้น ประสบผลสำเร็จได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร โดยจะให้ความสำคัญต่อผลที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ การสร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้นักศึกษา และนักศึกษาได้ก่อรูปของการมีจริยธรรมด้านต่างๆตามที่เรียนรู้อย่างชัดเจน โดยการประเมินจะใช้เครื่องมือ 2 ชนิด ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็น โดยจะให้นักศึกษาได้ประเมินตนเองผ่านแบบสอบถามที่ทีมวิจัยได้พัฒนาขึ้น
2. แบบสังเกตพฤติกรรม โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และทีมพี่เลี้ยงในแต่ละกลุ่มจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของนักศึกษา ชมรมเปิดโลกอาหรับ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และหลังเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของนักศึกษาด้านจริยธรรม

สุดท้ายจะมีการสรุปบทเรียนที่ได้ทั้งหมด เพื่อพัฒนาแผนการดำเนินงานทั้งหมดเป็นคู่มือการปลูกฝังจริยธรรมสำหรับใช้กับสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับในรุ่นต่อไป

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลผลิตจากโครงการ

- 1) ได้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะจริยธรรมด้านต่างๆที่สมควรปลูกฝังให้นักศึกษา วิชอธิบายเรื่องจริยธรรมที่สอดคล้องทั้งหลักศาสนาและสังคมสมัยใหม่
- 2) ได้แนวทางในการให้การเรียนรู้หรือปลูกฝังจริยธรรมให้นักศึกษา

6.2 ผลลัพธ์ของโครงการ (outcome)

- 1) ได้แผนการดำเนินการให้การศึกษารูปแบบหรือปลูกฝังจริยธรรมให้นักศึกษา

6.3 ผลกระทบ(impact)

- 1) นักศึกษาชมรมเปิดโลกอิสลามมีจริยธรรมหรือการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งจริยธรรมดังกล่าวสอดคล้องทั้งหลักศาสนา และสามารถตอบสนองการสร้างตัวตนของนักศึกษาในสังคมสมัยใหม่ได้
- 2) ได้คู่มือการปลูกฝังจริยธรรมนักศึกษามุสลิมสำหรับปลูกฝังนักศึกษาชมรมเปิดโลกอิสลามในรุ่นต่อ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษาเยาวชนมุสลิมในสังคมร่วมสมัย : กรณีศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาโดยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ประกอบด้วย

1. ความหมายของจริยธรรม
2. ความสำคัญของจริยธรรมและแนวทางการปลูกฝังจริยธรรม
3. การมีส่วนร่วม
4. ความหมายของเยาวชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ
6. กรอบแนวคิดด้านงานวิจัย

2.1 ความหมายของจริยธรรม

คำว่า จริยธรรม (Morality) เป็นคำที่เราใช้พูดถึงเสมอเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น นักแสดงที่มีชื่อเสียง ได้ให้ความช่วยเหลือคนที่ประสบอุบัติเหตุข้างทาง แต่ตนเองกลับถูกรถจักรยานยนต์มาชนจนได้รับบาดเจ็บสาหัส นักแสดงผู้นี้ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีจริยธรรมสูง ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น แต่ในอีกเหตุการณ์หนึ่ง สมุห์บัญชีของธนาคาร ยักยอกเงินที่ประชาชนมาฝากไว้แล้วหลบหนีไปก็เป็นการกระทำ ของผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ จะเห็นได้ว่าทั้งสองเหตุการณ์ดังกล่าว นักแสดงตัดสินใจช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บเป็นพฤติกรรมของผู้ที่มีจริยธรรมสูง แต่สมุห์ บัญชีตัดสินใจโกงเงินของประชาชนไปเป็นพฤติกรรมของผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ นอกจากคำว่าจริยธรรมจะมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงและใช้รวมๆกันไปได้แก่ คำว่า ค่านิยม(Value) และ คำว่าคุณธรรม(Virtue) เพื่อให้มีความชัดเจนจึงอธิบายความหมายดังนี้

ค่านิยมหมายถึงความเชื่อของบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งใดมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับในขณะที่ยังสิ่งอื่นมีค่ามีความสำคัญน้อยกว่า หรือไม่เป็นที่ต้องการ ค่านิยมเป็นมาตรฐานในการรับรู้ การประเมินการเลือก และการตัดสินใจของบุคคลว่าควรทำหรือไม่กระทำมีค่าหรือไม่ค่าสำคัญหรือไม่สำคัญค่านิยมเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและสร้างแรงจูงใจผลักดันให้บุคคลมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยไม่มีเงื่อนไขว่า จะต้องก่อให้เกิดความดีแก่สังคมหรือไม่ ประเด็นนี้สำคัญมากเพราะเราจะเห็นค่านิยมหลายอย่างที่ก่อ

ความยุ่งยากให้กับสังคมตามมา เช่น ค่านิยมในความสะดวกสบาย นำสู่การชวนขายหาสิ่งมาอำนวยความสะดวกให้กับตนเองจะได้มาโดยวิธีใดก็ไม่สนใจหรือวัตถุนิยมให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ ถึงขนาดยอมรับว่า "นักการเมืองจะโกงบ้างก็ไม่ใช่ไร ถ้าให้ประเทศชาติเจริญ หรือจัดหาความสะดวกสบายให้กับตนเอง จนสร้างผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม สร้างขยะ สร้างปัญหาโลกร้อน เป็นต้น

คุณธรรม เป็นค่านิยมที่หมายถึง ความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่ที่เชื่อว่า เป็นสิ่งที่ดีงามที่จะส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีที่แท้จริง สำหรับคำว่า คุณธรรม ดวงเดือนพันธุมนาวิน (2526:2) ให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความประหยัด ดังนั้น ลักษณะบางอย่างจึงอาจจะเป็นได้ทั้งคุณธรรมและค่านิยมไปพร้อมๆกัน เช่น ความกตัญญูในสังคมไทยเป็นลักษณะที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญและดีงาม

จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดี ความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่างๆ และจะเกิดขึ้น เมื่อคนมีความขัดแย้งเกี่ยวกับคุณธรรมหรือค่านิยมตั้งแต่สองตัว 2 ขึ้นไป เช่น ถ้ามีเหตุการณ์ขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้เราคงอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ปัญหา แล้วเราจะตัดสินใจแก้ปัญหาเพื่อยึดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น จากการแก้ปัญหาเพื่อสังคม แสดงว่าเรามีจริยธรรมสูงกว่าคนที่แก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ตนเอง (ดวงเดือนพันธุมนาวิน 2526:2)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำทั้งสามดังกล่าว จะเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่มีขอบเขตไม่เท่ากัน คุณธรรมจะมีขอบเขตรวมที่ดีงามถูกต้องที่ถูกสังคมยอมรับ ส่วนค่านิยมจะเป็นสิ่งที่กลุ่มคนส่วนใหญ่ แต่จริยธรรมจะเป็นสิ่งที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

ความแตกต่างระหว่าง ค่านิยมกับคุณธรรม อาจกล่าวได้ว่าค่านิยมเป็นการให้คุณค่าให้ความสำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ค่านิยมประชาธิปไตย ในสังคมไทยเชื่อว่าประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองของประเทศ ถ้าเกิดปัญหาว่ากลุ่มการเมืองใดทำในสิ่งที่ขัดกับหลักการของประชาธิปไตย คนบางกลุ่มที่เชื่อเช่นนั้น ก็อาจรวมตัวกันประท้วง โดยขบวนต่อต้าน เพราะมองว่า อีกฝ่ายไม่ใช่ประชาธิปไตย เช่น ได้คะแนนเสียงมากน้อยกว่า แต่มาจัดตั้งรัฐบาล จะไปคำนึงในเรื่อง ส่วนมากจะเป็นประชาธิปไตย แต่ในการประท้วงกลับไปทำความเข้าใจกับคนอื่นถึงขั้นทำลายอาคารร้านค้า ทำให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อน เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากค่านิยมประชาธิปไตย ตัวอย่างนี้ให้เห็นว่าค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลให้คุณค่าในความสำเร็จแต่สิ่งนั้นอาจไม่ถูกต้องดีงาม ค่านิยมบางอย่างจึงไม่เป็นคุณธรรม ส่วนการไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน การละเมิดสิทธิของผู้อื่นเป็นคุณธรรม เพราะคนส่วน

ใหญ่ในทุกสังคมก็มองว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดีงาม ส่วนจริยธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อคุณธรรมหรือค่านิยมตั้งแต่2 ตัวขึ้นไปเกิดขัดแย้งกันทำให้คนตกอยู่ในสภาพที่ต้องตัดสินใจหรือต้องแก้ปัญหา คนในสภาพนี้มีทางเลือกหลายทางเลือกทางเลือกบางอย่าง แสดงว่ามีจริยธรรมสูง ถ้าเลือกอย่างอื่นแสดงว่ามีจริยธรรมต่ำ(ดวงเดือน พันธุมนาวิน,2526) ดังตัวอย่าง นักแสดงที่เลือกช่วยเหลือผู้อื่นและสมุห์บัญชีเลือกโกงเงินของประชาชนไป แสดงถึงการมีจริยธรรมสูงและจริยธรรมต่ำดังกล่าวแล้ว อีกตัวอย่างหนึ่งความกตัญญูกับความรับผิดชอบยังเป็นทั้งคุณธรรมและค่านิยมของสังคมไทย ถ้าแต่ละอย่างอยู่ตามลำพังไม่มาเกิดเหตุการณ์ให้ต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะมีความขัดแย้งกัน ดังตัวอย่างข้าราชการตำรวจคนหนึ่ง ได้รับคำสั่งให้ไปจับกุมผู้เล่นการพนันที่บ่อนแห่งหนึ่ง ซึ่งเขาทราบดีว่ามารดาของเขาชอบไปเล่นการพนันที่บ่อนนั้น ตำรวจผู้นี้ต้องตัดสินใจว่าจะทำตามค่านิยมใดที่ขัดแย้งกันระหว่างการเห็นแก่เรื่องส่วนตัวในกรณีนี้คือ ต้องกตัญญูต่อมารดาหรือถ้าเห็นแก่ส่วนรวมคือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520:3) ได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

“จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วยลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้นคือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมเป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามจำกัด และผู้กระทำนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้น ผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากกว่าประเภทหลังน้อย”

ความหมายของจริยธรรมข้างต้นนี้เป็นการให้ความหมายในเชิงจิตวิทยาสังคม ส่วนความหมายในทัศนะของนักปรัชญา “จริยธรรม(ethics) เป็นค่านิยมใช้ในเรื่องของการตัดสินใจคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ว่าเป็นการกระทำ “สมควร” “ถูกต้อง” “ดี” หรือตรงข้ามการกระทำที่ไม่มีจริยธรรมคือ การกระทำที่ “ไม่สมควร” “ไม่ดี” (พินิต รัตนกุล,2522 อ้างจาก โกศล มีคุณ,2533:3) แต่ในทัศนะของการนักศึกษา เช่น John Dewey ได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรมคือ เซวาน์ปัญญาทางสังคมของบุคคลอื่นได้แก่ การรับรู้สังเกต เข้าใจสถานการณ์ของสังคม เข้าใจอำนาจของสังคมคือ ความสามารถในการปรับตัวและควบคุมตัวเองในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสังคม จริยธรรมคลุมถึงสาระต่างๆของบุคคลในสังคมเกิดจากความเจริญทางสติปัญญาที่องงามเพื่อเสริมสร้างสังคม และเขายังระบุไว้ว่า จริยธรรมของบุคคลจะเจริญองงามไปพร้อมกับสติปัญญา(สมบุญ สาลยาชีวิน,2522:3)

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาได้ขยายความจริยธรรมว่าเกี่ยวข้องกับข้อตกลงที่ยอมรับว่าเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งที่ดี และสิ่งที่ถูกต้องและลักษณะของจริยธรรมจะเน้นที่เกณฑ์ที่สถานมาตรฐาน หลักการหรือค่านิยม เพื่อกำหนดว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดไม่ถูกต้อง สิ่งใดดีหรือสิ่งใดไม่ดี และลักษณะของจริยธรรมนั้นเป็นไปได้หลายรูปแบบ อาจจะเปิดเผยและแสดงออกมาต่างครั้งก็แฝงเร้นอยู่ บางครั้งจริยธรรมมากแต่บางครั้งก็เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน(Kurtines et al,1995:3)และคนส่วนใหญ่ได้ยอมรับว่าจริยธรรมนั้นหมายถึง หลักการหรืออุดมการณ์ที่ช่วยให้บุคคลแยกแยะความดีออกจากความชั่วและเลือกกระทำในสิ่งที่ดี(Shaffer,1988:314)

พระราชวรานี(2530:10)ได้อธิบายความหมายของจริยธรรม หมายถึง “การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีพ การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิต ทุกแง่ทุกด้าน ทุกระดับ ทั้งทางกาย ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา”หรือหมายถึงแนวทางการดำเนินชีวิตทั้งหมดของบุคคลในสังคม

จึงสรุปได้ว่า ความหมายของจริยธรรมเป็นไปได้สองแนวทางคือ จริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ที่ทำให้บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่ดีละเว้นชั่ว ส่วนอีกแนวทางหนึ่งมองว่าจริยธรรมคือ กฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ที่เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ควบคุม พฤติกรรมของบุคคล เป็นหลักจริยธรรมที่ถูกกำหนดหรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จรรยาบรรณในวิชาชีพต่างๆ สำหรับจริยธรรมในแนวทางที่สองนี้ จึงน่าจะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมจริยธรรมของสังคมหนึ่ง อาจไม่ใช่จริยธรรมของอีกสังคมหนึ่งก็ได้ เช่น ในสังคมคนป่าที่มีกฎว่าชายหนุ่มที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ชายที่แข็งแรงจะต้องสามารถฆ่าคนต่างเผ่าหน้าศีรษะมาเสียบไว้หน้าบ้านของได้ ตรงข้ามกับสังคมที่พัฒนาแล้วถือว่าการฆ่าคนเป็นสิ่งที่ผิดทั้งกฎหมายบ้านเมืองและหลักศาสนา จริยธรรมในแนวทางที่สองจึงไม่มีความเป็นสากลอย่างไรก็ตามตัวอย่างที่ยกมาอาจเป็นตัวอย่างที่สุด โด่งไป ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความชัดเจน.

จริยธรรมในทัศนะของอิสลาม

“อิสลาม” เป็นชื่อของศาสนาเป็นคำภาษาอาหรับแปลว่า การยอมมอบตน หมายถึง การยอมมอบตน อย่างสมบูรณ์ต่ออัลลอฮ พระผู้เป็นเจ้าของด้วยการปฏิบัติตาม พระบัญชาของพระองค์ อิสลามมีรากศัพท์มาจากคำว่า อัศ-สิลมฺ หมายถึง “สันติ” โดยในว่า การยอมมอบตนต่อพระผู้เป็นเจ้าของ จะทำให้มนุษย์ได้พบกับสันติภาพทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ศาสนอิสลามเป็นศาสนาของมนุษยชาติมาตลอดกาล ตั้งแต่แรกเริ่มของการกำเนิดมนุษย์คือ อาดัม ผ่านศาสดาหลายท่านในแต่ละยุคสมัยจนถึงศาสดาท่านสุดท้ายคือ มุฮัมมัด และส่งผ่านมายังปัจจุบันและต่อไปยังอนาคตจนถึงวันสิ้น โลก (<http://th.wikipedia.org/wiki/คัมภีร์> ค้นหามาเมื่อ 19/3/2554; <http://learners.in>>th ค้นเมื่อ11/4/2553) หรือกล่าวโดย

สรุป อิสลาม หมายถึง ความสันติที่เกิดขึ้นจากการนอบน้อมยอมตนต่อพระประสงค์ของผู้เป็นเจ้าของ (บรรจง บินกาซัน,2548:20)

จริยธรรมอิสลาม หมายถึง กฎเกณฑ์ที่พระเจ้าประทานแก่มนุษย์ ให้มนุษย์ปฏิบัติเพื่อมนุษย์จะได้มีความสุข เป็นกฎเกณฑ์ที่มนุษย์ต้องปฏิบัติไม่ใช่ควรปฏิบัติ อิสลามถือว่าจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ต้องปฏิบัติ และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัตินั้น เพราะถ้าทำผิด จริยธรรมมิใช่เพียงแต่สำนึกในความผิดเท่านั้น เขาต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้นในวันแห่งการตัดสินด้วย จริยธรรมอิสลาม มีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่สำคัญ 3 หลักการ คือ หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรม จึงขยายความดังนี้

4.2.1 หลักศรัทธา

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม “มุสลิม” แปลว่า “ผู้นอบน้อม” มีหลักศรัทธาหรือมีความเชื่ออย่างลึกซึ้ง 6 ประการ ดังนี้ 1)ศรัทธาในผู้เป็นเจ้าของ 2)ศรัทธาในบรรดามลาอิกะห์3)ศรัทธาในคัมภีร์ 4)ศรัทธาในบรรดานบี 5)ศรัทธาในวันสิ้นโลก และ 6)ศรัทธาในกฎสภาพการ

(บรรจง บินกาซัน,2548: 25-35)

1.ศรัทธาในพระเจ้า

การเริ่มต้นที่ดีเหมือนสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ถ้าเริ่มต้นผิดก็เดินทางไปไม่ถึงจุดมุ่งหมายการเป็นมุสลิมจึงต้องเริ่มต้นด้วยการศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว และการเริ่มต้นศึกษาอิสลามต้องเริ่มจาก ” การรู้จักพระเจ้า” เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เพราะพระเจ้าเป็นผู้ประทานอิสลามมายังมนุษยชาติ หากมนุษย์ไม่เชื่อในพระเจ้า มนุษย์ก็จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์

ไม่มีใครได้เห็นพระเจ้า แต่มนุษย์ส่วนใหญ่ในโลกเชื่อและศรัทธาว่ามี พระเจ้าเพราะว่าสิ่งที่มีอยู่ไม่จำเป็นต้องมองเห็นหรือจับต้องได้ และสิ่งที่มนุษย์มองไม่เห็นก็มีมากกว่าสิ่งที่มนุษย์มองเห็น

พระเจ้าในภาษาอาหรับเรียกว่า “อัลลอฮ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า GOD ชาวยิวเรียกพระเจ้าเป็นเจ้าของว่า “ยะโฮวา” ด้วยศรัทธาว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก สร้างจักรวาลและสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญอย่างแน่นอน มุสลิมทุกคนจึงมีศรัทธาในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าองค์เดียวคือ “ อัลลอฮ”

การศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวนั้นต้องมีการเคารพสักการะและวิงวอนต่อสิ่งอื่นใดหรือผู้ใดแทนอัลลอฮหรือควบคู่ไปกับพระองค์ เพราะเป็นบาปใหญ่ที่สุดที่ทำให้สิ้นสภาพการเป็นมุสลิม

2. ศรัทธาในบรรดา มาลาอิกะฮ์

จากคัมภีร์อัลกุรอาน สอนให้มุสลิมทุกคนเชื่อว่า มาลาอิกะฮ์ (อาจมีความหมายใกล้เคียงกับ เทวดา) มีอยู่ก่อนมนุษย์ถูกสร้างมาจากกรรม เราจึงมองไม่เห็นมาลาอิกะฮ์ ในขณะที่มาลาอิกะฮ์มองเห็นเรา มาลาอิกะฮ์มีคุณสมบัติสำคัญบางอย่าง เช่น เป็นบ่าว ผู้รับใช้และเชื่อฟังอัลลอฮ์ โดยไม่ฝ่าฝืน ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่มีอารมณ์และความรู้สึก

มาลาอิกะฮ์ มีจำนวนมากมายมาลาอิกะฮ์บางองค์มีหน้าที่เป็นการเฉพาะ เช่น “ญิบรีล” มีหน้าที่นำวจนะจากอัลลอฮ์มายัง นบี (ศาสดา) บางองค์ทำหน้าที่ในการปลิดวิญญาณของมนุษย์บางองค์ทำหน้าที่ดูแลสวรรค์และนรกบางองค์คอยเฝ้าติดตามบันทึก การกระทำของมนุษย์ นอกจากนี้แล้วมาลาอิกะฮ์ยังได้รับอำนาจพิเศษในการแปลงร่างเป็นมนุษย์ เพื่อปฏิบัติหน้าที่บางอย่างบนโลกนี้อีกด้วย เช่น ญิบรีล แปลงร่างเป็นชายสวมเสื้อขาวผ่อง ผมดำขลับ มาสอบถามนบีมุฮัมมัดเกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติและคุณธรรม เพื่อให้ท่านศาสดาตอบและยืนยันการตอบของท่านว่าเป็นความจริง

3. ศรัทธาในคัมภีร์

คัมภีร์ คือ วจนะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่ถูกรวบรวมไว้เป็นรูปเล่ม มุสลิมได้ทราบจากคัมภีร์อัลกุรอานว่าอัลลอฮ์ ได้ประทานคัมภีร์แก่นบี (ศาสดา) ของท่านบางคน เช่น

คัมภีร์เตารอต (Torah) ประทานแก่นบีโมฮัมมัด (โมเสส)

คัมภีร์ซะบูร์ (Psalms) ประทานแก่นบีดาวิด (เดวิด)

คัมภีร์อินญิล (Injeel) ประทานแก่นบีอีซา (เยซู)

คัมภีร์กุรอาน (Quran) ประทานแก่นบีมุฮัมมัด

คัมภีร์กุรอาน ได้ถูกประทานให้แก่นบีมุฮัมมัด ผู้ที่อ่านเขียนไม่ได้ แต่ทุกถ้อยคำและทุกประโยคในคัมภีร์กุรอานตั้งแต่ 1400 กว่าปีมาแล้ว ล้วนเป็นความจริงที่มนุษย์ไม่อาจปฏิเสธได้ และมีหลายตอนที่กุรอานได้กล่าวถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ ซึ่งมนุษย์เพิ่งมาค้นพบความจริงเมื่อวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า ดังนั้น มุสลิมทุกคนจึงมีวจนะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของในคัมภีร์กุรอาน เป็นธรรมนูญในการดำเนินชีวิต

4. ศรัทธาในบรรดานบี

คำว่า “นบี” เป็นภาษาอาหรับ มีความหมายว่า “ผู้นำข่าว” คือ ผู้นำคำสอนจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของมาบอกมนุษย์และทำหน้าที่เชิญชวนให้มนุษย์เคารพสักการะพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของคนเดียว และตัดเดือนมนุษย์ในเรื่องความดีห้ามกระทำชั่ว

หลักศรัทธาของอิสลามถือว่าเป็นความเมตตาจากพระผู้เป็นเจ้าต่อมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ และมาตรฐานทางศีลธรรมด้วยการส่ง ศาสดา (นบี) มายังมนุษยชาติเพื่อสั่งสอนมนุษย์ให้ดำรงชีวิตอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง มุสลิมทุกคนจึงต้องศรัทธาในบรรดานบีทั้งหลาย ซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในคัมภีร์กุรอาน 25 คน รวมทั้งนบีมุฮัมมัด และศรัทธาว่านบีมุฮัมมัดเป็นนบีคนสุดท้ายของพระผู้เป็นเจ้าอีกด้วย

5. ศรัทธาในวันสิ้นโลก

ความศรัทธาในวันสิ้นโลกหรือการฟื้นคืนชีพหลังความตายเป็นหลักศรัทธาสำคัญ 1 ใน 6 ข้อ ความเชื่อในเรื่องการมีชีวิตใหม่หลังความตายเป็นความเชื่อที่มนุษย์มีตั้งแต่เด็กคำบรรพ์แม้ผู้ใช้มุสลิม เช่น ฟาโรห์เชื่อว่าตายแล้วจะได้กลับมาเกิดในร่างเดิม คนจีนมีพิธี “เผากงเต็ก” เพื่อให้วิญญาณของผู้ล่วงลับจะได้ใช้ในโลกรหน้า นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าชีวิตมนุษย์จบลงตรงความตายโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองหลังจากตายไปแล้ว คนเหล่านี้จึงใช้ชีวิตโดยไม่มีอะไรควบคุมพฤติกรรมของเขาเป็นสาเหตุให้เขาทำบาปและส่งผลเสียต่อสังคม

ดังนั้น บรรดานบีจึงถูกส่งมาเพื่อสอนให้มนุษย์รู้ว่าเมื่อตายแล้ว มนุษย์จะไปรออยู่ในสถานที่แห่งหนึ่ง ซึ่งคั่นกลางระหว่างโลกนี้กับโลกหน้าคือโลกแห่งสุสาน เพื่อรอวันสิ้นโลก และเมื่อถึงวันนั้น มนุษย์ทุกคนจะถูกทำให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมาเพื่อรับการไต่สวน การกระทำของเขาและหลังจากนั้นจะได้รับรางวัลตอบแทนเพื่อถูกลงโทษตามความดีความชั่วของตัวเองที่ได้ทำไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

6. ศรัทธาในกฎสภาพการณ์

กฎสภาพการณ์ (ภาษาอาหรับเรียกว่า “เกาะฎอเกาะดร์”) คือ กฎที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้นมาจากควบคุมสรรพสิ่ง รวมทั้งมนุษย์ให้เป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์ การเข้าใจกฎสภาพการณ์ของพระผู้เป็นเจ้า ต้องเข้าใจก่อนว่าวัตถุประสงค์ของการสร้างมนุษย์ของพระผู้เป็นเจ้าเสียก่อน เพราะมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้กฎนี้อย่างถูกต้อง เพื่อตัวของมนุษย์เอง จากคัมภีร์กุรอานระบุว่ามนุษย์ถูกสร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้า บนหน้าแผ่นดินเพื่อดูแลมนุษย์ด้วยกัน 2) สร้างความเจริญบนโลกนี้ 3) เคารพภักดีพระองค์ และ 4) ทดสอบมนุษย์ว่าจะศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าหรือไม่ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวพระผู้เป็นเจ้าจึงได้ทรงสร้างสรรพสิ่งขึ้นมาและได้สร้างกฎขึ้นมาควบคุมมันไว้ แบ่งออกได้เป็น

1) กฎธรรมชาติ เป็นกฎระเบียบที่พระองค์ทรงวางไว้ เพื่อให้สรรพสิ่งทั้งหลายได้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

กฎธรรมชาติ เป็นกฎที่มนุษย์ไม่อาจไปเปลี่ยนแปลง หรือฝ่าฝืนมันได้และสิ่งถูกสร้างทั้งหมดไม่ว่า ท้องฟ้าแผ่นดิน พื้นน้ำ ภูเขาและสรรพสัตว์ทั้งหลายรวมทั้งอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ล้วนถูกสร้าง ขึ้นมาเป็นตัวแทนของพระองค์บนหน้าแผ่นดิน

2) กฎการดำเนินชีวิต (ชะรีอะฮ์) เป็นกฎที่จำแนกแยกแยะระหว่างความดีความชั่ว ความผิดความ ถูกต้องความรักความเทีจจากกันอย่างชัดเจนแต่เนื่องจากมนุษย์มีสติปัญญา และมีเสรีภาพที่จะเลือก ปฏิบัติตามหรือปฏิเสธก็ได้ เพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ในการทดสอบมนุษย์ว่าจะเคารพภักดีและเชื่อฟัง พระองค์หรือไม่ บนเส้นทางชีวิตของมนุษย์จึงต้องพบกับบททดสอบด้วยเหตุการณ์ทั้งดีและไม่ดีเพื่อให้ มนุษย์พิสูจน์ตัวเองว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าหรือไม่

3) กฎแห่งชะตากรรม : กฎดังกล่าวนี้คือกคที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของไว้โดยการสร้างมนุษย์ให้มีรูปร่างหน้าตา ความรู้ความสามารถฐานะความเป็นอยู่และชะตากรรมที่แตกต่างกันซึ่งเป็นการลับที่มนุษย์ไม่สามารถรู้ ได้ และพระองค์ได้ส่งแนวทางของอิสลามมาให้มนุษย์ ซึ่งมนุษย์มีสติปัญญาและเสรีภาพที่จะเลือกเชื่อ ฟังหรือปฏิเสธ สำหรับมุสลิมจะยอมรับและวิงวอนขอพรต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของให้ประทานทางนำ บังจัยยังชีพและอื่นๆด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนเพื่อหวังในพระเมตตาของพระองค์เพราะมุสลิมเชื่อว่ากฎแห่ง ชะตากรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการขอพรวิงวอนจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

4.2.2 หลักปฏิบัติ

ความศรัทธาเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้จิตใจการยืนยันความศรัทธาและเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความ ศรัทธาให้ยิ่งขึ้นไปอีก สำหรับมุสลิมจึงต้องมีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อยืนยันความศรัทธาและ เป้าหมายที่แท้จริงก็เพื่อความสุข สันติในการดำเนินชีวิตของมุสลิมนั่นเอง หลักปฏิบัติมี 5 ประการคือ 1) การกล่าวคำปฏิญาณ 2) การนมาซ 3) การจ่ายซะกาต 4) การถือศีลอดและ 5) การบำเพ็ญฮัจญ์ (บรรจง บินกาซัน, 2548: 55-83)

1 การกล่าวคำปฏิญาณ

มุสลิมต้องกล่าวคำปฏิญาณว่า "อัสฮะคุอันล่อลาฮะ อิลลัลลอฮะวะอัสฮะคุอันนะมุฮัมมัดร่อฮู ลูลอฮ" มีความหมายว่า "ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮและข้าพเจ้าขอ ปฏิญาณว่าเป็นศาสนทูตของพระองค์" สำหรับผู้ที่จะประกาศตนเป็นมุสลิมก่อนกล่าวคำปฏิญาณนี้ต้อง ได้ศึกษาให้เข้าใจในหลักศรัทธาทั้ง 6 ประการ เพราะการกล่าวคำปฏิญาณเป็นการทำสัญญากับพระเจ้า เป็นเจ้าผู้มิอำนาจในการตัดสินมนุษย์ในชีวิตหลังความตาย

2 การปฏิบัติสมาธิ

เมื่อให้สัญญาแก่พระผู้เป็นเจ้าของแล้วการปฏิบัติสมาธิเปรียบเสมือนการขึ้นบันไดและต่อสัญญาต่อพระองค์ทุกวันในการปฏิบัติสมาธิ 5 เวลาในรอบ 1 วัน และการนมาชเป็นเหมือนการแสดงความเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของในภาษาไทยเรียกว่าละหมาด เป็นคำมาจากภาษาเปอร์เซียตรงกับภาษาอาหรับว่า "เศาะลาต" ซึ่งมีความหมายว่าการสรรเสริญการวิงวอนการขอพรการปฏิบัติสมาธิของมุสลิมต้องปฏิบัติตามแบบอย่างของนบีมุฮัมมัดจึงใช้ภาษาอาหรับเป็นคำกล่าวและวิงวอนในการนมาชทำให้การปฏิบัติงานของมุสลิมทุกชาติทุกภาษาสามารถปฏิบัติร่วมกันได้มีความเป็นเอกภาพ

3 การจ่ายชะกาต

คือการบริจาคทานเมื่อมีเงินทองสะสมครบรอบปีจะต้องบริจากร้อยละ 2.5 ให้มุสลิมมีการเกื้อกูลช่วยเหลือกันในสังคม และเป็น การปฏิบัติเพื่อยืนยันความศรัทธาของมุสลิม การจ่ายชะกาตมีความสำคัญถ้าไม่จ่ายถือว่าเป็นเพราะมีคำบัญชาให้มุสลิมจ่ายชะกาตควบคู่ไปกับการนมาชทุกครั้ง โดยจ่ายชะกาตให้กับบุคคล 8 ประเภทตามที่ศาสนากำหนดคือ 1 คนยากจน 2 คนขัดสน 3 ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับชะกาต 4 ผู้ที่มีใจ หนุมาสู่อิสลาม 5 ใต้ทาส 6 ผู้มีหนี้สินพันตัว 7 ในหนทางของพระผู้เป็นเจ้าของ หมายถึงการปกป้องศาสนาของอัลเลาะห์ และ 8 คนพลัดถิ่น หรือคนที่ประสบปัญหาในระหว่างการเดินทาง

4 การถือศีลอด

การถือศีลอดตามความหมายของอิสลามคือการงดเว้นจากการกินการดื่มการเสพการมีความสัมพันธ์ทางเพศและการงดเว้นจากอารมณ์ใฝ่ต่ำทั้งทางด้านร่างกายวาจาและจิตใจ ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตกระหว่างเดือนรอมฎอนเดือนที่ 9 ตามปฏิทินจันทรคติ ซึ่งอาจมีเวลา 29 วันหรือ 30 วัน โดยมีเจตนาว่าทำเพื่ออัลลอฮ์และมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อสร้างความรู้สึกลึกซึ้งยังจิตใจตนเองและความรู้สึกลึกซึ้งต่อพระผู้เป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับผู้ถือศีลอดความยำเกรงพระผู้เป็นเจ้าของ(ตักวา) เป็นคุณธรรมสูงสุดประการหนึ่งที่อิสลามต้องการปลูกฝังให้มีในหัวใจของมนุษย์เพราะถ้ามนุษย์ไม่เกรงกลัวพระผู้เป็นเจ้าของมนุษย์จะสามารถทำบาปได้ทุกอย่าง

5 การบำเพ็ญฮัจญ์

ฮัจญ์โดยภาษาแล้วแปลว่าการมุ่งไป แต่ในทางวิชาการอิสลามหมายถึงการเดินทางไปยังบ้านของอัลลอฮ์ (บัยตุลลอฮ์) ที่นครมักกะห์ประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อปฏิบัติศาสนกิจตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัดอิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนที่เป็นผู้ใหญ่ต้องปฏิบัติครั้งหนึ่งในชีวิตถ้ามีความสามารถทางด้านร่างกายและทรัพย์สิน และมีความปลอดภัยในการเดินทางเพื่อแสดงออกถึงความ

ศรัทธาดังนั้นถึงแม้ฐานะการเงินยังไม่พร้อมแต่อย่างน้อยที่สุดมุสลิมผู้ศรัทธาจะต้องมีเจตนาว่าจะไปทำฮัจญ์สักครั้งหนึ่งในชีวิตให้ได้ และหมั่นเก็บหอมรอมริบรวมทั้งดูแลสุขภาพตัวเองเพื่อให้สามารถไปทำฮัจญ์พระเจ้าผู้เป็นเจ้าผู้ทรงเมตตาจะตอบรับเจตนาของเขา

4.2.3 หลักคุณธรรม

อิสลามถือว่าคุณธรรมหรือความดีนั้นคือ "การเคารพ สักการะพระเจ้าผู้เป็นเจ้าเสมือนหนึ่งท่านเห็นพระองค์ และแม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แท้จริงพระองค์ทรงเห็นท่าน" เป็นคำกล่าวของท่านนบีมุฮัมมัด การมีคุณธรรมในใจว่าพระองค์ผู้เป็นเจ้าทรงเห็นเราตลอดเวลา นำสู่คุณธรรมหลายประการอาทิ (บรรจง บินกาซัน, 2548: 85-86)

1. การเกรงกลัวต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (ตักวา) ทำให้มนุษย์เกรงกลัวต่อการทำบาป ไม่ว่าจะมิรู้เห็นหรือไม่

2. ความอดทนอดกลั้น (ซ็อบร์) ด้วยศรัทธาว่าโลกนี้เป็นโลกแห่งการทดสอบมนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับการทดสอบตลอดชีวิต ต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค โรคภัยไข้เจ็บ ความสูญเสียซึ่งเป็นสิ่งเลวร้ายในชีวิตมนุษย์ หรือบางครั้งมนุษย์ได้รับการทดสอบด้วยความสุข ความเย้ายวนในทรัพย์สินเงินทอง ลาภยศต่างๆ มนุษย์ต้องมีความอดทนอดกลั้นเพียงพอ จึงสามารถผ่านการทดสอบและจะได้รับผลดีต่างๆ ตามมา เพราะพระเจ้าผู้เป็นเจ้า สัญญาว่าจะอยู่กับผู้ที่อดทน ความอดทนคือ การอดทนทำความดีอยู่ในแนวทางที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ประสงค์

3. ความบริสุทธิ์ใจ (อิคลาส) หมายถึง การทำความดีทุกอย่างจะต้องเพื่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าและหวังการตอบแทนจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าเพียงอย่างเดียวไม่ได้หวังสิ่งอื่น แอบแฝง เพื่อมนุษย์จะได้มีความสุขในการทำมาหากิน ถ้าหวังสิ่งตอบแทนเมื่อไม่ได้ก็จะทุกข์ใจ และเนื่องจากการตอบแทนของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าสำหรับผู้ที่ทำความดีนั้นยิ่งใหญ่กว่าสิ่งใดๆ ทั้งหมด

4. การมอบความไว้วางใจในพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (ตะวัคกุล) คือ การยอมรับว่าพระเจ้าผู้เป็นเจ้าคือผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างและเป็นผู้ประทานความสำเร็จ ดังนั้น มนุษย์จึงมีฐานะเป็นผู้ทำและทำอย่างสุดความสามารถพร้อมวิงวอนขอให้ พระเจ้าผู้เป็นเจ้าช่วยเหลือและประทานความสำเร็จให้ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มนุษย์ทะนงในความสามารถของตน สำหรับมุสลิมเมื่อไม่ประสบความสำเร็จก็จะยอมจำนน ต่อพระประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า แต่ถ้าประสบความสำเร็จก็จะขอบคุณต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้า

5. ความสำนึกในบุญคุณของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (ชุกร) หมายถึงความสำนึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้มา ตั้งแต่ชีวิต สุขภาพร่างกาย ความรู้ความสามารถ ปัจจัยยังชีพ ความมั่งคั่งและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รอบตัวมนุษย์เป็นสิ่งที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าประทานมาทั้งสิ้น ด้วยความสำนึกในบุญคุณของพระ

ผู้เป็นเจ้าของมนุษย์จะไม่เย่อหยิ่ง จองหอง นอบน้อมถนอมตนทำความคิดต่อผู้อื่นเหมือนดังที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของได้เมตตาต่อเขา และเป็นพื้นฐานของคุณธรรมและความคิดต่างๆอีกมากมาย ในทางอิสลามแม้แต่การเก็บน้ำหนามแหลมคม ออกจากทางเดินก็ถือเป็นความดีขั้นต่ำสุดและการยำเกรงต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเป็นความดีขั้นสูงสุด

นอกจากนี้การมีความละเอียดและมารยาทต่างๆก็เป็นคุณธรรมหรือความดีในทัศนะของอิสลามด้วย

ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุป ความหมายของ จริยธรรมในทัศนะของอิสลาม ได้ดังนี้

จริย หมายถึง ความประพฤติ , กิริยาที่ควรปฏิบัติ , ใช้ในคำสมาส เช่น จริยศึกษาจริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ , ศิลธรรม , กฎศีลธรรม. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน , พ.ศ. 2542 : 291)

คำว่า จริยธรรม ในภาษาอาหรับตรงกับคำว่าอัคลีก (أَخْلَاقُ) ซึ่งผันมาจากคำเอกพจน์ คำว่า คุณลูกน (خُلُقٌ) หมายถึง อุปนิสัย จรรยา มารยาท (บินมุสลิมปทานุกรม อาหรับ-ไทย , n.d. :114)

2.2.1 ความหมายของจริยธรรมที่กล่าวไว้ในอัลกุรอาน

อัลกุรอานได้ระบุถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้ที่มีจริยธรรมเอาไว้มากมาย เช่นการเป็นแบบอย่างที่ดี การชักชวนมนุษย์สู่ความดีงาม ใช้ให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามมิให้กระทำในสิ่งที่มิชอบ การให้อภัย การอดทน และอื่น ๆ อีกมากมายซึ่ง ณ ที่นี้ ผู้วิจัยจะขอกกล่าวเพียงแค่บางคุณลักษณะที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญเหมาะสมกับสถานการณ์ และใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวันของผู้คนมากที่สุด อย่างเช่น

1) การเป็นแบบอย่างอันดีงาม

การเป็นแบบอย่างอันดีงามของท่านนบีอิบรอฮีมที่มีต่อบรรดาประชาชนชาติของท่าน โดยให้ประชาชนของท่านปฏิบัติตามในแบบอย่างดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ตรัสไว้ว่า :

ความว่า"แน่นอน ได้มีแบบอย่างอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว ใน (ตัว)อิบรอฮีมและบรรดา (มุอฺมิน) ผู้ที่อยู่ร่วมกับเขา ...."(อัลมูมตะหะนะฮะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 4)

2) การชักชวนมนุษย์สู่ความดีงาม ใช้ให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามมิให้กระทำในสิ่งที่มิชอบ

พระองค์ ตรัสว่า :ความว่า"และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำสิ่งที่มิชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ ". (อาลิอิมรอน: 104)

3) การให้อภัย

การให้อภัย นับเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่ง ที่บ่งบอกถึงการมีจริยธรรมของบุคคลนั้นๆ เพราะคนที่ประสบกับความยุ่งยากในชีวิต อาจโดยการกลั่นแกล้งจากผู้อื่น การถูกลิดรอนสิทธิโดยไม่ชอบธรรม การถูกทำร้ายโดยเจตนา หรืออื่น ๆ แต่เขาเลือกที่จะให้อภัยต่อกุณิน แทนการโต้ตอบในทางที่ไม่ดี นับว่าเป็นการกระทำที่ไม่ง่ายเลย เพราะฉะนั้นการให้อภัยจึงเป็นคุณลักษณะที่สูงส่ง ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ได้กล่าวเอาไว้ในอัลกุรอาน เช่น :

ความว่า " คือ บรรดาผู้ที่บริจาคทั้งในยามสุขสบาย และในยามเดือดร้อนและบรรดาผู้ข่มโทษ และบรรดาผู้ให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ และอัลลอฮ์ นั้นทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ". (อาลิอิมรอน: 134)

4) การอดทน

ผู้ที่มีความอดทนเป็นเพื่อนร่วมทางในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะไปที่ไหนชีวิตก็จะมีแต่ความสุข สุขที่ได้รับความดีงามจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และสุขที่ได้รับผลตอบแทนอย่างมากมายจากอัลลอฮ์ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

พระองค์ตรัสว่า : ความว่า"และพวกเจ้าจงอาศัยความอดทน และการละหมาดเถิด และแท้จริงการละหมาดนั้นเป็นสิ่งใหญ่โต นอกจากบรรดาผู้ที่นอนน้อมถ่อมตนเท่านั้น". (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 45)

2.2.2 ความหมายของจริยธรรมที่กล่าวไว้ในอัลหะดีษ

ความหมายของจริยธรรมที่กล่าวไว้ในวณะของท่านเราะฮ์สูลนั้นมีมากมายและหลากหลายคุณลักษณะ แต่จะขอกกล่าวเพียงแค่บางส่วน ถึงผลดีของการมีมารยาทที่ดีงาม เพื่อความสะดวกและง่ายดายในการศึกษา ค้นคว้า และนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติต่อไป .

- ผู้ที่มีมารยาทที่ดี ในวันกียามะฮ์จะได้อยู่ร่วมกับท่านเราะฮ์สูล

จาก Abdullah bin ‘Amrin กล่าวไว้ว่า ฉันได้ยินท่านเราะฮ์สูล กล่าวไว้ว่า : ความว่า" เอาใหม่ ฉันจะบอกพวกท่านถึงคนที่ฉันรักมากที่สุด และอยู่ในกลุ่มที่ใกล้ชิดกับฉันมากที่สุดในวันกียามะฮ์ (ท่านกล่าวอย่างนี้ ประมาณ 2-3 ครั้ง) พวกเรา (บรรดาเศาะหาบะฮ์) ตอบว่า " เอาซิ โอ้ เราะฮ์สูลของอัลลอฮ์ ท่านเราะฮ์สูล จึงกล่าวว่า " คือคนที่มีมารยาทที่ดีงามจากหมู่พวกเจ้า ". (Ahmad , 1978 : 6447)

- สิ่งที่น่ารักที่สุดในตาฉัน ในวันแห่งการตัดสิน คือ การมีมารยาทที่ดีงาม

จากท่าน Abu al-Darda’ จากท่านนบี กล่าวไว้ว่า : ความว่า" สิ่งที่น่ารักที่สุดในตาฉัน (ของผู้ศรัทธา) ในวันกียามะฮ์คือ การมีมารยาทที่ดีงาม".(Ahmad , 1978 : 26275)

- มุสลิมที่ดีที่สุด คือมุสลิมที่มีมารยาททางดงามที่สุด

จากท่าน Jabir ibn Samrah กล่าวไว้ว่า ฉันได้นั่งอยู่ในวงสนทนาซึ่งมีท่านเราะฮ์สูล อยู่

ด้วย ท่านเราะฮูล ได้กล่าวในขณะที่ท่าน Ibn Samrah นั่งอยู่หน้าฉัน ท่านเราะฮูล ได้กล่าวว่า : ความว่า "แท้จริงแล้ว ความหยาบช้า และผู้ปฏิบัติความหยาบช้า ทั้งสองนั้น ไม่มีส่วนอะไรเลยในอิสลาม และแท้จริงแล้วผู้นับถือศาสนาอิสลามที่ดีที่สุดนั้นก็คือ ผู้ที่มีมารยาทอันดีงาม ".(Ahmad , 1978 : 19915)

- การมีมารยาทที่ดีงามบ่งบอกถึงลักษณะของความศรัทธาในแต่ละคน

จากท่านหญิง ‘Aishah กล่าวว่า ท่านเราะฮูล ρ ได้กล่าวว่า : ความว่า "แท้จริงแล้วส่วนหนึ่งจากความสมบูรณ์ของการศรัทธาในมุอฺมิน คือการมีมารยาทที่ดีงาม " (Ahmad , 1978 : 23073)

- ค่าของมนุษย์อยู่ที่จริยธรรมในตัวของเขาเอง

จาก ‘Abdullah bin ‘Amrin ทกล่าวว่า “แท้จริงท่านเราะฮูล ρ ไม่ใช่ผู้ที่เลวทราม หยาบคาย และไม่ใช่ผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งเหล่านั้น และท่าน ρ กล่าวว่า : ความว่า “แท้จริงแล้วคนที่ฉันรักมากที่สุดจากหมู่พวกเจ้า คือ คนที่มีมารยาทดีงาม”. (al-Bukhariy , 1996 : 3476)

- แบบอย่างแห่งความดีงามที่สัมผัสได้จริงจากจริยวัตรของท่านเราะฮูล ρ

จากท่าน Anas ทกล่าวว่า “ฉันรับใช้ (ให้บริการ) แก่ท่านเราะฮูล ρ มาเป็นเวลา 10 ปี ท่านไม่เคยดุ หรือตะคอกฉันเลย และท่านไม่เคยถามว่า ทำไมฉันถึงได้กระทำสิ่งนั้น และทำไมฉันถึงไม่กระทำสิ่งนี้ " . (al-Bukhariy , 1996 : 6038)

2.2 ความสำคัญของจริยธรรมและแนวทางปลูกฝังจริยธรรม

การดำรงชีวิตในลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องมีลักษณะการดำรงชีวิตที่สงบสุข ไม่เอา รัดเอาเปรียบกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่สภาพสังคมแทบทุกกลุ่มยังมีบุคคลบางคนมีลักษณะพฤติกรรมที่ แสดงถึงการขาดคุณธรรมจริยธรรมไม่ว่าจะเป็นการ โกหกหลอกลวง การล่วงละเมิดการลักขโมย การ นื้อฉลเอารัดเอาเปรียบ การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การไม่รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานการแสวง ประโยชน์โดยมิชอบ

บุคคลเมื่อมีความรู้ความสามารถแต่ขาดคุณธรรมจริยธรรม อาจจะกระทำใดๆ ไปในทางที่ ส่งผลทางร้ายได้โดยง่าย ถ้าไม่มีกฎเกณฑ์หลักปฏิบัติ หลักที่ว่าด้วยสิ่งที่ผิดที่ถูกต้องที่เหมาะสมที่ควรในการ ประพฤติปฏิบัติไว้เป็นหลักกำกับในลักษณะที่เป็นศีลธรรมประจำใจ มีจิตสำนึกตนในการดำรงชีวิต พฤติกรรมพื้นฐานดังกล่าวของบุคคลนั้น ได้แก่ การโกหก การหลอกลวง การเอารัดเอาเปรียบ การฉก ฉวยโอกาสในแบบที่ไม่ชอบธรรมการฉวยโอกาสเอาเปรียบการละเมิดโดยซ่อนเร้นหรือจงใจ การปิดบัง เพื่อผลอันมิชอบธรรม การลักขโมยทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมและด้วยวิธีการที่แยบยล การไม่ได้ใช้

ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติ หรือด้วยวิธีการที่มีมาตรฐาน หรือด้วยวิธีการที่ดีที่สุดตามหลักวิชาการและวิชาชีพเฉพาะทางในสาขาของตนเอง การละเลยความรับผิดชอบในการทำงานของตนเอง มีพฤติกรรมก้าวก้าว แทรกแซง ล่วงละเมิดมาตรฐานในวิชาชีพ การใช้ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพโดยมีเจตนาร้าย

การที่บุคคลในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวมาแล้ว เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้กับคนโดยทั่วไป แต่อาจจะเป็นสิ่งที่มีผลในทางร้ายสูงมากยิ่งขึ้นหากเกิดจากผู้ที่มีความรู้สูง มีความสามารถเฉพาะและมีความฉลาดเหนือผู้อื่น โดยที่หลักศาสนาและกฎหมายไม่อาจครอบคลุมได้หรือป้องกันได้อย่างสมบูรณ์ดังนั้นผู้บริสุทธิ์ หรือสุจริตชน ในสังคมอาจต้องเผชิญกับพฤติกรรมการ โกงหก หลอกลวง การล่วงละเมิดในทรัพย์สิน การลักขโมย การฉ้อฉลฉวยและเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้มีจิตสำนึกเชิงคุณธรรมจริยธรรมต้องพยายามช่วยกันค้นคิดคิดช่วยกันสร้าง ช่วยกันกำหนดขึ้น เพื่อป้องกันกันไม่ให้สภาพการขาดคุณธรรม จริยธรรม เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นในสังคม

ปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550) คนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤติค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่องโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทัศนคติ และคุณธรรมของคนในสังคม เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสร้างสรรค์ยังมีน้อย สื่อที่เป็นภัยและผิดกฎหมาย มีการเผยแพร่มากขึ้นแม้มีมาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวด

ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) จึงยึดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยมิได้มุ่งเน้นเพียงด้านความรู้ แต่ยังมุ่งที่จะพัฒนาคุณธรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากคนเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา และยังเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 นี้ จึงมุ่งที่จะพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งร่างกายและจิตใจ ทักษะความรู้และความสามารถ โดยคนสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีความรู้และมีเหตุผล ในขณะที่เดียวกันการคิดวิเคราะห์นั้นที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้เท่าทันเหตุการณ์ ตัดสินใจโดยใช้หลักของ “ความ

พอประมาณ” เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียรแล้ว สังคมก็จะได้นุชนิยมที่มีคุณภาพ

เนื่องจากมนุษย์มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาตนเองได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์จะเป็นไปอย่างผสมกลมกลืนทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความคิด คุณธรรมและจริยธรรม และจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวมดีขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่กำดั่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีสภาพปัญหาสังคมด้านการเสื่อมโทรมของคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งปัจจุบันเป็นที่รอมยับกัันทั่วไปว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตให้เกิดการสร้างสรรค์ สามารถช่วยสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆของสังคม การพัฒนาชีวิตของบุคคลให้มีคุณภาพและสร้างสรรค์ จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตอย่างแท้จริงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวงของมนุษย์ พัฒนาการของมนุษย์ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทั้งร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ การศึกษา และจริยธรรมล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมก็เช่นเดียวกับการพัฒนาทางด้านอื่นๆของมนุษย์กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่จะต้องได้รับการเตรียมการอย่างเป็นระบบดูแลรักษา และส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ไม่อาจแยกออกได้จากการพัฒนาชีวิตของบุคคลที่จะให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งปัญญาและอุดมการณ์ต่อการพัฒนาความดีความงามและคุณภาพชีวิต(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2539, : 140-150)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ใช้สำหรับการควบคุมแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ให้มีการดำรงชีวิต โดยใช้ความรู้และทักษะ อย่างถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรมบุคคลจึงจำเป็นต้องฝึกการพิจารณาและฝึกการคัดเลือกข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของการขาดคุณธรรมจริยธรรมให้ได้ เพื่อให้เกิดความตระหนักที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองให้เกิดมากขึ้น ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนในสังคมรวมต่อไป

บรรยากาศทางสังคมสมัยศตวรรษที่ 21

บ่อเกิดแห่งอารยธรรมอิสลามมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสภาพทางภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตของชนเผ่าต่างๆ ในคาบสมุทรอาระเบีย คาบสมุทรอาระเบียมีลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทิศเหนือจรดปาเลสไตน์และทะเลทรายซีเรีย ทางตะวันออกจรดอนาจักรของอัล-ฮิระห์ (Al-hirah) แม่น้ำไทกริสยูเฟร และอ่าว

เปอร์เซีย ทางใต้จรดมหาสมุทรอินเดีย และอ่าวอาคาน ทางทิศตะวันตกจรดทะเลแดง ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่อยู่โดดเดี่ยวผนวกกับความกว้างใหญ่ไพศาลของตัวคาบสมุทรเอง ทำให้มีเครื่องป้องกันทางธรรมชาติจากการรุกรานของต่างชาติคาบสมุทรนี้ความยาวกว่า 1000 กิโลเมตรและมีความกว้างใกล้เคียงกัน นอกไปจากนี้แล้ว พื้นที่อันกว้างใหญ่นี้ไม่อาจใช้เป็นดินแดนเพาะปลูกได้ ไม่มีแม่น้ำหรือฤดูฝนที่มีแม่น้ำสม่ำเสมอ พอเพียงแก่การเกษตรระยะยาว ยะมีข้อยกเว้นแต่เพียง ดินแดนยามาน (Yaman) ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ที่อุดมสมบูรณ์และมีน้ำพอเพียง นอกไปจากนี้แล้วคาบสมุทรแห่งนี้มีแต่ที่ราบสูง หุบเขา และทะเลทราย ซึ่งไม่มีพื้นที่พันธุ์ธัญญาหารมากนัก ภูมิอากาศก็แห้งและร้อนจัด คาบสมุทรอาระเบียมีแต่ชีวิตแบบทะเลทรายซึ่งต้องเคลื่อนย้ายที่พักและที่ทำกินอยู่เสมอ มีการใช้อูฐเป็นพาหนะ เพื่อแสวงหาทุ่งหญ้าเบาบางซึ่งไม่อาจใช้ประโยชน์ได้นานก็มอันต้องเดินทางไปหาแหล่งใหม่ ทุ่งหญ้าเหล่านี้เติบโตขึ้นรอบๆบริเวณแหล่งน้ำที่ได้จากน้ำฝนที่ตกลงมาชั่วคราวครั้งชั่วคราว พอใช้ประทังชีวิตและพืชในดินแดนแถบนี้ได้บ้าง

นอกเหนือไปจาก ยามาน ซึ่งเป็นเมืองที่ต้องเผชิญหน้ากับกระแสอารยธรรมอื่นๆเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางเศรษฐกิจการค้าแล้ว อาจกล่าวได้ว่า คาบสมุทรอาระเบียในยุคสมัยก่อนและร่วมสมัยศาสนาอิสลามคือช่วงราวคริสต์ศตวรรษที่ 6-7 นั้นเป็นดินแดนที่ปลอดจากการรุกรานทางการเมืองจากชนต่างชาติ สิ่งที่เรียกกันว่า “ระบบทางการเมือง” อย่างที่เป็นที่รู้จักใน ยามาน นั้น ไม่เป็นที่รู้จักหรือปฏิบัติกันในพื้นที่ต่างๆ ในคาบสมุทรอาระเบียเลยไม่ว่าจะเป็นที่ Tihamah, Hijaz, หรือ Najd ชาวทะเลทรายในบริเวณแถบนี้เป็นชนเผ่าเร่ร่อน ผู้ไม่นิยมการปักหลักมีถิ่นฐานอันมั่นคง ชนเผ่าเหล่านี้ “ไม่รู้จักความเป็นบิกแผ่นคงที่มั่นคงที่นอกเหนือไปจากการเคลื่อนย้ายอยู่เสมอเพื่อแสวงหาทุ่งหญ้าและความพึงใจชั่วขณะ” ในดินแดนทะเลทรายนั่น หน้ายของชุมชนนั้นมิใช่เป็นไปในรูปแบบของรัฐ “State” แต่เป็นรูปแบบชนเผ่า (Tribe) ชนเผ่าต่างๆ เหล่านี้เดินทางเคลื่อนย้ายไปหาแหล่งน้ำอยู่ตลอดเวลาและไม่รู้จักกฎหมายกลางที่ใช่ศัพท์ทุกเผ่า นอกไปจากนี้แล้วชนเผ่าเหล่านี้ก็ไม่เคยถูกชาติใดครอบครองภายใต้ระบอบทางการเมืองร่วมกัน พวกชนเผ่าเร่ร่อนเหล่านี้ “ไม่มีสิ่งใดเป็นที่ยอมรับได้นอกเหนือไปจากอิสรภาพอันเต็มทีสำหรับแต่ละคนสำหรับครอบครัว และสำหรับเผ่าทั้งหมด ในขณะที่เกษตรกร ผู้ตั้งรกรากบนพื้นที่เป็นหลักแหล่งแน่นอนจะขอมยกอิสรภาพบางส่วน ให้แก่หัวหน้ากลุ่มหรือผู้ปกครองแบบเบ็ดเสร็จ เพื่อแลกเปลี่ยนกับความสงบ ความมั่นคงปลอดภัย และความเจริญก้าวหน้าที่ระบิยบนนำมาสู่สังคม, ชนเผ่าผู้เร่ร่อนในดินแดนทะเลทรายเหล่านี้ ไม่เคยยอมจำนนต่อความยุติธรรมที่บิดบังกับพวกเขาแต่จะต่อสู้อย่างเต็มกำลัง และไม่อาจต่อสู้ได้สำเร็จพวกเขาจะละที่ทุ่งหญ้าที่ทำกินแล้ว

เคลื่อนย้ายอพยพไปหาที่แห่งใหม่ ในแถบทะเลทรายอันกว้างใหญ่ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ชนเผ่าเหล่านี้หาทางเลือกอื่นนอกจากการยอมจำนนอำนาจอันไร้ความชอบธรรม ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ ไม่ว่าจะป็นอนาจักรไบแซนไทน์หรือมหาอาณาจักรเปอร์เซียอันยิ่งใหญ่ก็ไม่คิดจะแผ่ขยายอำนาจเข้ามาในแถบคาบสมุทรอาระเบียนี้ เหตุที่คงเป็นที่รู้กันดีว่า ชนเผ่าเร่ร่อนเหล่านี้จะเลือกทางหนีโดยการอพยพไปยังบริเวณอื่น โดยจะไม่ยอมสยบอ่อนน้อมต่อระเบียบหรืออำนาจใดอันไร้ความชอบธรรม

ลักษณะแห่งชนเผ่าเร่ร่อนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อลักษณะเมืองเล็ก ที่เติบโตขึ้นตามศูนย์กลางการค้าขาย ซึ่งพวกพ่อค้ามาพักอาศัย ในเมืองเล็ก เหล่านี้จะพบวิหารอันเป็นที่สถิตของเทพพระเจ้าองค์ต่างๆ ที่เชื่อกันว่าเป็นผู้ปกป้องดูแลทรัพย์สินและชีวิตให้พวกตน เมืองต่างๆ เช่น มักกะห์ (Makkah) , ตออิฟ (Ta'if), ยัธริบ (Yathrib) ฯลฯ เป็นตัวอย่างของเมืองศูนย์กลางการค้าขายเหล่านี้การจัดระบบบริหารในเมืองเหล่านี้ ดำเนินไปตามแบบอย่างของกฎในชีวิตทะเลทรายมากกว่าในเมืองซึ่งมีอารยธรรมสูง ดังจะเห็นได้จากการเป็นคนเป็นชนเผ่าเป็นกลุ่มตระกูลชนบทรรมนิยมต่างๆ ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความรักในอิสรภาพการไม่ยอมจำนนต่ออำนาจภายนอก ถึงแม้ว่าชีวิตในเมืองจะทำให้ชน เรานี้แตกต่างจากญาติพี่น้องที่ยังเร่ร่อนในทะเลทรายอยู่บ้างก็ตาม

นักศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามท่านหนึ่ง ลงความเห็นด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตของชนเผ่าเร่ร่อนในทะเลทรายนี้ เองมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบศาสนาอิสลามอันจะพัฒนาขึ้นมาในดินแดนแถบนี้ ดังความว่า “ ในทะเลทรายนั้นมนุษย์สัมผัสกับจักรวาลทั้งหมดอยู่ตลอดเวลาเขารับรู้ สัมผัสความไม่รู้จบแห่งการดำรงอยู่ในรูปแบบต่างๆอันหลากหลาย จึงถูกกระตุ้นให้สร้างความสัมพันธ์กับสิ่งอสงไขย (infinity) ในขณะที่มนุษย์ในเมืองนั้นจิตสำนึกแห่งสิ่งอสงไขย ถูกบดบังด้วยการทำมาหาเลี้ยงชีพอันไม่หยุดหย่อน เขาถูกปกป้องจากความวิตกกังวลและความกลัวซึ่งมากับจิตสำนึกแห่งอสงไขยนั้น ด้วยว่าเขาได้มอบหมายอิสรภาพส่วนหนึ่งในหัวหน้ากลุ่มไปแล้ว การยอมจำนนอ่อนน้อมต่ออำนาจ ทางการเมืองในชุมชน และผลพวงแห่งความมั่นคงที่มาด้วยกันนั้น ทำให้เขาไม่อาจมีความสัมพันธ์กับอำนาจที่อยู่เหนืออำนาจแห่งชุมชนขาดการสัมผัสสัมผัสกับอำนาจแห่งจิตวิญญาณของโลก และ การคิดคำนึงด้วยจินตนาภาพอันกว้างใหญ่ก็ถูกบดบังไป

ภายใต้บรรยากาศทางสังคมดังกล่าว ศาสดามูฮัมหมัด ถือกำเนิดมาในเมืองมักกะห์ ในปีค.ศ. 570 ตามที่มีบันทึกไว้ในบทต้นๆ ของคัมภีร์อัล-กรุอาน (93:6-7) นั้น ศาสดามูฮัมหมัด เป็นเด็กกำพร้าในครอบครัวที่ยากจน บิดาสิ้นชีวิตไปในระหว่างการเดินทางไปซีเรียก่อนที่เด็กจะเกิด มารดาเสียชีวิตไปอีกคนเมื่อท่านมีอายุเพียง 6 ขวบ ต่อมาก็มาอยู่ในความดูแลของอาชืออาบู-ตอลิบ ศาสดามูฮัมหมัด เกิดใน

ตระกูลที่เรียกว่า "บานู-ฮาซิม" แปลตรงตัวความหมายว่า "ลูกหลานของฮาซิม" ซึ่งกำลังตกยาก และไม่ได้มีส่วนในอำนาจและทรัพย์สินที่ชนเผ่ากูเรช(Quraysh) ซึ่งตระกูลนี้เป็นส่วนหนึ่งของครอบครองอยู่ มีบันทึกต่อไปว่าเมื่ออายุ 25 ปี ศาสดามูฮัมมัด ได้แต่งงานกับแม่มาย ผู้เป็นนายจ้าว ซึ่งตอนนั้นมีอายุประมาณ 40 ปี ท่านมีกิจการค้าขายและมีกองคาราวาน ขนส่งสินค้าไปยังเมืองต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า นี่เป็นครั้งแรกที่ท่านมีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพ ไม่อดยากขาดแคลนอีกต่อไป มีบันทึกว่า เมื่อปี ค.ศ. 610 ท่านได้ยินเสียงจากพระเจ้าในถ้ำนอกเมืองมักกะห์ เป็นเสียงซึ่งสั่งให้ท่านออกประกาศคำสั่งสอนเกี่ยวกับองค์พระเจ้าสูงสุด หลังจากความสงสัยในระยะแรก ท่านก็เริ่มมีความมั่นใจมากขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากภรรยาและอาที่เลี้ยงดูมา จนในที่สุดสามารถประกาศความเชื่อไปยังดินแดนต่างๆ ในคาบสมุทรอาระเบียได้อย่างกว้างขวาง จนเป็นที่มาของอารยธรรมอิสลามซึ่งแผ่ขยายไปดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลเกือบทั่วโลก

ในวันที่ 8 มิถุนายน ค.ศ. 632 ศาสดามูฮัมมัดล้มป่วยลงในบ้านที่เมืองมะดีนะ และสิ้นชีวิตลงในขณะที่ "ปวดศีรษะอย่างรุนแรง" ศพของท่านถูกฝังใต้พื้นดินบ้านที่ทำด้วยโคลนของภรรยาคนโปรดชื่อ A'ishah

พื้นฐานจริยธรรมอิสลาม

ดังได้กล่าวแล้วว่าชนเผ่าเร่ร่อนในดินแดนทะเลทรายแถบคาบสมุทร อาระเบีย เป็นชนเผ่าที่ไม่ยอมสยบต่ออำนาจจากภายนอก รักอิสระ และมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากคนเมืองในดินแดนแห่งอารยธรรมอื่น ในขณะเดียวกัน ชีวิตในทะเลทรายทำให้ชนเผ่าเร่ร่อนเหล่านี้ต้องสัมผัสเผชิญหน้ากับสิ่งสองไข้อยู่เป็นนิจ ลักษณะเหล่านี้ถูกเสริมให้เห็นให้เด่นชัดขึ้นอีกในคำสอนแห่งศาสนาอิสลามดังข้อความอันเป็นเสาหลักแห่งศาสนาในคัมภีร์อัล-กรุอาน (49:13) ความว่า: "พระเจ้าของท่านได้กำหนดไว้ว่า ท่านจะไม่บูชาใครนอกเหนือจากพระองค์ท่าน

ข้อความนี้มีความหมายกว้างไกลสำหรับชาวมุสลิมเมื่อพิจารณาว่า ข้อความเชื่อเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของศาสนา และเมื่อแปออกเป็นหลักปฏิบัติแล้วทำให้ชาวมุสลิมไม่ยอมอ่อนข้อสยบต่ออำนาจทางสังคมและการเมืองใดอันมิได้มาจากพระเจ้า นายอันกว้างใหญ่นี้เป็นเครื่องจำกัดขอบเขตและความชอบธรรมของอำนาจฝ่ายสังคมนมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง มีบันทึกไว้ว่าท่านศาสดามูฮัมมัดได้กล่าวไว้ว่า "ปรัชญาอนุสมบูรณ์คือความกลัวเกรงในพระเจ้าวัดจริยธรรมอิสลามเริ่มต้นจากการละทิ้งการบูชาสิ่งมวลที่นอกเหนือไปจากพระเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการบูชาตนเอง (อัตตานิยม egoism) หรือ

การบูชาสิ่งสร้างของมนุษย์เอง (รูปปั้นต่างๆ การถือผีถือกลาง) ฯลฯ รวมไปถึงการละทิ้งทุกสิ่งที่ทำให้มนุษย์ชาติเลวลง (ความไม่เชื่อในพระเจ้า ความไม่ยุติธรรมเป็นต้น)” ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่พึงพิจารณาควบคู่กันไปด้วยในที่นี้คือ “พระเจ้า” ในศาสนาอิสลามไม่มีลักษณะเป็นมนุษย์หรือบุคคล แต่เชื่อว่าพระเจ้านั้นมีลักษณะอุตรภาพ (transcendent) จนถึงกับมีคำกล่าวว่า “ไม่มีศาสนาใดที่เน้นอุตรภาพของพระเจ้านักเท่าศาสนาอิสลาม” กล่าวคือ ศาสนาอิสลามไม่ “ทำให้พระเจ้ากลายเป็นมนุษย์ (it (Islam) does not make God into man) เมื่อพระเจ้าเป็นองค์สูงสุดผู้อยู่เหนือสรรพสิ่ง มนุษย์จึงไม่บังควรจำลองรูปลักษณะของพระองค์ลงในรูปเคารพต่างๆ ซึ่งมักจะเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงพระเจ้าเพราะมัวแต่ติดยึดในรูปเคารพเหล่านั้น

นอกเหนือไปจากการยอมรับในภาวะสูงสุดแห่งพระเจ้าและการปฏิเสธเคารพต่างๆ แล้วรากฐานสำคัญอีกประการหนึ่งของศาสนาอิสลามคือ การไม่แบ่งแยกระหว่าง ชีวิตทางศาสนาและชีวิตทางสังคมมนุษย์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การปฏิบัติศาสนกิจคือการปฏิบัติพันธกิจทางสังคม จนถึงกับมีบันทึกในหะดีษ (Hadith-บันทึกเกี่ยวกับจริยวัตรของท่านศาสดามูฮัมมัด)

ไว้ว่า บุคคลที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวของตนก็กำลังปฏิบัติศาสนกิจในการบูชาพระเจ้าเหมือนๆ กับการสวดมนต์ภาวนาตามความเชื่อแบบอิสลามนั้นบุคคลเป็นมุสลิม เมื่อเขาปฏิบัติตาม “กฎหมายแห่งพระเจ้า” (Share’ah โดยรากศัพท์หมายถึง “ถนน” “ทาง” คือทางซึ่งนำไปสู่พระเจ้า) เมื่อบุคคลยอมรับในของปฏิบัติต่างๆ ของกฎหมายนี้แล้วนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงจะถือว่าบุคคลนั้นเป็นมุสลิม ถึงแม้ว่าบุคคลดังกล่าวนั้นจะอาจไม่เข้าใจคำสอนของศาสนาได้ทั้งหมด กฎหมายแห่งพระเจ้านี้ ถือว่าเป็นเจตจำนงของพระเจ้า ซึ่งมนุษย์ควรปฏิบัติตามทั้งในชีวิตส่วนตัวและในชีวิตทางสังคม เจตจำนงของพระเจ้าดังกล่าวมิได้เผยแสดงออกมาในฐานะที่เป็นหลักการทั่วไปเท่านั้น แต่ให้คำแนะนำคำสั่งสอนในกรณีเฉพาะด้วย มนุษย์มิได้ถูกเรียกร้องให้มีใจเอื้อเพื่อ สุภาพถ่อนตน หรือมีใจยุติธรรมเท่านั้น แต่กฎหมายแห่งพระเจ้าจะให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติเฉพาะในสถานการณ์เฉพาะในชีวิตด้วยกฎหมายแห่งพระเจ้านี้ จะครอบคลุมในชีวิตมุสลิมทุกแง่ทุกมุม และในทางกลับกันกิจวัตรประจำวันของชีวิตการมีความหมายและนัยทางศาสนารวมอยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ การเลี้ยงดูลูก การเป็นแม่บ้านหรือหัวหน้าครอบครัวที่ดี การรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ฯลฯ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ หากปฏิบัติอย่างถูกต้องก็ล้วนแต่เป็นการภาวนาสรรเสริญพระเจ้าได้ทั้งสิ้น ด้วยหลักการที่ไม่แยกศาสนาออกจากชีวิตสังคมนี้เองนำไปสู่การไม่แยกอำนาจศาสนจักรอันอาจจะถือได้ว่า เป็นความแตกต่างในขั้นพื้นฐานอันสำคัญระหว่างแนวคิดแบบอิสลามกับแนวคิดทางอุดมการณ์ทางการเมืองในโลกตะวันตก โดยทั่วไปใน

ปัจจุบัน ซึ่งรัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้ว่ามีการแบ่งแยกโดยเด็ดขาดระหว่างสถาบันศาสนาและสถาบันแห่งรัฐ (The separation of church and State)

รากฐานสำคัญอีกประการหนึ่งศาสนาอิสลามคือ การผูกพันมนุษย์กับพระเจ้า มนุษย์กับมนุษย์กันเองโดยอาศัยกฎหมายแห่งพระเจ้า มีผู้รู้ทางศาสนาอิสลามกล่าวว่า “ความสำเร็จทางสังคมที่สูงสุดของท่านศาสดามุฮัมมัด ในเมืองมะดีนะ (madina) คือ การแทนที่ระบบการผูกพันกันโดยสายเลือดในผ่าเดียวกัน ด้วยการผูกพันกันทางศาสนา ซึ่งในแง่หนึ่งเกี่ยวโยงความสัมพันธ์กับมุสลิมทั้งหมด”(โดยไม่แยกเป็นชนเผ่าหรือเชื้อชาติ) และในอีกแง่หนึ่งคือสัมพันธ์กัน โดยระบบครอบครัว ครอบครัวมุสลิมเป็นรากฐานอันมั่นคงและรูปจำลองสังคมมุสลิมทั้งหมด” จะเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามไม่ยอมรับการแบ่งแยกคนด้วยชาติพันธุ์หรือประเทศชาติ อันเป็นการรวม (หรือแยก) คนเข้าด้วยกัน (และออกจากกัน) ซึ่งเห็นปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ศาสนาอิสลามเน้น “ความเป็นพี่น้องกัน” ระหว่างชาวมุสลิมด้วยกัน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติและภาษา

จากรากฐานความเชื่อต่างๆดังกล่าวมานี้ ศาสนาอิสลามเรียกรื่อง การปฏิบัติ 5 ประการจากชาวมุสลิมทุกคน อันเรียกได้ว่าเป็น “เสาหลัก” แห่งศาสนาเลยทีเดียว ข้อปฏิบัติทั้ง 5 ประการ ได้แก่

1. การเป็นพยานถึงความเป็นเอกภาพของพระเจ้า และการเป็นศาสดาของพระมุฮัมมัดทั้งนี้โดยถือเป็นเสาพนักิจผูกพันอย่างมีความหมาย
2. การสวดภาวนาวันละ 5 เวลาอย่างสม่ำเสมอ
3. การบริจาคทานแก่ผู้ยากจน ซึ่งถือว่าเป็นภายีสังคมที่ศาสนาอิสลามกำหนดให้คนมุสลิมรับภาระ
4. การถือศีลอดอาหารในเดือนรอมฎอนอันศักดิ์สิทธิ์
5. การเดินทางไปจาริกแสวงบุญที่นครมักกะห์อันศักดิ์สิทธิ์อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต (ถ้าจะกระทำได้)

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักปฏิบัติทั้ง 5 ประการนี้ เป็นรูปจำลอง ข้อความเชื่อต่างๆ ในศาสนาอิสลามที่มีความสำคัญยิ่ง กล่าวคือ ข้อปฏิบัติประการแรก เป็นการยืนยันข้อความเชื่อในเอกภาพและความสูงสุดแห่งพระเจ้า และพระองค์เพียงผู้เดียวที่พึงได้รับการเคารพบูชาจากมนุษย์

ส่วนข้อปฏิบัติ ประการที่สอง คือการให้เวลาที่สงบนิ่งสำหรับการสัมพันธ์กับพระเจ้า โดยส่วนตัวและโดยส่วนรวม เมื่อมีการภาวนารวมในวันศุกร์ทุกศุกร์ ข้อปฏิบัตินี้ถือได้ว่าเป็นการเสริมความสัมพันธ์

ระหว่างมนุษย์กับสิ่งสูงสุดคือพระเจ้า โดยการเตือนให้ระลึกถึงพระองค์อย่างสม่ำเสมอ ประการที่สามคือการให้ทานอันเป็นการสอนให้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในสังคมกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนยากจน ประการที่สี่ การรู้จักกอดอาหารอันมีความหมายไปถึงการทำใจให้บริสุทธิ์ การฝึกความอดทน และเห็นคุณค่าของอาหาร นอกจากนี้การได้ถือศีลอดพร้อมกันในหมู่ชาทั่วโลก ย่อมเป็นเครื่องเสริมความรู้สึกเป็นเอกภาพระหว่างกันได้วิธีหนึ่ง ส่วนข้อปฏิบัติประการสุดท้าย อันได้แก่การจาริกแสวงบุญไปยังนครมักกะห์ ก็เป็นข้อปฏิบัติอีกข้อหนึ่งซึ่งมีช่วยช่วยเพิ่มพูนศรัทธาในศาสนาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้จาริกไปยังนครอันศักดิ์สิทธิ์นี้ ภายในระยะเวลาเดียวกันกับชาวมุสลิมอื่นทั่วโลก ย่อมช่วยเพิ่มพูนความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น อีกทั้งแสดงให้เห็นพลังอำนาจของความเชื่อและการปฏิบัติร่วมกันของชาวมุสลิมทั้งหลาย ซึ่งจะส่งผลให้ตระหนักถึงเอกภาพของพระเจ้าในเอกภาพของมวลมนุษยชาติด้วย

แนวทางการปลูกฝังจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรม สามารถนำหลักการของทฤษฎีปัญญาสังคมมาใช้ได้ เริ่มต้นตั้งแต่การเห็นแบบอย่างที่ดีของผู้มี จริยธรรม เกิดจากการเรียนรู้ โดยการสังเกต "แบบอย่างที่ดีมีค่าเหนือกว่าคำสอน" คำกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับในกระบวนการพัฒนาจริยธรรม การเห็นตัวแบบที่ดีทางจริยธรรม การพิจารณาผลที่ตามมาของการกระทำของตัวแบบในทางลบที่มีความเด่นชัดเป็นที่สนใจของคนส่วนมากในสังคม ก็อาจทำให้ผู้เรียนรู้เกิดการเลียนแบบได้เช่นกัน และมักจะมี ความง่ายที่จะกระทำตามมากกว่าแบบอย่างที่ดี ถัดมาการกำกับควบคุมตนเอง ผู้เรียนที่มีการกำกับควบคุมตนเอง จะเป็นผู้ที่มึสติ สามารถควบคุมตนเองให้กระทำในสิ่งที่ดีมีจริยธรรมเพราะการควบคุมตนเอง จะมีเป้าหมาย คัดลีน เปรียบเทียบ และประเมินผลการกระทำของตน ส่วนในประเด็นของการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น ในการกระทำ ความดีถ้าผู้กระทำมีความเชื่อว่ามี ความสามารถที่จะทำได้ แม้ว่าการทำความดีนั้นจะมีความยากลำบาก เช่น ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่คน ที่รับรู้ว่ามี ความสามารถรับผิดชอบในหน้าที่การงาน เขาก็จะมีความพยายามบากบั่น อดทน ทำหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ ดังนั้น แนวคิดของทฤษฎีปัญญาสังคมมีความเกี่ยวข้องในการพัฒนาจริยธรรม

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมภายใต้กรอบแนวทางของอิสลาม ตามที่อัลกุรอาน อัลหะดีษ

และบรรดานักวิชาการอิสลามได้นำเสนอ สามารถสรุปได้ 6 วิธี ดังนี้ (มनुศักดิ์ โต๊ะเถื่อน และนิเลาะ แวอุเซ็ง, 2554:79-81)

1) วิธีการสร้างแบบอย่างที่ดีตามคุณลักษณะดีงาม ซึ่งเห็นได้จากท่านเราะฮูต ρ และบรรดาศาสนทูตของอัลลอฮุ เป็นวิธีการปลูกฝังอัครลาที่ให้ผลความสำเร็จมากที่สุด หากไม่มีแบบอย่างแล้ว การ

อบรมสั่งสอนเพียงอย่างเดียว่อมไม่มีประโยชน์เลย แบบอย่างของผู้ศรัทธาจึงต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เขาสอนผู้อื่น

อัลลอฮฺตรัสว่า ความว่า “พวกเจ้าใช้ให้ผู้คนกระทำความดี2 โดยที่พวกเจ้าลืมตัวของพวกเจ้าเอง กระนั้นหรือ? และทั้งๆ ที่พวกเจ้าอ่านคัมภีร์กันอยู่ แล้วพวกเจ้าไม่ใช่ปัญญากระนั้นหรือ?”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 44)

2) วิธีการสร้างแรงจูงใจ เป็นการปลูกฝังศรัทธาเรื่องการสอบสวนและผลตอบแทนในโลกนี้ และโลกหน้าที่ถูกต้องจากอัลกุรอาน และแบบอย่างของท่านเราะสูล P ด้วยรูปแบบโน้มน้าวจิตใจที่มีลักษณะเป็นนามธรรม และรูปธรรม เช่น การกล่าวชื่นชม การส่งเสริม การให้เกียรติ และการให้รางวัลตอบแทนสำหรับนักเรียนที่มีอัธยาศัยดี การปรามด้วยเกณฑ์การลงโทษและการลงโทษแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีงาม ตัวอย่างหนึ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงสร้างแรงจูงใจแก่บ่าวของพระองค์ เกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มีความรู้และมีความศรัทธานั้นจะมีตำแหน่งฐานันดรที่สูง ณ พระองค์ ซึ่งต่างจากบุคคลทั่วไป

อัลลอฮฺ ตรัสว่า ความว่า “ผู้ที่เขาเป็นผู้รักดีในยามคำกิน ในสภาพของผู้สุญูด และผู้ย่นละหมาด โดยที่เขาหัวนเกรงต่อโลกอาคิเราะฮฺ และหวังความเมตตาของพระเจ้าของเขา (จะเหมือนกับผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ (สุบหฺ) กระนั้นหรือ?) จงกล่าวเถิดมุหัมมัด บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ?3 แท้จริงบรรดาผู้ที่มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ” (อิซซุหมัร : 9)

3) วิธีการตักเตือน เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาและการให้เหตุผลซึ่งนำบุคคลสู่สัจธรรม ผู้ปลูกฝังอัธยาศัยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของตัวบุคคล วิธีการ เวลา และสถานที่ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การตักเตือนที่แท้จริง คือ การตักเตือนด้วยความบริสุทธิ์ใจมุ่งหวังผลตอบแทนจากอัลลอฮฺ ด้วยไม่ใช่การมุ่งหวังผลประโยชน์ อำนาจ หรือชื่อเสียงใดๆ อัลลอฮฺ ได้แจ้งให้ผู้ศรัทธาทราบถึงการตักเตือนของบรรดาศาสนทูตก่อนหน้าท่านเราะสูล P กับประชาชาติของพวกเขาในอดีต เช่น นบีนูห์ นบีสูด นบีสอลีห์ นบิลูฏ และนบิฮุอึบ (ขออัลลอฮฺ ทรงประทานความสันติมิแต่พวกเขา) ในสูเราะฮฺ อิซซุฮะรออฺ อายะฮฺ ที่ 109, 127, 145, 164 และ 180 เพื่อเป็นการยืนยันความบริสุทธิ์ใจของพวกเขาในการเรียกร้องสู่ศาสนาของพระองค์ เป็นจำนวนถึง 5 ครั้ง

อัลลอฮฺ ตรัสว่า ความว่า “และฉันมิได้ขอค่าตอบแทนในการนี้จากพวกท่าน หากแต่ค่าตอบแทนของฉันมิได้มาจากผู้ใดนอกจากพระเจ้าแห่งสากลโลก” (อิซซุฮะรออฺ : 109)

4) วิธีการนำเสนอประวัติศาสตร์อิสลาม เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวในประวัติศาสตร์อาศัยแหล่งที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นตัวอย่าง อุทาหรณ์ และเตือนใจ โดยเฉพาะการนำเสนอประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวที่มีการกล่าวในอัลกุรอานนั้น มีความดึงดูดและน่าสนใจ ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่มีโวหาร ความสละสลวย และสำนวนที่เป็นอุทาหรณ์สอนใจ อันมีผลต่อจิตใจ ความรู้สึก และผลักดันให้มนุษย์เกิดความต้องการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง ตัวอย่างเรื่องราวที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังอัธยาศัยแก่นักเรียน ได้แก่

เรื่องราวของบรรดานบีต่างๆ ชีวิตประวัติของท่านเราะสูลเหตุการณ์ความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ ให้อุดพ้นจากสายตาของพวกกุเรซในวันที่ท่านเราะสูลอพยพสู่นครมะดีนะฮ์ การปรามลูกของท่าน นบีนูห์ (อะลัยฮิสลาม) ให้ออกห่างจากการอยู่ร่วมกับบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาในวันที่น้ำท่วมโลก เหตุการณ์ความห้ำหั่นในวัยเยาว์ของท่านนบีอิสมาอีล (อะลัยฮิสลาม) เหตุการณ์การรอดพ้นจากการตามล่าของพวกฟิรอนของท่านนบีมูซา (อะลัยฮิสลาม) เรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่ออิสลามของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ (เราะฎีฎุลลอฮ์อันฮุม) การดำเนินชีวิตของบรรดาเศาะหาบะฮ์ (เราะฎีฎุลลอฮ์อันฮุม) และเหตุการณ์อื่นๆอีกมากมายที่จะสร้างความรู้สึกรักต่ออัลลอฮ์ และเราะสูลของพระองค์ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดีงาม

5) วิธีการจัดกิจกรรมปลูกฝังจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ เป็นวิธีการส่งเสริมการปฏิบัติจริงให้สอดคล้องกับความรู้อย่างเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ มีความต่อเนื่อง และการติดตาม รวมถึงการประเมินผลอยู่ตลอดเวลาเพื่อศึกษาระดับความสำเร็จ ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาวิธีการให้ดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องและมีความเป็นขั้นตอนนี้เห็นได้จากรายงานของท่านอับนุ อับบาส เกี่ยวกับท่านเราะสูลได้ตั้งเสียท่านมูอาสไว้ว่า

ความว่า “แท้จริงท่านนบีได้แต่งตั้งมูอาส (เราะฎีฎุลลอฮ์อันฮุม) ให้ทำหน้าที่ (ผู้ปกครอง) ที่เมืองเยเมน ดังนั้นท่านนบีทรงกล่าวว่า : ท่านจงเชิญชวนพวกเขาสู่ชะฮาดะฮ์ (การรับอิสลาม) คือ ให้ปฎิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงฉัน (มุฮัมมัด) คือเราะสูลของอัลลอฮ์ I ดังนั้นหากพวกเขายอมรับเรื่องดังกล่าว ท่านจงสอนพวกเขาว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ได้ทรงกำหนดพิธีการละหมาดห้าเวลาแก่พวกเขาในวันหนึ่งและคืนหนึ่ง ดังนั้นหากพวกเขายอมรับเรื่องดังกล่าว ท่านจงสอนพวกเขาว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงกำหนดให้บรรดาผู้ที่มีความร่ำรวยบริจาคทาน (เศาะดะเกาะฮ์) เอาจากทรัพย์สินของพวกเขา และบริจาคมันแก่บรรดาผู้ที่มีความขัดสนของพวกเขา” (al-Bukhariy , 1996: 1395)

6) วิธีการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นการสร้างบรรยากาศการศรัทธาและการปฏิบัติความดี มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างยิ่ง หากขาดความเข้าใจ ขาดความร่วมมือกัน และให้ความสำคัญในเรื่องนี้แล้ว ความสำเร็จในการปลูกฝังจริยธรรมย่อมไม่เกิดขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมของเด็กจะมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ เช่นเดียวกับต้นไม้ที่งอกงามและเติบโตใหญ่แข็งแรงได้ด้วยพื้นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดังที่อัลลอฮ์ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า ความว่า “และเมืองที่ดีนั้น (มีดินดี) ผลผลิตของมันจะงอกออกมาด้วยอนุมัติแห่งพระเจ้า และเมืองที่ไม่ดีนั้น ผลผลิตของมันจะไม่ออกนอกจากในสภาพแกร็น” (อัลอะรอฟ : 58)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติหรือกริยาที่แสดงออกถึงความดี ความถูกต้อง ความชอบ และเป็นการทำ บ่อย ๆ จนเป็นนิสัย อันเกิดมาจากการมีคุณธรรมในจิตใจ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2.3 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการริเริ่ม หรือการวางแผนของบุคคลเกี่ยวกับการเข้ามาดำเนินงานต่างๆ ในลักษณะของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการร่วมกันอย่างชัดเจน โดยพลังของกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานนั้น ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งมีผู้ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536: 96) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ โดยอาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหาร ซึ่งประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายวิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติ ปัญญา ก็คือการให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้นบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือปฏิบัติภารกิจเป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อกิจกรรมและองค์กรในที่สุด

บวรศักดิ์ อูวรรณ โฉม (2545: 48) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีบทบาทหน้าที่และอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม รวมทั้งการจัดสรร การใช้และการดูแลรักษาทรัพยากรที่มีอยู่

ยุพาพร รูปงาม (2545:5) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมาร่วมตัวกันได้ ควรจะต้องมีการกระทำที่ปฏิบัติภารกิจทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำ ผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2546: 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของตนเอง

ณัฐนิชานันท์ พิมพ์ทอง (2555: 22) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตน เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จขององค์กรร่วมกัน

สมพร เทพสิทธิ (2542: 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชน รวมทั้งองค์กรเอกชน องค์กรของประชาชนและภาคเอกชนสามารถมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งในกระบวนการตัดสินใจ วางแผนและโครงการ

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายๆเรื่องและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการทำงานด้วยความคิดริเริ่ม การตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ร่วมกันเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

2.2.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามาส่วนร่วมนั้นมีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม มีนักวิชาการเสนอแนวคิดดังนี้

คูฟแมน (Koufman, 1990: 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบทพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประยูร ศรีประสาธน์ (2542:5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

อรพรรณ ภมรสวรรณ (2544: 93) กล่าวว่า การที่ประชาชนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาใดๆ มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายนอกชุมชนและปัจจัยภายในชุมชน เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต ความรู้และทัศนคติต่อกิจกรรมนั้นๆ การมีโอกาสและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกนโยบายการพัฒนาของรัฐ บทบาทของทางราชการต่อการพัฒนาโครงสร้างทางการ เมืองและสังคม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านตัวบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์

2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ แหล่งที่มาของข่าวสาร รูปแบบของข่าวสาร การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

2.2.2 ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น มีนักวิชาการเสนอแนวคิดขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

สถาบันพระปกเกล้า (2546:56) ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมว่าการปฏิบัติ งานแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมกันกำหนดโครงการหรือกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายใน โครงการหรือกิจกรรมทั้งหมด

3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเข้าใจสภาพของปัญหา
2. การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
3. การดำเนินงาน
4. การติดตามและประเมินผล

2.2.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ถาวรณี พวงมณี (2547: 25) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อกิจกรรมหรือการดำเนินการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. บุคคล ได้แก่ ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
2. องค์กร ได้แก่ หน่วยงาน สถานศึกษา ชุมชน หมู่บ้าน และสถานที่สำคัญในท้องถิ่น

3. กิจกรรม ได้แก่ งานหรือโครงการ กลุ่มกิจกรรมที่ประชาชนจะทำงานร่วมกันในลักษณะริเริ่ม ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจะต้องมีเครือข่ายในการติดต่อประสานงานกัน โดยจะต้องมีกิจกรรมกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป ขนาดของกลุ่มพอเหมาะสมไม่เล็กไม่ใหญ่จนเกิดไปความสัมพันธ์ของกลุ่มจะต้องไปในทิศทางเดียวกัน ระยะเวลาในการติดต่อต้องมีความต่อเนื่อง ใช้วิธีการติดต่อทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ขำเลียง วุฒิจันทร์ (2524: 76) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อนักเรียนไว้ ดังนี้

1. บิดามารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทา หน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอม ตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัวและต้องทา หน้าที่นี้ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม

2. ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นในครอบครัว เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอม คุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นกัน โดยปกติจะเรียนรู้เจตคติเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตและเลียนแบบมากกว่าที่จะได้รับจากการฟังคำ สั่งของผู้ใหญ่โดยตรงหากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กจะมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น

3. เพื่อน ๆ ของเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกาหนดค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรม บางอย่างให้เด็กรับรู้ รับไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อน ๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังได้มาจากการได้กระทำ กิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันและกันระหว่างวัยเดียวกันเอง ซึ่งเพื่อน ๆ ดังกล่าวนี้อาจเป็นเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีดังนี้

1. สถาบันครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ปกครองอื่น และสภาพแวดล้อมในการครอบครัว ที่ส่งผลต่อความประพฤติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

2. สถานศึกษา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนของครู การจัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของทางโรงเรียน

3. สังคมและกลุ่มเพื่อน ได้แก่ การเรียนรู้จากสื่อที่มีความหลากหลายในสังคมยุคใหม่ การร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม และการแสดงออกเพื่อการยอมรับในกลุ่มเพื่อนตามช่วงวัย

2.3 ความหมายของเยาวชน

เยาวชน หมายถึง คนหนุ่มสาวที่มีพลังอันสำคัญที่จะสามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น เยาวชนที่ดีควรตระหนักในคุณค่าของตนเอง และร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละเพื่อส่วนรวม

2.3.1 ลักษณะของเยาวชนที่ดี

1. การเสียสละต่อส่วนรวม ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัว จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง
2. การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข เช่น ข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ยอมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ
3. ความซื่อสัตย์สุจริต มีความสำคัญ เพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตเช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็นของตน รวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ประชาชนมีแต่ความสุข
4. ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน จะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด
5. ความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่ว มีความเกรงกลัวและละเอียดในการทำชั่ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข เช่น นักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกิน ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

2.3.2 ความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดี

การเป็นเยาวชนที่ดีมีความสำคัญต่อตนเองและประเทศชาติดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง เยาวชนที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต คิดดี ทำดีเพื่อตนเองและ เพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สร้างสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างกันและกัน เป็นที่รักของคนรอบข้าง

2. ความสำคัญต่อส่วนรวม เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นเยาวชนที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต และถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของสังคม และนำหลัก ประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตน ก็ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นไปอย่างสงบสุข

3. ความสำคัญต่อประเทศชาติ เมื่อสังคมมีเยาวชนที่ดี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ย่อมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลเมืองดีในอนาคต และเมื่อสังคมมีพลเมืองที่ดี ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว

2.3.3 การปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดีตามสถานภาพและบทบาท

1. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว เยาวชนในสถานภาพของการเป็นบุตรควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1.1 เคารพเชื่อฟังบิดามารดา
- 1.2 ช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้
- 1.3 ใช้ จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สุรุษสุร่าย
- 1.4 มีความรักใคร่ปรองดองในหมู่พี่น้อง
- 1.5 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- 1.6 ประพฤติตนให้ สวมกับเป็นผู้ดำรงวงศ์ตระกูล

2. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน เยาวชนในฐานะนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 2.1 รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน คือ ตั้งใจเล่าเรียน ประพฤติตนเป็นคนดี
- 2.2 เชื่อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์
- 2.3 กตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์
- 2.4 รักใคร่ปรองดองกันในหมู่เพื่อนนักเรียน
- 2.5 ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร

3. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ชุมชนคือสังคมขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านหรือกลุ่มคน โดยเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จึงต้องมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนดังนี้

- 3.1 รักษาสัญลักษณ์ของชุมชน เช่น การทิ้งขยะให้เป็นที่ ช่วยกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เป็นต้น
- 3.2 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่ขีดเขียนทำลายโบราณวัตถุในชุมชน ช่วยกันดูแลสาธารณสมบัติ
- 3.3 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

4. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติ

- 4.1 เยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

- 4.2 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
- 4.3 ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
- 4.4 ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 4.5 สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- 4.6 ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น
- 4.7 ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความซื่อสัตย์
- 4.8 ประหยัดและอดออม

2.3.4 คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์

1. มีสายใยผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว
2. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตสมวัย มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมมั่นคง มีความเคารพ และภาคภูมิใจในตนเอง
3. มีวัฒนธรรมที่ดีงาม เข้าใจหลักการที่ถูกต้องของศาสนา สาระแก่นแท้ของชีวิต และคุณค่าภูมิปัญญา ของท้องถิ่น
4. มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่า 1 ภาษา รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเข้าถึงสาระประโยชน์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรม
5. เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีวินัย มีเหตุผล และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม
6. เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการทำงาน รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น
7. รู้จักคิด ไม่มั่งมาย และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนเห็นคุณค่าของพลังงาน และการประหยัดพลังงานทุกประเภท
8. มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นผู้ผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสร้างงานและอาชีพอิสระที่มีระบอบ การจัดการที่ดี
9. รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิด และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การที่จะทำให้เด็กไทยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้นั้น คนทุกคนต้องร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็น ครู ผู้ปกครอง ต้องปลูกฝังค่านิยมดี ๆ สั่งสอนเน้นย้ำสิ่งดี ๆ หากพบสิ่งที่ไม่ถูกต้องจะต้องไม่ละเลย ต้องอบรมบอกเหตุผล ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เด็กจะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า ถ้าวันนี้เราสร้างเขาให้ดี รับรองว่าวันหน้าเขาก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พัชรินทร์ สวนใต้ (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนั้นมีความแตกต่างกันเมื่อแยกตามระดับชั้น วุฒิการศึกษา เพศ โดยมีผลการเปรียบเทียบดังนี้ ตามระดับชั้น พบว่า ผู้ปกครองในระดับช่วงชั้นที่ 2 มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทางด้านความสุภาพและความสามัคคี มากกว่าผู้ปกครองในระดับช่วงชั้นที่ 1 ตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในด้านความขยัน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความสุภาพ และด้านความสะอาดมากกว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ยกเว้น ด้านความประหยัดและด้านความมีน้ำใจและเมื่อจาแนกตามเพศ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้งเพศชายและเพศหญิงในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้นไม่แตกต่างกัน

ธีระวัฒน์ แส่นคำ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่น ตำบลโนนเมือง อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่นของชุมชนบ้านภูพระ บ้านโนนผักหวาน ชุมชนบ้านโนนผักหวานใต้และบ้านมอเลี้ยว (2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและบทบาทเยาวชนชุมชนบ้านภูพระ บ้านโนนผักหวาน ชุมชนบ้านโนนผักหวานใต้และบ้านมอเลี้ยว (3) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านภูพระ บ้านโนนผักหวาน ชุมชนบ้านโนนผักหวานใต้และบ้านมอเลี้ยว ที่ผ่านมา (4) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่นชุมชน บ้านภูพระ บ้านโนนผักหวาน ชุมชนบ้านโนนผักหวานใต้และบ้านมอเลี้ยว และ (5) เพื่อหารูปแบบวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่นชุมชนบ้านภูพระ บ้านโนนผักหวาน ชุมชนบ้านโนนผักหวานใต้และบ้านมอเลี้ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือประเด็นในการจัดเวที แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบบบันทึกการสังเกต ประเด็นการสัมภาษณ์ การสืบค้นข้อมูลจากเอกสารและ อินเทอร์เน็ต ประเด็นการสนทนากลุ่มและการบันทึกภาพกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อตอบ โจทย์ตามกรอบวัตถุประสงค์และมีการนำเสนอเป็นการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บริบทชุมชนและทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่น

1) บริบททั่วไปชุมชนบ้านภูพระ หมู่ที่ 7 ตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ก่อตั้งชุมชนขึ้นเมื่อ พ.ศ.2508 มีจำนวนหลังคาเรือน 206 หลัง มีประชากรทั้งหมด 1,067 คน แยกเป็นชาย 525 คน และหญิง 543 คน

2) บริบททั่วไปชุมชนบ้านโนนผักหวาน หมู่ที่ 8 ตำบลโนนเมือง อำเภอนากลางจังหวัดหนองบัวลำภู ก่อตั้งชุมชนขึ้นเมื่อ พ.ศ.2511 มีจำนวนหลังคาเรือน 128 หลัง มีประชากรทั้งหมด 600 คน แยกเป็นชาย 314 คน และหญิง 286 คน

3) บริบททั่วไปชุมชนบ้านมอเลี้ยว หมู่ที่ 9 ตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ก่อตั้งชุมชนขึ้นเมื่อ พ.ศ.2511 มีจำนวนหลังคาเรือน 54 หลัง มีประชากรทั้งหมด 214 คน แยกเป็นชาย 97 คน และหญิง 117 คน

4) บริบททั่วไปชุมชนบ้านโนนผักหวานใต้ หมู่ที่ 15 ตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู บ้านโนนผักหวานใต้แยกการปกครองออกมาจากบ้านโนนผักหวานเมื่อ พ.ศ.2545 มีจำนวนหลังคาเรือน 128 หลัง มีประชากรทั้งหมด 611 คน แยกเป็นชาย 343 คน และหญิง 268 คน

5) ประเพณีท้องถิ่นในรอบปี จากการเก็บข้อมูลทุนทางสังคมของ 4 ชุมชนในกรณีงานประเพณีของท้องถิ่นในรอบปีปรากฏงานบุญประเพณี ได้แก่ บุญกุ่มข้าว บุญข้าวจี บุญพะเหวด บุญสงฆ์ น้ำ (สงกรานต์) บุญแห่ปู่หรือแห่ดอกไม้มัน บุญตบประตายเป็นหัวภู บุญเบิกบ้าน บุญบั้งไฟ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญทอดเทียนพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน

6) ทุนทางสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษามีปราชญ์ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน เช่น ปราชญ์ด้านสมุนไพรและการรักษาโรค ด้านหัตถกรรม (การจักสาน ตัดเย็บ ทอผ้า) ด้านความเชื่อและพิธีกรรม เป็นต้น ชุมชนได้รับ

การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนให้มีกิจกรรมต่างๆ และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มดอกไม้จันทน์ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มขนมหวาน กลุ่มพัฒนาบทบาทสตรี กลุ่มกองทุนปื๊ย กลุ่มจักสาน เป็นต้น ทั้งที่ชุมชนยังมีโรงเรียนบ้านภูพระ โนนผักหวานที่เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนร่วมกัน

2. สภาพปัญหาและบทบาทเยาวชนในชุมชนจากการศึกษาข้อมูลเยาวชนอายุ 10 – 20 ปี ที่ยังไม่ได้แต่งงาน และอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านภูพระ ชุมชนบ้าน โนนผักหวาน ชุมชนบ้าน โนนผักหวานใต้ และชุมชนบ้านมอเลี้ยว ตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งมาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 200 คน ซึ่ง ประกอบด้วยเพศชายจำนวน 70 คน เพศหญิงจำนวน 130 คน จากจำนวนเด็กและเยาวชนในชุมชน ทั้งหมด 321 คน พบว่า สภาพปัญหาสำคัญของเด็กและเยาวชนในชุมชนที่ผ่านมาและความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหารุนแรงที่จะเกิดขึ้นตามมาของเยาวชนนั้น มีปัญหาสำคัญ ได้แก่ ปัญหาการเสพติด, ปัญหาการติดเกม, ปัญหาติดการใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์และใช้ผิดวัตถุประสงค์, ปัญหาการโดดเรียน, ปัญหาการเล่นการพนัน, ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส, ปัญหาการคบเพื่อนที่ซุก กูง ไปในทางที่ผิดต่อหลักจริยธรรม, ปัญหาการทะเลาะวิวาท, ปัญหาการขบขี้รดจักรยานยนต์ที่เสียงดัง สร้างความรำคาญ, ปัญหาการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องจากสื่อต่างๆ และจากบุคคลใกล้ชิดตัว, ปัญหาการมีความรักและเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร, ปัญหาการแต่งกายไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ และปัญหาการเที่ยวกลางคืน สาเหตุของปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ของเด็กและเยาวชนนั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการขาดความอบอุ่นในครอบครัว เพราะปัญหาความยากจนทำให้ผู้ปกครองต้องไปทำงานต่างจังหวัดจนไม่มีเวลาดูแลสั่งสอนลูกหลาน บางครอบครัวพ่อแม่แยกทางกันและสมรสกับคนใหม่ผู้ปกครองบางคนก็ตามใจลูก เพียงเพื่อต้องการให้ลูกมีความเท่าเทียมทางสังคมและเศรษฐกิจเหมือนคนอื่น รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับลูก ตลอดทั้งบางส่วนของสังคมยังเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับเยาวชนในส่วนบทบาทเยาวชนในชุมชนที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนไม่ได้มีบทบาทหรือหน้าที่ชัดเจนในสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็จริง แต่อยู่ในบทบาท “ผู้รับ” อย่างเดียว มากกว่าการเป็นผู้มีส่วนร่วม และคนกลุ่มอื่นในชุมชนก็ยังให้ออกาสกับเยาวชนในการทำกิจกรรมต่างๆ น้อยมากดังจะพบว่าบทบาทของเยาวชนมีเพียงหน้าที่ไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือและช่วยงานในครอบครัวที่เป็นงานเบาๆ เท่านั้น

3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชนที่ผ่านมามีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่ผ่านมามีการพัฒนาคุณธรรมและ

จริยธรรมของเด็กและเยาวชนโดยโรงเรียนบ้านกุพระ โนนผักหวาน เป็น กิจกรรมที่มีส่วนพัฒนาคุณธรรมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนมากที่สุด ทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในขณะที่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาที่จัดขึ้น โดยชุมชนสถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐที่โดดเด่นนั้น ก็ไม่มีความชัดเจนในเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่เป็นผลรวมของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นเพียงกิจกรรมเสริมที่เกิดขึ้นในชุมชนและไม่เห็นผลในเชิงรูปธรรมมากนัก แม้แต่การอบรมสั่งสอนในครอบครัว ก็ไม่ปรากฏผลเท่าที่ควรดังที่ได้นำเสนอในส่วนสาเหตุปัญหาของเยาวชนข้างต้น

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านการช่วยงานชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ในงานบุญประเพณีหรือกิจกรรมงานชุมชนต่างๆ ในชุมชน ก็จะมีกลุ่มเยาวชนมาช่วยงานในรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น มาช่วยยกของ จัดสถานที่ เก็บล้างภาชนะต่างๆ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจมาก เพราะการร่วมกิจกรรมลักษณะนี้ได้ทำให้เกิดการขัดเกลาจิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนทั้งในทางตรงและทางอ้อม

4. การแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่นเมื่อพิจารณาจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาแล้ว ทีมวิจัยและชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนด้วยบุญประเพณีท้องถิ่น เนื่องจากว่าในงานบุญประเพณีท้องถิ่นนั้นถือเป็นการรวมตัวกันของคนทั้งชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ปราชญ์ท้องถิ่น ชาวบ้าน ข้าราชการในท้องถิ่น เด็กและเยาวชน ก็จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสนใจและบทบาทในกิจกรรม ซึ่งหากมีการกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในงานบุญประเพณีท้องถิ่นที่ดีได้นั้น ก็จะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่ดีและเหมาะสมในชุมชน

มูมินะห์ บุงอตาหยง. (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต1 ตามความเห็นของผู้บริหารและฝ่ายกิจกรรมหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งมีความเห็นตรงกันพบว่ามีการใช้ทุก โรงเรียนทั้งหมด 6 รูปแบบคือกิจกรรมฮาลาเกาะห์) กลุ่มศึกษาอิสลาม (กิจกรรมละหมาดกียามุลลัยลุลญะมาอะฮ์กิจกรรมถือศีลอดร่วมกันเดือนละ 1-2 ครั้งกิจกรรมพี่เดือนน้อง/เพื่อนเดือนเพื่อนกิจกรรมการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับความประเสริฐของคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้านและค่ายอบรมจริยธรรมอิสลาม ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตพื้นที่การศึกษา

ยะลาเขต 1 พบว่าครูผู้บริหารและฝ่ายกิจกรรมหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความเห็นที่สอดคล้องกันคือปัญหาด้านเวลาไม่เพียงพอและงบประมาณที่มีจำกัดบุคลากรบางส่วนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและไม่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีนักเรียนขาดจิตสำนึกและไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมความแตกต่างทางด้านฐานะของครอบครัวขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองพ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่บุตรหลานและไม่มีกิจกรรมที่เน้นเฉพาะด้านส่วนข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวคือผู้บริหารบุคลากรและนักเรียนควรสร้างจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีควรมีการปรับปรุงเวลาเรียนและให้มีความพร้อมด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความสามารถในการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมและมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมควรมีกิจกรรมประชุมพบปะผู้ปกครองเป็นประจำควรจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมการทำฮาลาเกาะห์ประจำโรงเรียนและจัดให้มีการประชุมฮาลาเกาะห์ทุกสัปดาห์และกิจกรรมการเยี่ยมชมตามบ้านของนักเรียน

มูฮัมมัดรูสดีดามาเลาะ (2556: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนศาสนาอิสลามของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีผลการวิจัยพบว่าวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนศาสนาอิสลามให้แก่เด็กนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดปัตตานีพบว่าผู้บริหาร ใช้นโยบายในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยทั้งหลักสูตรในห้องเรียนกิจกรรมกลุ่มศึกษาฮัลกอฮฺ (กิจกรรมเอื้อต่อกิจกรรมกีฬามุสลิมกิจกรรมเยี่ยมบ้านกิจกรรมค่ายอบรมกิจกรรมอภิปรายกลุ่มครูปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยอาศัยทั้งหลักสูตรในห้องเรียนกิจกรรมกลุ่มศึกษาฮัลกอฮฺ (กิจกรรมเอื้อต่อกิจกรรมกีฬามุสลิมการอภิปรายกลุ่มและการแสดงบทบาทสมมุติและผู้ปกครองนักเรียนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยความรักความเข้าใจในครอบครัวการศึกษาอิสลามร่วมกันและการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

งานวิจัยต่างประเทศ

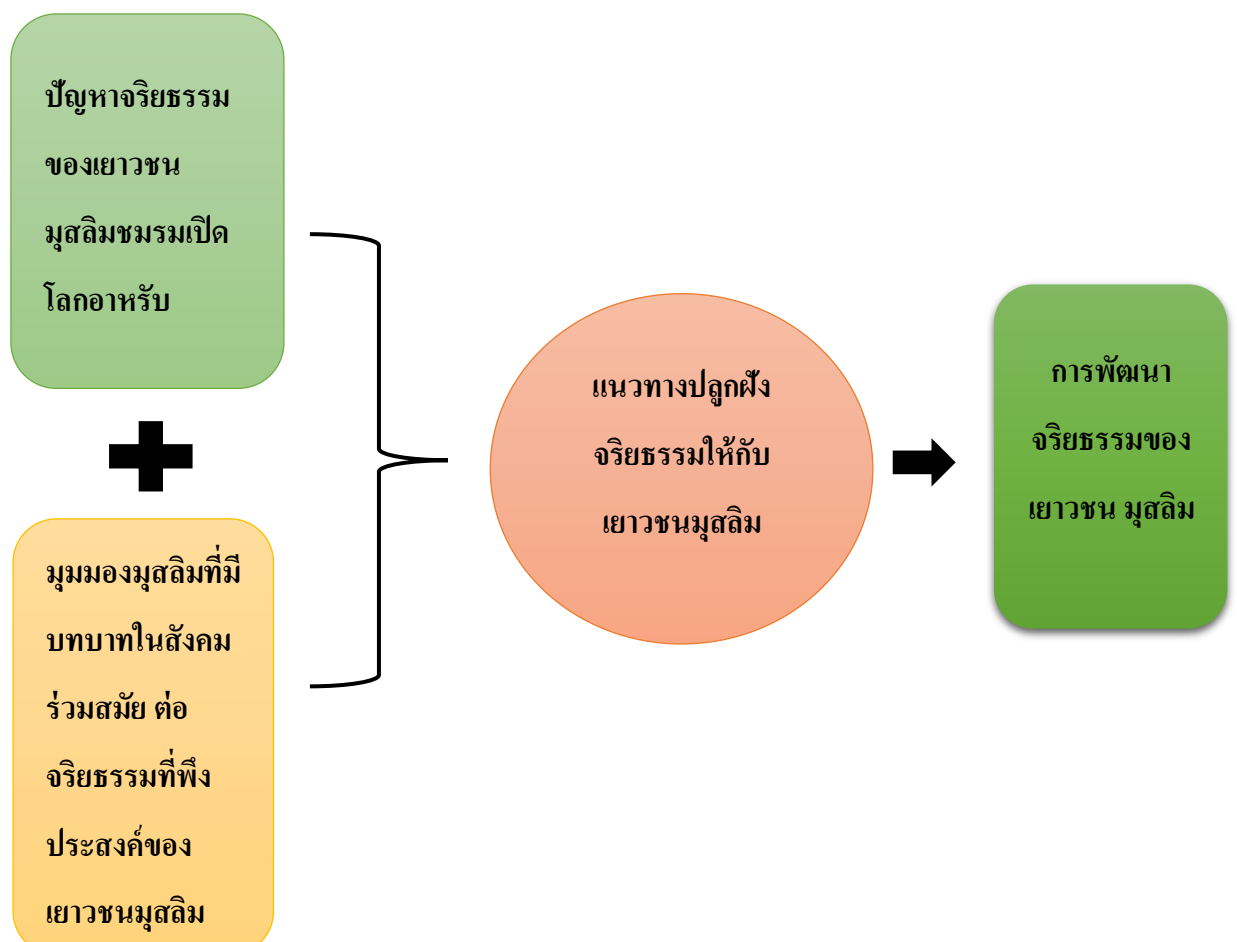
บาร์นส์ (Barnes, 1995) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องการมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริง ๆ การมีส่วนร่วมของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าว และได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 36 ที่บ้านด้วยการศึกษาค้นคว้าให้หลักฐานเพิ่มเติมว่าบิดามารดาชาวอเมริกัน อัฟริกันเห็นคุณค่าของการศึกษา และเห็นว่า โรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

ฟอสเตอร์ (Foster, 1993) ได้ศึกษาประเภทของผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลต่อ

อัตราการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผลการวิจัยระบุว่า ผู้ปกครองที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียน แยกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียนและอาสาทำงานต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาที่ปรึกษาของโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองประเภทนี้จะมีผลต่อนักเรียนในทางอ้อมและผู้ปกครองประเภทที่สองเป็นประเภทที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง ได้แก่ ผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยการช่วยนักเรียนทำการบ้านหรือช่วยทำโครงการให้กับนักเรียน

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จะเห็นได้ว่าบริบทของสังคมดังกล่าวจะทิ้งช่วงห่างกับบริบทในปัจจุบันอย่างมาก กล่าวคือบริบทการพัฒนาจริยธรรมในสมัยท่านศาสดาเมื่อพันกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งยังไม่มีปัจจัยทางเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง จะต่างกับบริบทของสังคมปัจจุบันที่ล้อมรอบไปด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ทีมวิจัยจึงคิดว่า ในบริบทของชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา การที่จะพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาในสังคมร่วมสมัย ทีมวิจัยต้องศึกษาจากมุมมองของมุสลิมที่มีบทบาทในสังคมร่วมสมัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกี่ยวกับจริยธรรมที่พึงประสงค์ และวิธีการปลูกฝังจริยธรรม เพื่อนำไปสู่การทดลองพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิด

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมรวมสมัย : กรณีศึกษาชมรมเปิดโลกอาหารับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจริยธรรมและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมรวมสมัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทีมวิจัยได้ดำเนินการทั้งหมด 10 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีเปิดตัวโครงการวิจัย

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.30-16.00 น. ณ ห้องบราแองอาคารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีผู้เข้าร่วมได้แก่ ทีมวิจัยและสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหารับจำนวน 70 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงโครงการสู่ชุมชนการทำความเข้าใจกับโรงเรียน และคณะกรรมการชุมชน
2. เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในการดำเนิน โครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ก่อนงาน

1. เรียกประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม
2. มอบหมายงานทีมวิจัยแต่ละฝ่าย
3. นัดประชุมทีมวิจัยเพื่อติดตามงานของแต่ละฝ่าย
4. ประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกชมรมเปิดโลกอาหารับและผู้เข้าร่วม

วันงาน

1. ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. เปิดพิธี โดยการอ่านอัล-กุรอานจากตัวแทนนักศึกษาสาขาภาษาอาหรับ
3. เชิญอาจารย์ที่ปรึกษาคนแรกชี้แจงเกี่ยวกับโครงการและการดำเนินโครงการ
4. เชิญอาจารย์คนที่สองมาชี้แจงเกี่ยวกับจริยธรรม โดยการใช้ภาษาอาหรับเป็นแหล่งอ้างอิง
5. เชิญอาจารย์ที่ปรึกษาคนที่สามมากล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
6. จัดกลุ่มผู้เข้าร่วมเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมในโครงการ
7. ปิดพิธี โดยรองประธานชมรมเปิดโลกอาหรับ

หลังงาน

1. จัดเก็บห้องและอุปกรณ์ให้เรียบร้อย
2. ประชุมถอดบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการเวทีเปิดตัวโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษบรูฟ
2. ปากกาเคมี
3. เครื่องฉายโปรเจกเตอร์
4. ไมโครโฟน
5. แسنดีไครฟ
6. กระดาษ A4

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มหาวิทยาลัยและคณะกรรมการชุมชนเข้าใจโครงการและให้ความร่วมมือตลอดโครงการวิจัย
2. ได้ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

เริ่มงานเวทีเปิดตัวโครงการ โดยนักวิจัยเตรียมความพร้อมของสถานที่เมื่อถึงเวลา 13:30 นาฬิกาได้เวลาลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังจากนั้นจะมีการเปิดพิธี โดยการอ่านอัลกุรอานจากตัวแทนนักศึกษาสาขาภาษาอาหรับในการเปิดตัวโครงการครั้งนี้จะมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่มาจากคณะนำภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและจริยธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามี 3 ท่านด้วยกันคนแรกได้แก่อาจารย์รอมยี่ มอหิได้กล่าวถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการ “การปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัย”

ซึ่งประกอบด้วยหลายกิจกรรมด้วยกันและกิจกรรมแรกคือกิจกรรมเปิดตัวโครงการซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้และหลังจากนั้นจะมีอาจารย์คนที่สองคือดร.ฟาริดอาแวกล่าวเกี่ยวกับจริยธรรมโดยใช้ภาษาอาหรับเป็นแหล่งอ้างอิง ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมที่เราพบเห็นอยู่เป็นประจำ คือ การกินเหลือ กินทิ้งกินขว้างซึ่งในคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า

" سورة الإسراء ๒๗ " إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

ความหมายว่า“แท้จริงบรรดาผู้สُرُّยสُرُّยนั้นเป็นพวกพ้องของเหล่าชัยฏอนและชัยฏอนนั้นเนรคุณต่อพระเจ้าของมัน จากโองการอัลกุรอานข้างต้น ผู้เข้าร่วมและทุกคนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ อาจารย์คนสุดท้ายคืออาจารย์มะสมดี สะอะได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะกับผู้เข้าร่วมแต่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ไม่ได้มีเพียงแก่นักศึกษามุสลิมเท่านั้นแต่ยังมีนักศึกษาไทยพุทธที่มีความสนใจและยังคงเห็นความสำคัญของชมรมเปิดโลกอาหรับอีกด้วยโดยนักศึกษาเหล่านี้ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะมากมายหนึ่งในนั้นก็จะมีนักศึกษามุสลิมได้เสนอว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่น่าสนใจมากนอกจากจะได้ความรู้ภาษาอาหรับแล้วยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วยและสามารถนำไปใช้กับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในรั้วมหาวิทยาลัยและจะมีนักศึกษาไทยพุทธได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าอยากให้กิจกรรมแบบนี้อีกในครั้งหน้า และอยากให้มีการเปิดคอร์สสอนภาษาอาหรับสำหรับผู้สนใจอีกด้วย

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทั้งในด้านจริยธรรมและในด้านของภาษาอาหรับมีความสำคัญไม่น้อยในการดำเนินชีวิตและหลักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข หลังจากนั้นทีมวิจัยมีการจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มชาย 1 กลุ่มหญิงอีก 3 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนโดยประมาณ 10-12 คนโดยทีมวิจัยได้กำหนดหัวข้อคือ“คุณมีความคิดเห็นอย่างไรกับโครงการนี้?”

จากการแบ่งกลุ่มของทีมวิจัย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มนักศึกษาชายจำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มนักศึกษาหญิงจำนวน 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนสมาชิก 10-12 คน ได้ข้อสรุปดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นโครงการที่ดี เพราะเราจะได้เห็นมุมมองของนักศึกษาหลายๆคนที่สามารถแสดงความคิดเห็นและสะท้อนถึงปัญหาเรื่องของจริยธรรม และหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 2 โครงการนี้ค่อนข้างที่จะละเอียดอ่อน และมีบางคนค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับหัวข้อวิจัย

กลุ่มที่ 3 เป็นโครงการที่ดี จะได้รู้จักขอบเขตในการใช้ชีวิตในแบบวิถีมุสลิม และดีใจมากที่ได้รู้ว่ามีการเกิดขึ้น เนื่องเราจะได้ปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับกลุ่มวัยรุ่นปัจจุบัน

กลุ่มที่ 4 เห็นด้วย เพราะเราจะได้ปลูกจิตสำนึกของตัวเอง และสามารถเตือนคนรอบข้างได้ โดยเราต้องเป็นต้นแบบที่ดีก่อน

และหลังจากนั้นนายมูฮายิด อาแว ประธานชมรมเปิดโลกอาหรับ ปี 2562 ได้ให้ข้อคิดและให้ตระหนักถึงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน และปลูกจิตสำนึกของตนเองให้อยู่ในขอบเขตของอิสลาม และกล่าวปิดพิธี ซูเราะฮ อัล-ฮัจร์ และคุอาฟีฟารัด พร้อมกัน

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนักศึกษาสาขาภาษาอาหรับและต่างสาขา ซึ่งทุกคนล้วนเป็นสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับทั้งหมดนี้ มีความเข้าใจถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการนี้เป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 2 การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เวลา 10:00- 16:00 น. ณ ห้องติงเชียงอาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีผู้เข้าร่วมได้แก่ทีมวิจัยและที่ปรึกษาวิจัยจำนวน 19 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมนักวิจัยในการบริหาร โครงการสัญญาโครงการ การใช้งบประมาณ
2. เข้าใจแผนโครงการวิจัยตลอดการจัดโครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ก่อนกิจกรรม

1. เรียกประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม
2. มอบหมายงานทีมวิจัยแต่ละฝ่าย
3. นัดประชุมเพื่อตรวจสอบความพร้อมของทีมวิจัย

วันกิจกรรม

1. ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. เปิดพิธีโดยการอ่านอัล-กุรอาน จากตัวแทนทีมวิจัย
3. เชิญนางสาวซูไฮลา นายรอมยี และดร.อาดีละห์ที่ปรึกษาวิจัยชี้แจงเกี่ยวกับโครงการ การดำเนินโครงการ ให้ความรู้เรื่องการทำเอกสารหลักฐานการเงิน และการทำรายงานเล่มโครงการ
4. จัดกลุ่มทีมวิจัยออกเป็นสองกลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการทำสรุปโครงการ และเอกสารหลักฐานการเงิน
5. ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ทีมวิจัยฝึกปฏิบัติ และให้คำแนะนำเพิ่มเติม

6. เชิญนายมะข่มดี สะอะและ ดร.ฟารีต อาเวอาจารย์หลักสูตรภาษาอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ให้ความรู้เรื่อง ความสำคัญของการทำงานกลุ่ม และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการทำวิจัย
7. ปิดพิธีโดยตัวแทนนักวิจัย

หลังกิจกรรม

1. จัดเก็บอุปกรณ์ในห้องให้เรียบร้อย
2. ประชุมถอดบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรม ของโครงการเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษบรูฟ
2. ปากกาเคมี
3. เครื่องฉายโปรเจกเตอร์
4. ตัวอย่างรายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักวิจัยเข้าใจการบริหารโครงการ สัญญาโครงการ การใช้งบประมาณและเข้าใจแผนโครงการวิจัยตลอดการจัดโครงการ

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

เริ่มรวมตัวทีมวิจัยหน้ามัสยิดกลางจังหวัดยะลาในขณะที่รอ มีบางคนถึงก่อน และบางคนก็ยังไม่ถึงทำให้เสียเวลาในการรอและได้ตัดสินใจว่าบางคนถึงนั้นเดินทางไปก่อนและส่วนคนที่ยังไม่ถึงก็คอยตามไปที่หลัง ถ้ารออาจจะเสียเวลา เพราะระยะเวลาในการเดินทางนั้นไกล

เวลาประมาณ 10.00 น. ถึงที่หมาย ณ ห้องประชุมตึกเซียง อาคาร 24 ชั้น 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้รับผิดชอบฝ่ายทะเบียนได้ถึงห้องประชุมตึกเซียงแล้ว ทำการเริ่มลงทะเบียน

ก่อนที่จะเริ่มทำการอบรม ฝ่ายผู้รับผิดชอบอาคารสถานที่ได้จัดโต๊ะเก้าอี้เรียบร้อยแล้ว ส่วนฝ่ายสวัสดิการของทีมวิจัยได้จัดเตรียมอาหารว่างและเครื่องดื่มให้ผู้เข้าร่วมอบรมและคนอื่นๆ ได้ไปรอที่ฝ่ายอาคารสถานที่ได้จัดเตรียมไว้ และทีมวิจัยทุกคนเตรียมสมุดโน้ต ปากกา เตรียมพร้อมเพื่อจรรยาละเอียดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย บรรยายภาคก่อนวิทยากรจะเริ่มทำการอบรม ทีมวิจัยทุกคนมีความตื่นเต้นและในขณะที่อบรมอยู่นั้นวิทยากรพูดเรื่องกระบวนการดำเนินงานวิจัย สัญญาการทำวิจัย หลักฐานการเงิน งบประมาณ เนื้อหาวิจัย และในขณะที่นั้นเองก็ได้มีทีมวิจัยบางคนสงสัยจึงยกมือขึ้นถามนางสาวฟาอิชะห์ซาแม ได้ถามวิทยากรว่า “การทำใบเสร็จเกี่ยวกับเกี่ยวกับการเงินต้องมีบัตรประชาชนทุกครั้งไหมคะ” วิทยากรได้ตอบว่า “ใช่ค่ะ ทุกครั้งที่ทีมวิจัยจะทำใบเสร็จต้องมีบัตรประชาชนด้วย เพราะบัตรประชาชนเป็นหลักฐานใบเบิกเงินคะ?” และมีทีมวิจัยอีกหนึ่งคนซึ่งนายมะข่มดี สามะ ได้ยกมือขึ้นถามวิทยากรว่า “หากวิจัยไม่เสร็จตามกำหนดมีผลกระทบอย่างไรบ้าง?” วิทยากรได้ตอบว่า “

ถ้าหากไม่เสร็จตามกำหนดต้องคืนเงินเป็นจำนวน 2 เท่า” วิทยากรได้ให้ทีมวิจัยพักเบรกรับประทานอาหารว่าง 15 นาที และทีมวิจัยทุกคนได้ลุกออกจากเก้าอี้เดินไปชงกาแฟและได้หยิบอาหารว่าง กล้วยทอด ฟรังก์ทอด คัสตาร์ดเค้กไปรับประทาน ขณะที่กำลังจะไปที่นั่งนางสาวอัฟนิ วาเต๊ะได้ทำกาแฟกลงพื้นทำให้พื้นเลอะเทอะและมีทีมนักวิจัยคนหนึ่งที่มีจิตอาสา ชื่อ นางสาวชูรายา โด ได้อาสาทำความสะอาดพื้นหลังจากพักเบรกรับประทานอาหารว่าง 15 นาที วิทยากรก็เริ่มบรรยายต่อเพิ่มเติมจากช่วงเช้า ได้มีทีมวิจัยชื่อนางสาวคอรียะเยะ ดือราฮิง ได้ยกมือขึ้นถามว่า “เวลาเขียนรายงานจำเป็นต้องจดบันทึกทุกคำพูดของผู้เสนอไหมคะ?” วิทยากรได้ตอบว่า “คะ จำเป็นต้องจดบันทึกทุกคำพูดของผู้เสนอเว้นแต่คำพูดที่ไม่สุภาพคะ” และนักวิจัยคนเดิมได้ถามต่อว่า “ถ้าเราจัดกิจกรรมนี้มีคนไม่เห็นด้วยเราต้องทำอย่างไรคะ?” วิทยากรตอบว่า “เราเชิญเฉพาะคนที่เห็นด้วยกับกิจกรรมของเรา ส่วนคนที่ไม่เห็นด้วยก็ไม่เป็นไรคะ?” และนายอายุบ ลือแมะ ได้กล่าวที่เราอาจยังไม่เข้าใจถึงเนื้อหาเกี่ยวกับงานวิจัย หรือหน้าที่ที่ต้องทำอย่างละเอียดได้ภายในวันนี้ เนื่องจากเรายังไม่ได้ลงมือปฏิบัติ แต่เป็นแนวทางที่เราจะทำเล่มรายงานให้ประสบความสำเร็จได้ และกล่าวปิดพิธีโครงการ โดยการอ่านชูเราะฮัล-ฮัศรและอ่านดุอาอากิฟารัตพร้อมกัน

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

ช่วงเช้า

1. ทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการ ขั้นตอนการสรุปของงานวิจัย
2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย
4. ทีมวิจัยรู้จักกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. ทีมวิจัยรู้และเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย
6. ผลคาดว่าจะได้รับ
7. ทีมวิจัยทราบและเข้าใจหลักการของ 5 W 1 H คือ Who What Where When Why How

ช่วงบ่าย

1. วิทยากรได้บรรยายเรื่องการทำใบเสร็จรับเงิน
2. เอกสารการเงินมี 2 รูปแบบ ได้แก่
  - 2.1 ในสำคัญรับเงิน ต้องแนบบัตรประชาชนของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละรายการที่ชำระเงินทุกครั้ง และจะต้องแนบบใบลงทะเบียนผู้เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรมด้วย
  - 2.2 ใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงินเป็นใบแทนในกรณีที่ใช้จ่ายไม่เกิน 1.000บาทและชำระเงินโดยได้รับใบเสร็จไม่สมบูรณ์

กิจกรรมที่ 3 การประชุมทบทวนงาน

การประชุมทบทวนงานการทำวิจัยในระยะที่ 1 แบ่งออกเป็นทั้งหมด 4 ครั้ง โดยจะเริ่มตั้งแต่เดือน มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2562 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุป ติดตามประเมิน โครงการวิจัยและบทเรียนการจัดกิจกรรม กระบวนการทำงานโดยภาพรวมทั้งหมดคือ ชี้แจงการประชุมแนวทางการปฏิบัติและมีส่วนร่วมนำเสนอการทำงานและผลที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม ซึ่งในการประชุมในครั้งประกอบด้วยทีมวิจัยทั้งหมด 17 คน และได้ให้แต่ละฝ่ายสรุปข้อมูลที่ดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง โดยได้ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 การประชุมวางแผนงาน

เวลาประมาณ 09:00 น. ของวันที่ 5 มกราคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วยทีมวิจัยทั้งหมด 8 คน ได้รวมตัวจัดประชุมวางแผนงานในการจัดกิจกรรมทั้งหมดในระยะที่ 1 เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการทำงาน ซึ่งแผนการทำงานแบ่งได้ดังนี้

ตารางดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ลงมติในที่ประชุม และสามารถเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมได้เพื่อที่จะให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ต่อมานางสาวปาดิละห์ บุกู ซึ่งเป็นสมาชิกของทีมวิจัยได้ซักถามว่า หากสมาชิกมาสาย ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เรามีวิธีการอย่างไรที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งนางสาวนุรุฮุดดา ปะดอมะ ได้เสนอขึ้นมาว่าอยากให้ทีมวิจัยมีที่พักที่ใกล้เคียงกัน หรือมีสถานที่สำหรับทำวิจัย เพราะจะช่วยให้แก้ปัญหามาในระยะเวลาในการเดินทาง มีการประเมินพฤติกรรมการมาสายของทีมวิจัยเป็นรายสัปดาห์ เป็นต้น ทีมวิจัยทั้งหมดก็เห็นด้วยกับข้อเสนอและลงมติที่ประชุม ก่อนปิดการประชุมนางสาวอัฟฝิย์ วาเตะ ได้ให้ข้อคิดและให้กำลังด้วยคำนำชีฮัตสั้นๆเกี่ยวกับการทำงานคือ อยากให้ทุกคนทำงานด้วยความอิศุคลาศหรือบริสุทธิ์ใจและอย่าหวังผลตอบแทนให้มาก เพราะการทำงานที่ดีอัลลอฮจะให้ผลบุญเป็นการตอบแทนและให้พวกเราต่อสู้กับทุกๆปัญหาและเผชิญหน้ากับทุกอย่าง และมั่นใจว่าตัวเองทำได้ อย่าถอยจนกว่าจะเสร็จงาน ดังคำพูดที่ว่า สิ่งที่ย่ำที่สุดไม่ใช่อยู่ที่ความล้มเหลว แต่อยู่ที่การยอมแพ้

และสุดท้ายนายมะรุสดี สามะ ได้กล่าวขอบคุณนางสาวอัณิษา วาตะ ในการให้ข้อคิดดีๆเพื่อนำมาใช้ ประกอบการทำงานวิจัยในครั้งนี้ แล้วปิดการประชุมด้วยชูเราะฮ์ อัล-ฟาติฮะห์ และดุอาที่ฟารัด

ครั้งที่ 2 กิจกรรมทบทวนงานวิจัยเวลาประมาณ 13.00น. ของวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วยทีมวิจัย 17 คน ได้ร่วมตัวประชุมงานวิจัยที่ผ่านมาระหว่างเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ 2562

ในการทบทวนงานวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ทีมวิจัยจะมุ่งเน้นในเรื่องของกิจกรรมที่ผ่านมาระบุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และเพื่อที่จะกระตุ้นทีมวิจัยให้กระตือรือร้นเรื่องกิจกรรมที่จะมาถึง ดังนั้นหัวหน้าได้ให้ทีมวิจัยที่รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆให้บอกความคืบหน้าของกิจกรรม และให้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะมาถึงว่าต้องการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร และนางสาวชูรายา โคนักวิจัยได้เสนอว่ากิจกรรมหน้าอยากให้ออกไปในพื้นที่ที่มีความสงบ และเป็นธรรมชาติเช่น ทะเล และนางสาวคอดีเยาะ คือราเฮงได้เสนอว่าอยากให้ทีมวิจัยมีเวลาเกี่ยวกับการทำวิจัยมากกว่านี้ เพราะจะได้ทบทวนงานวิจัยบ่อยๆ และหลังจากนั้นหัวหน้าได้ให้ผู้รับผิดชอบกิจกรรม เวทีเปิดตัวโครงการกับการเตรียมความพร้อมทีมวิจัยให้พูดถึงกิจกรรมที่ผ่านมาระบุว่าเป็นอย่างไรบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ เริ่มด้วยนายมะรุสดี ประธานโครงการ ได้กล่าวว่ากิจกรรมแรกที่ผ่านมาถือว่าดีในระดับหนึ่งเพราะมีเวลาเตรียมการหลายวันและได้รับเสียงตอบรับค่อนข้างดี และผู้คนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีปัญหาแล้วนักศึกษาบางกลุ่มไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และไม่ค่อยเห็นด้วยในโครงการนี้ หลังจากนั้นนายยูกิฟลี หะยีมามะ ได้กล่าวว่ากิจกรรมที่สองการเตรียมความพร้อมทีมวิจัยเป็นกิจกรรมที่ดีมากเพราะทีมวิจัยบางคนไม่ค่อยเข้าใจในการทำวิจัยและกิจกรรมนี้สามารถทำให้ทีมวิจัยหลายคนเข้าใจ และเตรียมพร้อมที่จะดำเนินการวิจัยต่อไปให้แล้วเสร็จ ดังนั้นหัวหน้าได้กล่าวว่าอยากให้ทีมวิจัยทุกคนตั้งใจ และแน่วแน่ในการทำวิจัยครั้งนี้ถึงแม้ว่าอุปสรรคจะเข้ามาบ้างเล็กน้อยแต่อยากจะให้ทีมวิจัยนำอุปสรรคมาทำเป็นบทเรียนและแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ครั้งที่ 3 ประชุมทบทวนงานวิจัย 19.00น. ของวันที่ 1 เมษายน 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วยทีมวิจัย 17 คน ได้ร่วมตัวประชุมงานวิจัยที่ผ่านมาระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน 2562

การประชุมทบทวนงานวิจัยครั้งที่สามโดยทีมวิจัย ซึ่งครั้งนี้เป็นการประชุมที่จะสรุปกิจกรรมที่ผ่านมาระบุและกิจกรรมที่จะมาถึง ดังนั้นหัวหน้าทีมจึงให้นักวิจัยสรุปกิจกรรมที่ผ่านมาระบุเป็นไปอย่างไรตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และกิจกรรมที่จะมาถึงนี้ต้องการเปลี่ยนแปลงหรือเสริมแนวคิดหรือไม่ หลังจากนั้นทีมวิจัยจึงได้ร่างกิจกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลง นักวิจัยคนแรกที่นำเสนอ คือ

นางสาวนุรมิยะห์ ตะแซ ได้กล่าวว่ากิจกรรมเรื่องการสัมภาษณ์ผู้ประสบความสำเร็จควรที่จะสัมภาษณ์บุคคลที่อาชีพต่างกัน และไม่ควรวัดกันที่เงินเดือนเราควรดูว่าเขามีความพอใจในอาชีพของเขาอย่างไร และต่อมานางสาวอัฟนีย์ วาเต๊ะกล่าวว่าเราควรสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องจริยธรรมมากกว่า เพราะจะได้ตอบโจทย์ในหัวข้อวิจัยและนักวิจัยท่านอื่นได้พูดเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ว่าอยากให้นักวิจัยเลือกบุคคลที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเพราะจะได้ข้อมูลตามที่ต้องการจากนั้นเลขาได้ทำการสรุปเรื่องกิจกรรมที่จะมาถึงและได้ให้กล่าวปิดพิธีด้วยชูเราะห์ อัลฮัสร์

ครั้งที่ 4 กิจกรรมประชุมทบทวนงานวิจัย13.00น. วันที่30มิถุนายน 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วยทีมวิจัย17 คน ได้ร่วมตัวประชุมงานวิจัยที่ผ่านมาระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน2562

การประชุมทบทวนงานวิจัยครั้งที่สี่โดยทีมวิจัย ซึ่งครั้งนี้เป็นการประชุมทบทวนเป็นครั้งสุดท้าย ดังนั้นหัวหน้าทีมจึงให้นักวิจัยสรุปกิจกรรมที่ผ่านมามาเป็นอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ นักวิจัยคนแรกที่น่าเสนอ คือนางสาวนุรมิยะห์ ตะแซ ได้กล่าวว่ากิจกรรมประชุมทบทวนงานวิจัย จากนั้นเลขาได้ทำการสรุปเรื่องกิจกรรมที่จะมาถึงและได้ให้กล่าวปิดพิธีด้วยชูเราะห์ อัลฮัสร์

กิจกรรมที่ 4 ปัญหาด้านจริยธรรมของนักศึกษา

กิจกรรมที่ 4.1 การสัมภาษณ์ บุคคลที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษา

มุสลิม ในชมรมเปิดโลกอาหารับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กิจกรรมนี้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 20 และ 23 เมษายน พ.ศ.2562 เวลา 09:00– 12:00ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็นแกนนำสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหารับ จำนวน12 คน และสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหารับจำนวน 3 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษา
2. เพื่อพูดคุยในเชิงสัมภาษณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่างๆ ที่นักศึกษาปัจจุบันควรมี

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมงานนักวิจัยเตรียมกลุ่มเป้าหมายโดยการนัดวันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
2. จัดกิจกรรมสัมภาษณ์นักศึกษาเพื่อสะท้อนถึงปัญหาจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

ราชภัฏยะลา

3. จัดเก็บข้อมูลเพื่อนำเสนอในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. สมุดจดบันทึก
2. ปากกา
3. เครื่องบันทึกเสียง
4. กล้องถ่ายรูป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษา
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่างๆที่นักศึกษาปัจจุบันควรมี

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

หัวหน้าเรียกประชุมนักวิจัยหลังเลิกเรียนช่วงเวลา 19:30 ณ บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อเตรียมการจัดกิจกรรมสัมภาษณ์ นักศึกษาในโครงการ การสัมภาษณ์บุคคลที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หัวหน้าได้ซักถามว่าจะเริ่มสัมภาษณ์เมื่อไหร่ที่ไหน และได้ข้อสรุปก็คือในวันที่ 20 เมษายน 2562 จะมีการนัดสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับ และในวันที่ 23 เมษายน 2562 จะมีการสัมภาษณ์สมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพราะมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นสถานที่ที่อำนวยความสะดวกต่อการนัดสัมภาษณ์และกลุ่มเป้าหมายก็คือสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มนั่นคือ แกนนำสมาชิกเปิดโลกอาหรับจำนวน 12 คน และสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับจำนวน 3 คน

การสัมภาษณ์แกนนำนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ ในวันที่ 20 เมษายน 2562 ผู้ให้สัมภาษณ์คนแรกได้กล่าวว่านักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา แต่งกายไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามนักศึกษาหญิงแต่งกายด้วยชุดที่รัดรูปผ้าคลุมเล็กเห็นเส้นผม ส่วนนักศึกษาชาย ใส่กางเกงขาสั้น เนื้อห่าเข้าซึ่งส่วนใหญ่ นักศึกษามุสลิมจบจากโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและสามัญ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้

อธิบายด้วยพฤติกรรมที่มั่นใจหนักแน่นและสามารถให้ประโยชน์แก่ทีมวิจัยเพื่อไปศึกษาในการทำวิจัยต่อไป

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ได้กล่าวถึงความสะอาดในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งได้กล่าวว่า นักศึกษาบางคนมักง่ายในการทิ้งขยะในอาคารเรียนต่างๆเช่นอาคาร student Union และตึกศิลปกรรม และอาคารอื่นๆอีกมากมาย พฤติกรรมเหล่านี้บ่งบอกถึงมารยาทของนักศึกษาที่ควรแก้ไข

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักศึกษาหญิงและชาย ที่มีความใกล้ชิดจนเกินเหตุเช่นแตะเนื้อต้องตัวกันและอยู่หอด้วยกันทั้งที่ยังไม่ได้แต่งงานซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถสร้างปัญหาใหญ่ได้ในอนาคตเช่นการตั้งครรภ์ในสถานะที่ยังไม่พร้อม ซึ่งปัญหานี้ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ได้กล่าวถึงการจอดรถของนักศึกษาตามอาคารเรียน ซึ่งนักศึกษาหลายคนมักจะจอดรถซ้อนกันและไม่เป็นที่จึงทำให้นักศึกษาที่จอดรถก่อนหน้านั้นลำบากในการออกรถ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ได้กล่าวถึงการละหมาดการถือศีลอดและการเคารพครูบาอาจารย์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้นนักศึกษบางกลุ่มขาดละหมาดและไม่ถือศีลอด และมีนักศึกษาบางคนเล่นกีฬาจนลืมนละหมาด และมีนักศึกษบางกลุ่มไม่สวดตีหรือให้สละมาเวลาที่เจออาจารย์ และสิ่งเหล่านี้ สามารถบ่งบอกถึงมารยาทขั้นต้น ของนักศึกษาที่ตกบกพร่องและควรแก้ไข

บรรยากาศช่วงการจัดกิจกรรมการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์แต่งกายสุภาพเรียบร้อย พูดจา นุ่มนวล สามารถเป็นแบบอย่างแก่นักศึกษาอื่นทั่วไปได้และยังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ตอบปัญหา ประเด็นต่างๆอย่างชัดเจน ทำให้ทีมวิจัยสามารถนำข้อมูลต่างๆที่แก่นำนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ สะท้อนมา ไปใช้ในการแก้ไขปัญหานั้นในภายภาคหน้าได้

การสัมภาษณ์สมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในวันที่ 23 เมษายน 2562 ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 3 คน ประกอบด้วย นายมูญาฮิด อาแว นายสุไลมาน ปาเน และนายฮาฟิซ โกไสยกานนท์ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอาหรับชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

นายมูญาฮิด อาแว ได้เสนอแนะให้นักศึกษาหรือกลุ่มวัยรุ่นหลีกเลี่ยงระบบแฟน เพราะในทางศาสนาอิสลามห้ามหญิงชายอยู่ปะปนกันโดยไม่มีเจตนาแต่งงาน และถูกเนื้อต้องตัวก่อนได้รับการแต่งงาน

เพราะจะนำพาไปในทางที่ผิด อันจะก่อให้เกิดการชิงช้า และการตั้งครรภก่อนวัยอันควร ตลอดจนการคิดที่จะทำแท้งหากทั้งสองฝ่ายยังไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน คนจึงให้หลีกเลี่ยงระบบแฟนเพราะจะทำให้เกิดปัญหามากขึ้น และยังให้ข้อเสนอแนะทางการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นคือ ไม่ควรใส่ภาพโปรไฟล์ในโลกโซเชียล เนื่องจากภาพโปรไฟล์เป็นเหตุแรกที่ผู้คนจะรู้จักตัวตนและรู้ข้อมูลต่างๆ และยังเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน หากสนทนากันทุกวันอาจทำให้เกิดความสนิท และจะนำพาไปในทางที่ผิดได้

นายสุไลมาน ปาเน ได้ให้สัมภาษณ์ว่าจากที่ตนได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ตนได้สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาคือ นักศึกษาส่วนใหญ่จะละเลยต่อเวลาละหมาด ละหมาดสาย นักศึกษาชายไม่ค่อยละหมาดที่มีสยิดที่หรือละหมาดญะมาอะฮฺ ระเบียบวินัยค่อนข้างเสื่อมลงทุกวัน อาทิเช่นการแต่งกาย นักศึกษาหญิงบางคนแต่งกายรัดรูป เห็นสัดส่วน ใส่ผ้าคลุมที่สั้น เวลาเข้าร่วมกิจกรรมนอกเวลามักจะไม่ใส่ถุงเท้า สำหรับนักศึกษาชายในช่วงการออกกำลังกายมักจะสวมกางเกงขาสั้น กางเกงที่รัดรูปจนเกินไป จะเห็นได้ว่านักศึกษายังไม่ค่อยใส่ใจต่อการปกปิดเอาเราะฮฺ

นายฮาฟิซ โกไสยกานนท์ ได้สะท้อนถึงปัญหาของการเข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นมุสลิมแต่ก็มีกิจกรรมที่เป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งนักศึกษามุสลิมจะเข้าร่วมกิจกรรมตามปกติโดยไม่คำนึงถึงการขัดต่อหลักศาสนา อาทิเช่น การเข้าไปชมคอนเสิร์ต การเข้ากิจกรรมวันไหว้ครู การร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี แต่ก็ยังมีกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อศาสนาอิสลาม เช่นเดียวกันแต่นักศึกษามุสลิมบางคนก็ยังไม่ให้ความร่วมมือต่อการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมออซุรอ สัมพันธ์ กิจกรรมเมาลิดินนบี กิจกรรมกรรมกรรมาละหมาดฮายัต เป็นต้น

นายมะรุสดี สาเมาะ ทีมวิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามคน และกล่าวขอบคุณที่ช่วยสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพราะปัญหาดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้น ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหายังนับวันจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมจะยิ่งเสื่อมลง ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามคนเห็นด้วยกับการทำวิจัยครั้งนี้อีกด้วย และตนได้กล่าวว่า ตนยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างยิ่ง เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขปัญหาและทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้แบ่งทีมงานเป็น 3 ฝ่ายดังนี้

1. พิธีกรสัมภาษณ์
2. ผู้จัดบันทึก
3. ฝ่ายสื่อวิดีโอและรูปภาพ

ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

1. ด้านองค์ความรู้เนื้อหาที่ได้รับจากการที่ได้สัมภาษณ์นักศึกษาซึ่งประเด็นที่ได้เป็นที่น่าพอใจต่อการดำเนินงานของทีมวิจัย เพื่อศึกษา ปัญหาทางจริยธรรมของนักศึกษามุสลิม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. วิเคราะห์ผลที่ได้รับจากกิจกรรมกับวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป้าหมายเพื่อสะท้อนถึงพฤติกรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา การจัดเวทีสัมภาษณ์นักศึกษาเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถนำเสนอข้อมูลความคิดเห็น เพื่อสะท้อนถึงปัญหาและหาแนวทางการแก้ไข

ด้านการเรียนรู้ของนักวิจัย

1. ได้ทราบถึงปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. ได้มองเห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา

กิจกรรมที่ 4.2 การจัดสนทนากลุ่ม จัดสนทนากลุ่มให้นักศึกษามุสลิมได้แสดงความคิดเห็นเรื่องจริยธรรมของนักศึกษา 3 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาทั่วไป กลุ่มชมรมเปิดโลกอาหรับที่เป็นนักศึกษาจากสาขาภาษาอาหรับและกลุ่มที่เป็นสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับที่เป็นนักศึกษาจากคณะอื่น

กิจกรรมนี้ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 7-8 เมษายน พ. ศ. 2562 เวลา 09:00 น. ถึง 16:00 น ณ แหลม โพรซีร์ สอร์ทการจัดกลุ่มสนทนา ให้นักศึกษามุสลิมได้แสดงความคิดเห็น เรื่องจริยธรรมของนักศึกษา 3 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาทั่วไป กลุ่มชมรมเปิดโลกอาหรับที่เป็นนักศึกษาจากสาขาภาษาอาหรับ และกลุ่มสมาชิกชมรมเปิดอาหรับที่เป็นนักศึกษา จากคณะอื่น โดยจะมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด จำนวน 50 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหา
2. เพื่อสะท้อนและระบุพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีปัญหาและสาเหตุของปัญหาอย่างเปิดอกคุยกัน
3. เพื่อให้ศึกษามุสลิมได้แสดงความคิดเห็นเรื่องจริยธรรมของนักศึกษา
4. เพื่อตรวจสอบความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กับความคิดของนักศึกษา
5. เพื่อศึกษาลักษณะทางจริยธรรมด้านต่างๆ ที่นักศึกษาควรจะมีตามความคิดของชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆอยู่ในสังคม เหตุผลของการมีจริยธรรมดังกล่าว วิธีอธิบายและวิธีปลูกฝัง

เครื่องมือที่ใช้

- 1.กระดาษบรู๊ฟ
- 2.ปากกาเคมี
- 3.ป้ายไวท์บอร์ด
- 4.ไมโครโฟน
- 5.เครื่องเสียง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทราบปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหา
  - 2.นักศึกษาได้สะท้อนและระบุพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีปัญหาและสาเหตุของปัญหาอย่างเปิดอกคุยกัน
  - 3.นักศึกษามุสลิมได้แสดงความคิดเห็นเรื่องจริยธรรมของนักศึกษา
  - 4.ได้ตรวจสอบความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กับความคิดของนักศึกษา
  - 5.ทราบลักษณะทางจริยธรรมด้านต่างๆ ที่นักศึกษาควรมีตามความคิดของชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆอยู่ในสังคม เหตุผลของการมีจริยธรรมดังกล่าว วิธีอธิบายและวิธีปลูกฝัง
- กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม**

วันที่ 7 เมษายน 2562 เวลา 9:00 น ถึง 9:30 น ทำการลงทะเบียน ผู้เข้าร่วม ณ อาคาร 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หลังจากนั้น เราก็จะเดินทาง ไปยังแหลมโพธิ์ รีสอร์ท เวลา 10:00 น ถึง 12:00 น และในการเดินทางในครั้งนี้ เราใช้รถบัสของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วม ทุกคน ต่อมาเดินทางถึงที่หมายเวลา 12:00 น จากนั้นรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกันและแยกย้าย ทำภารกิจส่วนตัว และพักผ่อนตามอัธยาศัย จากนั้น เวลา 14:00 น ทีมวิจัยเรียก ผู้เข้าร่วมมารวมตัวกันหน้าร้านของรีสอร์ทเพื่อทำกิจกรรมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และเมื่อผู้เข้าร่วมทุกคน มารวมตัวกันเรียบร้อยแล้ว จะมีทีมวิจัย 2 คนซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการ นั่นก็คือ นายอายุบ ลือแหมะ และนางสาวซูรายา โด ทีมวิจัยได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมทุกคนและชี้แจง กติกา หรือข้อกำหนดของกิจกรรม และต่อมาก็ได้เชิญอาจารย์รอมย์ มอหิ กล่าวเปิดพิธีให้ข้อคิด และทักทายผู้เข้าร่วมทุกคน หลังจากนั้น เวลา 14:15 น ผู้ดำเนินรายการ ทำการจัดกลุ่มผู้เข้าร่วม เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน โดยจะแบ่งออกเป็นกลุ่มนักศึกษาทั่วไป 1 กลุ่ม กลุ่มสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหารที่ศึกษาอยู่ในสาขาภาษาอาหรับ 1 กลุ่ม และกลุ่มสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหารจากคณะอื่น 1 กลุ่ม

จากนั้น ให้พี่สตาฟจากทีมวิจัย แจกกระดาษ และปากกา เพื่อให้แต่ละกลุ่ม ระดมความคิด สะท้อนเกี่ยวกับ “จริยธรรมที่ดีและจริยธรรมที่ไม่ดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นอย่างไรบ้าง แล้วมีวิธีการแก้ไขปัญหาวางไร” เราจะใช้เวลาในการระดมความคิดแลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง จากนั้นก็นำเสนอ ได้ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่1 กลุ่มนักศึกษาทั่วไป

กลุ่มนักศึกษาทั่วไปได้ได้ระดมความคิดแลกเปลี่ยนความคิดจริยธรรมที่ดีที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

1. ให้ความเท่าเทียมกัน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้ให้สิทธิ และเสรีภาพแก่นักศึกษามุสลิม และนักศึกษาไทยพุทธเท่าเทียมกัน เรื่องของการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน
2. ส่งเสริมให้รักการอ่านหนังสือ นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษา เพราะนักศึกษาตั้งใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาสังคม และประเทศชาติ อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพที่ตนเรียนหลังสำเร็จการศึกษา
3. รู้จักหารายได้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว นักศึกษาบางกลุ่มต้องส่งเสริมตัวเองเรียน เนื่องจากสภาพปัญหาของครอบครัวฐานะขาดแคลนทุนทรัพย์ และเศรษฐกิจของประเทศชาติขาดความเจริญรุ่งเรือง จึงทำธุรกิจส่วนตัวจากสิ่งแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัย เพื่อนำรายได้มาชำระค่าเทอม และนำมาใช้จ่ายค่าครองชีพในแต่ละวัน
4. มีความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ นักศึกษามีความร่วมมือกับการทำกิจกรรมต่างๆที่ชมรมมหาวิทยาลัย หรือองค์กรต่างๆทั้งภายใน และนอกมหาวิทยาลัยจัดขึ้น
5. เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถแลกเปลี่ยนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างมุสลิม กับไทยพุทธ

กลุ่มนักศึกษาทั่วไปได้ได้ระดมความคิดแลกเปลี่ยนความคิดจริยธรรมที่ไม่ดีที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

1. ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม เนื่องจากนักศึกษาเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีความคิดอยากได้อะไรก็ต้องได้ อยู่ในบริบทสังคมเมือง และเป็นช่วงวัยที่อยู่กับโลกโซเชียลมากที่สุดทำให้สามารถลอกเลียนแบบดาราที่ตนชื่นชอบได้ง่าย ปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดความคล้อยตามได้ง่ายมากขึ้น จนลืมคำนึงไปว่ากระแสนิยมทำให้คนเสื่อมจริยธรรมได้เรื่อยๆ
2. ปัญหายาเสพติด นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยมากที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติด เนื่องจากอาจได้รับจากกลุ่มสังคมในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ หรือติดจากก่อนเข้าสู่มหาวิทยาลัย
3. หมกมุ่นอยู่กับโลกออนไลน์มากเกินไป
4. ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างศาสนา

5.เรียนเพื่อทำงาน มีความคิดที่อยากจะทำงานหลังสำเร็จการศึกษาเพียงอย่างเดียว บางครั้งช่วงสอบก็มีการลอกข้อสอบโดยอาศัยความคิดของเพื่อนรอบข้าง จนลืมไปว่า การศึกษานั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ และเมื่อมีความรู้ก็สามารถไปประกอบอาชีพต่างๆได้

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาภาษาอาหรับ

กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาภาษาอาหรับได้ได้ระดมความแลกเปลี่ยนความคิดจริยธรรมที่ดีที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

1. มีจิตสาธารณะ
- 2.เคารพสิทธิของผู้อื่น
3. มีความรับผิดชอบ
- 4.มีการรวมตัวไปฟังบรรยาย
- 5.ยังคงรักษาวัฒนธรรม

กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาภาษาอาหรับได้ระดมความแลกเปลี่ยนความคิดจริยธรรมที่ไม่ดีที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

- 1.แต่งกายตามแฟชั่นจนขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม
- 2.เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่
- 3.ผู้นำปกครองด้วยระบอบอำนาจนิยม
- 4.ยาเสพติดให้โทษ
- 5.ไม่รักษาความสะอาด
- 6.ครอบครัวไม่สนับสนุนทางการศึกษา
- 7.นักศึกษามุสลิมไม่ค่อยไปละหมาดที่มัสยิด
- 8.แต่งกายไม่เหมาะสมตามหลักศาสนาอิสลาม
- 9.นักศึกษาขัดแย้งเรื่องการเป็นผู้นำ
- 10.ไม่มีความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหารที่ศึกษาจากคณะอื่น

กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหารที่ศึกษาจากคณะอื่นได้ระดมความแลกเปลี่ยนความคิด จริยธรรมที่ดีที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

- 1.มุสลิมะห์สวมถุงเท้าและปกปิดเอวรัด
- 2.มุสลิมินละหมาดญามาอะห์ที่มีสยิดมหาวิทยาลัย
- 3.มีความสามัคคีในหมู่คณะ
- 4.มีการให้สละมซึ่งกันและกัน
- 5.มีการทำฮาลาเกาะห์อ่านยาซีนในวันศุกร์

กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหารที่ศึกษาจากคณะอื่นได้ระดมความแลกเปลี่ยนความคิด จริยธรรมที่ไม่ดีที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

- 1.นักศึกษาบางคนเป็นเด็กแว้น
- 2.ส่วนใหญ่จะคบหากันเป็นแฟนจนละเลยขอบเขตของศาสนา
- 3.มุสลิมินทิ้งละหมาดวันศุกร์
- 4.นักศึกษาติดโลกโซเชียล
- 5.ทิ้งขยะโดยไม่ละอาย

หลังจากนำเสนอเสร็จทุกกลุ่มแล้วเชิญอาจารย์มะซัมดี สะอะ มาแนะนำข้อมูลเพิ่มเติมและ จากนั้น พักรับประทานอาหารว่างและแยกย้ายไปพักผ่อนตามอัธยาศัยจากการระดมความคิดเกี่ยวกับ จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จะเห็นได้ว่า จะมีจริยธรรมที่ดีและไม่ดี และทางทีม วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาจาก

จริยธรรมที่ไม่ดี โดยมีวิธีการแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

- 1.ควรจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม
- 2.เจรจาและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- 3.ฟังความคิดเห็นของกันและกัน
- 4.หางานทำเพื่อไม่ให้มีเวลาว่าง
- 5.และที่สำคัญต้องเริ่มแก้ไขที่สถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก

ในช่วงกลางคืน จะทำการละหมาดมัฆริบร่วมกัน หลังจากละหมาดเชิญอาจารย์รอมยี มอหิ บรรยายเกี่ยวกับ“จริยธรรมที่เหมาะสมเป็นอย่างไร” จนถึงเวลาละหมาดอีซา และหลังจากละหมาดอีซา เวลา 20.00น. ร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน ไปถึงจนถึงเวลา 23.00น. แยกย้ายพักผ่อนตามอัธยาศัย ตามบ้านพักของแต่ละกลุ่ม ต่อมาในช่วงเช้า เวลา 05.30น. ละหมาดซุบฮีร่วมกันต่อมาเวลา 07.00น.ลง เล่นน้ำทะเลเวลาและพักผ่อนตามอัธยาศัย.ในเวลา 08.00น.รับประทานอาหารเช้าร่วมกันเวลา10.00น. จัดกระเป๋าและสัมภาระเตรียมตัวกลับมายังมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

1. ได้ทราบถึงปัญหาด้านจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. ได้รู้ถึงความคิดที่แตกต่างของแต่ละกลุ่ม
3. นักศึกษากลุ่มที่แสดงถึงปัญหาจริยธรรมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กิจกรรมที่ 5 การสัมภาษณ์ บุคคลมุสลิมที่มีบทบาทในสังคม ในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วัน/เดือน/ปีที่จัดกิจกรรม

ตั้งแต่วันอังคารที่ 23 เมษายน 2562 ถึงวันที่ 3 มิถุนายน 2562 สถานที่สัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มัสยิด บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ และสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวกที่จะพูดคุย โดยทีมวิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้สัมภาษณ์ และนัดเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์มีจำนวน 10 คน มาจากสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่มีบทบาทในสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาจริยธรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษามุสลิมในมุมมองของมุสลิมที่มีบทบาทในสังคม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปลูกฝังจริยธรรมที่พึงประสงค์ ในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่างๆ ที่นักศึกษาปัจจุบันควรมี

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมงานนักวิจัยเตรียมกลุ่มเป้าหมายโดยการนัดวันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
2. จัดกิจกรรมสัมภาษณ์นักศึกษาเพื่อสะท้อนถึงปัญหาจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
3. จัดเก็บข้อมูลเพื่อนำเสนอในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. สมุดจดบันทึก
2. ปากกา
3. เครื่องบันทึกเสียง
4. กล้องถ่ายรูป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษา
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่างๆที่นักศึกษาปัจจุบันควรมี

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

หัวหน้าเรียกประชุมนักวิจัยหลังเลิกเรียนช่วงเวลา 19:30 ที่บัยตุลฮิมะห์ เพื่อเตรียมการจัดกิจกรรมสัมภาษณ์ นักศึกษาในโครงการ การสัมภาษณ์บุคคลที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หัวหน้าได้ซักถามว่าจะเริ่มสัมภาษณ์เมื่อไหร่ที่ไหนและได้ข้อสรุปก็คือวันที่ 23 เมษายน 2562 ณมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพราะมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นสถานที่ที่ง่ายในการนัดสัมภาษณ์และเป้าหมายก็คือนักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งมีผู้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้แบ่งทีมงานเป็น 3 ฝ่ายดังนี้

1. พิธีกรสัมภาษณ์
2. ผู้จัดบันทึก
3. ฝ่ายสื่อวิดีโอและรูปภาพ

สัมภาษณ์บุคคลที่ประสบความสำเร็จ

อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งประเด็นที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่พึงประสงค์และวิธีการปลูกฝังจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งก่อนที่จะเริ่มสัมภาษณ์ ทีมวิจัยและอาจารย์ได้พูดคุยความเป็นมาของการทำวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และนอกจากนี้ได้ถามทุกข์สุขของอาจารย์ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ เมื่อเวลาผ่านไปสักพักทีมวิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยประเด็นแรกก็คือจริยธรรมที่พึงประสงค์ต่อสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งอาจารย์ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

การแต่งกาย นักศึกษาทั้งชายและหญิงยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการแต่งกายตามรูปแบบของศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้คือผู้หญิงใส่ผ้าคลุมที่เล็กลง ไม่ค่อยจะใส่เสื้อแขนยาว และแต่งกายรัดรูป

ส่วนผู้ชายในเวลาเรียนมักจะแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามแต่มักจะเห็นในช่วงการแต่งกายชุดอรรถยาศัยคือในเวลาเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย จะใส่กางเกงขาสั้น

รักความสะอาด นักศึกษายังไม่ค่อยรักษาความสะอาดสักเท่าไร ทั้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทางจะเห็นในทุกซอกทุกมุมในบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารระหมาด นักศึกษามุสลิมไม่ค่อยเป็นระเบียบเรียบร้อยสักเท่าไร โดยเฉพาะการใช้ผ้าละหมาดทั้งชายและหญิงที่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่มาดูแลในเรื่องนี้จึงทำให้เกิดกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ออกมา

จิตอาสา นักศึกษาไม่ค่อยมีจิตอาสาเพราะต่างคนต่างถือคติที่ว่า เมื่อมีคนให้ทำเพื่อสังคมก็จะต้องมีหนังสือรับรองแทน จึงทำให้นักศึกษาไม่มีจิตสำนึกจะทำผลประโยชน์เพื่อสังคมด้วยตนเอง เมื่อมีงานให้ทำก็จะต้องมีสิ่งตอบแทน แทนจะเกิดขึ้นต่อนักศึกษาทุกคนในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

การส่งเสียงดังในห้องเรียนและที่สาธารณะ การพูดคุยหรือสนทนากันจะเกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ แต่การพูดคุยที่ดังนั้นจะต้องมีมารยาทในการคุย เพราะส่วนใหญ่ นักศึกษาพูดเสียงดังรบกวนผู้อื่น โดยเฉพาะนักศึกษาหญิงจะพูดคุยมากกว่าผู้ชายทำให้ในห้องเรียน ในห้องประชุม ในที่สาธารณะมีเสียงค่อนข้างดัง บางคนพูดขึ้นที่ต้องตะโกน ทำให้ภาพลักษณ์ของนักศึกษาหญิงเสื่อมเสียหรือไปในทางลบ

อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพผู้ใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ชื่นชมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และเคารพผู้ใหญ่ เจอผู้ใหญ่มักให้سلامกัน ยกมือไหว้ ไม่คำนึงถึงผู้ที่มีตำแหน่งที่สูงกว่า นักศึกษาจะเคารพทุกท่าน ไม่ว่าจะป็นอาจารย์แม่บ้านหรือแขกภายนอกที่อยู่ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

ความสามัคคีชายหญิง ไม่ควรใกล้ชิดมากเกินไปเพราะศาสนาอิสลามมีขอบเขตระหว่างชายหญิงที่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม ไม่ควรที่จะแตะต้องจับมือถือแขน และไม่ควรจะอยู่ตามลำพัง สองต่อสองระหว่างชายหญิงในห้องเรียนหรือสถานที่ลับ

ละหมาดญามาอะฮ์ ส่งเสริมให้นักศึกษาชายละหมาดญามาอะฮ์ในเวลาซุฮรี และอัศรีพร้อมกัน เพราะอยู่ในช่วงเวลาของนักศึกษาอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัย หากเกิดการปฏิบัติดังกล่าวจะทำให้ นักศึกษามุสลิมมีภาพลักษณ์ที่ดี และเป็นที่ยอมรับในสังคมมหาวิทยาลัย

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ประเด็นที่หนึ่งเสร็จสิ้นแล้วก็พอจะเห็นภาพและทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และมุมมอง ข้อคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อนักศึกษาในเรื่องของพฤติกรรมในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักศึกษามุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม และทีมวิจัยก็ได้ถามต่อไปว่าปัญหาดังกล่าวเรามีวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักศึกษาอย่างไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ก็ตอบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับศาสนา เราจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความรู้ศาสนาให้มากยิ่งขึ้นได้แก่

1. การจัดอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมอิสลาม หรือวิชาการศาสนา เพราะจะทำให้ นักศึกษามีความ ซึมซับกับหลักศาสนามากยิ่งขึ้น เพราะบางคนมีพื้นฐานทางศาสนาในการประกอบกิจวัตรต่างๆ ใน ชีวิตประจำวันอยู่แล้ว แต่เพียงแค่ว่าอาจคล้อยตามไปกับสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัย หากมีการจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอ สังคมในมหาวิทยาลัยจะดีขึ้นเรื่อยๆ

2. ควรมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยตักเตือน อาจารย์ถือว่าเป็นบุคคลใกล้ชิดกับนักศึกษาถัดจากเพื่อน มากที่สุดในขณะที่อยู่ในมหาวิทยาลัย และผู้ที่ให้ความรู้ชัดเจนแก่นักศึกษา นอกจากจะให้ความรู้ทาง วิชาการแล้ว อยากรคอยสอนคอยเตือน ชี้แนวทางในเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับนักศึกษาอยู่ สม่าเสมอ การตักเตือนถือว่าเป็นนาซีฮัต และการนาซีฮัตโดยภาพรวมบ่อยๆถือว่าเป็นสิ่งที่ดี

3. ควรจัดเวทีเสวนาเรื่องความจำเป็นในการเข้าใจวิชาการศาสนา การจัดเสวนาเป็นสิ่งที่ดีอย่าง หนึ่ง เชิญนักวิชาการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดในเรื่องของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน โลกปัจจุบัน แล้วมาบูรณ การกับศาสตร์อิสลามและจริยธรรมของมุสลิม จะทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจต่อการเข้าฟังเสวนาในครั้งต่อไป และอยากให้ยกตัวอย่างบุคคลที่เปลี่ยนพฤติกรรมจาก อดีตที่ไม่ดีแล้วมาเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพราะจะทำให้ นักศึกษาเห็นภาพง่ายขึ้นและมีแรงบันดาลใจที่ จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้นต่อไป

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้กล่าวขอบคุณอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแนวทางการ แก้ไขปัญหาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะดีขึ้นและใช้ ชีวิตร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัยได้ไปสัมภาษณ์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เรื่องมารยาทของมุสลิมที่พึงประสงค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งรองอธิการบดีได้ กล่าวถึงการไม่ทิ้งขยะในบริเวณตึกต่างๆ เช่น บริเวณใต้หอประชุม อาคารละหมาด และโรงอาหารเป็น ต้น เพราะมีนักศึกษาบางคนที่ยังขาดวินัยในส่วนนี้ อีกอย่างการรักษาความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของผู้ ศรัทธาที่ท่านนบีได้บัญญัติไว้ว่า **الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلُّهُ الْمِيْرَانُ** ความว่า “แท้จริง ความสะอาดนั้นเป็นครึ่งหนึ่งของการศรัทธาและการกล่าว อัลฮัมดุลิลลาฮุนั้นเป็นสิ่งที่จะเติมเต็มตาซัง” [รายงานโดยมุสลิม : 223] –พฤติกรรมจรรยาบรรณของนักศึกษาส่วนใหญ่ท่านได้เห็นว่าการจรรยาบรรณ

นักศึกษาไม่ค่อยจะเป็นระเบียบเรียบร้อยสักเท่าไร จึงอยากให้ทีมวิจัยแก้ไขปัญหาและท่านอยากให้นักศึกษาชายควรมีความมั่นใจและสามารถอ่านคุตบะห์ในวันศุกร์ได้ นักศึกษามุสลิมทั้งชายและหญิงควรศึกษาและ เรียนรู้ความรู้ทางศาสนาอิสลามในหลักเบื้องต้นเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันและอีกอย่างคือ ไม่อยากให้นักศึกษากลับแก้งหรือทำร้ายผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม หลังจากนั้นทีมวิจัยก็จะถามประเด็นที่สองคือ วิธีการปลูกฝังจริยธรรมคือเท่าไรให้ความคิดเห็นว่า อาจารย์และบุคลากร ในมหาวิทยาลัยต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องมีการจัดการอบรมบุคลิกภาพทางจริยธรรมของอิสลาม ต้องสร้างความร่วมมือกับชุมชน องค์กรศาสนา และผู้ปกครองในการสร้างความตระหนักในเรื่องคำสั่งสอนอิสลามและสิ่งที่จะต้องละเว้นในอิสลาม เป็นต้น

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้กล่าวขอบคุณอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะดีขึ้นและใช้ชีวิตร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

พยานา

เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ นางสาวอาร์ชะห์ รอมือลี อาชีพพยาบาล สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลทุ่งยางแดง จพ.สส.ชำนาญการ ในเวลาประมาณเวลา 19:00 น ณ บ้านพักตึกเบาะ จังหวัดยะลาซึ่งประเด็นที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่พึงประสงค์และวิธีการปลูกฝังจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งก่อนที่จะเริ่มสัมภาษณ์ทีมวิจัยและนางสาวอาร์ชะห์ รอมือลี ได้พูดคุยความเป็นมาของการทำวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และนอกจากนี้ได้ถามทุกข์สุขของท่านก่อนเริ่มสัมภาษณ์ เมื่อเวลาผ่านไปสักพักทีมวิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยประเด็นแรกมุมมองของท่านเห็นต่อนักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นอย่างไร ซึ่งท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาท่านได้เกริ่นความหมายของคำว่าจริยธรรม จริยธรรมเป็นหลักธรรมของความดีงามของศาสนาอิสลาม มีทั้งจริยธรรมและหลักธรรมที่ต้องยึดถือเพราะสิ่งที่เรารู้อยู่แล้ว(หลักพื้นฐาน) ในบทบัญญัติอัลกรุ-อานที่อัลลอฮ์ได้ลงวะฮยูแก่ท่านนบีมุฮัมมัด(ช.ล.)เผยแพร่ให้แก่บรรดาซอฮาบัตจนถึงเราปัจจุบันนี้และหลักปฏิบัติอัลลอฮ์ได้ส่งไปยังท่านนบิเพื่อให้เผยแพร่วิถีปฏิบัติไม่ว่าหลักปฏิบัติและความเชื่อในศาสนาอิสลาม(รุกนอิสลามและรุกนอิมาน)และในเรื่องมารยาทเราสามารถจะใช้

ชีวิตประจำวันตามแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด(อัล-ฮาดิษต่างๆ) ซึ่งท่านได้สะท้อนปัญหาเรื่องจริยธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่า :

1. นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยเคารพผู้ใหญ่และมารยาทบนท้องถนน ก็ไม่ค่อยมีมักจะจอดตามใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น
2. การอาศัยอยู่ร่วมกันของชาย-หญิงโดยผิดหลักศาสนาอิสลาม นักศึกษามักจะอยู่ตามพึงใจร่วมกัน ไม่ค่อยมีความยึดหลักต่อศาสนาอิสลาม
3. ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการละหมาด:นักศึกษามักจะทำเป็นเล่นๆในการละหมาด โดยที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการละหมาด ส่วนมากจะละหมาดทำๆวกตุ เช่น เข้าวักตูซุริก็จะละหมาดใกล้เข้าวักตูอัสริ์

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์นางสาวอาร์ชะห์ รอมีอิลี ในประเด็นที่หนึ่งเสร็จแล้วจึงต่อในหัวข้อเรื่องถัดไปคือ ท่านคิดว่าจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมที่ควรพึงมีอะไรบ้าง หลังจากนั้นท่านก็ได้ตอบว่า นักศึกษาต้องละหมาดให้ครบ 5 เวลาควรถือศีลอดในเดือนรอมฎอนและซุนนะฮ์ ควรเคารพครูบาอาจารย์ด้วยการสวัสดี หรือให้สลาม ควรรักการอ่านอัล-กุรอาน ต้องเป็นคนตรงต่อเวลา เป็นคนรักความสะอาด เป็นต้น เพราะพฤติกรรมดังกล่าวสามารถขัดเกลาจิตใจ และเดินทางในหนทางที่เที่ยงตรงและยังดำเนินตามวิถีชีวิตและหลักคำสอนของอิสลามอีกด้วย

ประเด็นที่สามทีมวิจัยได้ถามว่าแนวทางการปลูกฝังจริยธรรมมีอะไรบ้างที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

1. ฝึกมารยาทที่ตัวเราเองก่อนตามแบบฉบับท่านนบี และนำไปเป็นแบบอย่างแล้วไปเผยแพร่ให้
2. ให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมลูกอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งครั้งเพื่อเป็นติดตามการเป็นอยู่ของลูก
3. จัดทำค่ายอบรมจริยธรรม ปลูกฝังตนเอง เพื่อที่จะให้กระตือรือร้นต่อความสำคัญในการละหมาด
4. จัดอบรมจริยธรรมให้บ่อยครั้ง
5. สร้างจิตสำนึกให้เกิดในตัวนักศึกษา
6. ปลูกฝังการอ่านอัล-กุรอาน โดยให้มีแรงจูงใจ เช่น ให้รางวัลสำหรับคนที่อ่านอัล-กุรอานทุกวัน เป็นต้น
7. อบรมเรื่องวินัยและการรักษาความสะอาด

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้กล่าวขอบคุณนางสาวอาร์ชะห์ รอมีอิลี ที่สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น และมุมมองของตน ที่มีต่อนักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวซึ่งเป็นประโยชน์ในทุกด้าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะดีขึ้นและใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

ตำราวจ

จากที่ได้ลงพื้นที่ ได้สัมภาษณ์ตำราวจ และได้อธิบายเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของวิจัย พอสถการ หลังจากนั้นทีมวิจัยถามความคิดเห็นของตำราวจว่า จริยธรรมที่พึงประสงค์ ต่อนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่าเป็นอย่างไร และวิธีการปลูกฝังจริยธรรมควรเป็นอย่างไรตำราวจท่านนั้นได้ตอบว่า จะมีนักศึกษาบางคนที่เสพยาเสพติด อาจเริ่มต้นด้วยการสูบบุหรี่ที่อาจเกิดจากการชักชวนของเพื่อนฝูง หรือการติดมาจากสถาบันเก่าในสมัยชั้นมัธยมศึกษา เพราะการที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นระยะเวลาานานๆ จะทำให้ไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด และนอกจากนี้นักศึกษาส่วนใหญ่ มักจะกลมกลืนกับสังคมวัตถุนิยมจนมากเกินไปทำให้ไม่พอใจในสิ่งที่ตนมี และใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือย เพราะตามค่านิยมมากเกินไป มองในสิ่งที่ตัวเองขาด จนลืมมองในสิ่งที่ตัวเองมี การใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย นอกจากจะตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากเกินไปแล้วยังมีการใช้สอยในเรื่องของการซื้อเครื่องสำอางที่จำนวนมากเกินไป กินอาหารหรู เป็นต้น ทำให้ใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือยเป็นอย่างมาก และท่านได้ชื่นชม นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่า ไม่ค่อยมีนักศึกษาที่พูดโกหก และยังไม่มีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับการลักเล็กขโมยน้อยสิ่งของของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของคนอีก ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือวิธีการปลูกฝัง จริยธรรมที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวคือ จัดอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด การลักขโมย ทั้งในด้าน ศาสนาและด้านสุขภาพ และด้านกฎหมาย จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังนิสัยการไม่ฟุ่มเฟือยและพอใจในสิ่งที่ มีอยู่ เป็นต้น

บุรุษไปรษณีย์

เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัย ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์บุรุษไปรษณีย์ซึ่งประเด็นที่สัมภาษณ์ จะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่พึงประสงค์และวิธีการปลูกฝังจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งก่อนที่จะเริ่มสัมภาษณ์ ทีมวิจัยและบุรุษไปรษณีย์ได้พูดคุยความเป็นมาของการทำวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และนอกจากนี้ได้ถามทุกข์สุขของบุรุษไปรษณีย์ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ เมื่อเวลาผ่านไปสักพักทีมวิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ประเด็นแรกก็คือจริยธรรมที่พึงประสงค์ต่อสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า จริยธรรมที่พึงประสงค์ ต่อนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ละหมาดตรงเวลา ละหมาดยามาอะฮ์ กัตญูญู ไม่ติดเกมส์ ไม่ติดเกมส์หรือโทรศัพท์มากเกินไป มีอิหม่านที่เข้มแข็ง เป็นพลเมืองดีของสังคม ไม่อิจฉาริษยาและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวคือ จัด

กิจกรรมหรือเวทีเสวนาเรื่องโทษของการไม่ละหมาด และการออกัตญญ์ต่อบุพการี จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมอิหม่านการเป็นพลเมืองดี การจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับโทษของการเล่นเกมส์หรือการเล่นโทรศัพท์เป็นเวลานาน เป็นต้น

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้กล่าวขอบคุณอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะดีขึ้นและใช้ชีวิตร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

นักวิชาการเกษตร

เมื่อวันที่ 23 เดือน พฤษภาคม ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ นายริตวัน ดาหะมิ อาชีพนักวิเคราะห์นโยบายและแผน สถานที่ทำงานสภาเกษตรจังหวัดยะลา ได้เข้าไปสัมภาษณ์เวลาประมาณ 19:00 น. ณ บ้านพักตือเบาะ จังหวัดยะลา ได้เริ่มการให้สัมภาษณ์เรื่องจริยธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

นายริตวัน ได้เล่าว่าตนเคยเป็นศิษย์เก่าที่นี่เมื่อหลายปีมาแล้วและเขาได้เล่าเรื่องการเรียนและการเป็นอยู่ในมหาวิทยาลัย “การเป็นอยู่ในมหาลัยก็จะอิสระหากไกลจากพ่อและแม่ซึ่งการที่จะให้ตนเองอยู่ในกรอบอิสลามและไม่นอกกลุ่มนอกจากก็นำเอาความรู้จากมัธยม(โรงเรียนมัธยมสอนศาสนาอิสลาม) คิดตัวไปด้วยและเลือกเพื่อนที่สามารถนำพาเราไปสู่สิ่งที่ดี” นายริตวัน ได้สะท้อนถึงปัญหาจริยธรรม ดังนี้:

1. ความอิสระภาพของนักศึกษา: การอยู่ไกลบ้านห่างจากพ่อแม่ทำให้นักศึกษามีความอิสระภาพทำในทางที่ผิดหลักศาสนาอิสลาม โดยที่ทางบ้านไม่รู้ว่าคุณมาเรียนหรือมาทำอะไร
2. สารเสพติด: นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมักจะติดบุหรี่เป็นส่วนมาก ซึ่งจะทำให้คิดสารเสพติดอื่นตามเข้ามาอีกด้วย
3. การซ้อนท้ายชายหญิงโดยผิดหลักศาสนา: การซ้อนท้ายชายหญิงจะเห็นได้ชัดเจนของนักศึกษาเราซึ่งการซ้อนท้ายจะต้องแต่งงานตามสุกุ่มที่ถูกตามหลักศาสนา ก่อน ถึงจะได้ซ้อนท้ายโดยไม่ผิดหลักศาสนา แต่นักศึกษาจะซ้อนท้ายก่อนได้รับการแต่งงานโดยส่วนมาก

นอกจากนี้ นายริตวัน ได้ให้วิธีการปลูกฝังและแนวทางแก้ไขถึงปัญหาเหล่านี้อีกด้วย ได้แก่

1. ช่วยตักเตือนซึ่งกันและกันหรือให้พ่อหรือแม่มาเยี่ยมลูกที่หอพักเดือนละ 2-3 ครั้ง เพื่อให้ลูกไม่นอกกลุ่มนอกจากอยู่นกรอบของศาสนา
2. จัดอบรมโดยเชิญผู้รู้มาบรรยายถึงโทษร้ายแรงของบุหรี่และสร้างบรรยากาศให้เป็นอิสลามและปลูกฝังตามหลักอิสลามให้มากๆ
3. ตักเตือนและศึกษาศาสนาให้มากกว่านี้ โดยจัดการบรรยายเปลี่ยนพฤติกรรมนักศึกษา

4. จัดอบรมเรื่องโทษของการทำชีนาและความสัมพันธ์ชายหญิงก่อนแต่งงาน
5. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการรักความสะอาดและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม

พัฒนาการ

เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัยได้เข้าไปละหมาดในมัสยิดแห่งหนึ่งในตัวเมืองยะลา และได้พบเจอกับพัฒนาการจึงได้พบปะพูดคุย ถามถึงทุกข์สุขกันจนเวลาผ่านไปครู่หนึ่ง ทีมวิจัยก็อยากให้คุณท่านสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่นับวันจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมยิ่งเสื่อมลง และจริยธรรมที่พึงประสงค์ ต่อนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมีอะไรบ้าง ท่านก็ได้ตอบว่า

จริยธรรมที่พึงประสงค์ ต่อนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอยากให้คุณชาวชนมีมารยาทที่ดี เจอผู้ใหญ่ให้สวัสดีกัน ใช้โทรศัพท์ในด้านบวก ไม่ติดเกมส์ หาบความต่างๆมาอ่านในเวลาว่าง ไม่สูบบุหรี่และไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดทุกชนิด ไม่ดื่มน้ำกระท่อม เป็นต้น

ประเด็นที่สอง ท่านมีวิธีการปลูกฝังจริยธรรมอย่างไรที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวท่านก็ได้ตอบว่า วิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวคือจัดเวทีเสวนาโดยเชิญผู้เกี่ยวข้องกับนักศึกษาทุกฝ่ายรับฟัง และมาร่วมแก้ปัญหา จัดกิจกรรมที่นักศึกษาชอบเพื่อเบี่ยงเบนนักศึกษาจากสิ่งอบายมุข จัดกิจกรรมศึกษาดูงานในพื้นที่ที่บำบัดคนที่ติดยาเสพติด เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วทีมวิจัยได้กล่าวขอบคุณที่สละเวลาในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในครั้งนี้

ผู้นำศาสนา/อิหม่ามมัสยิด

เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัยได้เข้าไปละหมาดในมัสยิดแห่งหนึ่งในตัวเมืองยะลา และได้พบเจอกับโต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิดจึงได้พบปะพูดคุย ถามถึงทุกข์สุขกันจนเวลาผ่านไปครู่หนึ่ง ทีมวิจัยก็อยากให้คุณท่านสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่นับวันจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมยิ่งเสื่อมลง และจริยธรรมที่พึงประสงค์ ต่อนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมีอะไรบ้าง ท่านก็ได้ตอบว่า ควรมีจิตสำนึกทางศาสนา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างฉันทันทีพี่น้อง ไม่คิดเล็กคิดน้อย เข้าหาพูดคุยกับผู้หลักผู้ใหญ่ให้มากขึ้น มีจิตสาธารณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกันในทุกคณะ นึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ ระเบียบวินัยเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่นักศึกษาต้องพึงมี เพราะจะทำ

ให้มีระเบียบมากยิ่งขึ้น การฝึกเป็นคนตรงต่อเวลา การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และต้องเป็นคนใฝ่เรียนรู้ อยู่ตลอดเวลาเพื่อนำศาสตร์ต่างๆมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ละหมาดตรงเวลา ผู้ชายควรละหมาดที่มัสยิด เพราะจะได้รับผลบุญ 27 เท่าซึ่งควรทำอย่างยิ่ง ไม่นินทาผู้อื่น ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น

ส่วนวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวก็ต้องเริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆกับสิ่งที่นักศึกษาชื่นชอบเช่น ทำความร่วมมือนอกกับกรรมการมัสยิดในการจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมได้ เชิญชวนเยาวชนเข้ารับฟังการบรรยายที่มัสยิด จัดฮาเกาะห์จริยธรรมบ่อยๆ อาจจะเป็นเดือนละครั้ง หรือสัปดาห์ละครั้ง จัดกิจกรรมมาเรียนรู้อัลกุรอานที่มัสยิดและเชิญชวนเยาวชนเข้ามาเยอะๆ เป็นต้น

ข้าราชการครู

เมื่อเช้าครูของวันที่ 28 พฤษภาคม 2562 ทีมวิจัยได้ติดต่อ นางรอมละ หามะ ทางโทรศัพท์ ท่านเป็นคุณครูประจำโรงเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวหาะหะยี เพื่อทำการนัดหมายในการสัมภาษณ์ ในช่วงบ่ายต่อมา ทีมวิจัยมุ่งหน้าไปบ้านของท่าน ท่านได้ถามทันทีว่า พร้อมหรือยังเอ่ยที่จะสัมภาษณ์? แล้วเรื่องความเป็นมานี้เป็นอย่างไรถึงได้หยิบยกครูในการสัมภาษณ์ครั้งนี้? ทีมวิจัยก็อธิบายเหตุผล ความเป็นมาของวิจัยเสร็จเรียบร้อยทีมวิจัยก็ได้ถามต่อไปว่า "คุณครูมีความคิดเห็นอย่างไรกับคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา?" คุณครูก็ได้นิ่งสักระยะ แล้วตอบกลับมาว่า "คุณครูดีใจที่นักศึกษาสนใจเกี่ยวกับประเด็นนี้ ซึ่งคุณครูก็ไม่พบเจอมาก่อนเลย เป็น โอกาสที่ดีมากๆสำหรับครูพร้อมรอยยิ้มจากใจออกมา คำตอบของครูอาจซ้ำกันแล้วก็ได้เนะ วันนั้นครูได้ไปประชุมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ก็ได้เห็นภาพนักศึกษาขมมือสลามกับอาจารย์ที่กำลังเดินส่วนทางกัน จากอาคารหนึ่งไปยังอีกอาคารหนึ่ง" ทีมวิจัยได้ตอบกลับอย่างรอยยิ้มหนึ่งเฉย แห่งความภาคภูมิใจในครั้งนี้ หลังจากนั้นทีมวิจัยก็ได้ถามต่อไปอย่างเปล็ดเปล็น "แล้วคุณครูจะมีวิธีการแก้ไขหรือเสนออะไรหรือเปล่าคะ?" คุณครูได้สะท้อนกลับมาว่า อยากจะให้ให้นักศึกษามุสลิมินและมุสลิมะห์อยู่เป็นกลุ่มยามาอะห์ เช่นการจัดทำกิจกรรม การจัดค่ายพักแรมเรียนรู้ชุมชน เพราะจะทำให้ศาสนาแข็งแรงมากขึ้นทีมวิจัยก็ได้พยักหน้าอย่างเข้าใจ แล้วทีมวิจัยก็ได้ถามต่อไปว่า ท่านมีมุมมองอย่างไรกับจริยธรรมที่พึงประสงค์ ต่อ นักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ท่านก็ได้ตอบว่า ทั้งมุสลิมินและมุสลิมะห์จำเป็นต้องมีมารยาทงาม พุดจาไพเราะ แต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ไม่เบี่ยงเบนทางเพศ ไม่เห็นแก่ตัวเข้าร่วมกับสังคมให้มาก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งอบายมุขหรือสุบฮุหรี ไม่ดุด่า อ่อนน้อมถ่อมตนไม่หยิ่งโโส เป็นต้น ส่วนวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวนี้ อาจมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับเรา จะทำในลักษณะไหน แต่สิ่งที่ท่านได้เสนอแนะก็คือ ต้องจัดอบรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาและต้องติดตามพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมออาจจะมีการเยี่ยมคอยตักเตือน เมื่อมีคนคอยติดตามอย่างสม่ำเสมอ ครู

เชื่อว่าทุกอย่างจะต้องดีขึ้น ตัวนักศึกษาก็จะได้รับการพัฒนามากขึ้น และจัดอบรมเรื่องเพศศึกษาใน ทัศนของอิสลาม เพราะหากเปิดใจคุยกันเรื่องที่ถูกต้องอาจทำให้สังคมดีขึ้นก็เป็นได้ เช่น การให้ความรู้ การเตรียมพร้อมก่อนแต่งงาน วิธีการใช้ชีวิตในครอบครัวแบบอิสลาม เป็นต้น หลังจากนั้นท่านก็ได้ให้ ข้อคิดว่า การที่จะให้สังคมในมหาวิทยาลัยดีขึ้นได้นั้นก็ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับกลุ่มเพื่อนในมหาวิทยาลัย เมื่อเราเป็นแบบอย่างที่ดีได้ คนรอบข้างก็อาจจะติดตามไปด้วย แล้วเมื่อนานๆก็จะได้รับการพัฒนา แล้วท่านก็ได้ให้กำลังใจว่าสู้ๆนะค่ะ พวกหนูทำได้และครูอยากเห็นการ เปลี่ยนแปลงในครั้งนี้

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้มอบของที่ระลึกเล็กๆน้อยแล้วกล่าวขอบคุณคุณครูที่ สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแนวทางการ แก้ไขปัญหาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะดีขึ้นและใช้ ชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

นายแพทย์

เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562 ทีมวิจัยได้ติดต่อไปยังแพทย์ท่านหนึ่งที่รู้จักในละแวกหมู่บ้านเพื่อทำ การนัดสัมภาษณ์แล้วท่านก็ได้ตอบตกลงทำการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาประมาณ 19:00น. แล้วทีมวิจัยก็ ได้เดินทางถึงสถานที่ที่นัดทำการสัมภาษณ์ ก่อนที่จะเริ่มทำการสัมภาษณ์ทีมวิจัยก็ได้เกริ่นความเป็นมา ของงานวิจัย แล้วถามทุกข์สุขผู้ให้สัมภาษณ์ก่อน พูดคุยจนถึงเวลาผ่านไปสักพักก็ได้เข้าสู่ทำการ สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 3 ประเด็นด้วยกันคือจริยธรรมที่พึงประสงค์ต่อนักศึกษา มุสลิมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรเป็นอย่างไร มีมารยาทในการดื่มและกิน ไม่ดื่มไม่กระต้อม แต่งกาย เรียบร้อย ใฝ่เรียนรู้อุ รักษาสุขภาพโดยดูแลอาหารการกินและคอยออกกำลังกาย ควรมีขอบเขตระหว่าง นักศึกษาชายและหญิงไม่ควรล้ำเส้นของศาสนา ไม่อยู่ด้วยกันเพียงลำพังและไม่ร่วมประเวณีโดยไม่ แต่งงาน (ชีนา) ประเด็นที่สองท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิมในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้

ท่านก็ได้ตอบว่า ตั้งแต่ท่านได้ทำงานในโรงพยาบาลประมาณ 15 ปี ท่านได้สังเกตเห็นผู้หญิงที่ท้องก่อน วัยอันควรเป็นจำนวนมาก และท้องไม่มีพ่อ ต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพัง นับถึงวันก็จะมียะเข้ขึ้น จนท่านเอง กังวลว่าอัตราการเกิดขึ้นในเหตุการณ์แบบนี้จะมีเปอร์เซ็นต์ที่สูงขึ้น แล้วคิดว่าสาเหตุมันน่าจะเกิดขึ้น

จากพื้นฐานของครอบครัวที่มาจากการเล่นดู หรือเกิดจากสังคมรอบข้าง ค่านิยมของสังคม ความสัมพันธ์ชายหญิงที่เกินขอบเขต สื่ออนาจารที่มีจำนวนมากหลายช่องทาง เป็นต้น และนอกจากนี้ก็ยังส่งผลให้เกิดเป็นโรคต่างๆในโรงพยาบาลอีกด้วย

ประเด็นที่สาม ท่านมีวิธีการปลูกฝังจริยธรรมอย่างไรที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าวท่านก็ได้ตอบว่า จัดกิจกรรมที่นักศึกษาอยากเข้าร่วม เช่น กีฬา เข้าค่าย เพื่อเป็นการทำกิจกรรมว่างให้เกิดประโยชน์ ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความผ่อนคลายและทำกิจกรรมร่วมกันแถมยังเกอดการเรียนรู้ อีกด้วย แล้วสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมอิสลามในระหว่างทำกิจกรรม จัดกิจกรรมอบรมหรือเสวนา โดยเชิญผู้รู้ทางศาสนาบรรยาย จัดกิจกรรมบ้านสุขภาพเพื่อให้นักศึกษาได้พบปะ และร่วมเรียนรู้ เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพการดูแลอาหารการกิน จัดเวทีเสวนาเรื่องโทษของการชู้สาว และชนิดของชู้สาว ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดนิสัยใฝ่รู้ในวิชาการศาสนา

เมื่อทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้มอบของที่ระลึกเล็กๆน้อยแล้วกล่าวขอบคุณ นายแพทย์ที่สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะดีขึ้นและใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

1. ได้ทราบมุมมองของผู้มีบทบาทในสังคม ว่าเขาต้องการให้วัยรุ่นมุสลิมมีจริยธรรมอย่างไร
2. ได้ทราบถึงแนวทางปลูกฝังจริยธรรมให้แก่วัยรุ่นมุสลิม เพื่อนำมาบรรจุในแผนการปฏิบัติ

ด้านการเรียนรู้ของนักวิจัย

1. ได้ทราบถึงปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. ได้มองเห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา

กิจกรรมที่ 6 ศึกษาเรียนรู้กระบวนการปลูกฝังจริยธรรมในระดับมหาวิทยาลัย

กิจกรรมที่ 6.1 ศึกษาเรียนรู้กระบวนการปลูกฝังจริยธรรม ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 เวลา 09:00-12:00น. โดยทีมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งหมด 20 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย 17 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาเรียนรู้ด้านกระบวนการปลูกฝังจริยธรรมของหน่วยงานสถาบันการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้จากตัวอย่างกระบวนการปลูกฝังจริยธรรม
2. ได้แนวทางการปลูกฝังจริยธรรม

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 เวลา 08:30 น. ทีมวิจัยได้รวมตัวกัน ณ มัสยิดกลางจังหวัดยะลาแล้วได้เดินทางไปยังมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ด้านการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิม ทีมวิจัยที่ได้ไปศึกษาดูงานทั้งหมด 17 โดยเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ระยะทางประมาณ 13กม. เมื่อทีมวิจัยได้เดินทางถึงที่หมายแล้ว คณาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ซึ่งมีอาจารย์ด้วยกันสามคน และพาทีมวิจัยไปยังห้อง 206ห้องรับรอง จากนั้นอาจารย์รอหมยิมอหิ ได้เปิดการประชุมด้วยซูเราะฮอัล-ฟาติหะฮ เพื่อเป็นการบารอกัต และได้เกริ่นนำเกี่ยวกับที่มาของกิจกรรม และได้บอกหัวข้อเรื่องที่ทีมวิจัยจะศึกษาและแลกเปลี่ยน โดยให้อาจารย์ถ้วนนุรุดดีน อับดุลยะ โกะ๊ะ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มีภูมิลำเนาอยู่ที่ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี และท่านได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนีนั้น นักศึกษาทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรม อัล-กูรอาน โดยเป็นกิจกรรมบังคับของมหาวิทยาลัย ซึ่งโดยมอบให้แต่ละคณะเป็นฝ่ายที่รับผิดชอบ วิธีการจัดกิจกรรมนั้นประกอบด้วยสมาชิกแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 10 จะมีมากหรือน้อยกว่าขึ้นอยู่กับหัวหน้ากลุ่มที่รับผิดชอบ หัวหน้ากลุ่มจะดูแลทุกอย่างเปรียบเสมือนการดูแลอยู่เป็นครอบครัว และต้องติดตามสมาชิกในกลุ่ม อาทิเช่น การละหมาดญามาอะห์ การปฏิบัติสิ่งที่ดีต่อพ่อแม่ การถือศีลอดซุนนะฮ การเข้าร่วมกิจกรรมฮาลาเกะฮ เป็นต้น

การทำกิจกรรมฮาลาเกะฮในวันจันทร์ของทุกสัปดาห์เวลา 10:00-12:00 น. จะเลือก

หัวข้อเรื่องที่ต้องการ เช่น การทำดีต่อพ่อแม่ ฮาลากอสอัล-กูรอาน หัวหน้ากลุ่มจะมี 2 รูปแบบคือ อาจารย์ และรุ่นพี่ โดยหัวหน้ากลุ่มจะต้องเข้าฝึกอบรมก่อน จากนั้นก็มีนางสาวนาซีเยห์ คือเร๊ะ ทีมวิจัยได้ถามขึ้นมาว่า” วิธีการจัดรูปแบบฮาลากอสอัล-กูรอานของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นอย่างไร” อาจารย์ท่านก็ได้ตอบว่า ทีมมหาวิทยาลัยฟาฏอนีทำอยู่ปัจจุบันแบ่งได้ลำดับการทำคือ หัวหน้ากลุ่มจะเปิดด้วยซูเราะฮอัล-ฟาตีหะฮ แล้วจะถามทุกข์สุขของสมาชิกในกลุ่มก่อนจะเริ่มเนื้อหา จากนั้นหัวหน้ากลุ่มจะชี้แจงซูเราะฮที่จะพูดในวันนั้น แล้วให้สมาชิกในกลุ่มอ่านอัล-กูรอานซูเราะฮที่สนใจของแต่ละวัน คนละ 5-ถึง 10 ตามความเหมาะสม แล้วเวียนรอบจนครบจากนั้นก็แปลความหมาย หรืออ่านบทตีฟซีร ซึ่งการตีฟซีร นักศึกษาจะแลกเปลี่ยนกันโดยห้ามอายเพราะเป็นการฝึกฝน ในกรณีที่นักศึกษาอ่านหรือแปลความหมายผิดนั้น อาจารย์จะติเตียน และเตรียมให้ศึกษาข้อมูลก่อนให้ถูกต้อง จากนั้นจะสอดแทรกและพูดถึงสถานการณ์โลกมุสลิมในปัจจุบัน หากมีเวลาที่จะสอดแทรกในเรื่องอื่นๆตามความเหมาะสมและกำหนดหัวข้อฮาลากะฮในรอบถัดไป แล้วหัวหน้ากลุ่มจะปิดฮาลากะฮ โดยการอ่านซูเราะฮอัล-อัศร และคุออ กิฟารัต

หลังจากที่ทำฮาลากะฮเสร็จสิ้นหัวหน้ากลุ่มจะต้องมีการติดตามอยู่เสมอ ดังกิจกรรมต่อไปนี้

1. การอ่านอัล-กูรอานวันละหนึ่งยูซุ
2. การละหมาดญามาอะห์ต้องให้เกิดขึ้นร่วมมหาวิทยาลัย
3. การละหมาดซุนนะฮรอวาติบในแต่ละวัน การละหมาดตะฮัจญุดหรือกียามุลลัย จะต้องปฏิบัติสัปดาห์ละ 1 คืน จะทำร่วมกันหรือคนเดียวก็ได้ แต่มหาวิทยาลัยจัดเดือนละ 1 ครั้ง
4. การถือศีลอดซุนนะฮ จะส่งเสริมวันจันทร์กับวันพฤหัสบดี แต่หากไม่ไหวก็ควรกระทำเดือนละ 3 วันและเนื่องในวันโอกาสต่างๆของการถือศีลอด โดยไม่เน้นการบังคับแต่เน้นที่จิตสำนึก
5. การอ่านหนังสือ ส่งเสริมเพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักศึกษา และศึกษาประวัติศาสตร์อิสลาม
6. การฝึกการบริจาค บริจาคจำนวนเงินเท่าไรก็ได้ แต่ให้กระทำอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมการบริจาคเช่น สมาชิกทุกคนจะร่วมบริจาคเงิน คนละ 1 บาท หรือ 2 บาท เพื่อช่วยเหลือสังคม
7. การอดออมเงินเพื่อตัวเอง ถ้าหากทำเพื่อตัวเองยังไม่ได้ก็จะเป็นการบ่งบอกถึงการบริจาค้นั้นเป็นสิ่งที่ยาก
8. การออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง
9. เน้นให้มีปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่เช่นถามทุกข์สุขของพ่อแม่โดยหัวหน้ากลุ่มจะถามสมาชิกวันนี้ถามถึงทุกข์สุข
10. สังคม ต้องมีการพบปะสังคม มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชุมชน และเรียนรู้วิธีการอยู่ในสังคม การเข้าสังคมจะส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับการงานสังคมเช่น อ่านคุตบะห่อ(خطبة) ช่วยสอนคาติกา จัด

งานมัธยมศึกษาทำความสะอาดมัธยม การช่วยเหลืองานศพ พัฒนาสุสาน(กูโบร์) ช่วยเหลืองานแต่ง ของชาวบ้าน และช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากไร้

และในวงศาคณาญาติจะมีการจัดการทัศนศึกษาเพื่อเป็นแรงผลักดัน และแรงกระตุ้นต่อการเข้ากิจกรรมศานาเถาะนอกสถานที่ ถือได้ว่าเป็นการจัดรูปแบบที่หลากหลายที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์แบบตามวิถีชีวิตของศาสนาอิสลาม จากนั้นอาจารย์รอหีมอหิ ทีมวิจัยได้กล่าวขอบคุณท่านวิทยากรที่ได้เสนอแนวคิดที่มีประโยชน์และสามารถนำมาปรับใช้ในสังคมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และหวังอย่างจริงจังของนักศึกษาซึ่งว่าจะดีขึ้นต่อไปแล้วกล่าวปิดการประชุมด้วยซูเราะฮ อัล-ฮัจร และคุออากีฟารัต

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

1. วิธีการศึกษาหาความรู้โดยใช้(รู้)แบบการจัดศานาเถาะฮ
2. วิธีการติดตามหลังจากการทำกิจกรรมศานาเถาะฮ
3. วิธีการดำเนินกิจกรรมศานาเถาะฮ

กิจกรรมที่ 6.2 ศึกษาเรียนรู้กระบวนการปลูกฝังจริยธรรม ณ โรงเรียนมูโนะฮูโงโลก

เริ่มออกเดินทาง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เวลา 08.30 น.-13.00น.ผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งหมด 26 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย15 คน นักศึกษาสาขาภาษาอาหรับ 4 คน และทีมผู้บริหาร โรงเรียนดารุลฟุรคอน 7

คนวัตถุประสงค์

1. ศึกษาเรียนรู้ด้านกระบวนการปลูกฝังจริยธรรมของหน่วยงานสถาบันการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษบรูฟ
2. ปากกาเคมี
3. ป้ายไวนิล
4. ไมโครโฟน
5. เครื่องเสียง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้จากตัวอย่างกระบวนการปลูกฝังจริยธรรม
2. ได้แนวทางการปลูกฝังจริยธรรม

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยรวมตัวกันเวลา 05.30 น. ณ ตลาดเก่า เมืองยะลาและจะออกเดินทางไปยังโรงเรียนคารุลฟูรคอน จ.นราธิวาสการเดินทางครั้งนั้นแบ่งเป็นสองส่วนคือ เดินทางด้วยรถไฟและเดินทางด้วยรถตู้เนื่องจากจะให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และได้เดินทางถึงเวลา 08.30 น. เมื่อถึงที่โรงเรียนคารุลฟูรคอนทีมวิจัยได้แบ่งงานออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มแรกไปสังเกตการเรียนการสอนของชั้นอนุบาลและกลุ่มที่สองไปสังเกตการเรียนการสอนของชั้นประถมศึกษา ในส่วนของเด็กอนุบาลมีหัวหน้าฝ่ายวิชาการชั้นอนุบาลให้การสัมภาษณ์ นักเรียนชั้นอนุบาลมีจำนวนทั้งหมด 667 คน ชั้นอนุบาล 1 แบ่งออกเป็น 6 ห้อง ชั้นอนุบาล 2 แบ่งออกเป็น 5 ห้อง และชั้นอนุบาล 3 แบ่งออกเป็น 5 ห้อง โดยนักเรียนแต่ละห้องมีจำนวน 40 คน และครูประจำชั้นห้องละ 2 คน และทางโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนตามตารางต่อไปนี้

เวลา	กิจกรรม
07.00-07.30	รับเด็ก
07.45-08.00	กิจกรรมหน้าเสาธง
08.00-09.10	เรียนอัล-กุรอานระบบกีรออาตีช่วงเช้า
09.10-09.30	ละหมาดคูฮา
09.30-09.45	รับประทานอาหารเช้า
09.45-10.00	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
10.00-10.15	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
10.15-10.45	กิจกรรมสร้างสรรค์
10.45-11.00	กิจกรรมตามมุมและเสรี
11.00-11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30-12.00	รับประทานอาหารกลางวัน

เวลา	กิจกรรม
12.00-12.30	แปรงฟัน
12.30-12.45	ละหมาดซุฮรี
12.45-13.45	นอนพักผ่อน
13.45-14.00	ดื่มนม
14.00-14.15	กิจกรรมเกมการศึกษา
14.15-14.45	เรียน 4 ภาษา
14.45-15.20	เรียนกีรออาตีช่วงบ่าย
15.20-15.30	เตรียมเด็กกลับบ้าน

สำหรับเด็กอนุบาลทางโรงเรียนจะเน้นเรื่องการเรียนอัล-กุรอานโดยใช้ระบบกีรออาตีและการอ่านคูอาอเป็นหลัก โดยในระยะเวลาปี นักเรียนชั้นอนุบาลจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ของตัวชี้วัดคือนักเรียนต้องท่องคูอาอให้ได้ครบ 10 คูอาอโดยจะใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายไม่ให้นักเรียนดึงเครียดกับการเรียน และจะจำคูอาอที่กำหนดไว้โดยอัตโนมัติ ต่อมานางสาวซูรายา โด ซึ่งเป็นทีมวิจัยได้ถามว่า “ใครเป็นคนวางระบบการศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้” ครูผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “ผู้บริหารจะประชุมร่วมกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่างหลักสูตรและต่างให้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันคนละนิด” จึงได้ข้อสรุปและนำมาใช้จนถึงปัจจุบันและทุกๆสัปดาห์ครูชั้นอนุบาลจะต้องส่งส่งแผนการสอนรายสัปดาห์เพื่อให้ระบบการสอนนั้นชัดเจนมากยิ่งขึ้น และในห้องเรียนจะมีครูผู้สอน 2 คน ประกอบด้วยครูสอนภาษาอาหรับและครูสอนภาษาไทย นักเรียนแต่งการที่สุภาพ สะอาด และเรียบร้อย โดยวันพุธใส่ชุดพละ และในวันศุกร์นักเรียนจะแต่งกายในรูปแบบของวิถีอิสลาม โดยนักเรียนหญิงใส่ชุดอาบายะและเด็กผู้ชายจะใส่ชุดโต้๊ป และวันอื่นๆก็จะใส่ชุดนักเรียนปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ก็จะมีระบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ก็คือจะเน้นหนักของความรู้วิชาการที่เข้มข้นขึ้น โดยจะเน้นการเรียน 4 ภาษา ประกอบด้วยภาษาอาหรับ ภาษาไทย ภาษามลายูฮาวิ-รุมิ และภาษาอังกฤษ เป็นหลัก และนักเรียนทุกคนจะต้องเรียนอัล-กุรอานระบบกีรออาตีทุกคน และเน้นหนักการท่องจำอัลกุรอานในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง

ระบบการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนคารุลฟูรคอนจะมีนักเรียนที่อยู่หอพักหรือโรงเรียนประจำอีกด้วย สำหรับนักเรียนที่อยู่หอพัก หรือโรงเรียนประจำนั้น เมื่อครบ 40 วันทางโรงเรียนก็จะปิดให้กลับบ้าน 3 วัน เพื่อกลับไปพักผ่อนที่บ้าน และบุคลากรในโรงเรียนจะมีการสอนศาสนา สัปดาห์ละครั้งโดยผู้บริหารจะเป็นผู้สอน หลังจากเก็บข้อมูลทางโรงเรียนและครูก็ได้เชิญทีมวิจัยเข้าห้องประชุมเพื่อต้อนรับ มีการแสดงโชว์ความสามารถจากนักเรียนโดยการขับร้องอนาซิดและรับประทานของว่าง และได้พูดคุยกับคณะผู้บริหาร ผู้บริหารได้ให้ข้อมูลว่า “เริ่มสร้างโรงเรียนแห่งนี้ในปี 2552 โดยเริ่มแรกมีพื้นที่ 8 ไร่ ในปี 2554 ได้รับใบอนุญาต โดยปีแรกที่เปิดสอนมีนักเรียนอยู่ 170 คน จนมาถึงตอนนี้ มีจำนวนเด็กประมาณ 2,200 คน โดยจะมีผู้ปกครองที่อยู่บริเวณโรงเรียนจะทำงานร่วมกับคณะผู้บริหาร การรับเด็กเข้าเรียนก็จะมี การสอบโดยให้ผู้ปกครองมาสอบแทน เพื่อให้ผู้ปกครองกับโรงเรียนมีความผูกพันและง่ายต่อการประชาสัมพันธ์ และการรับส่งจะบังคับให้เด็กจูบมือผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น อัตลักษณ์ของโรงเรียนคือ สดามสง่า คุณาเด่น เน้นอัลกุรอาน” และจะมีนักวิจัยถามขึ้นว่า “เราจะมีวิธีการจัดการอย่างไรกับเด็กที่เกเรและไม่มีจริยธรรม” ซึ่งผู้บริหารได้ตอบว่า บทลงโทษสำหรับนักเรียนที่เกเร และไม่มีจริยธรรมมี 3 ชั้น คือ ชั้นแรก ครูประจำชั้นจะเรียกนักเรียนมาพบตักเตือน ชั้นที่สอง ครูประจำชั้นส่งรายชื่อให้นักเรียนให้ผู้บริหารพร้อมเรียกผู้ปกครองเข้าพบ และชั้นสุดท้ายคือ โทษฐานหนักถึงขั้นตีและพักการเรียน โดยส่งไปปรับพฤติกรรม ณ.ปอเนาะดัสฟิซ ตั้งแต่เปิดการเรียนการสอนปี พ.ศ 2554 จนถึงปัจจุบันปี พ.ศ 2562 โดยมีเด็กนักเรียนที่ถูกไล่ออกเพียงคนเดียว (กระทำพฤติกรรมที่ผิดต่อกฎโรงเรียนซ้ำแล้วซ้ำอีก) และผู้บริหารได้กล่าวอีกว่าเด็กที่เกเรและไม่มีจริยธรรมก็จะมีผู้ติดตามเข้าไปแฝงตัวเพื่อสังเกตพฤติกรรมและเก็บรายละเอียดไปบอกทีละนิดๆ และถ้ามีเด็กที่เกเรที่สุดจะส่งไปที่ปอเนาะดัสฟิซ 2 สัปดาห์และส่งกลับมาเรียนใหม่” หลังจากทีคณะผู้บริหารได้ให้ข้อมูลเสร็จก็ได้รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกันที่ห้องรับแขก โดยมีเมนูอาหารพร้อมเครื่องดื่มคือ ข้าวรุ่งเจ็ดสี (HUJAN PANAS) แกงเนื้อ (GULA KHEMA) ไก่ทอดน้ำปลาและน้ำส้ม และมีอาหารว่าง ผลไม้ กับส้ม ทางโรงเรียนคารุลฟูรคอนได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี เมื่อรับประทานอาหารเสร็จก็ได้ถ่ายรูปร่วมกันและเดินทางกลับ ยะลา

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

1. ได้เรียนรู้วิธีการการจรรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมแต่ละช่วงวัย
2. ได้เรียนรู้วิธีการให้บทลงโทษต่อนักเรียนที่ผิดระเบียบวินัย และจริยธรรมที่โรงเรียนได้กำหนดไว้

สรุปการถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานและการสัมภาษณ์

จากการศึกษาดูงานและการสัมภาษณ์มุสลิมที่ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพต่าง ๆ ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. วิธีการปลูกฝังจริยธรรมให้กับนักศึกษา มีดังนี้
  - 1.1 ครู อาจารย์ที่ปรึกษา หรือ พี่เลี้ยง ควรเป็นต้นแบบ หรือแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา
  - 1.2 จัดอบรมจริยธรรม ให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษาบ่อย ๆ
  - 1.3 นำหลักศาสนาในคัมภีร์อัลกุรอานมาสอดแทรกในการบ่มเพาะจริยธรรมให้กับนักศึกษา
  - 1.4 ฝึกฝน ปฏิบัติคุณลักษณะที่พึงประสงค์บ่อย ๆ
  - 1.5 ควรจัดกลุ่มฮาลาเกาะห์ เพื่อส่งเสริมจริยธรรม และติดตามพฤติกรรมบ่อย ๆ
2. จริยธรรมหรือคุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์ มีดังนี้
  - 2.1 การละหมาด
  - 2.2 การถือศีลอด
  - 2.3 การบริจาคทาน
  - 2.4 การอ่านอัลกุรอาน
  - 2.5 การห่างไกลซินา และอบายมุข
  - 2.6 การมีวินัยในตนเอง
  - 2.7 การแต่งกายที่ปกปิดเอารัด
  - 2.8 มารยาททางสังคม เช่น การให้สลาม การยิ้มและทักทาย ไม่พูดเสียงดัง หรือพูดแทรก การเคารพผู้ใหญ่ และการมีจิตอาสา มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น
  - 2.9 การทำความสะอาดจิตใจ เช่น ไม่ด่าทอผู้อื่น อดทน ไม่เยาะเย้ยผู้อื่น ไม่ทะเลาะ ไม่โกหก ไม่โอ้อวด และมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี เป็นต้น
  - 2.10 การรักษาความสะอาดภายนอก เช่น การดูแลความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกาย การดูแลความสะอาด มัสยิด บ้าน ห้องเรียน ห้องละหมาด สถานที่สาธารณะ ถนนหนทาง และการทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง เป็นต้น

กิจกรรมที่ 7 ปฏิบัติการจัดการส่งเสริมจริยธรรมประจำสัปดาห์

ปฏิบัติการจัดการส่งเสริมจริยธรรมประจำสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่จัดในรูปแบบของสัปดาห์ละเรื่อง ซึ่งระยะเวลาในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้จำนวน 10 สัปดาห์ โดยทีมวิจัยได้กำหนดหัวข้อเรื่องการจัดกิจกรรมสัปดาห์ละเรื่องในแต่ละสัปดาห์ที่แตกต่าง ดังตารางที่จะแสดงต่อไปนี้

ลำดับที่	กิจกรรม	จัดขึ้นวันที่
1	สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์เรื่อง การแต่งกาย	3 กรกฎาคม พ.ศ 2562
2	สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์เรื่อง ความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม	10-11 กรกฎาคม พ.ศ 2562
3	สัปดาห์ที่ 3 สัปดาห์เรื่อง กตัญญูและเคารพผู้ใหญ่	17 กรกฎาคม พ.ศ 2562
4	สัปดาห์ที่ 4 สัปดาห์เรื่อง ยาเสพติดในสังคมมุสลิม	24 สิงหาคม พ.ศ 2562
5	สัปดาห์ที่ 5 สัปดาห์เรื่อง การช่วยเหลือสามัคคี	31 สิงหาคม พ.ศ 2562
6	สัปดาห์ที่ 6 สัปดาห์เรื่อง ระเบียบวินัย	14 สิงหาคม พ.ศ 2562
7	สัปดาห์ที่ 7 สัปดาห์เรื่อง มารยาทในการพูด	21 สิงหาคม พ.ศ 2562
8	สัปดาห์ที่ 8 สัปดาห์เรื่อง มาอัลอิหฺเราะฮ์	28 สิงหาคม พ.ศ 2562
9	สัปดาห์ที่ 9 สัปดาห์เรื่อง การถือศีลอด	4 กันยายน พ.ศ 2562
10	สัปดาห์ที่ 10 สัปดาห์เรื่อง การซึนา	11 กันยายน พ.ศ 2562

จากตารางข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่ากิจกรรมสัปดาห์ละเรื่องส่งเสริมจริยธรรมทั้ง 10 สัปดาห์จัดขึ้นระหว่างเดือน กรกฎาคม – กันยายน 2562 ซึ่งจัดรูปแบบการดำเนินกิจกรรม สถานที่ ที่แตกต่างกัน เพื่อให้ดึงดูด และทำให้สมาชิกอยากเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปฏิบัติและประเมินกระบวนการส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้

กลุ่มเป้าหมาย

นักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 64 คน

กระบวนการ/วิธีการ

1. ประสานงานการประชุม
2. นำชุดความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการจัดฮาลาเกาะฮากาษาอาหารับ ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์
3. ปฏิบัติการจัดการส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ประจำสัปดาห์
4. ประเมินและสรุปผล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ประจำสัปดาห์ 10 สัปดาห์
2. ได้ทราบผลสัมฤทธิ์ของการส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

สัปดาห์ที่ 1 ฮาลาเกาะห์ เรื่องการแต่งกาย

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3 เดือน กรกฎาคม พ.ศ 2562 เวลา 13.00 – 17.00 น. ณ ห้องประชุมบราแวง อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 64 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของสตรีมุสลิมะฮ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอ นโยบายที่เกี่ยวกับพฤติกรรมแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของสตรีมุสลิมะฮ์ในราชภัฏยะลา

เครื่องมือที่ใช้

1. ปากกา ดินสอ ยางลบ
2. แฟ้ม
3. เอกสารต่างๆ
4. กระดาษบรูฟ
5. โน้ตบุ๊ก
6. อาคารสถานที่
7. โปรเจคเตอร์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. การแต่งกายของนักศึกษามุสลิมและมุสลิมะห์ในชมรมเปิดโลกอาหรับจะดีขึ้นตามแบบฉบับของศาสนาอิสลาม

2. หลังจากสมาชิกชมรมได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการแต่งกายแล้ว นำมาปรับปรุง และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักศึกษาอื่นๆในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กระบวนการจัดกิจกรรม

เริ่มตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม 2562 เป็นเวลา 13:00-17:00 น. ได้เชิญวิทยากรจากประเทศอาหรับมาบรรยายในหัวข้อเรื่องการแต่งกายในรูแบบของอิสลาม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมฟังบรรยายทั้งหมด 40 คน อันดับแรกเริ่มเปิดพีธีด้วยซุเราะห์อัลฟาตีหะห์และตามด้วยซุเราะห์อัลนาซ หลังจากเสร็จจากการเปิดพีธีแล้ว ก็ตามด้วยเชิญวิทยากรมาบรรยาย ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบฮาลาเกาะห์ จะมีคนนั่งเป็นวงกลมในขณะที่ท่านวิทยากรกำลังบรรยาย ได้มีผู้ฟังเกิดคำถามว่า วัตถุประสงค์สำคัญของการแต่งกาย คืออะไรคะ และท่านวิทยากรก็ได้ตอบว่าวัตถุประสงค์สำคัญของการแต่งกายนั้นคือ การปกปิดสิ่งฟิงละอายของร่างกาย โดยเฉพาะร่างกายของผู้หญิงมุสลิม ทั้งนี้ เพื่อที่จะไม่ให้ส่วนหนึ่งส่วนใด ของเรือนร่างเพศหญิง กระตุ้นอารมณ์ทางเพศ ของผู้ชาย ซึ่งจะก่อให้เกิด ความเสียหาย ขึ้นมาในสังคม จึงได้วางหลักเกณฑ์ผ้าคลุม อีญาบอีญาบ คือผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม เป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้กันเป็นประจำในชีวิตประจำวันของสตรีทุกคนที่นับถือ ศาสนาอิสลาม เป็นสิ่งที่สตรีมุสลิมขาดไม่ได้ ในพื้นที่ชายแดนใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นชาวมุสลิม ทางใต้ได้คิดค้นภูมิปัญญาการเย็บปักผ้าคลุมอย่างประณีตเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว รักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ การออกแบบลายปักผ้าและสีสันทันการคลุมอีญาบของสตรีนั้น โดยทั่วไป จะเปิดเผยแค่ใบหน้าและฝ่ามือ ส่วนการปิดจนเหลือแต่ลูกตานั้นเป็นทัศนคติที่ปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองจากฟิต นะห์ (ความไม่ดีไม่งามทางสังคม) เช่น ป้องกันการถูกแซว หรือ การหยอกล้อเชิงขู่สาวจากเพื่อนชาย เป็นต้นเป็นวัฒนธรรมที่สวายนาม นำชื่นชมการแต่งกายมุสลิมชายเสื้อผ้าของทั้ง ผู้ชายมุสลิม และ ผู้หญิงมุสลิมะห์ จะต้องสะอาด ประณีต เรียบร้อย ดูสวายนาม เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้หญิงมุสลิม และผู้ชายมุสลิม การดำรงตนสมถะ หรือการเคร่งครัดในศาสนา ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการใส่เสื้อผ้าเก่าๆ ดูซอมซ่อ เพื่อให้คนอื่นคิดว่าตัวเองไม่ได้ใส่ใจดีต่อโลก อยู่แต่แต่งกายให้คนอื่นดูถูก หรือมองเห็น เป็นตัวตลก ผู้ชายก็เช่นกัน จะแต่งตัวมิดชิด ใส่กางเกงขายาว และนิยมใส่เสื้อแขนยาวแต่สิ่งสำคัญของมุสลิมชาย คือ สวมผ้าโสร่ง และหมวกกะปิเยาะ หมวกกะปิเยาะเดิมเป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมในการสวมใส่หมวกของชาวอาหรับ ซึ่งในประเทศแถบมลายูรวมถึงจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสของประเทศไทยจะนิยมสวมใส่หมวกที่เรียกกันว่า "ซอเกาะ" มากกว่าหมวกกะปิเยาะเป็นหมวกที่ชาวชาวไทยมุสลิมสวมใส่ประกอบศาสนกิจ (การประกอบพิธีละหมาด) และสวมใส่ประจำวัน เกิดจากการนำผ้าหลายๆชนิดมาตัดเย็บซ้อนกัน 3 ชั้น เย็บด้วยผ้าหลายชนิดทับซ้อนกัน และจะมีลวดลายต่าง ๆ บนหมวก ฝีมือการผลิตประณีต มีลวดลายปักและฉลุหลายแบบผ้าโสร่งโสร่ง เป็นผ้าถุงอย่างหนึ่ง ที่ใช้ผ้าฝ้ายเดียว เพลาะชายสองข้างเข้าด้วยกันเป็นถุง แบบเดียวกับผ้าถุงหรือผ้าซิ่น ใ้ซุ่นอย่างแพร่หลาย ทั้งหญิงและชาย ในหลายประเทศของเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียใต้ และ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านด้วย นอกจากนี้ยังนิยมใช้ในหลายท้องถิ่นในหมู่เกาะแถบมหาสมุทรแปซิฟิก โดยที่แต่ละท้องถิ่น จะมีชื่อเรียกต่างกันไป ทว่าอาจเรียกรวม ๆ ได้ว่า โสร่ง

เงื่อนไขต่างๆที่จำต้องมีครบถ้วน ในการแต่งกายของสตรีมุสลิมะฮ์ มีดังนี้

1. จะต้องปกปิดร่างกายทั้งหมด
2. เครื่องสวมใส่จะต้องไม่เยอะ หรือตกแต่งให้สวยสะดุดตา
3. จะต้องไม่มีกลิ่นหอมจุกใจ
4. จะต้องไม่รัดรูปร่าง ให้ใช้แบบกว้างๆ หลวมๆ
5. จะต้องไม่บาง โปร่งใส
6. จะต้องไม่เหมือนกับเครื่องแต่งกายของผู้ชาย
7. จะต้องไม่เป็นเครื่องแต่งตัวที่เป็นแฟชั่น โด่งดัง

8. จะต้องไม่เป็นเครื่องแต่งตัวของพวกผู้ปฏิเสธ(กาเฟร์) โดยเฉพาะนี่คือเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีครบ ในการสวมใส่และการนุ่งห่มของสตรีมุสลิมะฮ์ เมื่อนางออกจากบ้าน หรือกรณีอยู่ต่อหน้าชายที่สามารถแต่งงานด้วยกันได้ ส่วนสามเงื่อนไขสุดท้ายจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องระวังอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในบ้านหรือนอกบ้าน หรืออยู่พร้อมกับญาติพี่น้อง และคนอื่นๆ และเงื่อนไขตั้งแต่ข้อสี่ ถึงข้อแปดนั้น รวมทั้งหญิง(มุสลิมะฮ์)และชาย(มุสลิมิน)หลังจากนั้นท่านวิทยากร ได้ถามอีกว่าใครมีคำถามเพิ่มเติมอะไรอีกไหมแล้วทุกคนได้ตอบว่าไม่มีแล้วค่ะหลังจากนั้นก็ปิดพิธีด้วยการกล่าวดูอา

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

1. ฝนตกทำให้การมาของผู้เข้าร่วมมาล่าช้าไม่ทันเวลาที่กำหนด
2. บางคนไม่เข้าใจภาษาที่ท่านวิทยากรบรรยาย
3. อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ครบครัน

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม

ได้เรียนรู้กระบวนการดำเนินกิจกรรมและได้รับความรู้มากมายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายในรูปแบบของอิสลามมากขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและแผนดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

ทุกคนหันมาให้ความสำคัญการแต่งกายแบบอิสลามมากขึ้น เช่น ใส่ผ้าคลุมใหญ่ขึ้น ใส่ถุงเท้า ไม่ใส่เสื้อผ้าจันรัดรูปมากเกินไป

สัปดาห์ที่ 2 ฮาลาเกาะฮ เรือง ความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม

จัดทำถ่ายภาพอาหารับนี้ เมื่อวันที่ 10-11 เดือน ตุลาคม 2562 เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน สถานที่จัดโดย แหลมโพธิ์รี สอร์ท ผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 80 คน

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมทางจิตใจที่ดีขึ้นกว่าเดิม
- 2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้เกี่ยวกับความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม

เครื่องมือที่ใช้

1. ใบลงทะเบียน
2. แบบบันทึกการสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ
4. กระบวนการจัดกิจกรรม

กระบวนการดำเนินการ

ค่ายจริยธรรมที่มวิจัยได้แบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกมีหน้าที่เป็นไกด์พาเที่ยว กลุ่มที่สองมีหน้าที่ต้อนรับลูกค้าเมื่อมาถึงที่พักวันที่จัดค่าย 10-11/07/62 เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน สถานที่จัดโดยแหลมโพธิ์รี สอร์ทเป็นสถานที่เหมาะสมสะดวกมากที่สุดในการจัดค่าย **مخيم العربي** ของเรา ในช่วงเช้าของวัน ค่าย เวลา 08.00น ทีมวิจัยได้นำรถบัสไปรับนักศึกษา วิทยาการและแขกอาหารับที่จะเข้าค่ายและออกเดินทางพร้อมกัน ขณะขึ้นรถทีมวิจัยคนหนึ่งชื่ออิรฟาน ได้นำคู่มือ อ่านคู่มือพร้อมๆกันบนรถ เวลาผ่านไปสักพักมีลูกค้าบางคนก็หลับบ้าง นั่งชมวิวริมหน้าต่างบ้างคุยกับเพื่อนข้างข้าง พอใกล้ถึงสถานที่ที่ทีมวิจัยแจกขนมเล็กกับน้ำดื่มให้ลูกค้าได้กิน เมื่อถึงที่หมาย Pattani art space จะมีทีมวิจัยคนหนึ่งเล่าบรรยายถึงสถานที่นั้นๆ ใช้เวลา 15 นาทีในการบรรยายแล้วปล่อยให้ลูกค้าได้ถ่ายรูปชมวิวอย่างเต็มที่ เวลา 11.40น ทีมวิจัยพาลูกค้าออกจากสถานที่นั้นและมุ่งหน้าสู่แหลมโพธิ์รี สอร์ทเป็นที่หมายของค่ายครั้งนี้ เมื่อถึงที่หมายทีมวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งได้ต้อนรับลูกค้าเป็นอย่างดีแล้วพาไปลงทะเบียนเสมือนจุดพาสปอร์ตที่สนามบิน ทีมวิจัยแบ่งลูกค้าเป็นหลากหลายประเทศได้แก่ ประเทศซาอุดีอาระเบีย คูเวต บาห์เรน กาต้า คูนิเซีย อิมิเรต อียิปต์ ขณะลงทะเบียนนั้น ทีมวิจัยก็ให้กุญแจห้องและสนทนากันด้วยภาษาอาหารับ หลังจากเสร็จลงทะเบียนทีมวิจัยปล่อยให้ลูกค้าได้พักผ่อนตามอัชฌาศัย เวลา 14.00น ทีมวิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมฐาน กิจกรรมฐานมีทั้งหมด 3 ฐานคือ 1.ฐานโรงแรม 2.ฐานร้านอาหาร 3.ฐานโรงพยาบาลหลังจากเตรียมของเสร็จสิ้นแล้ว ทีมวิจัยได้จัดกลุ่มให้ลูกค้าทั้งหมด 3 กลุ่มเช่นกัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 มัจจาน กลุ่มที่ 2 ลูลู กลุ่มที่ 3 นัจมะหเวลา 14.30น ทีมวิจัยเรียกลูกค้าให้รวมตัวและแบ่งกลุ่มตามที่วางไว้ แล้วเริ่มดำเนินการกิจกรรมฐาน ในฐานใช้เวลา 20 นาที และเวลาเดินทางไปยังฐาน 5 นาที รวมทั้งหมดใช้เวลา 1 ชั่วโมง 15 นาที สำหรับกิจกรรมฐานครั้งนี้ หลังจาก

เสร็จกิจกรรมฐานทีมวิจัยก็ปล่อยลูกค่ายไปปฏิบัติศาสนกิจส่วนตัวและพักผ่อนตามอัธยาศัย เมื่อตอนเย็นมีลูกค่ายหลายๆคน ไปเล่นน้ำทะเล เดินเล่นตามชายหาด นั่งถ่ายรูปริมหาด จนกระทั่งวันกลับขอบฟ้า จึงทยอยกลับไปยังที่พักของตัวเองเพื่อเตรียมทำภารกิจในคำคืนต่อ ส่วนภารกิจในคำมีการบรรยายธรรมเรื่องการละหมาด บรรยายโดย อุตตะอาลาฮุดดีน ในขณะที่บรรยายอยู่นั้น ทีมวิจัยได้เตรียมอาหารปิ้งย่างให้ลูกค่ายได้กินระหว่างฟังบรรยาย เวลา 22.00 น. แยกย้ายกลับไปนอนตามห้องของตัวเอง

เช้าวันที่ 2 ของค่ายจริยธรรมหลังจากละหมาดซุบฮีเสร็จทีมวิจัยได้รวมลูกค่ายและวิทยากร 2 ท่าน คือ. ดร.มุหัมมัดซาคี นิติมาะ อุตตะนาซีร์ ทีมวิจัยได้เชิญวิทยากรทั้งสองบรรยายเรื่อง ความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม เริ่มด้วย ดร. ซาคี นิติมาะ กล่าวว่า หัวใจคือผู้นำของอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย หากผู้นำดีลูกน้องก็ดีตาม หากผู้นำเสียลูกน้องก็จะเสียตามไปด้วย และได้กล่าวบทดุอาว่า

اللَّهُمَّ اِنْفِْسِي تَقْوَاهَا وَرَكَعَاتُهَا اَنْتَ خَيْرٌ مِنْ رَكَعَاتِهَا اَنْتَ وَلِيِّهَا وَمَوْلَاهَا

ความหมาย “โอ้อัลลอฮฺ ขอพระองค์ให้จิตใจของฉัน มีความยำเกรง ขอทรงขัดเกลาจิตใจ เพราะพระองค์ผู้ทรงขัดเกลาที่ดียิ่ง ผู้ทรงคุ้มครองและมีอำนาจ” (กล่าวโดยมุสลิม) สารินาได้ยกมือถามเกี่ยวกับหัวข้อที่วิทยากรบรรยาย ในขณะที่เดียวกันนั้น อพินีย์หลับอยู่ในระหว่างฟังวิทยากรบรรยาย วิทยากรคนที่ 2 อุตตะฮาซัน ได้บรรยายได้สัปดาห์ ต่อมาฟิตรีและสตีรานีได้ยกมือถามว่า เมื่อจิตใจอ่อนแอควรทำอย่างไร อุตตะได้ตอบไปว่า เมื่อจิตใจมนุษย์อ่อนแอบ่งบอกถึง อิหฺมานของเรานั้นอ่อนแอตามด้วยเช่นกัน ฉะนั้นจงนำอัลกุรอานไปอ่านอย่างสม่ำเสมอ เพราะอัลกุรอานนั้นเปรียบเสมือนยาบำรุงรักษาจิตใจของเรานั้นเอง การบรรยายของวิทยากรทั้งสองทำให้ลูกค่ายเข้าใจอย่างถ่องแท้อย่างเกิดแรงกระตุ้นในการเปลี่ยนแปลงตนเองมาก

เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในตอนเช้าลูกค่าย ทีมวิจัยก็แจ้งให้ลูกค่ายจัดเก็บสัมภาระของตัวเองให้เรียบร้อย เพื่อเตรียมเดินทางกลับบ้าน โดยสวัสดิภาพ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้เกี่ยวกับความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม
2. ทีมวิจัยได้ยกระดับการพัฒนาความเป็นผู้นำของตัวเอง
3. ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

1. เวลาในการจัดกิจกรรมกระชั้นชิด
2. การบริหารจัดการฐานที่ชายหาดทำให้ลำบากมาก เพราะฝนฟ้าไม่อำนวย

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้

1. ทีมวิจัยได้ยกระดับการพัฒนาศักยภาพของตัวเอง
2. ได้รู้เกี่ยวกับความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

1. กิจกรรมครั้งนี้ผ่านไปด้วยดี
2. สามารถแก้ไขปัญหาที่พบเจอในครั้งนี้

สรุปคำที่ 3 ฮาลาเกะฮ์ เรื่อง กตัญญูและเคารพผู้ใหญ่

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ 2562 เวลา 08.30–14.30น. ณ ห้องประชุมบราเงอ อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 64 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปฏิบัติและประเมินกระบวนการส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยตามแผนประสบการณ์ที่ได้กำหนดไว้

วิธีการดำเนินงาน

1. นักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ลงทะเบียนในการเข้ากิจกรรม
2. เปิดกิจกรรมโดย อาจารย์ รอมยี มอหิ
3. ท่านวิทยากรบรรยายโดย อุตตาส มุตตาทิน
4. รับประทานอาหารเที่ยงพร้อมกัน
5. แบ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 แล้วมานั่งเป็นฮาลาเกะฮ์ ทบทวนที่ได้ฟังมาจากการบรรยาย
6. ปิดกิจกรรมโดย

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษสาลาเปา
2. ปากกาไวบอร์ค
3. โพรเจคเตอร์
4. ปากกา
5. โน้ตบุค

กระบวนการดำเนินงาน

วันที่วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ 2562 ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมการบรรยายในหัวข้อเรื่องกตัญญูและการให้เคารพผู้ใหญ่ท่านวิทยากร โดย ดร อับดุลรอแม ได้สละเวลามาเป็นวิทยากรในวันนี้เมื่อเวลา 08:30 น. นักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ได้ลงทะเบียนหน้าประตูก่อนเข้าในห้อง และในส่วนของอาจารย์ที่เข้าร่วมก็ลงทะเบียนเช่นกัน พอลงทะเบียนเสร็จนักศึกษาก็ทยอยเข้าห้องและนั่งบนเก้าอี้ตามความสะดวกสบายของแต่ละคน พอเวลา 09:15 น. อาจารย์ รอมยี มอหิ ได้เปิดกิจกรรมโดยการห้คำแนะนำนักศึกษา พอเปิดพิธีเสร็จ อาจารย์ รอมยี ก็ได้เชิญท่านวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับการกตัญญูและการเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นหัวข้อกิจกรรมในวันนี้ โดยตอนแรกๆท่านวิทยากร ได้แนะนำตัวเอง ได้เล่าประสบการณ์การศึกษาของท่านวิทยากรพอสังเขป และหลังจากนั้นท่านวิทยากรก็เริ่มการบรรยายท่านวิทยากรกล่าวว่าการกตัญญูคือ

การรู้คุณค่าคนโดยเฉพาะการกตัญญูต่อบิดามารดาถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรม โดยอยู่ในความจำเป็นของการที่เราต้องขอขอบคุณต่อพระผู้มีพระคุณ โดยสัญชาตญาณทางธรรมชาติแล้ว ต้องขอบคุณและต้องมีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้ที่ทำดีต่อตนเอง การขอบคุณและการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา เป็นสัญลักษณ์และเครื่องบ่งชี้ถึงความสมบูรณ์และความมีสภาพที่เป็นปกติของสัญชาตญาณทางธรรมชาติของมนุษย์ และผู้ใดก็ตามที่ทำดีและแสดงออกซึ่งความกตัญญูต่อบิดามารดาของตนเอง เขาก็ผู้ที่ได้พิทักษ์รักษาสัญชาตญาณธรรมชาติอันบริสุทธิ์ของตนเองเอาไว้และวิทยากรได้บอกอีกว่าในเรื่องของความสำคัญและความจำเป็นของการทำดีและการแสดงออกด้วยความกตัญญูต่อบิดามารดานั้นมีความสำคัญมากท่านวิทยากรได้กล่าวอวยตที่เกี่ยวข้อกับความกตัญญูต่อบิดามารดา.

وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَ فِصَالَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِي

“และเราได้กำชับสั่งเสียนมนุษย์เกี่ยวกับผู้ให้กำเนิดทั้งสองของเขา มารดาของเขาได้อุ้มครรภ์เขาด้วยความอ่อนแอและความเหนื่อยยากเป็นที่สุด และการให้นมแก่เขาสิ้นสุดลงใน (ระยะเวลา) สองปี (โดยเหตุนี้) เจ้าจงกตัญญูต่อข้าและต่อผู้ให้กำเนิดทั้งสองของเจ้าเถิด (โดยที่) ยังข้านั้นคือการกลับคืน (ของทุกสรรพสิ่ง)” ในขณะที่ท่านวิทยากรได้บรรยายนั้นมีนักศึกษาคนหนึ่งกำลังหลับอยู่ และมีนักศึกษาชายคนหนึ่งได้ออกจากห้องโดยไม่ขออนุญาตท่านวิทยากรเลย แต่ท่านวิทยากรก็ได้บรรยายต่อ ในเรื่องการเคารพผู้ใหญ่ โดยท่านวิทยากรให้นักศึกษายกตัวอย่างผู้ใหญ่ที่เราต้องเคารพ โดยถ้าใครจะตอบต้องยกมือขึ้นแล้วค่อยตอบ อาติลา ได้ยกมือขึ้นและตอบว่า “เคารพพ่อแม่ ” แล้วก็นั่งลงไป คนต่อมา อารียา ก็ได้ยกมือขึ้น และตอบว่า “เคารพต่อครูบาอาจารย์ ” แล้วอารียาก็นั่งลง และท่านวิทยากรได้ถามนักศึกษาอีกว่า มีใครจะตอบอีกไหม ทันใดนั้น อ์ฟฟาน ก็ได้ลุกขึ้นและตอบว่า “เคารพคนแก่ ” นักศึกษาต่างก็หัวเราะ และ ท่านวิทยากรก็ได้สรุปว่าที่ตอบมาทั้งหมดนั้น เป็นคำตอบที่ถูกต้องทั้งหมด แต่ในวันนี้วิทยากรจะบรรยายเฉพาะการเคารพต่อครูบาอาจารย์เท่านั้นว่าต้องเป็นยังไง ท่านวิทยากรได้บอกถึงความหมายของการการเคารพผู้ใหญ่ หมายถึงให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งโดยท่านวิทยากรบอกว่าท่านศาสดา (คือ) กล่าวว่า “ การให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่เสมือนเป็นการให้ความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้า ” ในศาสนาอิสลามมีรูปแบบในการทักทาย การทำความเคารพกับผู้ใหญ่ เพื่อนฝูง ญาติพี่น้องเวลาที่เจอกัน จะเป็นการให้เกียรติในรูปแบบของอิสลาม ก็มารยาทในอิสลามตามที่อัลเลาะห์ ได้ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

قال الله تعالى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ { سورة النور الآية 27

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธา พวกเจ้าจงอย่าเข้าไปในบ้านใดบ้านหนึ่งนอกจากบ้านของพวกเจ้าจนกว่าจะขออนุญาตและให้سلام แก่เจ้าของบ้านเสียก่อน เช่นนั้นแหละเป็นการดีสำหรับพวกเจ้าเพื่อว่าพวกเจ้าจะใคร่ครวญ”

และท่านวิทยากรก็ได้พูดถึงการให้سلام การسلامถือว่าเป็นคำพูด คำแรกเมื่อเวลาที่เราจะ ตักเตือนใคร นี่คือรูปแบบหนึ่งของการคะวะฮ์และเชิญชวนพี่น้องมุสลิมในรูปแบบของมารยาทในการ ให้سلام เมื่อเราสร้างความรักให้เกิดขึ้นในหัวใจของพี่น้องแล้ว ไม่ว่าเราจะบอกและตักเตือนเขาอย่างไร เขาคงนั้น ก็จะรับฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่เราบอกและออกห่างจากสิ่งที่ต้องห้ามการให้ "สละม" คือ ประตุที่ก่อให้เกิดความรัก และสันติภาพในหมู่มุสลิมตลอดไป และเป็นสื่อการคะวะฮ์อย่างหนึ่งที่ดียิ่ง ท่านวิทยากรได้กล่าวไว้

พอมาถึงตอนสุดท้ายท่านวิทยากรก็ได้สรุปอย่างคร่าวๆว่าการกตัญญูคือการที่เรารู้บุญคุณคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุญคุณของคนที่เป็นบิดามารดาและรวมถึงการเคารพผู้ใหญ่ก็เป็นเรื่องที่สำคัญและ จำเป็นอย่างยิ่งเช่นกันท่านวิทยากรก็ได้สิ้นสุดการบรรยายเพียงเท่านี้ แล้วหลังจากนั้นพี่ๆทีมวิจัยก็ได้ ประกาศให้นักศึกษาทุกคนไปรับประทานอาหารเที่ยงแล้วก็พักเที่ยงตามอัธยาศัยเมื่อทำภารกิจเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ก็ต้องเข้ามาในห้องใหม่เพราะจะมีกิจกรรมในช่วงบ่ายอีก

พอเวลาประมาณ 13:30 น. ทีมวิจัยก็ได้เริ่มกิจกรรมช่วงบ่ายโดยกิจกรรมช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมฮา ลากะฮ์ทีมวิจัยได้แบ่งน้องๆทั้งหมดออกเป็น 5 กลุ่มแล้วให้น้องๆนั่งเป็นฮาลากะฮ์ และให้น้องๆ นักศึกษาเขียนลงบนกระดาษชาลาเปาในเรื่องของการกตัญญูและการเคารพผู้ใหญ่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะทบทวนจากการฟังท่านวิทยากรที่พูดในตอนเช้าและเพื่อต้องการให้น้องๆนักศึกษาทุกคนได้ฟัง แล้วนำมาเขียนจะทำให้จำได้มากยิ่งขึ้น โดยให้เวลานักศึกษา เขียน 20 นาทีโดยในกิจกรรมนี้จะไม่มีการ แพ้ใครชนะแต่อย่างใด พอประมาณเวลา 14:15 น. อาจารย์ รอมยี่ ก็ได้ปิดกิจกรรมในครั้งนี้หลังจากนั้น น้องๆนักศึกษาก็ได้ทยอยแยกย้ายกลับบ้านกันอย่างปลอดภัย

ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

1. ทำให้รู้ว่าการกตัญญูต่อบิดามารดามันสำคัญมากในศาสนาอิสลาม
2. ทำให้รู้ว่าการเคารพผู้ใหญ่ก็จำเป็นอย่างยิ่งเหมือนกันในศาสนาอิสลาม
3. ได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องๆสาขาภาษาอาหรับในการทำฮาลากะฮ์

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. นักศึกษาบางคนที่มาช้าเกินกว่าเวลาที่กำหนด
2. กิจกรรมไม่ค่อยตามกำหนดการสักเท่าไร
3. มีความขัดข้องด้าน โปรเจคเตอร์เล็กน้อย
4. นักศึกษาบางคนไม่ค่อยให้ความสนใจกับท่านวิทยากร

5. ทีมวิจัยไม่ค่อยจะมีความพร้อมในการทำกิจกรรมสักเท่าไร

สัปดาห์ที่ 4 ฮาลาเกาะห์ เรื่อง ยาเสพติดในสังคมมุสลิม

จัดกิจกรรม 08:30 -12:00 น.เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2562 เวลา 08:30 น. ได้มีการลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อเวลา 09:00 น.อาจารย์ รอมยี มอหิ ได้เชิญ อาจารย์ ฟาริด อาแว ขึ้นมาบรรยายปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และสาเหตุต่างๆที่ทำให้เกิดการเสพยาเสพติด วิธีการแก้ปัญหา และโทษของยาเสพติด

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด
- 2.เพื่อให้รักสุขภาพ
- 3.หันกลับมาเป็นคนดีและสนใจในเรื่องศาสนามากขึ้น

วิธีการจัดกิจกรรม

- 1.ประชุมทีมวิจัยเพื่อดำเนินกิจกรรม วางแผน แบ่งหน้าที่
- 2.ประสานกับผู้นำนักศึกษาและสถานที่
- 3.รวบรวมรายชื่อผู้เข้าร่วม
- 4.ถอดบทเรียน
- 5.สรุปและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียน

เครื่องมือที่ใช้

- 1.ปากกา
- 2.ใบลงทะเบียน
- 3.ไมโครโฟน
- 4.โปรเจกเตอร์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

หวังว่าผู้ที่เข้าร่วมการฟังบรรยายในครั้งนี้จะปฏิบัติตนและห่างไกลจากสิ่งเสพติดและเอาข้อคิดจากที่ได้ไปตักเตือนคนที่เรารัก

กระบวนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรม เวลาการจัดกิจกรรม 08:30 -12:00 น.เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2562 เวลา 08:30 น. ได้มีการลงทะเบียนชื่อ เมื่อเวลา 09:00 น.อาจารย์ รอมยี มอหิ ได้เชิญ อาจารย์ ฟาริด อาแว ขึ้นมาบรรยาย ปัญหา

เกี่ยวกับยาเสพติด และสาเหตุต่างๆที่ทำให้เกิดการเสพยาเสพติด วิธีการแก้ปัญหา และโทษของยาเสพติด สาเหตุที่เสพยาเสพติดมีหลายสาเหตุมากมาย เช่น

1) ครอบครัว สาเหตุที่เกิดจากครอบครัวก็เพราะว่าครอบครัวไม่ให้ความสัมพันธ์ต่อกันไม่สนิทสนมกันทำให้เกิดความห่างกัน เราเชื่อว่าหากครอบครัวดูแลดี มอบความอบอุ่นสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน มีปัญหาอะไรปรึกษากัน พุดคุยกันแม้จะเรื่องอะไรก็ตาม เพียงแค่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ให้มิดชิดกัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว เป็นการสร้างความสุขที่มีค่ามากและยังช่วยให้ลูกของเราเกิดความเชื่อฟังไม่ว่าจะสั่งห้ามในเรื่องใดก็ตามและทำให้ลูกไม่กล้าที่จะทำในสิ่งที่ผิด และท่าน.....ได้บอกอีกว่าครอบครัวควรสอดส่องดูแลเด็กและบุคคลในครอบครัวอย่าให้เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดอบรม สั่งสอนให้รู้ถึงโทษภัยของยาเสพติดด้วย ควรดูแลและสังเกตการณ์ การคบหาเพื่อนที่ไม่ยุ่งกับยาเสพติด คอยส่งเสริมให้ รู้จักใช้เวลาในการทำงานที่เป็นประโยชน์ เช่น การทำงานบ้าน การเล่นกีฬาเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กหันเหไปสนใจในยาเสพติด และท่าน.....ได้ย้ำอีกว่าทุกคนในครอบครัวควรสร้างความรักความเข้าใจและสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกัน ที่พึง เป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจแก่กันและกัน นอกจากนี้พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ใช้สารเสพติด เช่น ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่มาจากครอบครัวมีหลากหลายสาเหตุไม่ว่าจะมีครอบครัวที่ติดสารเสพติด ครอบครัว ที่ไม่มีความอบอุ่น มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน การอย่าร้างและการแต่งงานใหม่ของหัวหน้าครอบครัว พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก รักลูกไม่เท่ากัน และมีการเปรียบเทียบระหว่างลูกแต่ละคน หรือเปรียบเทียบลูกตัวเองกับเพื่อนบ้าน ซึ่งพฤติกรรมและเหตุการณ์แบบนี้จะส่งผลให้ลูกมีความเครียดอย่างมาก ทำให้ลูกทำอะไรในสิ่งที่ผิดๆ โดยไม่คิดว่สิ่งนั้นดีหรือไม่

2) เพื่อนฝูง การอยู่รวมกันกับเพื่อนฝูง เกิดจากการชักชวนจากเพื่อนๆ ซึ่งโดยมากเป็นพวกที่ติดสิ่งเสพติดนั้นอยู่แล้วอยากให้เพื่อนลองบ้าง ด้วยความเกรงใจเพื่อนหรือต้องการแสดงว่าตัวเองเป็นพวกเดียวกันกับเพื่อนจึงใช้สิ่งเสพติดนั้น และความอยากรู้อยากลอง ซึ่งเป็นนิสัยของคนโดยทั่วไปและด้วยที่ไม่คิดว่าตนจะติดสิ่งเสพติดนี้ได้ เพียงแค่(ความคิดของตนเองว่าแค่ครั้งเดียวคงไม่เป็นไร) ซึ่งการทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้น ในการทดลองใช้ครั้งแรกๆเราอาจมีความรู้สึกดีหรือไม่ดีก็ตามถ้ายังไม่ติดสิ่งเสพติดนั้นก็อาจประมาทไปทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้นอีก ถึงแม้ว่าจะเสพแค่ครั้งเดียว แค่เมื่อใดที่เราติดแล้วอาจเกิดความคึกคะนองอยากลองทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดได้ เช่น เฮโรอีน เป็นต้น

3) ความคึกคะนอง. คนบางคนมีความคึกคะนอง ชอบพูดอวดเก่งเป็นนิสัย โดยเฉพาะวัยรุ่น มักจะมีนิสัยดังกล่าว คนพวกนี้ทำเพราะอยากโชว์ความเก่งของตนเองฝนกลุ่มเพื่อน โดยการแสดงการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่างๆเพราะเห็นแก่ความสนุกสนาน ตื่นเต้น และให้เพื่อนฝูงยอมรับว่าตนเก่ง โดยมีได้คำนึงถึงผลที่จะตามมาหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นภายหลัง

4) สิ่งแวดล้อม เช่น การอยู่ใกล้กับแหล่งที่ระบาศยาเสพติดที่สามารถเข้าถึงตัวเราได้ง่าย หรือ มีตัวอย่างจากสื่อต่างๆที่ดึงดูดใจให้เราสนใจ

อุปสรรคในการดำเนินงาน

- 1.บางคนพูดคุยกันในขณะวิทยากรบรรยาย
- 2.บางคนก็หลับขณะวิทยากรบรรยาย
- 3.บางคนมาสายขณะวิทยากรบรรยาย
- 4.บางคนก็เล่นโทรศัพท์ขณะวิทยากรบรรยาย

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้

- 1) โทษของเสพยาเสพติดคือการทำลายสุขภาพให้ทรุดโทรม เพราะระบบการทำงานของอวัยวะ ผิดปกติ น้ำหนักลด ผิวดำ ร่ากายชุ่มผอม
- 2) เป็นบุคคลไร้สมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ไม่เป็นปกติ เฉื่อยชา เกียจคร้าน
- 3) บุคลิกภาพเสีย

ลำดับที่ 5 ฮาลาเกาะห์ เรื่องการช่วยเหลือสามัคคี

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 31 เดือนสิงหาคม 2562 เวลา 08.30–14.30 น. ณ ห้องประชุมบราเง อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 64 คน

วัตถุประสงค์

- 1-เพื่อให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือต่อผู้อื่น
- 2-เพื่อกระตุ้นความตระหนักในการรู้จักสามัคคี

วิธีการจัดกิจกรรม

- 1- ประชุมทีมวิจัยเตรียมกิจกรรม
- 2- ประชาสัมพันธ์ให้ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมรู้ถึงกิจกรรม
- 3-เข้าร่วมตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด
- 4- ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป
- 5- เขียนบันทึกการสรุปของกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้

- 1.ปากกา
- 2.กระดาษ A4
- 3.การสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม
- 4.คำถามปลายเปิด

ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

1. ได้รู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นและรักสามัคคีมากขึ้น
2. ได้เรียนรู้การปลูกฝังจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น

กระบวนการดำเนินงานกิจกรรม

ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรม ฮาลาเกาะแห่งนี้ ทางทีมงานมีการประชุม เพื่อเตรียมความพร้อมกิจกรรม ซึ่งกว่าจะได้ดำเนินกิจกรรมนี้ได้ผ่านการประชุมพูดคุยกัน สองครั้งดังนี้

ครั้งที่ 1 ทีมวิจัยได้ร่วมประชุมเพื่อกำหนดหัวข้อหรือประเด็นหลักในกิจกรรม ที่ควรมีขั้นตอนใด มีปัญหาอะไรในสังคมมุสลิม ณ ปัจจุบัน.และจะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง ภายในกิจกรรมโดยนัดกันในเวลา 14:00 น.ของวันเสาร์ที่ 10 สิงหาคม 2562

การประชุมครั้งนี้ทุกคนได้สะท้อนความคิดเห็นต่าง ๆ นานา และมีข้อสรุป ดังนี้

- 1- เรื่องที่จะพูด : ขั้นตอนและวิธีการช่วยเหลือผู้อื่น
- 2- เพิ่มกิจกรรมด้วยการเล่นเกมส์เพื่อความสนุกสนาน.

ครั้งที่ 2 ทีมวิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับกิจกรรมต่อเพื่อลงมติที่จะเชิญใครเป็นพิธีกร และนัดแนะทำอุปกรณ์การ ประชุมครั้งนี้โดยมีนายอายุบ ลือเมะ ได้เป็นผู้นำการประชุมในครั้งนี้ในวันที่ 17 สิงหาคม 2562

ในวันจัดกิจกรรมทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมตามวันและเวลาที่กำหนด โดยจะมีหนึ่งคนในทีมเชิญวิทยากรบรรยาย ให้ความรู้ครั้งนี้คือ ดร.มาซ็อรั้ง อามิง ได้ให้ความรู้ถึงความสำคัญในการช่วยเหลือผู้อื่น สำคัญอย่างไรและขั้นตอนง่ายๆที่ทำให้สังคมเรามีความสามัคคี และมีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น โดยทุกคนตั้งใจฟังอย่างใจจด ใจจ้อ บางคนก็กำลังจดบางคนกำลังเหม่อลอยทุกคนแตกต่างกันไป หลังจาก ดร.มาซ็อรั้ง อามิง ได้บรรยายเสร็จมีผู้เข้าร่วมคนหนึ่งได้ถาม คำถามหนึ่ง เกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นและหลังจากได้ตอบคำถามเสร็จแล้วเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานและคลายง่วง ก็เพิ่มกิจกรรม 1 เกม โดยช่วยกันเรียงตัวอักษรที่กำลัง กระจายให้เป็นคำศัพท์ตามที่ พิธีกรบอก กลุ่มไหนเป็นกลุ่มชนะได้รับของรางวัลเล็กๆน้อยๆจากนั้นสรุปกิจกรรมบทเนื้อหาที่ได้กำหนดและจบกิจกรรม ด้วยเสียงปรบมือ

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางในการปรับวิธีการดำเนินกิจกรรม

- 1 ผู้เข้าร่วมบางคนไม่ได้ตั้งใจฟัง
- 2 เวลาไม่พอในการเล่นเกมส์

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม

- 1 ได้เรียนรู้ถึงวิธีการควบคุมความคิดผู้เข้าร่วมให้สนใจ
- 2 ได้เรียนรู้ถึงความสามัคคีและช่วยเหลือกันของผู้เข้าร่วม

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมครั้งนี้ก็ได้ดำเนินผ่านไปด้วยดี
2. ทีมวิจัยได้ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการช่วยเหลือกันอย่างสามัคคี กิจกรรมครั้งต่อไป ควรมีกำหนดการและชี้แจงให้ละเอียดกว่านี้

สัปดาห์ที่ 6 ฮาลาเกาะห์ เรื่อง ระเบียบวินัย

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 14 เดือนสิงหาคม 2562 เวลา 08.30–14.30 น. ณ ลานศิลปวัฒนธรรม อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 54 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้และเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวินัย
2. เพื่อฝึกให้ผู้เข้าร่วมมีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิตมากขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกิจกรรม
2. ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม
3. ประชุมทีมวิจัยเพื่อติดตามงานที่ได้รับมอบหมายในกิจกรรมครั้งนี้
4. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้
5. ถอดบทเรียนหลังจากจัดกิจกรรม
6. ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้

1. ปากกา
2. โบลิงทะเบีย
3. ไมโครโฟน
4. โปรเจคเตอร์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับมารยาทที่ดีของมุสลิมที่ชอแลส
2. สักยภาพของผู้จัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

กระบวนการดำเนินงานกิจกรรม

ทีมวิจัยได้นัดหมายกันเพื่อประชุมและทำความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกิจกรรม เวลา 19:30 น. . สถานที่อาคาร 24 ตึกคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในการประชุมครั้งนี้จะมีหัวข้อหลักๆคือ ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย สถานที่จัดกิจกรรม งบประมาณ ซึ่งมี

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ครั้งนี้ ประกอบด้วย ประธานโครงการ เลขา เหนือญิก ฝ่ายลงทะเบียน กิจกรรม สวัสดิการ สถานที่ ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ และได้ดำเนินการทำหนังสือเรียนเชิญ เหนือญิกได้แจ้ง จำนวนเงินที่ใช้ไปแล้ว และจำนวนเงินคงเหลือ ลงทะเบียนได้ทำของที่ระลึกเข้างาน ปรีณไบลงทะเบียน เสร็จเรียบร้อย กิจกรรมได้แบ่งหน้าที่ในทีมของตนเอง คืออำนวยความสะดวกในกิจกรรม ประเมินผู้เข้าร่วม กิจกรรม และร่างกำหนดการให้ที่ประชุมเข้าใจตรงกัน สร้างเงื่อนไขข้อตกลงต่างๆในกิจกรรม และได้ จัดเตรียมชื่ออุปกรณ์ที่จะใช้ในกิจกรรม สวัสดิการได้แบ่งหน้าที่ในกลุ่มของตนเอง เตรียมอุปกรณ์ ชื่อ ของ สถานที่ได้ขอความอนุเคราะห์สถานที่เพื่อจะจัดกิจกรรมนี้ที่เจ้าหน้าที่ประจำตึกเรียบร้อยแล้ว ประธานโครงการได้หนังสือจากเลขา และประสานงานกับชมรมหรือองค์กรต่างๆในมหาวิทยาลัยเป็นที่ เรียบร้อย ประชาสัมพันธ์ได้สร้างแบนเนอร์ขึ้นมาและพร้อมที่จะเผยแพร่ทางเพจชมรมเปิดโลกอาหรับ และชมรมมุสลิมสัมพันธ์กิจกรรมจะเริ่มขึ้นเวลา19:30น .พุกอนมาก่อนเพื่อนๆถามถึงความเป็นมา กิจกรรมในครั้งนี้ ชารินามีความสนใจเป็นอย่างมาก ในงานจะใส่ชุดบูดาอยู่กับชุดอาบายะห์ด้วยกัน วิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ตามที่วางไว้ วิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้เสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีการเลี้ยงข้าวยำ เล็กๆน้อยๆ มีขนมทานเล่น ขณะวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในช่วงที่สอง มีการหยิบชิงโชคอย่างมากมาย เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับน้องๆผู้เข้าร่วมกิจกรรม 21:40 สุกุโลมานกับฮาซันขอตัวกับสตาฟกลับก่อน ส่วนทางกันมีที่ๆจากทีมงานเก่าของชมรมมุสลิมมาเยี่ยมเยียนเคียงข้างน้องๆ ส่งรอยยิ้มพิมพ์ใจมาหา เสร็จกิจกรรมเวลา22:30น.เรียบร้อย ผู้เข้าร่วมทุกคนรวมถึงสตาฟได้ถ่ายรูปหมู่ด้วยกันก่อนแยกย้ายกลับบ้าน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางการปรับวิธีการดำเนินกิจกรรม

ถอดบทเรียนหลังจากจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ชูรายา โด ได้ติดตามน้องๆเข้าที่เข้าร่วมกิจกรรม ทัก ถามทุกข์สุข สร้างสัมพันธ์ที่ดี ได้ถามถึงมุมมองข้อเสนอต่างๆจากน้องยูวีดา เจ๊ะโด ได้ให้ข้อคิดจาก กิจกรรมคือ อยู่คนเดียวรักษาอิหม่าน อยู่ร่วมกันรักษามารยาท ได้สร้างแรงบันดาลใจในการ เปลี่ยนแปลงตนเอง บุรฮานุดดิน ยูโซ๊ะ ได้กล่าวว่า กิจกรรมในครั้งนี้เริ่มขึ้นช้านิดหน่อย เนื่องจากฝนตก หนักในช่วงที่ผู้เข้าร่วมกำลังทยอยมาเรื่อยๆ จึงทำให้ที่สตาฟเปลี่ยนแผน แก้ไขเฉพาะหน้าได้ สร้างความ ตระหนักต่อหน้าที่ของตนได้รับมอบหมายไว้มากขึ้นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนว ทางการปรับวิธีการดำเนินกิจกรรมสิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม คือได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ มารยาทที่ดีของมุสลิมที่ซอแลส และการพัฒนาศักยภาพของผู้จัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและแผนการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

1. กิจกรรมในครั้งนี้ก็ได้ดำเนินผ่านไปด้วยดี อาจมีติดขัดและช้ากว่าเวลาที่กำหนดเล็กน้อยจาก การมาสายของผู้เข้าร่วมประชุม
2. ทีมวิจัยได้ข้อสรุป คติพจน์จากวิทยากร เกี่ยวกับมารยาทที่ดีของมุสลิมที่ซอแลส

3.จากการศึกษาจากบทสรุปของการประชุมพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เปลี่ยนแปลงตนเองมีทัศนคติที่ดีขึ้น

สัปดาห์ที่ 7 ฮาลาเกาะห์ เรื่อง มารยาทในการพูด

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 21 เดือนสิงหาคม 2562 เวลา 08.30–14.30 น. ณ ลานศิลปวัฒนธรรม อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 54 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจถึงมารยาทในการพูดตามหลักศาสนาอิสลาม
2. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้มารยาทในการพูดที่ดี ภาษาที่ใช้พูดใช้คำที่เสนาะหู น่าฟัง ไม่พูดกล่าวคำหยาบคาย
3. เพื่อให้เรารู้จักการควบคุมอารมณ์และการใช้น้ำเสียง ไม่ควรโห่ร้อง

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังการบรรยายจาก ดร. ลัน อย่างเป็นทางการ โดยให้นั่งฟังบนเก้าอี้ที่จัดไว้ได้อย่างเรียบร้อยแล้ว
2. ฟังการบรรยายแล้วสงสัยหรือมีข้อข้องใจอยากถามสามารถถามได้
3. ให้มีการแบ่งกลุ่มแล้วเขียนสิ่งที่เรารู้ว่าการพูดที่ดีนั้นควรพูดโดยใช้ภาษาแบบไหนหรือประโยคที่ควรจะพูดหรือกล่าวอย่างสุภาพ

เครื่องมือที่ใช้

1. โน้ตบุ๊ค
2. โปรเจคเตอร์
3. แบบสอบถาม
4. ข้อคิดการเสนอแนะ

ผลที่ได้รับหลังจากการทำกิจกรรม

จากการสังเกตเห็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจฟังการบรรยายเป็นอย่างดี คิดว่าจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาในการพูด มารยาทในการพูดจริงๆแล้วไม่ใช่เรื่องยากจริงๆเกินไปแต่สำคัญที่สุดคือ ภาษาที่จะพูดหรือสื่อสารนั่นเอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นด้วยกับหัวข้อการบรรยาย หวังว่าจะช่วยได้ไม่มากนัก

กระบวนการดำเนินกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงทะเบียนแล้วเดินเข้าไปห้องประชุมเพื่อหาที่นั่งตามความสะดวกหลังจากนั้นอาจารย์รอมย์ ได้เรียนเชิญ ดร.มาซ็อง อามิง ผู้บรรยายในวันนี้ซึ่งเป็นเกียรติมากที่ท่านมาบรรยาย ท่านมาบรรยายในหัวข้อ” มารยาทในการพูด ท่านบรรยายผ่านไปชั่วขณะ ระหว่างที่บรรยายนั้นสังเกตเห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมบางส่วนไม่ตั้งใจสักเท่าไรส่วนมากจะตั้งใจฟัง จะบางคนลุกเดินไปเข้าห้องน้ำ บางคนคุยกัน บางคนแอบหลับ บางคนแอบเล่น โทรศัพท์ หาวง่วงบ้าง จริงๆหัวข้อบรรยายในวันนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง ชีวิตประจำวันในการสื่อสารหรือพูดคุยแบบทางการและไม่เป็นทางการ ในขณะที่ท่านบรรยายอยู่นั้นมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนหนึ่งได้ยกมือถามว่า “มารยาทในการพูดหลายๆเราควรใช้ภาษาแบบไหนได้บ้างคะ “ ท่านได้ตอบว่า “อย่างแรกควรใช้ภาษาสุภาพยิ่งเป็นผู้ใหญ่ยิ่งต้องสุภาพ น้ำเสียงก็สำคัญต้องใช้ น้ำเสียงนุ่มนวล อ่อน โยน อ่อนหวาน ไม่พูดแบบหยาบคาย “ ท่านถามต่อไปว่ามีใครอยากถามอีกไหม ถ้าไม่มีจะบรรยายต่อนะ และท่านได้บรรยายต่อในหัวข้อเดิมนั้นแหละคะ ผ่านไปสักพักมีการพักเบรก10นาที เพื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยากเข้าห้องน้ำ ดื่มน้ำ ระหว่างพักอยู่นั้นมีการจัดกลุ่มคุยกันกับเพื่อนๆสนิทหรือที่รู้จักกัน สังเกตได้ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขสนุกสนานและดีใจมากคะ หลังจากพักเบรกก็บรรยายต่อ ท่านบรรยายได้ดีมาก ใช้ น้ำเสียงหนักแน่น และท่านได้บอกไว้ว่า “อัลลอฮฺ ทรงสร้างมนุษย์มาในรูปลักษณะที่สวยงาม และให้มีอวัยวะที่สามารถสัมผัสเพื่อการรับรู้สิ่งรอบตัวได้ เช่น ให้มีหู เพื่อการได้ยิน ให้มีตาเพื่อการมองเห็น ให้มีลิ้นเพื่อการเจรจาสื่อสารได้ และที่นำมาห้สรรระอย่างยิ่ง คือ ให้มีปัญญาสามารถคิดค้น และสั่งการทุกส่วนของร่างกายได้” และได้พูดต่อว่า

1. เลือกสรรคำพูดที่ดีในการสนทนาเหมือนกับเลือกอาหารที่ดีในการรับประทานอาหาร และการตอบโต้ก็ต้องโต้ตอบด้วยเหตุผลและด้วยสุชมรอบคอบ
2. พูดจาอย่างชัดเจนชัดคำ อย่าพูดเร็วจนฟังไม่เข้าใจในเนื้อความและเจตนา
3. พูดกับบุคคลตามพื้นฐานด้านความรู้ของผู้ฟัง โดยเลือกใช้ข้อความที่เหมาะสมกับสภาพของผู้ฟัง
4. ควรพูดให้น้อยแต่ฟังให้มาก ๆ นอกจากจำเป็นต้องตอบคำถาม หรือการคัดค้าน หรือการใช้ให้ทำความดีและห้ามทำความชั่ว และหรือเชิญชวนสู่อัลลอฮฺ
5. ห้ามมิให้แสดงความคิดเห็นหรือพูดจาในสิ่งที่ตนเองไม่รู้ หรือไม่แน่ใจในความถูกต้องในข้อมูล เพราะเพียงการคาดคะเน อาจนำสู่การ โทกหักได้
6. ห้ามพูดในสิ่งไร้สาระหรือก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้รับฟัง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการศาสนา
7. ควรคิดก่อนพูด อย่าพูดก่อนคิด เพราะคำพูด เมื่อพูดไปแล้ว มิอาจเรียกกลับคืนได้ และจะต้องรับผิดชอบในคำพูดนั้น ๆ
8. ควรนั่งฟังผู้ที่อาวุโสกว่า ผู้ที่มีเกียรติกว่า และผู้ที่มีความรู้ในประเด็นนั้น ๆ มากกว่า

9. ไม่ควรพูดแข่งในขณะที่คนหนึ่งยังพูดไม่จบ เพราะในสถานที่ผู้เจริญแล้วนั้นจะ ไม่มีการพูดพร้อมกันสองคน

10. ต้องไม่พูดสวนหรือขัดคอ หรือตำหนิ และหรือล้อเลียนคำพูดของผู้อื่น

11. ควรพูดเสียงเบา ๆ ไม่ควรขึ้นเสียงเกินความจำเป็น

12. พร้อมกับการพูดควรมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส และไม่แสดงกิริยาโอหังหรืออวดโต

13. ต้องไม่ใช้คำพูดเพื่อเชือดเฉือนหรือเป็นการทำร้ายคนอื่นทั้งทางใจและศักดิ์ศรี

14. ต้องไม่พล่อยในเรื่องการสาบาน นอกจากวาระจำเป็นเท่านั้น

15. ต้องไม่สาบานกับสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮฺเท่านั้น เช่น สาบานกับศาสดา กับบัยตุลลอฮฺ กับมลาอิกะฮฺ และกับสิ่งต่าง ๆ

16. ควร มีการกล่าวขอภัยโทษ (อิสติฆฟาร) อยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อพูดสิ่งต้องห้ามหรือเกิดความผิดพลาดในคำพูด

17. ต้องรักษาลิ้นด้วยการไม่พูดสิ่งต่อไปนี้

* พูดโกหกเท็จ เพราะถือเป็นโทษใหญ่

* พูดนิทาให้ร้ายป้ายสี ทำให้คนอื่นเกิดความเสียหายหรืออับอาย

* พูดยุแหย่ให้คนอื่นทะเลาะกัน

* พูดโต้เถียงในสิ่งที่ไร้ประโยชน์หรือพูดเรื่องทำนอง “เขาเล่าว่าข้าเล่าต่อ”

* พูดเอาดีใส่ตัว เอาชั่วให้คนอื่นหรือพูดในทำนองยกตนข่มท่าน

* พูดหยาบคาย คำประจาน หรือจาบจ้วงคนอื่น

* พูดล้อเลียนคนอื่น โดยเฉพาะกับบุคคลที่ด้อยโอกาสทางสังคม

* พูดหยอกล้อเกินความพอดี หัวเราะทำนองเยาะเย้ยทำให้คนอื่นอับอาย

* พูดจาชมและยกย่องคนอื่นเกินเหตุ ทำให้ดูเหมือนขาดความจริงใจ

ปาก นอกจากจะมีหน้าที่เกี่ยวกับอาหารก่อนที่จะถูกกลืนลงสู่กระเพาะแล้ว มันยังมีหน้าที่อีกอย่างที่สำคัญไม่หย่อนกว่ากัน นั่นคือเอาไว้พูดสื่อสารระหว่างกัน และเพื่อเป็นการเพิ่มอรรถรสในการพูด ก็ต้องมีการหยอกล้อเข้าแหย่กันบ้าง บางคนอาจประสงค์ดีในการหยอกล้อ อยากให้คนรอบข้างมีความสุข แต่พอเข้าเข้าหน้าหน่อยกลับกลายเป็นการเอาความทุกข์ไปทับถมเขาเสียนี้ บางทีแทนที่คนรอบข้างจะมารุมล้อม อาจกลายเป็นมาล้อมรุมแทน ฉะนั้นสมควรอย่างยิ่งยวดที่เราจักต้องศึกษา และทำความเข้าใจถึงกรอบและมารยาทที่อิสลามได้วางไว้ในการหยอกล้อ เพราะ...

“คำพูดหนึ่งคำอาจเป็นเหตุให้ผู้พูดเข้าสู่สวนสวรรค์ แต่ในทางกลับกันมันอาจเป็นชนวนให้ผู้พูดตกขุมนรกก็อาจเป็นไปได้”

- ไม่หยอกล้อในเชิงดูถูกดูแคลนหรือเย้ยหยันในคำสอนของศาสนา ไม่ว่าคำสอนนั้นจะเป็นวาญิบหรือสุนัตก็ตาม เพราะการกระทำเช่นนั้นก็เสมือนกับการดูถูกดูแคลนผู้ที่ประทานคำสอนเหล่านั้นมา

นั่นคือเอกองค์อัลลอฮ์-สุบหานะฮู วะตะอาลา- ซึ่งเป็นผลให้ผู้ที่กระทำเช่นนั้นหลุดพ้นจากสภาพความเป็นมุสลิม (มรตัด)

ท่านอัลอิซฮิบน์ อับดุลสลามได้กล่าวไว้ในหนังสือ “เกาะวาอิดุลอะหุกาม” ว่า:

“ส่วนการปฏิบัติของคนทั่วไปโดยการเอาทรัพย์สิน (ไปซ่อน) เพื่อหยอกล้อนั้น การปฏิบัติเช่นนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องห้าม เพราะมันเป็นการทำให้เจ้าทรัพย์สินมีความวิตกกังวล”

การหยอกล้อ โดยทำให้คนอื่นหวาดกลัวหรือตกใจถึงแม้ว่าจะทำให้ผู้ที่หยอกล้อมีความสุขและสนุก แต่ทว่ามันไม่ได้ทำให้ผู้ที่ถูกหยอกล้อมีความสุขแต่ประการใด และในบางครั้งมันยังอาจส่งผลกระทบต่อภาวะจิตใจหรือร่างกายของผู้ที่ถูกหยอกล้ออีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่งที่เราจะสรรหาความสุขบนความทุกข์ของคนอื่น

- ไม่หยอกล้อในเชิงดูถูกคนอื่น

อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرَكُم مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّن نِّسَاءِ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَابِ بَغْسَ الْأَسْمِ الْمُسْتَوْقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ﴾

ความว่า: โอ้ศรัทธาชนทั้งหลาย ชนกลุ่มหนึ่งอย่าได้เยาะเย้ยชนอีกกลุ่มหนึ่ง บางทีชนกลุ่มที่ถูกเยาะเย้ยนั้นจะดีกว่าชนกลุ่มที่เยาะเย้ย และสตรีกลุ่มหนึ่งอย่าได้เยาะเย้ยสตรีอีกกลุ่มหนึ่ง บางทีสตรีที่ถูกเยาะเย้ยจะดีกว่ากลุ่มที่เยาะเย้ย และพวกเจ้าอย่าได้ตำหนิตัวของพวกเจ้าเอง และอย่าได้เรียกกันด้วยฉายาที่ไม่ชอบ ช่างเลวทรามจริง ๆ ที่บรรดาผู้ศรัทธาเรียกว่าเป็นผู้ฝ่าฝืนภายหลังจากที่ได้มีการศรัทธากันแล้ว และผู้ใดไม่สำนึกผิด ชนเหล่านั้นคือบรรดาผู้อธรรม [อัลหุญร็อต : 11]

ท่านอิบนุกะษีร์กล่าวว่า: ความหมายคือการดูถูก เหยียดหยาม ดูหมิ่น ปวงประการเหล่านี้คือสิ่งที่หะรอม และถือเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของพวกมุนาฟิก

จุดประสงค์ของการหยอกล้อคือ เพื่อสร้างบรรยากาศของความสุข แต่การหยอกล้อในเชิงดูถูกเหยียดหยามนั้น มันจะสร้างบรรยากาศของการเป็นศัตรูมากกว่า

ท่านนบี –ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสลัลม- ได้กล่าวว่า:

المسلم أخو المسلم لا يظلمه ولا يخذله ولا يحقره، التقوى هاهنا- ويشير إلى صدره ثلاث مرات- بحسب إمرىء من الشران يحقر أخاه المسلم. كل المسلم على المسلم حرام؟ دمه، وماله، وعرضه

ความว่า: มุสลิมคือพี่น้องของมุสลิม เขาจะไม่อยู่ดิฐรรม ไม่ทอดทิ้ง และไม่ดูถูกพี่น้องของเขา การดักวอยู่ที่นี่ –และท่านก็ชี้ไปที่อกของท่านสามครั้ง- เป็นที่เพียงพอแล้วสำหรับความชั่วแก่คน ๆ หนึ่ง โดยที่เขาดูถูกพี่น้องของเขา มุสลิมทุกคนเป็นที่หะรอมแก่มุสลิมด้วยกันซึ่งเลือดเนื้อ ทรัพย์สินสมบัติ และเกียรติศักดิ์ศรี ของเขา [บันทึกโดยมุสลิม: 6487] หยอกล้อแต่พอดีพองาม

การงานใดก็แล้วแต่ที่ศาสนาอนุญาตหากปฏิบัติเกินความพอดีแล้ว จากที่อนุญาตอาจจะเป็นหะรอม ท่านอิบนุกะษีร์ได้กล่าวว่า: “การหยอกล้อที่ต้องห้ามคือ การหยอกล้อที่เกินพอดีและปฏิบัติจนเป็นนิ

เนื่องจากมันทำให้หันเหออกจากการรำลึกถึงอัลลอฮ์ และขบคิดถึงปวงประการที่สำคัญในศาสนา และมันยังส่งผลให้จิตใจแข็งกระด้าง ก่อความเดือดร้อน เกลียดขัง และยังทำให้ไม่มีความน่าเกรงขามและน่านับถือ”

ท่านนบี –คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม- ได้กล่าวว่า:

« لا تكثرا الضحك فإن كثرة الضحك تميت القلب »

ฉะนั้นการพูดถึงคนอื่นในทางลับหลัง โดยที่เจ้าตัวไม่รู้ ถือว่าเป็นการนินทาและอัลลอฮ์ได้อุปมาคนที่นินทาคนอื่นเสมือนกับผู้ที่ได้กินเลือดเนื้อพี่น้องของเขา พระองค์ได้ตรัสว่า:

﴿ولا يغتب بعضكم بعضاً أوجب أحدكم أن يأكل لحم أخيه ميتاً فكرهتموه واتقوا الله إن الله تواب رحيم﴾

ความว่า: และบางคนในหมู่พวกเจ้าจงอย่านินทาซึ่งกันและกัน คนหนึ่งในหมู่พวกเจ้านั้นชอบที่จะกินเนื้อพี่น้องของเขาที่ตายไปแล้วกระนั้นหรือ พวกเจ้าย่อมเกลียดมัน และจงยำเกรงต่ออัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ [อัลหุญรอต:12]

ท่านอัมรฺอิบฺนุ อัลอาศและสหายของท่านได้เดินผ่านซากกอลที่เน่าเฟะ เมื่อเห็นดังนั้นท่านอัมรฺจึงกล่าวขึ้นว่า

“การที่พวกท่านกินเนื้อสัตว์ที่เน่าเฟะนั้นจมน้ำมูกยังดีกว่าที่ท่านจะกินเลือดเนื้อพี่น้องมุสลิมของท่าน (หมายถึงการนินทา)”

ดังนั้นจงอย่าให้ห้วงสนทนาของเรามีกับแก้มที่เป็นเลือดเนื้อพี่น้องของเรา ร่วมอยู่ด้วยเด็ดขาด หลังจากที่ท่าน ได้จบการบรรยายนั้นอาจารย์ รอมยี ได้มอบของขวัญเล็กๆน้อยๆให้กับ คร. ลัน เป็นน้ำใจจากพวกเราทุกคน หลังจากมอบเสร็จแล้ว อาจารย์ รอมยี ได้พูดคุยฝากข้อคิดเล็กๆน้อยๆให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้วแยกย้ายกันกลับบ้านตามอรัยาศัย

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางการปรับวิธีการดำเนินกิจการ

1. ปัญหาที่เห็นอย่างได้ชัดก็คือ เรื่องเวลา แนวทางในการปรับคือจากลงทะเบียน 8.30น. ต้องเปลี่ยนเป็นเวลา 8.00 น. เพื่อกิจกรรมครั้งหน้าจะไม่ซ้ำรอยอีก
2. ปัญหาที่สองก็คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดูออกไปในทางน่าเบื่อไปนิด ทางแก้ปัญหาคือต้องมีการแบ่งเป็นกลุ่มแล้วออกมาสรุปพอสังเขปตามความเข้าใจของเราเพื่อความสนุกสนานได้ได้ข้อคิดอีกด้วย

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม

1. ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมนี้ขึ้นมา
2. ความเสียสละ เช่นเวลา เป็นต้น
3. การจัดระเบียบต่างๆ

สรุปผลการดำเนินและแผนดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

- 1.-สรุปในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ถือผ่านไปด้วยดีและอาจจะมีบ้างเล็กน้อยที่ผิดพลาดหรือข้อบกพร่องและทางทีมวิจัยจะนำไปแก้ไขจุดที่บกพร่องเพื่อการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปจะทำออกมาได้ดีกว่านี้ค่ะ

สัปดาห์ที่ 8 ฮาลาเกาะห์ เรื่องมาอัลอิหเราะห์

จัดเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2562 ณ ห้องประชุมตึกเซียง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- 1 เพื่อที่จะให้นักศึกษารู้จักหน้าที่ของตัวเองให้มากขึ้น
- 2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้จักความเป็นอยู่ในศาสนาอิสลามตามคำสอนของท่านศาสดา (ซ.ล)
- 3 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้จักความเป็นอยู่ในกฎจะตามความตามคำสอนของท่านศาสดา (ซ.ล)
- 4 เพื่อที่จะสร้างเพื่อนๆที่กำลังหลงใหลกลับสู่เส้นทางที่ดีตามหลักศาสนาอิสลาม

วิธีการจัดกิจกรรม

- 1 ประชุมทีมวิจัยเตรียมกิจกรรม
- 2 ประชาสัมพันธ์ให้ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมงาน
- 3 เข้าร่วมตามและสถานที่ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้

- 1 เครื่องบันทึกเทป
- 2 กระดาษ A4
- 3 ของรางวัล
- 4 โปสเตอร์
- 5 Notebook

ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- 1 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมมาอัลอิหเราะห์และได้ภาษา
- 2 ได้ความรู้เพิ่มมากขึ้นจากที่รู้น้อย เช่นในเรื่องการละหมาด, การบริจาค, ความสะอาดและอื่นๆ
- 3 ได้เห็นความร่วมมือของทีมวิจัยและสมาชิกผู้เข้าร่วม

กระบวนการดำเนินงานกิจกรรม

ทีมวิจัยได้นำการประชุมหารือเกี่ยวกับเวลา สถานที่และอาหารภายในและสามารถสรุปได้ดังนี้
 กิจกรรมนี้จัดขึ้นเวลา 9:00 น. ณ ห้องประชุมตึกเซียง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยอาหารในการจัดเลี้ยงแก่ผู้เข้าร่วมเป็นขนมจีน กิจกรรมเริ่มขึ้น เวลา 9:00 น. ถึง 12:00 น. มีน้องๆหลายคนที่มาเข้าร่วมกันลงทะเบียนหน้าห้อง คนแรกนักศึกษาที่เซ็นชื่อ คือน้องซันปี 2 สาม

คน ปี 1 ปี 3 และผู้เข้าร่วมอื่นๆตามมา จนทำให้ห้องประชุมคูเล็กลง และเมื่อถึงเวลา พิธีกรสาวสวยประจำ หลักสูตรคือ นางสาวสีตีฟ้าอิชะห์ สามแมและนางสาวอชิชะ ะมะลี ได้กล่าวเปิดพิธีต้อนรับแขกผู้เข้าร่วมทุกคนแล้ว จากนั้นก็เชิญ นายฮาฟิซ โกศลกานนท์ อ่านอัลกุรอานในพิธีเปิดเพื่อความบารอกัด ในกิจกรรมครั้งนี้ และต่อด้วยเชิญ วิทยากรคนแรก ดร.อับดุลเราะห์มาน เพื่อกล่าวเกี่ยวกับมาอัลอิจาเราะห์ของท่านศาสดา (ซ.ล) ตั้งแต่เริ่มต้นจากการเดินทางจนถึงจบและได้เชิญวิทยากรคนที่สองคือ ดร.อุมมาร จากชูดานมาพูดคุยเกี่ยวกับการละหมาด การใช้ชีวิตในแบบฉบับอิสลามที่สมบูรณ์เป็นอย่างดี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่วิทยากร กำลังกล่าวว่หนึ่งปีหนึ่งก็กำลังงงๆเพราะวิทยากรบรรยายเป็นภาษาอาหรับ แต่ก็ตั้งใจฟังจนจบ และหลังจากนั้นวิทยากรก็มีคำถามเพื่อให้เกิดความตื่นเต้นสนุกสนานแก่ผู้เข้าร่วม และ ดร. อุมมาร ก็ถามเป็นภาษาอาหรับและมีน้องปี 2 คนหนึ่งลุกขึ้นมาตอบด้วยความมั่นใจและเป็นคำตอบที่ถูกต้อง จึงได้รางวัลเล็กๆน้อยๆไป จากนั้นคำถามที่สองเป็นน้องปีหนึ่งเป็นคนตอบแต่อาจจะไม่ตรงคำถามสักเท่าไร แต่ก็ให้รางวัลสำหรับความกล้าหาญไป และหลังจากนี้พิธีกรขอบคุณวิทยากรทั้งสองท่าน จากนั้นได้เวลารับประทานอาหาร ทีมนักวิจัยปี 4 เป็นคนเตรียมอาหารด้านนอกเรียบร้อยแล้ว เป็นบุฟเฟต์ขนมจีน น้องๆเลยมาต่อแถวรับขนมจีนและเข้าไปทานข้างในห้องอย่างเอร็ดอร่อย สดภาพได้เก็บรูปภาพขณะทาน และสดภาพมานั่งทานด้วยพร้อมกันน้องๆอย่างมีความสุข

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางการปรับวิธีการดำเนินกิจกรรม

- 1 สมาชิกมาเข้าร่วมงานไม่ตรงต่อเวลา
- 2 สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบ ตามเป้า
- 3 อุปกรณ์เทพ ไม่คอยอำนวยความสะดวก
- 4 ผู้เข้าร่วมไม่ค่อยเข้าใจภาษาที่ช้

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม

- 1 ได้เรียนรู้วิธีการสอนของท่านศาสดา นบีมุฮัมมัด (ซ.ล)
- 2 ได้เรียนรู้วิธีการละหมาดอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา
- 3 ได้เรียนรู้ความคิดเห็นนำไปใช้ ในกิจวัตรประจำวัน

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและแผนการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

- 1 กิจกรรมครั้งนี้ก็ได้ดำเนินผ่านไปด้วยดี อาจจะมีติดขัดและช้ากว่าเวลาที่กำหนดเล็กน้อยจากการมาสายของผู้เข้าร่วมงาน
- 2 ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมงานได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแบบการสอนและแนวทางของท่านศาสดา นบีมุฮัมมัด (ซ.ล)

ลำดับที่ 9 ฮาลากะห์ เรื่อง การถือศีลอด

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 เดือนกันยายน 2562 เวลา 08.30–14.30 น. ณ ลานศิลปวัฒนธรรม อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 54 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เข้าใจในเรื่องการถือศีลอดมากขึ้น
2. เพื่อฝึกความอดทนในการถือศีลอดอีกด้วย
3. เพื่อให้เข้าใจในยามที่อดอยาก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยจัดประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน
2. ทีมวิจัยได้นัดกลุ่มเป้าหมาย ชมรมต่างๆ เพื่อเข้าร่วมประชุม
3. เตรียมสถานที่ อาหาร อุปกรณ์
4. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติด้วยกัน

เครื่องมือที่ใช้

1. สมุดจดบันทึก
2. แบบประเมินความพึงพอใจ
3. กล้องถ่ายรูป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้ถึงพฤติกรรมการเสียศีลอด
2. ได้รู้ถึงพฤติกรรมการเพิ่มพูนผลบุญ
3. ได้สร้างแรงบันดาลใจจากการทวิญญูของผลบุญ

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยจัดประชุมการวางแผนการดำเนินงานได้นัดกันเวลา 20:00 น. ณ อาคารกิจกรรม นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีนายยูกิฟลี หะยีมามะ เป็นผู้นำการประชุมครั้งนี้ มีหัวข้อหลักๆ คือ เป้าหมายของกิจกรรม รูปแบบของกิจกรรม ผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายของกิจกรรม งบประมาณของกิจกรรม วันและเวลาในการจัดกิจกรรม ทีมวิจัย ได้นัดกลุ่มเป้าหมาย ชมรมต่างๆ เข้าร่วมประชุมได้รวมตัวกันเวลา 16:00 น. หลังเลิกเรียนซึ่งสมาชิกทุกคนก็อำนวยความสะดวกตามความสะดวก ณ อาคาร 24 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยจะมีนายมะรุสดี สามาอะ เป็นผู้นำวงการประชุมในครั้งนี้ และการประชุมในครั้งนี้เป็นองค์ประชุมสมบูรณ์ที่สุด สุดท้ายของการประชุมในครั้งนี้เลิกเวลา 17:59 น. สมาชิกต่างก็แยกย้ายกันกลับ ได้เตรียมสถานที่ อาหาร อุปกรณ์ตามแผนที่ได้วางไว้

ก่อนกิจกรรมจะเริ่มขึ้น 1 วัน สมาชิกให้ความร่วมมืออย่างสามัคคี ร่วมใจอย่างมีพลัง ได้จัดการอย่างมีระบบ แต่อาจจะเคลื่อนไปเล็กน้อย ขาดอุปกรณ์ตรงไหน อย่างไรช่วยๆกันเติมเต็มคนละมือ นาซียะห์คือระไ่ได้ทักถามมาหากัน มีอะไรให้ช่วยได้บ้าง ในขณะที่อายุกำลังเตรียมเครื่องเสียง สุดท้ายนี้ทีมวิจัยก็ได้ทำลู่ลวงไปด้วยดี มีความภาคภูมิใจกับผลงานของตนเองที่ออกมาดี กิจกรรมนี้จะเริ่มขึ้นเวลา 13:30 น. ทีมงานและกลุ่มเป้าหมายทุกคนได้ออยู่ในห้องประชุมเป็นที่เรียบร้อย หลังจากนั้น 14:00 น. ประธานโครงการได้ทำการเปิดพิธีเป็นที่เรียบร้อย ผู้เข้ากิจกรรมให้ความสนใจอย่างจริงจังๆ 14:15 น. พิธีได้ดำเนินการตามกำหนดการที่ได้วางไว้คือ ต่อมา ได้เรียนเชิญท่านวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยจะมีหัวข้อหลักๆก็คือ 1.พฤติกรรมกรถือศีลตลอด 2.พฤติกรรมกรเพิ่มพูนผลบุญ 3.ได้สร้างแรงบันดาลใจจากการทวิคุณของผลบุญ ได้มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ต่อมา ก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แบ่งเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็น ทศนคติด้วยกัน เขียนลงในกระดาษ กิจกรรมนี้จะสร้างความหลากหลายปราศจากความเบื่อให้กับผู้เข้าร่วม และกิจกรรมนี้สามารถเป็นตัวชีวิตในการประเมินครั้งต่อไป สิ่งที่น่าวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม 1 ได้ถึงข้อผิดพลาดการจัดการในการทำงานมาเป็นบทเรียนถูกแก้ไขเมื่อได้รับโอกาสครั้งหน้า สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมและแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป 1 ผู้เข้าร่วมบางส่วนไม่ความสนใจแต่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สัปดาห์ที่ 10 กิจกรรมฮาลาเกาะห์ เรื่องการห่างไกลซินา

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 11 เดือนกันยายน 2562 เวลา 08.30–14.30 น. ณ ลานศิลปวัฒนธรรม อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้เข้าร่วมนักวิจัยและสมาชิกชมรมทั้งหมด 54 คน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณี (ซินา)
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะการค้าประเวณี (ซินา) ในพื้นที่และรอบๆตัว
3. เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ ทราบถึงสถานการณ์ที่เป็นสภาพจริงและเป็นแนวทางในการดำเนินการป้องกันปัญหาการค้าประเวณีการค้ามนุษย์ที่เหมาะสมในอนาคต

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัย
2. จัดเรียงวันเวลาที่จะจัดอบรมการค้าประเวณี
3. ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากรทราบ

เครื่องมือที่ใช้

1. ไมโครโฟน
2. เครื่องบันทึกเทป

3. การสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4. ประเด็นคำถามปลายเปิด

ผลที่ได้รับ

1. ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความสนใจอย่างมากสำหรับกิจกรรมในครั้งนี้
2. ผู้เข้าร่วมให้ความคิดเห็นอย่างกระชับถึงเรื่องประเวณี(ซินา)
3. ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนให้เห็นถึงการประเวณีในพื้นที่ดังกล่าว

ผลที่ได้รับ

1. ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความสนใจอย่างมากในเรื่องนี้
2. ผู้เข้าร่วมให้ความคิดเห็นอย่างกระชับถึงเรื่องประเวณี(ซินา)
3. ทุกคนที่เข้าร่วมสะท้อนให้เห็นถึงกับประเวณีในพื้นที่ดังกล่าว

กระบวนการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยร่วมกันประชุมเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการจัดบรรยายให้แก่ผู้เข้าร่วมและเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นใช้ในการจัดงานและแบ่งหน้าที่แก่ทีมงานให้ชัดเจนพร้อมคิดต่อพื้นที่จัดงาน

เมื่อถึงนัดหมายที่วางไว้ ผู้เข้าร่วมเริ่มมาทันหลายคนอุสตะได้เริ่มเปิดพีธีด้วยการอ่านอัลกุรอานและคูอาร์พร้อมกับผู้เข้าร่วม จากนั้นอุสตะเราะหมาน มาหามะ ก็ได้เริ่มบรรยายอย่างเป็นทางการในหัวข้อ ‘การผิดประเวณีในพื้นที่ที่บ้านเรา’ อุสตะเราะหมาน มาหามะ ได้กล่าวว่า การผิดประเวณีหรือซินาเป็นปัญหาใหญ่สำหรับสังคมทั่วโลก โดยเฉพาะสังคมมุสลิม เพราะการผิดประเวณีคือบาปใหญ่และการผิดประเวณี จะนำมาซึ่งสิ่งเลวร้ายอย่างมากมาย อีกทั้งความชั่วช้าที่มีอยู่ต่อเนื่องไม่มีวันสิ้นสุด และเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาต่อๆ ไม่เว้นแต่สังคมมุสลิม อุสตะได้ยกหลักฐานจากอายัตอัลกุรอานมาอายัต

(وَلَا تَقْرُبُوا الزِّنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلٌ)

เรื่องประเวณีเป็นปัญหาใหญ่และเป็นที่น่าเศร้าเสียใจ ในสังคมมุสลิมในยุคปัจจุบัน ที่หลักการศาสนาและความศรัทธาที่ยังมีไม่มากพอ ทำให้ไม่สามารถสกัดกั้นวัฒนธรรมตะวันตกได้ มุสลิมมากจึงกระทำบาปโดยไม่สนใจต่อบทลงโทษที่รุนแรง ไม่สนใจต่อสายตาของผู้คนและไม่กลัวเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์แม้แต่น้อย มีหน้าซ้ำกลับยังเพิ่มจำนวนของผู้ที่ทำบาปมากขึ้น และบาปที่หนักหนาสาหัสที่ตามมา คือการกระทำแท้ง การฆ่าเด็กที่บริสุทธิ์ เด็กที่เกิดจากการซินาที่มีได้แต่งงานกันอย่างถูกต้องตามกฏอิสลามอย่างเป็นทางการ

การผิดประเวณีของผู้เป็นพ่อและแม่แล้วโยนความผิดบาปนั้นให้กับลูกน้อย ที่เกิดมาจากความใคร่และกิเลสตัณหา และนั่นคือจุดเริ่มต้นของปัญหาสังคมอีกมากมายที่ตามมา บาปที่เลวร้ายเช่นนี้เป็นของทั้งผู้กระทำและผู้ร่วมกระทำที่มีส่วนรู้เห็นในความผิดบาป ปล่อยปะละเลยให้เกิดขึ้น โดยไม่สนใจไม่ตักเตือนซึ่งกันและกันซึ่งคงหนีไม่พ้นในหมู่มชนเหล่านี้

สุดท้ายนี้ อุตตะโรมัน มาหามะ ได้ฝากไว้ให้กับผู้ปกครองไว้ว่าฝากกันดูแล ลูกหลานของทุกคนอย่างเป็นจริงๆ ง่ายๆ กับปัญหาเรื่องนี้ เชื่อว่าถ้าช่วยๆ กันดูแล ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ปัญหาการชราไม่คอยเกิดขึ้น ยิ่งลดลงได้ด้วยซ้ำ

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางการปรับวิธีการดำเนินกิจกรรม

1. สมาชิกไม่ตรงต่อเวลาเป็นส่วนมาก
2. เวลาในการบรรยายไม่เพียงพอ

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม

1. ได้เรียนรู้กับปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นกับสังคมมุสลิมปัจจุบัน
2. ได้แนวทางที่จะแก้ไขกับลูกหลานในสังคมมุสลิมปัจจุบัน
3. สามารถวัดและประเมินความเป็นอยู่ของสังคมมุสลิมยุคปัจจุบัน

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและแผนดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

1. กิจกรรมครั้งนี้ได้ดำเนินผ่านไปด้วยดี
2. ทีมวิจัยได้ข้อสรุปผลและการประเมินที่ได้ฟังจากการบรรยายจากอูstadasมาอย่างมีประโยชน์
3. ได้ข้อคิดเป็นอย่างมาก

กิจกรรมที่ 8 อบรมเครือข่ายมหาวิทยาลัย

กิจกรรมการพัฒนา นักศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัยจัดขึ้น วันที่ 29-30 สิงหาคม 2562 มีผู้เข้าร่วม 25 คน เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 13 คน และนักศึกษาจากสถาบันอื่น 12 คน จาก 5 สถาบัน จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครือข่ายนักศึกษากับหลายๆสถาบัน
2. เพื่อเรียนรู้พฤติกรรมของนักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยอื่นๆ
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิม

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ประธานได้นัดประชุมกับทีมวิจัยเกี่ยวกับการจัดอบรมเพื่อตั้งวันเวลาในการอบรม
2. ตัวแทนวิจัยได้ทำการติดต่อกับมหาวิทยาลัยต่างๆเกี่ยวกับการจัดอบรม
3. ทีมวิจัยได้เตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักศึกษาต่างมหาวิทยาลัย
4. นักศึกษา และทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม
5. นักศึกษาได้ทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิม
6. นักศึกษาได้สรุปปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิม

7. นักศึกษาได้นำเสนอปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาเบื้องต้น

เครื่องมือที่ใช้

1. เครื่องบันทึกวีดีโอ
2. เครื่องฉายภาพ และ โปรเจกเตอร์
3. กระดาษบรูฟ
4. ปากกาเคมี
5. ไมโครโฟน.

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทำความรู้จักกับนักศึกษาต่างสถาบัน
2. ได้แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิมจากหลายๆสถาบัน
3. ได้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหามากขึ้น

กระบวนการดำเนินงาน

เมื่อวันที่ 29-30 สิงหาคม 2562 ทีมวิจัยได้จัดอบรมเครือข่ายมหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมเขียนตานฮวาชั้นสอง อาคารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งมหาวิทยาลัยที่ได้รับเชิญในงานอบรมคือมหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดอบรมครั้งนี้โดยแต่ละมหาวิทยาลัยมีนักศึกษา 3 คนเป็นตัวแทน รวมกันเป็น 12 คน จาก 5 สถาบัน อบรมครั้งนี้ได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัย ซึ่งพฤติกรรมที่ควรพัฒนาในมหาวิทยาลัยแน่นอนต้องเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นทางทีมวิจัยจำเป็นต้องแก้ไขปัญหเหล่านี้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านั้นให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยต่อไป และการจัดอบรมครั้งนี้ได้เริ่มขึ้นเวลา 09:00 ซึ่งมีประธานโครงการได้เปิดพิธีโดยการกล่าวคุอาฮ์ และได้พูดถึงที่มาของการจัดอบรม ซึ่งประธานได้กล่าวว่า จุดประสงค์ในการจัดอบรมครั้งนี้ เพื่อต้องการให้ทุกคน ทุกสถาบันได้แชร์ถึงพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิมที่ดีและไม่เหมาะสม ชัดกับหลักศาสนา ซึ่งอาจจะทำให้ศาสนาเสื่อมเสีย และอยากจะทำให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความรู้หรือวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อพัฒนานักศึกษามุสลิม ให้เป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็กเยาวชนที่กำลังจะเข้ามาศึกษาต่อในสถาบันของเรา ดังนั้นนักศึกษาคณเฒ่าที่มีไอเดียดีๆในการจัดการปัญหาที่ทำให้สถาบันเสื่อมเสีย เรามาร่วมมือกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับสถาบัน และสร้างแบบอย่างที่ดีให้กับน้องๆ และเป็นมุสลิมที่ดีให้กับอิสลาม เพื่อสร้างปัญญาชนที่ดีให้กับสังคมและประเทศชาติ

ตัวแทนทีมวิจัยได้กล่าวปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยกล่าวว่าในอดีตมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับสำหรับผู้ปกครองบางคน และมีหลายๆคนได้พูดว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้ส่วนใหญ่ของนักศึกษาไม่ค่อยมีมารยาทที่ดีมากนัก และบางคนถูกสังคมมหาวิทยาลัยกลั่นความรู้ทางศาสนาอันน้อยนิดจึงทำให้นักศึกษาก้าวขาเข้ามาแล้วพฤติกรรมจะเปลี่ยนไป ถึงขนาด

ยอมทำในสิ่งที่ตัวเองเคยรู้สึกไม่ชอบ เช่นการไม่ใส่ผ้าคลุม การแตะเนื้อต้องตัวกับเพศตรงข้าม การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การไม่เป็นระเบียบ ปัญหาเหล่านี้กลายเป็นปกติสำหรับบางคน กลายเป็นความเคยชินและปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในปัจจุบันนี้คือ การตั้งห้องก่อนแต่งงานกลายเป็นสิ่งยอดนิยมไปแล้ว และที่น่าแปลกใจก็คือในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีนักศึกษามุสลิมถึง97% แต่แล้วปัญหาก็กลับแก้ยากขึ้นทุกวัน อาจจะเป็นเพราะบางคนขาดความรู้ทางศาสนา หรือไม่เคยเรียนศาสนา หรือบางคนแก้งทำเป็นไม่รู้เพื่อเผยสิ่งที่ตัวเองต้องการ ดังนั้นพฤติกรรมเหล่านี้ควรแก้ไขอย่างรวดเร็วเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของ สถาบันและศาสนา และมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตปัตตานีถามว่าปัญหาที่แก้ไขแล้วแต่ไม่เป็นผลคืออะไร ทีมวิจัยตอบว่าเรื่องการใกล้ชิดเกินขอบเขตกับเพศตรงข้าม ซึ่งเราได้แก้ไขปัญหาโดยการเรียกวิทยากรที่มีความรู้ด้านศาสนา มาอธิบายถึงการใกล้ชิดเกินเหตุกับเพศตรงข้าม เช่นการจับมือถือแขน การนั่งตัก พฤติกรรมเหล่านี้จะนำมาซึ่งความรู้สึกที่เกินเขตและอาจจะเกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดระหว่างกัน หลังจากนั้นทีมวิจัยได้ให้มหาวิทยาลัยอื่นๆนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษามุสลิมในสังคมมหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยที่จะนำเสนอคือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยกล่าวว่า การแตะเนื้อต้องตัวระหว่างเพศตรงข้าม เราเชื่อว่า ไม่ว่าจะเป็มหาวิทยาลัยไหนๆก็ต้องมีปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น โดยในสังคมปัจจุบันกลายเป็นเรื่องปกติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยเราจึงมีวิธีการแก้ไขเบื้องต้นคือการอบรมเล็กๆน้อยๆในการรับน้อง สอดแทรกความรู้ทางด้านนี้และให้ข้อคิดให้กับนักศึกษาและมีการจัดกิจกรรมเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ให้แก่ักศึกษาบ่อยๆ เพื่อเตือนสติให้นักศึกษา และปัญหาดังกล่าวถึงแม้ว่าจะแก้ไขไม่ได้ไม่ทั่วถึงแต่ก็ยังมึนักศึกษาบางคนให้ความสำคัญกับด้านนี้เป็นอย่างมากถึงขนาดมีชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นอีกหนึ่งกระบอกเสียง และเป็นตัวแทนของทุกคนเพื่อสร้างสิ่งดีๆให้กับมหาวิทยาลัย ให้ยังคงรักษาในหลักคำสอนของศาสนา และจากนั้นได้มีทีมวิจัยถามเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีว่าสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษามากน้อยแค่ไหน คำตอบคือสามารถเปลี่ยนแปลงอย่างมากเพราะเราจะมีกิจกรรมดีๆทางด้านศาสนาเพื่อรักษาความเป็นมุสลิมให้นักศึกษา และต่อมาได้มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยทักษิณ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบ โดยกล่าวว่า มหาวิทยาลัยของเราอาจจะไม่ได้โดดเด่นในเรื่องนี้มากเท่าไร แต่เราการ์ดิดได้ว่านักศึกษาของเราสามารถจัดระเบียบตัวเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็เรื่องการเป็นระเบียบเมื่อรอลิฟต์ การจอดรถ และเรื่องของความสะอาดเพราะในอิสลามความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธาแน่นอน เรามีการณรงค์เพื่อให้นักศึกษาให้ความสำคัญกับการทิ้งขยะอย่างเป็นที่เป็ระเบียบเพราะสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ คือสิ่งแวดล้อมที่ปราศจากขยะ วิธีการแก้ปัญหของเราคือทุกๆปีจะมีการณรงค์เกี่ยวกับการลดขยะและการรีไซเคิลขยะเพื่อนำสิ่งนั้นมาใช้ประโยชน์ และต่อมาได้มีนักศึกษาที่เหลือนำมาเสนอปัญหาและวิธีแก้ส่วนใหญ่จะมีการณรงค์ และการเชิญวิทยากรมาบรรยายและในการอบรมครั้งนี้พบว่าทีมวิจัยได้รับความรู้อย่างมากมายเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และได้ทำการปิดการอบรมโดยการกล่าวซูเราะห์อัลฟาติฮะห์ และซอลาวัต จากนั้นผู้เข้าอบรมได้รับประทานของหวาน และอาหารที่เตรียมไว้

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. เครื่องมือฉายภาพมีปัญหา
2. นักศึกษาบางคนมาสาย
3. นักศึกษาบางคนไม่กล้าแสดงออกในการนำเสนอปัญหา

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินงาน

1. ได้เก็บข้อมูลใหม่ๆที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหา
2. ได้รับวิธีการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและแผนการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

1. กิจกรรมสามารถดำเนินตามแผนที่วางไว้
2. ทีมวิจัยได้เข้าใจปัญหามากขึ้น และได้รับวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่ 9 จิตอาสาสมัครกลางและองค์กรคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

จัดขึ้นเมื่อวันจันทร์ที่ 18 พฤศจิกายนพ.ศ.2562 ณ มัสยิดกลางและวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562

องค์กรคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาประกอบไปด้วยทีมวิจัย 13 คน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อปลูกจิตใต้สำนึกให้ผู้เข้าร่วมมีจิตอาสาต่อส่วนร่วม
2. เพื่อให้รู้จักรักษาความสะอาดในองค์กรศาสนาอิสลาม

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัยเตรียมงาน
2. แบ่งงานทีมวิจัยตามสถานที่
3. ประสานงานกับคณะกรรมการมัสยิดกลางจังหวัดยะลาและเจ้าหน้าที่คณะกรรมการอิสลาม

ประจำจังหวัดยะลา

4. ลงพื้นที่ทำความสะอาดตามองค์กรที่แบ่งไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

1. อุปกรณ์ทำความสะอาด
2. กล้องถ่ายรูปกลับ

กระบวนการดำเนินงานกิจกรรม

ทีมวิจัยรวมตัวกันเวลา 16:00น.ของวันที่ 18 พฤศจิกายนพ.ศ.2562 ณ มัสยิดกลางจังหวัดยะลาและ

ช่วยกันทำความสะอาดตามบริเวณของมัสยิด บางคนทำความสะอาดนอกมัสยิดบางคนกวาดข้างในมัสยิดและบางคนช่วยจัดระเบียบผ้าละหมาดและจัดระเบียบอื่นๆจนถึงเวลา 17:30 น.จากนั้นก็แยกย้ายกลับ

และในวันที่ 19 พฤศจิกายนพ.ศ.2562 ทีมวิจัยในรวมตัวกันในเวลา 13:00 น. องค์กรคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาและจากนั้นได้แบ่งอุปกรณ์ทำความสะอาดและแบ่งบริเวณทำความสะอาดภายในองค์กรโดยบางคนกวาดพื้นหน้าองค์กรและบางคนทำความสะอาดภายในองค์กรจนถึงเวลา 15:00 น. หลังจากทำความสะอาดเสร็จแล้วร่วมกันถ่ายรูปหมู่พร้อมๆกันจากนั้นก็แยกย้ายกลับเสร็จสิ้นภารกิจในวันนี้

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางการปรับวิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ปรกรณ์มีไม่เพียงพอ
2. ไม่สะดวกในการเดินทาง
3. เวลาทำความสะอาดมีไม่มากพอ

สิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากกิจกรรม

1. ได้กระชับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร
2. ได้ประเมินความสามารถในการทำงานของทีมวิจัย
3. ได้รู้วิธีการประสานงานกับองค์กร

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและแผนการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

ทุกคนหันมาให้ความสำคัญในการทำจิตอาสามากขึ้นและมีความรู้และรักในการทำจิตอาสามากขึ้น

กิจกรรมที่ 10 เติมเต็มความรู้นักวิจัย

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม เวลา 10.00-15.00 น. ณ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีผู้เข้าร่วมได้แก่ทีมวิจัยทั้งหมด จำนวน 19 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ักวิจัย
2. เพื่อสะท้อนถึงปัญหาที่ได้จัดกิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เรียกประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม
2. นัดวันและเวลาที่จะจัดกิจกรรม
3. จัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้แก่นักวิจัย
4. จัดเก็บข้อมูลเพื่อนำเสนอในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. สมุดจดบันทึก
2. ปากกา
3. กล้องถ่ายรูป
4. ไวท์บอร์ด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์
2. ได้ข้อมูลในเรื่องการทำวิจัยมากขึ้น

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

เวลา 09.30 น. นักวิจัยทยอยมารวมตัวกันที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จะมีบางคนมาเร็ว มีบางคนมาสายพวกเราถือกันให้มาจนครบ จนถึงเวลา 10.00 นายรอมย์ มอหิ หัวหน้าโครงการได้เปิดพิธีกล่าวเล็กน้อยเพื่อเป็นบารอถัดแก่การอบรมเพิ่มเติมความรู้ในครั้งนี้ อาจารย์รอมย์ได้ได้กล่าวว่าการที่เราจะปลูกฝังจริยธรรมให้กับผู้อื่นนั้น เราจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีก่อน จริยธรรมข้อไหนที่เรายังไม่ปฏิบัติ เราต้องฝึกฝน ปฏิบัติบ่อย ๆ จนชิน หลังจากนั้นเราจึงสามารถนำไปสอน หรืออบรมคนอื่นต่อ และในการปลูกฝังจริยธรรมแก่ผู้อื่นนั้น สิ่งที่เราควรคำนึงถึง มีดังนี้

1. บุคลิกภาพของผู้อบรม ต้องดูดี สะอาด และมีระเบียบวินัย
2. การพูดจา ควรจะอ่อนโยน ไม่พูดเสียงดังจนคนอื่นรำคาญ
3. ทักษะการ โน้มน้ำใจ เราต้องฝึกบ่อย ๆ เราสามารถนำหลักคำสอนในอัลกุรอานมาประยุกต์ใช้ในการอบรมปลูกฝังจริยธรรม
4. ควรให้ความเคารพผู้ใหญ่และเอ็นดูผู้น้อย
5. เราต้องเป็นแบบอย่างที่ดีก่อนที่จะฝึกคนอื่น

“การอบรมครั้งนี้ อาจารย์จะมาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมในสังคมมุสลิม ที่พวกเราทำได้วิจัยไว้ อาจารย์ไม่ได้แค่สอนให้เราได้ศึกษาเพียงแค่การทำวิจัยอย่างเดียว แต่จริยธรรมในผู้ทำวิจัยก็ต้องมี”พอจบประโยค นายบรูฮานุดดิน ยูโซ๊ะ และนายมะรุตตี สามะมา เป็นหนึ่งในทีมวิจัยที่ฟังเดินทางมาถึงและได้ลากเก้าอี้เสริมมานั่งเพราะเก้าอี้ไม่พอ จากนั้น อาจารย์ได้ถาม นายอาฮิบ ลือมะมะว่า “เป็นอย่างไรบ้างกับการทำวิจัยในครั้งนี้เราได้อะไรบ้าง” นายอาฮิบ ได้ตอบว่า “การทำวิจัยในครั้งนี้ผมได้รู้ถึงรูปแบบของการทำวิจัย จริยธรรม อะไรที่เราควร หรือ ไม่ควร อย่างเช่นผมได้เข้าร่วมฮาลาเกาะห์

ในหัวข้อการเคารพผู้ใหญ่ซึ่งสำคัญมากๆสำหรับเรา ท่านศาสดา (ศ็อล) กล่าวว่า “ การให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่เสมือนเป็นการให้ความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้า ” หลังจากที่นายอายุบเล่าเสร็จแล้ว อาจารย์ก็ได้กริ่งต่อว่าใช้เลยอายุบ ไม่ใช่แค่แต่ผู้ใหญ่ เราจำเป็นต้องเคารพต่อครูบาอาจารย์ และพ่อแม่ของเราอีกด้วย และอาจารย์ได้ถามอีกว่า “คนอื่นๆละ ได้อะไรอีกจากการทำวิจัย นางสาวอัฟนี วาตะ ได้อีกมือ และตอบว่า “ดิฉันได้ความรู้หลายอย่างมากคะจากกิจกรรมที่ได้ทำเช่นกิจกรรมที่ได้ช่วยเหลือมัสยิดดิฉันได้มีโอกาสได้ละหมาดที่มัสยิดกลางจังหวัดยะลา และได้เห็นว่าผ้าละหมาดส่วนใหญ่ที่นั่นมันสกปรกและพื้นที่ในบริเวณละหมาดและนอคมัสยิดมีเศษขยะ ใบไม้ ซึ่งมีฮาดิษที่เกี่ยวกับความสะอาดว่า **النظافة من الإيمان** หมายความว่า ความสะอาดคือส่วนหนึ่งของการศรัทธา ดิฉันจำฮาดิษนี้ได้ดีเลยคะ หลังจากนั้นก็ได้ร่วมตัวกับกลุ่มเพื่อนๆ ได้ทำจิตอาสาช่วยซักผ้าละหมาดและกวาดบริเวณมัสยิดให้สะอาด กิจกรรมนี้ดิฉันรู้สึกอึดอัดใจมากๆ ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนี้ เพราะทำให้ดิฉันมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือที่บารอกัตแห่งนี้ เขาเล่าพร้อมยิ้ม”และเพื่อนๆคนอื่นๆที่ได้ฟังก็พลอยยิ้มตามไปด้วย อาจารย์ได้กล่าวต่ออีกว่า “นี่แหละคือผลของการทำดีและขอให้อัลลอฮ์ตอบแทนทุกคน และอยากให้พวกเรานำสิ่งที่พวกเราทำวิจัยนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันถ้าหากมีเพื่อนพี่น้องทำผิดก็จงเตือนเขา ห้ามปล่อยปะละเลย เพราะเราคือ มุสลิม และอยากให้สิ่งนี้ติดตัว ไปไม่ใช่แค่ในพื้นที่เรา หากพวกเราได้ไปฝึกงานที่กรุงเทพแล้วก็อย่าทิ้งจริยธรรม การเป็นอยู่ ของมุสลิมเรา อาจารย์ฝากไว้แค่นี้ละ”ทุกคนกล่าว อินชาอัลลอฮ์คะ อาจารย์เวลา 12.15 ทุกคนก็คนหิวข้าวกันแล้ว อาจารย์เลยกล่าวปิดพิธี ทุกคนก็พากันแยกย้ายรับประทานอาหารที่อาจารย์ได้เตรียมไว้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมรวมสมัย : กรณีศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มิวิจัยได้ดำเนินการใน ระยะที่ 1 โดยใช้การระดมความคิดเห็น การสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการในการเก็บข้อมูล ขณะนี้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน เป็นอย่างไร เพราะเหตุใดและข้อ 2 ตามความคิดของชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆอยู่ใน สังคม จริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยควรจะเป็นเช่นไรบ้าง เพราะเหตุใด ควรจะมีวิธี ปลูกฝังอย่างไร ข้อ 3 จะดำเนินการอย่างไรเพื่อนำความรู้จากข้อ 2 มาวางแผนจัดประสบการณ์ปลูกฝัง จริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกของชมรมเปิดโลกอาหรับ และข้อ 4 การดำเนินกิจกรรมตามแผนให้ ประสบผลสำเร็จ และสามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในกลุ่มสมาชิกชมรมเปิด โลกอาหรับได้อย่างไร โดยผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1. ปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในปัจจุบันเป็นอย่างไร เพราะเหตุ ใด

1.1 บริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นที่รู้จักกันว่า“วิทยาลัยครู” เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นชายแดนใต้ มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรมมาเพื่อการพัฒนาดังกล่าว และเนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่คนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มหาวิทยาลัยจึงให้ ความสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมของชาวมุสลิม เช่น มหาวิทยาลัยเปิดสอน หลักสูตรภาษาอาหรับในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ทั้งนี้เพราะภาษาอาหรับ เป็นภาษาที่จารีกอัลกุรอานซึ่งป็นคำสอนขององค์อัลเลาะห์ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของ หลักสูตร นั่นคือ นักศึกษามีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอาหรับ และมีจริยธรรมที่ดี ทางหลักสูตรภาษา อาหรับจึงได้ส่งเสริมให้นักศึกษาก่อตั้งชมรมเปิดโลกอาหรับขึ้น

ชมรมเปิดโลกอาหรับ เป็นชมรมที่ก่อตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2559 ภายใต้การดูแลของ สาขาวิชาภาษาอาหรับ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีเป้าหมาย

ทั้งในการสนับสนุนการเรียนรู้และการใช้ภาษาอาหรับ และการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่สมาชิกชมรมและ
ผู้สนใจ

สมาชิกของชมรมส่วนหนึ่งมาจากนักศึกษาในสาขาวิชาภาษาอาหรับ และอีกส่วนหนึ่งมาจาก
สาขาวิชาในคณะอื่นๆ ปัจจุบันมีจำนวน 64 คน จุดประสงค์สำคัญของนักศึกษาที่เข้ามาเป็นสมาชิก
ชมรมก็คือเพื่อฝึกภาษาอาหรับเพิ่มเติม และเพื่อมีเพื่อน ส่วนเป้าหมายอีกอย่างหนึ่งของชมรมก็คือการ
ฝึกฝนเรื่องจริยธรรมซึ่งอาศัยพื้นฐานจากศาสนา ดังนั้นนักศึกษาของชมรมก็มีสภาพเหมือนวัยรุ่นทั่วไป
คือไม่ค่อยสนใจ ประกอบกับเหตุการณ์ที่ไม่ปกติใน 3 จังหวัดที่ต่อเนื่องมายาวนาน ทำให้เกิด
สถานการณ์ที่ไม่มีใครอยากยุ่งเรื่องของคนอื่น การแทรกแซงทางสังคมที่จะทำให้วัยรุ่นวิตกกังวลหาก
ไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนาจึงมีน้อย สถานการณ์ที่วัยรุ่นปฏิบัติตนขัดกับหลักศาสนาจึงเกิดขึ้นได้โดยง่าย
โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนสมัยใหม่และเข้ามาอยู่ในเมืองซึ่งสัมผัสกับอิทธิพล
ของโลกาภิวัตน์ได้ชัดเจนกว่าวัยรุ่นมุสลิมอื่น ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลที่ทางชมรมรวบรวมไว้เป็น
เบื้องต้นว่านักศึกษาที่เป็นสมาชิกชมรมยังคงมีกิจวัตรปฏิบัติที่สอดคล้องกับความหวั่นวิตก ของผู้หลัก
ผู้ใหญ่ฝ่ายมุสลิมที่เห็นว่าเยาวชนมุสลิมในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ยังขาดจริยธรรมหรือไม่ประพฤติ
ปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งตามหลักที่ศาสนาวางแนวไว้ให้

จากความพยายามของชมรมที่พยายามปลูกฝังเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษามุสลิม
หรือจริยธรรมของนักศึกษาที่เหมาะสมตามแนวทางศาสนา โดยใช้วิธีฝึกรวมตามแนวทางเดิมที่เคย
ฝึกฝนกันมา คือการท่องเนื้อหาคัมภีร์ และตีความโดยครูสอนศาสนาหรือผู้นำศาสนา ซึ่งพบว่า
นักศึกษาในปัจจุบันไม่ค่อยสนใจ และอาจมองว่าเรื่องที่ทางศาสนาสอนกับเรื่อง โลกอนาคตที่เขาต้อง
ก้าวไปนั้นเป็นคนละเรื่องกัน กรณีเช่นนี้นับว่าเป็นประเด็นใหม่ หมายถึงว่าเยาวชนเองไม่ใช่ไม่ใช่ใจที่
จะเรียนรู้หลักการทางศาสนา แต่เพราะเขาเห็นว่าโลกที่ทางศาสนาสอนกับโลกที่เขาต้องเดินไปข้างหน้า
เป็นคนละเรื่องกัน ซึ่งที่จริงควรจะเป็นเรื่องเดียวกัน

ดังนั้นปัญหาจึงเกี่ยวข้องกับความคิดในการปลูกฝังแนวทางศาสนากับโลกของเยาวชนคนรุ่น
ใหม่ ซึ่งนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่าควรจะต้องคิดเรื่องแนวทางการปลูกฝังแบบใหม่ คือยังคงใช้หลักศาสนา
เป็นฐานในการวางทิศทางชีวิตให้แก่เยาวชน แต่วิธีอธิบายต้องใช้ภาษาและความหมายที่จะสามารถ
ตีความชีวิตและโลกปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องกับชีวิตจริงที่นักศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้ประสบผลสำเร็จ
ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การที่จะทำให้วัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยหันกลับมาปฏิบัติกรรมที่เหมาะสมในฐานะมุสลิม
หรือเรียกว่าจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิม จึงจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ทำให้หลัก
จริยธรรมดังกล่าวถูกอธิบายอย่างสอดคล้องกับสังคมสมัยปัจจุบัน ส่วนที่สองต้องมีวิธีการปลูกฝังที่
น่าสนใจ

อาจารย์รอมยี มอหิ ประธานหลักสูตรภาษาอาหรับ คณาจารย์มุสลิม และนักศึกษามุสลิมชมรมโลกอาหรับอื่นๆ ได้มองเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเยาวชนนักศึกษา เพราะเยาวชนเหล่านี้คือความหวังของประชาชาติ หากเยาวชนวันนี้ดี อนาคตก็จะดี จึงได้เห็นประเด็นการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งนี้จึงรวมกลุ่ม คณะผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้นำศาสนา ผู้แทนชุมชน ผู้ปกครอง เป็นทีมวิจัยร่วมมาร่วมกันค้นหาวิธีการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนมุสลิม จึงได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัย : กรณีศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยดึงผู้เกี่ยวข้องในชุมชนให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนให้ทุกฝ่ายมารับรู้ปัญหาร่วมกันแล้วนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไป

ชมรมเปิดโลกอาหรับโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการชมรมเห็นร่วมกันว่าจะทดลองขับเคลื่อนเรื่องนี้ผ่านสมาชิกชมรม โดยทางชมรมจะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นศึกษารวบรวมความรู้และทดลองปลูกฝังจริยธรรมตามแนวทางที่ศึกษาได้ให้แก่นักศึกษาที่เป็นสมาชิกชมรมทั้งหมด 64 คน โดยหวังว่าจะสามารถสร้างตัวอย่างนักศึกษามุสลิมที่มีจริยธรรมที่เหมาะสมกับยุคสมัย และหากแนวทางดังกล่าวได้ผล ทางชมรมก็จะใช้เป็นแนวทางสำหรับปลูกฝังจริยธรรมให้นักศึกษาที่เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมในรุ่นต่อไปได้ อีกทั้งทางชมรมยังหวังว่านักศึกษากลุ่มนี้จะออกไปมีบทบาทสำคัญในการสร้างจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่วัยรุ่นคนอื่นๆต่อไป โดยเฉพาะนักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นครู

บทบาทและโครงสร้างของชมรมเปิดโลกอาหรับ

บทบาทของชมรมเปิดโลกอาหรับ

ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า สังคมเราไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในสังคมอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในองค์กรต่างๆที่ต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ด้านภาษาอาหรับ แต่คนก็มักไม่ค่อยนิยมเรียนอาจมีสาเหตุมาจากผู้สอนไม่ค่อยมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนไม่มีแรงกระตุ้นที่จะหันมาเรียน การแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางชมรมจึงคิดค้นวิธีการเรียนภาษาอาหรับอย่างเข้าใจง่าย ได้ภาษาจริง บูรณาการกับการเล่นสันทนาการ เพื่อให้การเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ตลอดจนปลูกฝังให้รักภาษาอาหรับ และสามารถนำมาสื่อสารจริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ทางคณะและหลักสูตรจึง ได้จัดชมรมเปิดโลกอาหรับขึ้นมาเพื่อต้องการให้สังคมให้ความสำคัญแก่การเรียนภาษาอาหรับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนเพิ่มศักยภาพทางการสื่อสารมากขึ้น

ชมรมเปิดโลกอาหรับ จะมีบทบาทในหลายๆด้านอย่างเช่น บทบาทต่อนักศึกษาต่อมหาลัย และ บทบาทต่อสังคม บทบาทต่อนักศึกษา จะเป็นบทบาท ที่เน้นการพัฒนาด้านภาษาให้กับนักศึกษา เพราะ ชมรมเปิดโลกอาหรับจะเสริมสร้างภาษาและเสริมสร้างจริยธรรมที่ดี ที่เหมาะสมต่อศาสนาอิสลาม ให้กับสมาชิกชมรมโดยจะบูรณาการเล่นสันทนาการ เพื่อให้การเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมเปิดบ้านกระชับความสัมพันธ์จะเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์มิตร ของสมาชิกชมรม และ กิจกรรมติวไวยากรณ์ภาษาอาหรับก็จะเป็นกิจกรรมเพิ่มความรู้และทบทวนเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียนอีกด้วย

แผนกิจกรรมรายปีชมรมเปิดโลกอาหรับ

1. เปิดบ้านกระชับความสัมพันธ์
2. ต้นใหม่สายใยอาหรับ
3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมอาหรับ
4. ติวไวยากรณ์ภาษาอาหรับเบื้องต้น
5. ภาษาอาหรับสู่น้องตาดีกา
6. ค่ายฤดูร้อน

โครงสร้างของชมรมเปิดโลกอาหรับปีการศึกษา 2562

ประธานชมรม	นายฮาซัน ดิคอรอเม็ง
รองประธานชมรม	นายสุไลมาน เจะแเว
รองประธานชมรม	นางสาวซารินา อูมา
เลขานุการ	นางสาวสุริยา บลูกาวาลี
ผู้ช่วยเลขานุการ	นางสาวแวนรอฮานิง คูมีแค
	นางสาวนุรอฮานี สะแต
เหรียญก	นางสาวสตีราณี คอเลาะ
ฝ่ายกิจกรรม	นายฮาฟิศ โโกไสยกานนท์
	นายสุไลมาน ปาแน
	นางสาวนุรอซาฟีกา กามา
ฝ่ายสวัสดิการ	นางสาวคอดีเยาะ บือซา
	นางสาวซากียะห์ สามะอาลี
	นางสาวชনীดา สะมุคิง

	นายมะชური ชามู
ฝ่ายทะเบียน	นางสาวมาดีสะห้ มะเซ็ง นางสาวอรุณา มุคอ
ฝ่ายกองอำนาจ	นางสาวหุสนา อับดุลละ นางสาวฮาบีบะห้ มะบากอ
ฝ่ายประชาสัมพันธ์	นางสาวนุริซัน สามะ นางสาววรรดี คอล่าโดย
ฝ่ายสถานที่	นายอัสฮาร์ เจะเฮง นายมูยาฮิด อาเว นายรอมลี ลือแม
ฝ่ายเทคนิค/สื่อ	นางสาวพาซียะ ยามู นางสาวนุรอามานี เถ็นและ นายอาชีดิง ยูละ
ฝ่ายจัดหาทุน	นางสาวเจ๊ะรอฮาฮา เต๊ะหมะ นางสาวซัมซียะห้ แวนิ นางสาวอาอัยเซาะห้ แวงะ นางสาวยูวีตา เจะโค
ฝ่ายพัสดุ	นางสาวฟิตรี สาและ นางสาวโซเฟีย ยานา
ฝ่ายพยาบาล	นางสาวซามีเราะห้ มะรอแมโน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1.2 ปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมชมรมเปิดโลกอาหรับในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ผ่านมา

จากการเก็บข้อมูลปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมชมรมเปิดโลกอาหรับในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ผ่านมา โดยการจัดเวทีระดมความคิดจากกลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อาจารย์มหาวิทยาลัย พบว่าปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมชมรมเปิดโลกอาหรับในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาผ่านมาสามารถสรุปได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1.2.1 ปัญหาจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา

1.2.2 ปัญหาจริยธรรมโดยรวม

1.2.1 ปัญหาจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการจัดกลุ่มเสวนา การสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุมสรุปความคิด พบว่า ปัญหาจริยธรรมของนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติทางศาสนามีดังต่อไปนี้

1. ไม่ละหมาด/ ละหมาดช้า

จากการสะท้อนความคิดของนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ และจากการสัมภาษณ์มุสลิมที่ประสบความสำเร็จ พบว่า นักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และนักศึกษามุสลิมในชมรมเปิดโลกอาหรับ มีการละเลยการปฏิบัติการละหมาด 5 เวลา ต่อวัน ซึ่ง การละหมาด เป็น หนึ่งในหลักการปฏิบัติของอิสลาม โดยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดหากมุสลิมคนใดทิ้งละหมาดโดยไม่เจตนา เช่น ลืมละหมาด หรือ ป่วยหนักไม่สบายไม่สามารถละหมาดได้ เป็นต้น มุสลิมดังกล่าวต้องทำการละหมาดชด ตามจำนวนครั้งที่ละทิ้งการละหมาด เมื่อสามารถปฏิบัติการละหมาดได้ ดังนั้น ในทัศนะของอิสลาม และทัศนะของมุสลิมร่วมสมัย ได้เห็นตรงกันว่า ถ้ามุสลิมคนใดไม่ปฏิบัติการละหมาด 5 เวลา ถือว่าเขาผู้นั้นขาดจริยธรรมที่ดี และสมควรที่จะถูกประณามและตัดเดือน ซึ่งจากข้อมูลที่เก็บได้ พบว่า ส่วนมากจะเป็นปัญหาของนักศึกษาหญิง เพราะนักศึกษาหญิงเมื่อไม่ละหมาด คนภายนอกอาจจะเข้าใจว่าเขามาประจำเดือน ซึ่งในหลักอิสลาม ถ้าผู้หญิงมาประจำเดือน ก็จะถูกเว้นการปฏิบัติการละหมาด การอ่านกรูอาน การเข้ามัสยิด เป็นต้น ทำให้เขาไม่ถูกประณามโดยมุสลิมคนอื่น ๆ แต่นักศึกษาชาย ส่วนใหญ่จะละอายถ้าไม่ละหมาด เพราะไม่มีข้ออ้างอันใดที่จะอนุญาตให้เขาไม่ละหมาดได้

2.การแต่งกาย

นักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับได้สะท้อนถึงปัญหาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ส่วนใหญ่จะแต่งกายผิดหลักศาสนา เช่น นักศึกษาหญิงจะใส่เสื้อที่รัดรูปและบาง ใส่กระโปรงผ่าสูงจนเห็นต้นขา ใส่คลุมเล็กเห็นเส้นผม หรือมีบางคนที่ไม่ใส่ผ้าคลุมเลยสาเหตุอาจจะเกิดจากการที่แต่งกายตามแฟชั่นและตามไอดอลต่างๆเลยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักศาสนา ส่วนนักศึกษาชายมักจะใส่กางเกงขาสั้นเหนือหัวเข่าในขณะที่เล่นกีฬา ซึ่งการแต่งกายลักษณะนี้ผิดหลักคำสอนของอิสลาม เพราะการที่ผู้หญิงปกปิดร่างกายสามารถป้องกันจากสายตาที่ลวนลาม และการปกปิดร่างกายสามารถป้องกันจากภัยอันตรายจากเพศตรงข้ามเช่นกัน

3.ความสัมพันธ์ชายหญิง

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับได้สะท้อนถึงปัญหาของนักศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม ซึ่งนักศึกษาหลายคนได้ให้ความใกล้ชิดกับเพศตรงข้ามมากเกินไปขอบเขตของศาสนา นักศึกษามักจะแตะเนื้อต้องตัวเพศตรงข้ามถึงขนาดนั่งตัก หรือชบ เสมือนกับเป็นสิ่งปกติ กรณีนี้ไม่ว่าจะคณะไหนมักจะมีปัญหานี้ให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งบางคนทำเหมือนว่าเป็นสิ่งที่คุ้นชิน บางคนอาศัยอยู่ในหอพักเดียวกันชาย หญิงซึ่งขัดกับหลักศาสนาที่ชายหญิงไม่สามารถอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงานได้เป็นข้อห้ามของศาสนาอิสลาม เพราะอาจจะเกิดปัญหาที่ร้ายแรง เช่นการตั้งครรภ์ในขณะที่ยังเรียน ซึ่งบางคนอาจจะยังไม่พร้อมที่จะมีครอบครัวปัญหานี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง ดังนั้นอิสลามจึงห้ามให้ชายหญิงใกล้ชิดสนิทกันเกินไปเลยเพราะอาจจะสร้างปัญหาที่ยิ่งใหญ่เช่นการหลอกล่อไปทำอนาจาร

1.2.2 ปัญหาจริยธรรมโดยรวม

1.การทิ้งขยะ

นักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับได้สะท้อนถึงปัญหาที่เกี่ยวกับความสะอาด ความสะอาดเป็นสิ่งที่ทุกศาสนาส่งเสริมให้รักษาความสะอาด โดยเฉพาะศาสนาอิสลามถือว่าความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธาดังนั้นในวันนี้ไม่ว่าจะที่ไหนผู้คนมักจะละเลยในการทิ้งขยะจนทำให้ปัญหาขยะเป็นปัญหาระดับโลก เพราะฉะนั้นในรั้วมหาวิทยาลัยที่เต็มไปด้วยเหล่าปัญญาชนจึงต้องตระหนักว่าการทิ้งขยะไม่เป็นที่ สามารถทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยเฉพาะแม่บ้านที่ต้องตามไปเก็บขยะ ที่นักศึกษาทิ้งบนโต๊ะต่างๆดังนั้นมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองที่เราควรรักษาและดูแล

2.การให้ความเคารพอาจารย์

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาในราชภัฏไม่ค่อยให้ความเคารพอาจารย์บางคนมักจะเดินสวนทางกันโดยที่ไม่ได้ทักทายอาจารย์หรือให้สวัสดีและสวัสดิทักทายที่ความเป็นจริงในสังคมไทยการให้เกียรติครูผู้สอนเป็นสิ่งที่ถูกสั่งสอนมาตั้งแต่เล็กๆ และบางคนมักจะเข้าเรียนสายเป็นประจำซึ่งกรณีนี้เป็นสิ่งที่ไม่ให้ความเคารพอาจารย์เช่นกัน

3. ยาเสพติด

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาได้สะท้อนถึงเยาวชนในปัจจุบันมักจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งยาเสพติดที่ขึ้นชื่อในสามจังหวัดคือกระท่อม นักศึกษาที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาย การติดยาเสพติดจึงทำให้นักศึกษาขาดเรียนบ่อยขึ้น และมักสู่มกับกลุ่มวัยรุ่นที่ติดยา บางคนถึงขนาดต้องเรียนซ้ำใหม่เพราะขาดเรียนบ่อย และบางคนมีนิสัยก้าวร้าว ดังนั้นอิสลามจึงห้ามให้เสพยาเสพติดทุกชนิด ๆ ไม่ว่าจะเป็นยาบ้า กัญชา หรือแม้กระทั่งเครื่องดื่มมินามา เช่นเหล้า ไวน์ กระท่อม หรือบุหรี่ซึ่งอิสลามไม่สนับสนุนให้สูบเพราะมีแต่โทษ ไม่มีประโยชน์

4. ความเป็นระเบียบ

จากการสัมภาษณ์ของนักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับ สะท้อนถึงความเป็นระเบียบของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่าในเรื่องการจราจรที่ไม่เป็นระเบียบ จอดซ้อนคันกันจนไม่สามารถออกรถได้และการจอดรถในที่ห้ามจอดเช่นจอดรถในที่จอดของบุคลากร และในเรื่องการเข้าลิฟต์ที่ไม่เป็นระเบียบที่แย่งกันเข้าและบางคนโดนเบียดกัน ซึ่งบ่งบอกถึงความไม่เป็นระเบียบขาดสามัญสำนึกของนักศึกษา และบางอาคารได้ติดป้ายประกาศแล้วว่าควรเข้าแถวให้เป็นระเบียบนักศึกษาบางคนมักงาย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

นอกจากนี้ยังมีปัญหาจริยธรรมอื่น ๆ ที่นักศึกษาสะท้อน ได้แก่ ไม่รักษาความสะอาด ไม่มีวินัยติดเกม เล่นโทรศัพท์ในทางที่ไม่ถูก หมกมุ่นอยู่กับโลกออนไลน์มากเกินไป ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม

สาเหตุที่เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ผลที่ได้จากการเก็บข้อมูล สามารถสรุปสาเหตุที่เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ดังนี้

1. เกิดจากการขาดจิตสำนึกของวัยรุ่นมุสลิมเอง

วัยรุ่นมุสลิมขาดจิตสำนึกทางศาสนา ไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อบาป บางคนเป็นมุสลิมแต่เคยเรียนรู้หลักศาสนาอิสลามทำให้ไม่รู้ว่าการละทิ้งการปฏิบัติหลักศาสนา มีโทษร้ายแรงแค่ไหน และบางคนรู้ว่าบาปแต่ก็ยังไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนา เพราะขี้เกียจ และมีความคิดว่ายังไม่ถึงเวลาอันควร จากข้อมูลที่ได้พบว่า มีสมาชิกบางคนได้ให้ข้อมูลว่า บ่อยครั้งที่เขาไม่ละหมาดในช่วงที่ออกเดินทางไกล เพราะไม่รู้ว่าจะตามหลักอิสลามแล้วถือว่าการทำบาปที่ละทิ้งการละหมาดในเวลาที่กำหนด

2. สื่อ สิ่งแวดล้อมชักจูง

สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย บางสื่อ บางข้อมูล เป็นสื่อสิ่งแวดล้อมที่ชักจูงการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องตามกระแสแฟชั่นนักร้อง และดารานักแสดง วัยรุ่นมุสลิม มักจะเลียนแบบพฤติกรรมของดารา นางแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย หรืออากัปกิริยา ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งจากข้อมูลที่ค้นพบจากจัดเวทีเสวนา พบว่า นักศึกษาหลายคนได้หยิบยกประเด็นนี้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้จริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมเสื่อม

3. คบเพื่อนที่ไม่ดีรู้เท่าไม่ถึงการณ์

เพื่อนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นมุสลิมอย่างมาก เพราะวัยรุ่นจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน และวัยรุ่นส่วนใหญ่ต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ทำให้บางครั้งเพื่อนชักชวนไปทำสิ่งที่ไม่ดี ก็จะคล้อยตามเพื่อน ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

4. เรียกร้องความสนใจ

จากข้อมูลที่ศึกษาจากกลุ่มเสวนา พบว่า วัยรุ่นในชมรมเปิดโลกอาหรับจำนวนไม่น้อย ที่ชอบเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน เช่น บางคนชอบพูด หรือตะโกน เสียงดัง เพื่อเรียกร้องความสนใจจากคนอื่น บางคนชอบสูบบุหรี่ในมหาวิทยาลัย เพื่อแสดงให้คนอื่นเห็นว่า เขามีความกล้า เป็นต้น

5. ปัญหาครอบครัว พ่อแม่ตามใจลูก

ปัญหาที่วิกฤติ และกำลังเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน นั่นคือ ปัญหาครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดที่ทำหน้าที่บ่มเพาะจริยธรรมให้แก่วัยรุ่น และแต่ละครอบครัวมารวมกันเป็นสังคมที่ใหญ่ ดังนั้นถ้าสถาบันครอบครัวมีปัญหา ก็จะส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลที่ค้นพบในการจัดเวทีเสวนา พบว่า มีสมาชิกชมรม จำนวน 27 คน จาก 64 คน ซึ่งคิดเป็น 43 % ที่พ่อแม่อย่างร้ายหรือ ครอบครัวยมีปัญหา ซึ่งข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นถึงการขาดผู้อบรม บ่มเพาะจริยธรรมให้แก่วัยรุ่น และอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีปัญหาทางครอบครัว แต่พ่อแม่จะตามใจ จนโตขึ้นจึงไม่รู้สึกละอายที่จะทำผิด เช่น ตอนเด็กๆ พ่อแม่ไม่เคยว่ากล่าวในเรื่องการแต่งตัว เสื้อแขนสั้นสำหรับผู้หญิง พอโตขึ้นมาทำให้รู้สึกว่าการสวมเสื้อแขนสั้นเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้ผิดอะไรต่อหลักศาสนา

6. ดิถเกม และติตการใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ และการใช้ผิดวัตถุประสงค์

อีกหนึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้จริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมเสื่อม คือ พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือ นักศึกษาวัยรุ่นมุสลิม ส่วนใหญ่จะใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเวลานาน บางคนเล่นเฟส เล่นเกม ดูหนัง ดูละครเป็นเวลาหลายชั่วโมง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลเสียต่อบุคลิกภาพ สุขภาพ อารมณ์ และจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิม เพราะบางคนเล่นจนลืมรับประทานอาหาร จนร่างกายผอม ไม่มีแรง ตาโบ้ บางคน

อารมณ์หงุดหงิดง่าย ไม่ทำงาน ไม่เรียนหนังสือ ยิ่งไปกว่านั้นบางคนถึงกับละเลยการละหมาด เพราะมัวแต่จ้องอยู่กับโทรศัพท์ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ทำให้บุคลิกภาพของวัยรุ่นมุสลิมไม่ดี และไม่มีจริยธรรม

2. ตามความคิดของชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆอยู่ในสังคม จริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยควรจะเป็นเช่นไรบ้าง เพราะเหตุใด ควรจะมีวิธีปลูกฝังอย่างไร

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ชาวมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆ ในสังคม โดยที่มิวิจัยได้เลือกผู้ให้สัมภาษณ์ในอาชีพที่หลากหลาย ดังนี้ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาล ตำรวจ บุรุษไปรษณีย์ นักวิชาการเกษตร พัฒนาการ อสม. ข้าราชการครู นายแพทย์ ซึ่งผลของการสัมภาษณ์สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ลำดับ	อาชีพผู้ให้สัมภาษณ์	จริยธรรมที่พึงประสงค์	วิธีปลูกฝังจริยธรรม
1	อาจารย์มหาวิทยาลัย	1. ควรแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลาม คือ ผู้หญิงใส่ผ้าคลุม และเสื้อแขนยาว และไม่แต่งกายรัดรูป ส่วนผู้ชาย ควรสวมกางเกงขายาว 2. รักความสะอาด ทิ้งขยะให้เป็นที่ โดยเฉพาะในห้องละหมาดควรรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3. ควรมีจิตอาสา 4. ไม่ส่งเสียงดังในห้องเรียน หรือสถานที่สาธารณะ 5. อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพผู้ใหญ่	-ควรจัดอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมอิสลาม หรือวิชาการศาสนา -ควรมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยตักเตือน -ควรจัดเวทีเสวนาเรื่องความจำเป็นในการเข้าใจวิชาการศาสนา

		<p>6. ควรละหมาดญามาอะฮ์ที่มัสยิด ในช่วงพักเที่ยง เพราะใน มหาวิทยาลัยก็มีมัสยิดแล้ว</p> <p>7. นักศึกษาชายและหญิงควรมี ขอบเขตในการคบหากัน ไม่ควรที่จะแตะต้องจับมือถือแขน และ ไม่ควรจะอยู่ตามลำพัง สองต่อสองในห้อง</p>	
2	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัย	<p>1. ไม่ทิ้งขยะในบริเวณตึกต่าง ๆ ใน มหาวิทยาลัยและอาคารละหมาด</p> <p>2. พฤติกรรมการจราจรของ นักศึกษา ควรจอดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย</p> <p>3. นักศึกษาชายควรจะมี ความมั่นใจ และสามารถอ่านคุตบะห์ได้</p> <p>4. นักศึกษาทั้งชายหญิงควรเรียนรู้ ความรู้ศาสนาเบื้องต้นสำหรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน</p> <p>5. ไม่ก่อกวนแก่งหรือทำร้ายผู้อื่นทั้ง ทางตรงและทางอ้อม</p>	<p>-ต้องสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษา ในเรื่องของการรักความสะอาด</p> <p>-อาจารย์และบุคลากรใน มหาวิทยาลัยต้องเป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>-ต้องมีการจัดอบรมบุคลิกภาพ ทางจริยธรรมอิสลาม</p> <p>-ต้องสร้างความร่วมมือกับ ชุมชน องค์กรศาสนา และ ผู้ปกครองในการสร้างความ ตระหนักในเรื่องคำสั่งสอน อิสลามและสิ่งที่จะต้องละเว้นใน อิสลาม</p>
3	พยาบาล	<p>1. ควรละหมาดให้ครบ 5 เวลา</p> <p>2. ควรถือศีลอด</p>	<p>-จัดอบรมจริยธรรมให้บ่อยครั้ง</p> <p>-สร้างจิตสำนึกให้เกิดในตัว นักศึกษา</p>

		<p>3. ควรเคารพครูบาอาจารย์ด้วยการสวัสดี หรือให้สละม</p> <p>4. ควรรักการอ่านอัลกุรอาน</p> <p>5. ต้องเป็นคนตรงต่อเวลา</p> <p>6. เป็นคนรักความสะอาด</p>	<p>- ปลุกฝังการรักการอ่านอัลกุรอาน โดยให้มีแรงจูงใจ เช่น ให้ของรางวัลสำหรับคนที่อ่านกุรอานทุกวัน เป็นต้น</p> <p>-อบรมเรื่องวินัยและการรักความสะอาด</p>
4	ตำรวจ	<p>1. ไม่เสพยา</p> <p>2. ทำตามคำสั่งของอัลลอฮ์และนบี</p> <p>3. พอใจในสิ่งที่มี</p> <p>4. ไม่ฟุ่มเฟือย</p> <p>5. ไม่ลัทธิลัทธิขโมยน้อย</p> <p>6. ไม่พูดโกหก</p>	<p>- จัดอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด และการลักขโมย ทั้งในด้านศาสนาและด้านสุขภาพ และด้านกฎหมาย</p> <p>- จัดกิจกรรมที่ปลุกฝังนิสัยการไม่ฟุ่มเฟือย และพอใจในสิ่งที่อยู่</p>
5	บุรุษไปรษณีย์	<p>1. ละหมาดตรงเวลา</p> <p>2. ละหมาดญามาอะฮ์</p> <p>3. กตัญญู</p> <p>4. ไม่ติดเกมหรือโทรศัพท์มากเกินไป. มีอิหม่านที่เข้มแข็ง</p> <p>6. เป็นพลเมืองดีของสังคม</p> <p>7. ไม่อิจฉาริษยา</p>	<p>-จัดกิจกรรมหรือเวทีเสวนา เรื่องโทษของการไม่ละหมาด และการอกตัญญูต่อบุพการี</p> <p>-จัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมอิหม่าน การเป็นพลเมืองดี</p> <p>- จัดเวทีเสวนา เกี่ยวกับ โทษของการเล่นเกมหรือการเล่นโทรศัพท์เป็นเวลานาน</p>

6	นักวิชาการเกษตร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ควรมีความสัมพันธ์ชายหญิงในเชิงชู้สาว 2. การแต่งกายของนักศึกษาหญิง ไม่ควรจะแต่งกายรักรูป 3. นักศึกษาหญิงไม่ควรส่งเสียงดัง 4. ควรรักษาความสะอาด 	<p>-จัดอบรม เรื่อง โทษของซึนาและความสัมพันธ์ชายหญิง ก่อนแต่งงาน</p> <p>-จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรัก ความสะอาดและการแต่งการที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม</p>
7	พัฒนากร	<ol style="list-style-type: none"> 1.อยากเห็นเยาวชนมีมารยาทที่ดี 2.ใช้โทรศัพท์ในด้านบวก 3.ไม่สูบบุหรี่ 4.ไม่ดื่มน้ำกระท่อม 	<p>- จัดเวทีเสวนา โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องกับนักศึกษาทุกฝ่ายมารับฟัง และมาร่วมแก้ปัญหา</p> <p>- จัดกิจกรรมที่นักศึกษาชอบเพื่อเบี่ยงเบนนักศึกษาจากสิ่งอบายมุข</p> <p>-จัดกิจกรรมศึกษาดูงาน ในพื้นที่ ๆ บำบัดคนที่ติดยาเสพติด</p>
8	ผู้นำศาสนา/ อิหม่ามมัสยิด	<ol style="list-style-type: none"> 1.ควรมีจิตสำนึกทางศาสนา 2.มีระเบียบวินัย 3.ละหมาดตรงเวลา 4.ผู้ชายควรละหมาดที่มัสยิด 5.ชอบช่วยเหลือผู้อื่น 6.สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 7.นึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว 	<p>-เชิญชวนเยาวชนเข้ารับฟังการบรรยายที่มัสยิด</p> <p>-ทำความร่วมมือกับกรรมการมัสยิดในการจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมได้</p> <p>-จัดฮาลาเกาะห์ จริยธรรม บ่อย ๆ อาจจะเป็น เดือนละครั้ง หรือ สัปดาห์ละครั้ง</p>

		<p>8. ไม่นินทาผู้อื่น</p> <p>9. ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง</p>	<p>-จัดกิจกรรมมาเรียนรู้อัลกุรอานที่มีสัจยิดและเชิญชวนเยาวชนเข้ามาเยอะ ๆ</p>
9	ข้าราชการครู	<p>1. มารยาทงาม</p> <p>2. พุดจาไพเราะ</p> <p>3. แต่งกายเรียบร้อย</p> <p>4. ไม่เบี่ยงเบนทางเพศ</p> <p>5. ไม่เห็นแก่ตัว</p> <p>6. ไม่สูบบุหรี่</p> <p>7. ไม่ติดยา</p> <p>8. อ่อนน้อมไม่หยิ่งยโส</p>	<p>-ต้องจัดอบรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา และต้องติดตามพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมออาจจะ มีพี่เลี้ยงคอยตักเตือน</p> <p>-จัดอบรมเรื่องเพศศึกษาในทัศนะของอิสลาม</p>
10	นายแพทย์	<p>1. มีมารยาทในการดื่มและกิน</p> <p>2. ไม่ดื่มน้ำกระเทียม</p> <p>3. แต่งกายเรียบร้อย</p> <p>4. ใฝ่เรียนรู้</p> <p>5. รักษาสุขภาพโดยดูแลอาหารการกินและออกกำลังกาย</p> <p>6. ควรมีขอบเขตระหว่างนักศึกษาชายและหญิง ไม่ควรล้ำเส้นของศาสนา</p>	<p>-จัดกิจกรรมที่นักศึกษาอยากเข้าร่วม เช่น เล่นกีฬา เข้าค่าย ทัศนศึกษา เป็นต้น แล้วสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมอิสลาม ในระหว่างทำกิจกรรม</p> <p>- จัดกิจกรรมอบรม หรือ เสวนา โดยเชิญผู้รู้ทางศาสนา มาบรรยาย</p> <p>- จัดกิจกรรมบ้านสุขภาพ เพื่อให้ นักศึกษาได้พบปะ และร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับ การรักษาสุขภาพ การดูแลอาหารการกิน</p>

		7. ไม่อยู่ด้วยกันชายหญิงเพียงลำพัง และไม่ร่วมประเวณีโดยไม่แต่งงาน (จีน)	-จัดเวทีเสวนา เรื่อง โทษของการจีน และชนิดของจีน -ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดนิสัยใฝ่รู้ในวิชาการศาสนา
--	--	---	--

จากข้อมูลข้อเสนอทั้งหมดสามารถสรุปพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษามุสลิม โดยรวมมี 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านจิตสำนึกทางศาสนา ได้แก่ การขำเกรงอัลลอฮ์ การละหมาด 5 เวลา การละหมาด ญามะอะฮ์ การทำตามคำสั่งของอัลลอฮ์ การถือศีลอด การห่างไกลการจีนา รักษาการอ่านอัลกุรอาน และการแต่งกายที่ปกปิดเอารัด ใช้เทคโนโลยีด้านบวกหรือในทางที่ถูกต้อง
2. ด้านมารยาททางสังคมและจิตสาธารณะ ได้แก่ กตัญญูต่อพ่อแม่เคารพครูบาอาจารย์มีจิตอาสา มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันละกัน มารยาทในการพูดจา เช่น ไม่ควรพูดเสียงดัง ไม่แทรกคำพูดในขณะที่คนอื่นกำลังพูดอยู่ เป็นต้น การให้สลาม การแสดงความเคารพ การยิ้มให้กัน การละหมาดญามาอะฮ์(ละหมาดศพ)ร่วมอ่านคุตบะฮ์ในวันศุกร์
3. ด้านความสะอาด โดยแบ่งเป็น 2 ชนิด
  - 3.1 สะอาดภายนอก ได้แก่ รักษาความสะอาดทั้งร่างกาย เช่นหมั่นแปรงฟัน รักษากลิ่นกาย เป็นต้น ความสะอาดของเครื่องแต่งกาย และความสะอาดของสถานที่ เช่น การทิ้งขยะเป็นที่ การรักษาความสะอาดของห้องเรียน ห้องละหมาด สถานที่สาธารณะ เป็นต้น หมั่นรักษาสุขภาพ ไม่สูบบุหรี่ หรือ เสพยา
  - 3.2 สะอาดภายใน ได้แก่ สะอาดจิตใจ เช่น ไม่อิจฉาริษยา ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่พูดโกหก การช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่น มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์สุจริต พอใจในสิ่งที่มี ความรับผิดชอบและเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่โอ้อวด และไม่หยิ่งโสโอหัง (ตะกั๋บ บูร) เป็นต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3 จะดำเนินการอย่างไรเพื่อนำความรู้จากข้อ 2 มาวางแผนจัดประสบการณ์ปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกของชมรมเปิดโลกอาหรับได้

3.1 จากการศึกษาดูงาน

จากการถอดบทเรียนในกลุ่มในการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาวัยรุ่นมุสลิม ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และระบบการดูแลเยาวชนนักเรียน ณ โรงเรียนคารุลฟูรกอน ปอเนาะมูโนะ พบว่า ทีมวิจัยได้แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของวัยรุ่นมุสลิม และได้ประเด็นเกี่ยวกับการจัดระบบดูแลพฤติกรรมของวัยรุ่น ซึ่งจะคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มาปรับใช้ในการพัฒนาจริยธรรม เช่น การจัดกิจกรรมฮาลาเกาะห์ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีทุก ๆ สัปดาห์ การจัดระบบติดตามพฤติกรรมของ ปอเนาะมูโนะ การจัดฮาลาเกาะห์ กุรอานและจริยธรรมของปอเนาะมูโนะ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา และค่ายจริยธรรมของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นต้น

3.2 จากเวทีเสวนาระดมความคิดและการสัมภาษณ์

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะจากกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มมุสลิมที่มีบทบาทในสาขาอาชีพต่าง ๆ พบว่า ได้แนวทางการจัดกระบวนการพัฒนาจริยธรรมวัยรุ่นมุสลิมเพื่อสู่การทดลองปฏิบัติ ดังนี้

1. กิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วที่สำเร็จให้ดำเนินการต่อเนื่อง
2. ให้มุสลิมในชุมชนภายนอกร่วมมือมหาวิทยาลัยที่ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพต่าง ๆ และมีบทบาทในสังคมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาวัยรุ่นมุสลิม
3. ให้มีผู้ดูแลและติดตามชัดเจน ภายใต้การดำเนินงานของชมรมเปิดโลกอาหรับ

ดังนั้น คณะทีมวิจัยได้ทำการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจริยธรรมวัยรุ่นมุสลิมชมรมเปิดโลกอาหรับ โดยกิจกรรมต่างๆดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ลำดับที่	กิจกรรม	จัดขึ้นวันที่
1	สัปดาห์ที่ 1 ฮาลาเกาะห์ เรื่องการแต่งกาย	3 กรกฎาคม พ.ศ 2562
2	สัปดาห์ที่ 2 ฮาลาเกาะห์ เรื่องความสะอาดภายในจิตใจของมุสลิม	10-11 กรกฎาคม พ.ศ 2562
3	สัปดาห์ที่ 3 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่องกตัญญูและเคารพผู้ใหญ่	17 กรกฎาคม พ.ศ 2562
4	สัปดาห์ที่ 4 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่องยาเสพติดในสังคมมุสลิม	24 สิงหาคม พ.ศ 2562
5	สัปดาห์ที่ 5 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่องการช่วยเหลือสามัคคี	31 สิงหาคม พ.ศ 2562
6	สัปดาห์ที่ 6 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่อง ระเบียบวินัย	14 สิงหาคม พ.ศ 2562
7	สัปดาห์ที่ 7 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่องมารยาทในการพูด	21 สิงหาคม พ.ศ 2562
8	สัปดาห์ที่ 8 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่องมาอัลอิหฺเราะหฺ	28 สิงหาคม พ.ศ 2562
9	สัปดาห์ที่ 9 ฮาลาเกาะห์ เรื่องการถือศีลอด	4 กันยายน พ.ศ 2562
10	สัปดาห์ที่ 10 ฮาลาเกาะฮ์ เรื่องห่างไกลการชู้ना	11 กันยายน พ.ศ 2562
11	กิจกรรมอบรมจริยธรรมเครือข่ายมหาวิทยาลัย	29-30 สิงหาคม พ.ศ.2562
12	กิจกรรมเติมเต็มความรู้	10 ตุลาคม พ.ศ. 2562
13	จิตอาสาและอบรมจริยธรรมร่วมกับมัสยิดกลางและองค์กร คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา	18-19 พฤศจิกายนพ.ศ.2562

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4

4.การดำเนินกิจกรรมตามแผนให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในกลุ่มสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับทำได้อย่างไร

ผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในกลุ่มสมาชิกชมรมเปิดโลกอาหรับ ได้ดังนี้

1. ประเมิน โดยให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพัฒนาการด้านจริยธรรมของตนเอง หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมเปิดโลกอาหรับ
2. ประเมิน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาชมรม จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ซึ่งผลของการวิจัยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.ผลการประเมินโดยนักศึกษา จากแบบสอบถามความคิดเห็น

ตารางที่ 4.1 แสดงถึงพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษา ด้านจิตสำนึกศาสนา

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) ฉันให้ความสำคัญกับการละหมาดและละหมาดครบ 5 เวลา	4.12	0.72	มาก
2) ฉันรู้สึกไม่ดี หากถึงเวลาละหมาดแล้ว ฉันยังไม่ได้ละหมาด	4.39	0.52	มาก
3) ฉันละหมาดที่มีสยัดบ่อยขึ้น	3.64	0.64	มาก
4) ฉันถือศีลอดครบถ้วน	4.06	0.79	มาก
5) ฉันชอบแต่งกายที่ปกป้องเอารัตของฉัน	3.94	0.77	มาก
6) ฉันจะรักการอ่านอัลกุรอาน	3.53	0.34	มาก
7) ฉันจะใช้เทคโนโลยีในทางที่ถูกต้อง	3.36	0.45	ปานกลาง

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
8) ฉันจะห่างไกลการชู้ना	3.65	0.68	มาก
9) ฉันจะมีขอบเขตตามหลักศาสนาในการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพศตรงข้าม	3.74	0.34	มาก
10) ฉันรู้สึกยำเกรงต่ออัลลอฮ์	4.22	0.65	มาก
โดยรวม	3.86	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.1 พบว่า พัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษา ด้านจิตสำนึกศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2 ฉันรู้สึกไม่ดี หากถึงเวลาละหมาดแล้ว ฉันยังไม่ได้ละหมาด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$) รองลงมา ข้อ 10 ฉันรู้สึกยำเกรงต่ออัลลอฮ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) และข้อ 1 ฉันให้ความสำคัญกับการละหมาดและละหมาดครบ 5 เวลา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงถึงพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษา ด้านมารยาททางสังคม

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) ฉันมีความกตัญญูต่อพ่อแม่เคารพครูบาอาจารย์	3.53	0.82	มาก
2) ฉันมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	3.60	0.75	มาก
3) มารยาทในการพูดจา	3.67	0.62	มาก
4) ฉันจะให้สละมก่อน ทุกครั้งเมื่อพบปะผู้คน	3.61	0.44	มาก
5) ฉันจะผูกมิตรและยิ้มให้ผู้อื่นเสมอเมื่อเจอกัน	3.72	0.81	มาก
6) ฉันจะไม่แทรกคำพูดในขณะที่คนอื่นกำลังพูดอยู่	3.69	0.85	มาก
7) ฉันไม่พูดเสียงดังในขณะที่พูดคุยกับผู้อื่น	4.15	0.73	มาก

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
8) ฉันจะมีระเบียบวินัยมากขึ้น และตรงต่อเวลา	3.53	0.67	มาก
9) ฉันจะไม่คำทอ เยาะเย้ยผู้อื่น	3.52	0.39	มาก
10) ฉันจะมีจิตอาสา ช่วยเหลือคนอื่น	4.46	0.45	มาก
โดยรวม	3.74	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.2 แสดงถึงพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษา ด้านมารยาททางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 10 ฉันจะมีจิตอาสา ช่วยเหลือคนอื่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$) รองลงมา ข้อ 7 ฉันไม่พูดเสียงดังในขณะที่พูดคุยกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) และข้อ 5 ฉันจะผูกมิตรและยิ้มให้ผู้อื่นเสมอเมื่อเจอกันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงถึงพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษา ด้านการรักษาความสะอาด ร่างกายและจิตใจ

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) ฉันมักจะให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพและร่างกาย	4.35	0.59	มาก
2) ฉันจะให้ความสำคัญกับความสะอาดของเครื่องแต่งกาย	4.47	0.74	มาก
3) ฉันรักษาความสะอาดของห้องเรียน ห้องละหมาด	4.36	0.72	มาก
4) ฉันจะทิ้งขยะในถังขยะเสมอ	4.22	0.70	มาก
5) ฉันไม่สูบบุหรี่ หรือ เสพยา	3.64	0.54	มาก
6) ฉันไม่อิจฉาริษยา ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น	4.16	0.38	มาก

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
7) ไม่พูดโกหก	3.98	0.81	มาก
8) ไม่เห็นแก่ตัว	3.74	0.66	มาก
9) ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง	3.86	0.74	มาก
10) พอใจในสิ่งที่มี ไม่โอ้อวด และไม่หยิ่งยโสโอหัง	4.12	0.46	มาก
โดยรวม	4.09	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.3 แสดงถึงพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษา ด้านการรักษาความสะอาด ร่างกาย และจิตใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อ 2 นั้นจะให้ความสำคัญกับความสะอาดของเครื่องแต่งกายได้คะแนนมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) รองลงมา ข้อ 3 นั้นรักษาความสะอาดของห้องเรียน ห้องละหมาด ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$) และ ข้อ 1 นั้นมักจะให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพและร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงถึงภาพรวมของพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษาทุกด้าน

รายการวิเคราะห์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านจิตสำนึกศาสนา	3.86	0.59	มาก
2. ด้านมารยาททางสังคม	3.74	0.65	มาก
3. ด้านการรักษาความสะอาด ร่างกายและจิตใจ	4.09	0.64	มาก
โดยรวม	3.89	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงถึงภาพรวมของพัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษาทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการรักษาความสะอาด ร่างกายและจิตใจ มี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$) รองลงมา ด้านจิตสำนึกศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$) และด้านมารยาททางสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$) ตามลำดับ

2. ผลการประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษาชมรม และพี่เลี้ยงกลุ่ม จากแบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลัง เข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 4.5 แสดงถึงพฤติกรรมของนักศึกษา ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มัสยิดบ่อยครั้ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มีวินัย ขอบอ่านคู่มือ	4.การทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง	5.มีจิตอาสาช่วยเหลือ	6.สัมพันธ์ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบุนนาค ห่างไกลเยาะเสียด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
1	✓					✓	✓	✓	✓	✓	6
2	✓	✓			✓		✓		✓	✓	6
3	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
4	✓		✓				✓	✓	✓	✓	6
5		✓	✓		✓				✓	✓	5
6		✓	✓	✓	✓		✓			✓	6
7		✓					✓	✓	✓	✓	5
8		✓				✓		✓	✓	✓	5
9	✓	✓		✓					✓	✓	5
10	✓	✓							✓	✓	4
11	✓	✓	✓	✓					✓	✓	6

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มีศัลดบอยครั้ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มวินัย ชอบอ่านคูอราน	4.การทงขยะเป็นที่เป็นทาง	5.มิจิตอาสาหอบช่วยเหลือ	6.สัฒพันธ์ชายหญิงมิจอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิมแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบบูหรี ห่างไกลยาเสพติด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
12	✓						✓			✓	3
13	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	8
14		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
15		✓		✓					✓	✓	4
16	✓					✓		✓	✓	✓	5
17				✓		✓		✓	✓	✓	5
18			✓			✓		✓	✓	✓	5
19			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
20		✓				✓		✓	✓	✓	5
21				✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
22			✓			✓		✓	✓	✓	5
23				✓		✓		✓	✓	✓	5
24				✓				✓	✓	✓	4
25		✓		✓			✓	✓	✓	✓	6
26		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	7

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มีศัลดบอยครั้ง	2.การรึกษาความสะอาด	3.มีวินัย ชอบอ่านคูรอราน	4.การทิ้งขยะเป็นที่ป็นทาง	5.มีจิตอาสาชอบช่วยเหลือ	6.สัมผัสพี่ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบุนนหรี ห่างไกลยาเสพติด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
27		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	7
28		✓			✓		✓		✓	✓	5
29		✓		✓			✓		✓	✓	5
30		✓		✓			✓	✓	✓	✓	6
31			✓					✓	✓	✓	4
32			✓	✓	✓				✓	✓	5
33			✓			✓	✓	✓	✓	✓	6
34		✓				✓	✓	✓	✓	✓	6
35		✓				✓	✓	✓	✓	✓	6
36				✓		✓	✓		✓	✓	5
37						✓	✓		✓	✓	4
38				✓		✓	✓		✓	✓	5
39						✓	✓		✓	✓	4
40			✓			✓		✓	✓	✓	5
41	✓					✓	✓		✓	✓	5

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มีศัลดบอยครั้ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มีวินัย ชอบอ่านคูรอราน	4.การทิ้งขยะเป็นที่ป็นทาง	5.มีจิตอาสาชอบช่วยเหลือ	6.สัมผัสพี่ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบบูหรี ห้างไกลยาเสพติด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
42					✓		✓		✓	✓	4
43					✓		✓		✓	✓	4
44		✓				✓	✓		✓	✓	5
45		✓				✓			✓	✓	4
46		✓			✓	✓			✓	✓	5
47		✓			✓	✓			✓	✓	5
48					✓			✓	✓	✓	4
49					✓	✓			✓	✓	4
50	✓			✓		✓		✓	✓	✓	6
51						✓		✓	✓	✓	4
52	✓					✓		✓	✓	✓	5
53						✓		✓	✓	✓	4
54			✓			✓		✓	✓	✓	5
55			✓			✓	✓	✓	✓	✓	6
56		✓	✓			✓		✓	✓	✓	6

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มีศัยต์บ่อยครั้ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มีวินัย ชอบอ่านคูรอ่าน	4.การทิ้งขยะเป็นที่ป็นทาง	5.มีจิตอาสาชอบช่วยเหลือ	6.สัมผัสพี่ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบุนนหรี ห่างไกลยาเสพติด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
57		✓				✓		✓	✓	✓	5
58			✓			✓		✓	✓	✓	5
59			✓			✓	✓	✓	✓	✓	6
60				✓		✓	✓		✓	✓	5
61		✓				✓	✓		✓	✓	5
62	✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓	7
63		✓		✓		✓		✓	✓	✓	6
64	✓					✓		✓	✓	✓	5
รวม ค่าเฉลี่ย											5.3

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มียึดป่อยเคร่ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มีวินัย ขอบอ่านคูรอ่าน	4.การทิ้งขยะเป็นที่ป็นทาง	5.มีจิตอาสาชอบช่วยเหลือ	6.สัมผัสพี่ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบุนนทรี ห่างไกลยาเสพติด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
30		✓		✓			✓	✓	✓	✓	6
31	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
32			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
33			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
34		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
35		✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
36	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
37	✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓	7
38	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9
39	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
40	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	9
41	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9
42	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	8
43	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	9
44	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	8

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มีติดบ่อยครั้ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มีวินัย ขอบ้านคุณครู	4.การทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง	5.มีจิตอาสาช่วยเหลือน้อง	6.สัมผัสพี่ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบรูหรือห่างไกลเยาะเยียด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
45		✓			✓	✓			✓	✓	5
46	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
47		✓			✓	✓			✓	✓	5
48	✓	✓	✓		✓			✓	✓	✓	7
49	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
50				✓	✓	✓		✓	✓	✓	6
51	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
52	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
53		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
54	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
55			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
56		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	6
57	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	7
58			✓		✓	✓		✓	✓	✓	6
59	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	8

นักศึกษาคนที่	1.ละหมาดที่มีติดบ่อยครั้ง	2.การรักษาความสะอาด	3.มีวินัย ชอบอ่านคู่มือ	4.การทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง	5.มีจิตอาสาช่วยช่วยเหลือ	6.สัมผัสพี่ชายหญิงมีขอบเขต	7.การแต่งกายเหมาะสม	8.พูดจาอ่อนโยน ยิ้มแย้มเสมอ	9.ไม่ดูบรูห์รี ห่างไกลยาเสพติด	10.เคารพครู และผู้ใหญ่	รวมคะแนน
60		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	7
61	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
62	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	7
63		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
64					✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
รวม ค่าเฉลี่ย											7.9

จากตารางที่ 4.5 และ ตารางที่ 4.6 พบว่า พัฒนาการด้านจริยธรรมของนักศึกษามีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยค่าเฉลี่ย หลังเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 7.9$) มากกว่า ค่าเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 5.3$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

บทที่ 5

สรุป วิเคราะห์ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัย ซึ่งการเก็บข้อมูลมาจากการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพต่าง และได้นำข้อมูลระยะที่ 1 มาทดลองใช้ปฏิบัติกับนักศึกษามุสลิมเปิดโลกอาหรับ และผลการวิจัยสามารถสรุป และวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย

1.1 ด้านพฤติกรรมของนักศึกษาในอดีตและปัจจุบัน

จากการจัดเวทีเสวนานักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาแต่ละคนได้สะท้อนปัญหาจริยธรรมของตนเอง และจากข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพต่าง ๆ เกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พบว่า นักศึกษามุสลิมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยังขาดจิตสำนึกด้านศาสนา กล่าวคือ นักศึกษาจะไม่ให้ความสำคัญกับการละหมาด โดยจะไปละหมาดสาย ๆ และไม่ไปละหมาดที่มัสยิด หรือ ศาลาละหมาด และจากการสะท้อนความคิดของนักศึกษามุสลิมเปิดโลกอาหรับ พบว่า นักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และนักศึกษามุสลิมในชมรมเปิดโลกอาหรับ มีการละเลยการปฏิบัติการละหมาด 5 เวลา ต่อวัน ซึ่ง การละหมาด เป็น หนึ่งในหลักการปฏิบัติของอิสลาม โดยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดหากมุสลิมคนใดทิ้งละหมาดโดยไม่เจตนา เช่น ลืมละหมาด หรือป่วยหนักไม่สบายไม่สามารถละหมาดได้ เป็นต้น มุสลิมดังกล่าวต้องทำการละหมาดชด ตามจำนวนครั้งที่ละทิ้งการละหมาด เมื่อสามารถปฏิบัติการละหมาดได้ ดังนั้นในทัศนะของอิสลาม และทัศนะของมุสลิมร่วมสมัย ได้เห็นตรงกันว่า ถ้ามุสลิมคนใดไม่ปฏิบัติการละหมาด 5 เวลา ถือว่าเขาผู้นั้นขาดจริยธรรมที่ดี และสมควรที่จะถูกประณามและตักเตือน ซึ่งจากข้อมูลที่เก็บได้ พบว่า ส่วนมากจะเป็นปัญหาของนักศึกษาหญิง เพราะนักศึกษาหญิงเมื่อไม่ละหมาด คนภายนอกอาจจะเข้าใจว่า เขามาประจำเดือน ซึ่งในหลักอิสลาม ถ้าผู้หญิงมาประจำเดือน ก็จะถูกละเว้นการปฏิบัติการละหมาด การอ่านนุรอน การเข้ามัสยิด เป็นต้น ทำให้เขาไม่ถูกประณามโดยมุสลิมคนอื่น ๆ แต่นักศึกษาชาย ส่วนใหญ่จะละอายถ้าไม่ละหมาด เพราะไม่มีข้ออ้างอันใดที่จะอนุญาตให้เขาไม่ละหมาดได้ นอกจากการละหมาดแล้ว การแต่งกายของนักศึกษา ก็พบว่ายังไม่เหมาะสมกับนักศึกษามุสลิม กล่าวคือยังขัดหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่จะแต่งกายผิดหลักศาสนา

เช่นนักศึกษาหญิงจะใส่เสื้อที่รัดรูปและบาง ใส่กระโปรงผ่าสูงจนเห็นต้นขา ใส่คลุมเล็กเห็นเส้นผม หรือมีบางคนที่ไม่ใส่ผ้าคลุมเลยสาเหตุอาจจะเกิดจากการที่แต่งกายตามแฟชั่นและตามไอคอลลต่างๆเลยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักศาสนา ส่วนนักศึกษาชายมักจะใส่กางเกงขาสั้นเหนือหัวเข้าในขณะเล่นกีฬา ซึ่งการแต่งกายลักษณะนี้ผิดหลักคำสอนของอิสลาม เพราะการที่ผู้หญิงปกปิดร่างกายสามารถป้องกันจากสายตาที่ลวนลาม และการปกปิดร่างกายสามารถป้องกันจากภัยอันตรายจากเพศตรงข้ามเช่นกัน ความสัมพันธ์ชายหญิงก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องอบรมและขัดเกลาให้ถูกต้อง จากการสัมภาษณ์นักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับ ได้สะท้อนถึงปัญหาของนักศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม ซึ่งนักศึกษาหลายคนได้ให้ความใกล้ชิดกับเพศตรงข้ามมากเกินไปจนขอบเขตของศาสนา นักศึกษามักจะตะเนื้อต้องตัวเพศตรงข้ามถึงขนาดนั่งตัก หรือซบ เสมือนกับเป็นสิ่งปกติ กรณีนี้ไม่ว่าจะคณะไหนมักจะมีปัญหานี้ให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งบางคนทำเหมือนว่าเป็นสิ่งที่คุ้นชิน บางคนอาศัยอยู่ในหอพักเดียวกันชาย หญิงซึ่งขัดกับหลักศาสนาที่ชายหญิงไม่สามารถอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงานได้เป็นข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม เพราะอาจจะเกิดปัญหาที่ร้ายแรง เช่นการตั้งครรภ์ในขณะที่ยังเรียน ซึ่งบางคนอาจจะยังไม่พร้อมที่จะมีครอบครัวปัญหานี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง ดังนั้นอิสลามจึงห้ามให้ชายหญิงใกล้ชิดสนิทกันเกินไปเพราะอาจจะสร้างปัญหาที่ยิ่งใหญ่ เช่นการหลอกล่อไปทำอนาจาร

นอกจากจิตสำนึกด้านศาสนา แล้วนักศึกษาไม่ค่อยจะดูแลสุขภาพร่างกาย เครื่องแต่งกาย และสถานที่ต่างๆ เช่น มัสยิด อาคารมหาวิทยาลัย เป็นต้น จากการสะท้อนของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาได้บอก ว่า บางครั้งเขาจะทิ้งขยะบนถนนสาธารณะ เพราะความมั่งง่าย และคิดว่าทิ้งนิดหน่อยคงไม่เป็นไร และจากการสำรวจอาคารละหมาดพบว่า มีขยะเยอะมาก โดยเฉพาะบริเวณของนักศึกษาหญิง ผ้าละหมาดถูกวางกระจัดกระจาย ไม่มีระเบียบ สิ่งที่กำลังมาทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของนักศึกษาที่ผ่านมาไม่ค่อยเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดและระเบียบวินัย จากการสัมภาษณ์ของนักศึกษาในชมรมเปิดโลกอาหรับ สะท้อนถึงความเป็นระเบียบของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่าในเรื่องการจอดรถที่ไม่เป็นระเบียบ จอดซ้อนกันกันจนไม่สามารถออกรถได้และการจอดรถในที่ห้ามจอดเช่นจอดรถในที่จอดของบุคลากร และในเรื่องการเข้าลิฟต์ที่ไม่เป็นระเบียบที่แย่งกันเข้าและบางคน โคนเบียดกัน ซึ่งบ่งบอกถึงความไม่เป็นระเบียบขาดสามัญสำนึกของนักศึกษา และบางอาคารได้ติดป้ายประกาศแล้วว่าควรเข้าแถวให้เป็นระเบียบ นักศึกษาบางคนมั่งง่าย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ยังมีปัญหาจริยธรรมอื่น ๆ ที่นักศึกษาสะท้อน ได้แก่ ไม่รักษาความสะอาด ไม่มีวินัย ดัดเกม เล่นโทรศัพท์ในทางที่ไม่ถูก หมกมุ่นอยู่กับโลกออนไลน์มากเกินไป ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม

1.2 ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (จริยธรรมที่เหมาะสม) ของนักศึกษามุสลิม

ในส่วนของจริยธรรมที่เหมาะสมของนักศึกษามุสลิมนั้น หลังจากที่ได้สัมภาษณ์มุสลิมที่ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพต่าง ๆ สามารถสรุป ได้ดังนี้

- **ด้านจิตสำนึกทางศาสนา** ได้แก่การขำเกรงอัลลอฮ์ การละหมาด 5 เวลา การละหมาด ญามะอะฮ์ การทำตามคำสั่งของอัลลอฮ์ การถือศีลอด การห่างไกลการชู้ญา รักษาการอ่านอัลกุรอาน และการแต่งกายที่ปกปิดเอารัด ใช้เทคโนโลยีด้านบวกหรือในทางที่ถูกต้อง
- **ด้านมารยาททางสังคมและจิตสาธารณะ** ได้แก่ กตัญญูต่อพ่อแม่เคารพครูบาอาจารย์มีจิตอาสา มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันละกัน มารยาทในการพูดจา เช่น ไม่ควรพูดเสียงดัง ไม่แทรกคำพูดในขณะที่คนอื่นกำลังพูดอยู่ เป็นต้น การให้สละม การแสดงความเคารพ การยิ้มให้กัน การละหมาดญามาอะฮ์(ละหมาดศพ)ร่วมอ่านคุตบะฮ์ในวันศุกร์
- **ด้านความสะอาด** โดยแบ่งเป็น 2 ชนิด

สะอาดภายนอก ได้แก่ รักษาความสะอาดทั้งร่างกาย เช่นหมั่นแปรงฟัน รักษากลิ่นกาย เป็นต้น ความสะอาดของเครื่องแต่งกาย และความสะอาดของสถานที่ เช่น การทิ้งขยะเป็นที่ การรักษาความสะอาดของห้องเรียน ห้องละหมาด สถานที่สาธารณะ เป็นต้น หมั่นรักษาสุขภาพ ไม่สูบบุหรี่ หรือ เสพยา

สะอาดภายใน ได้แก่ สะอาดจิตใจ เช่น ไม่อิจฉาริษยา ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่พูดโกหก การช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่น มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์สุจริต พอใจในสิ่งที่มี ความรับผิดชอบและเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่โอ้อวด และไม่หยิ่งโสโอหัง (ตะกับบูร) เป็นต้น

1.3 ด้านผลกระทบด้านจริยธรรมของนักศึกษาหลังจากจัดกิจกรรม

หลังจากได้ศึกษาข้อมูลพฤติกรรมของนักศึกษาในอดีตและปัจจุบัน และจากการสัมภาษณ์มุสลิมที่มีบทบาทในสังคม สามจังหวัดชายแดนใต้ จนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิม และได้้นำข้อมูลทั้งหมดมาประยุกต์ปฏิบัติในการอบรมจริยธรรมแก่นักศึกษา ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาพบว่า พัฒนาการด้านจริยธรรมของนักศึกษามีแนวโน้มที่ดีขึ้น จากตารางที่ 4.5 และตารางที่ 4.6 ได้แสดงข้อมูลได้อย่างชัดเจน โดยค่าเฉลี่ย หลังเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 7.9$) มากกว่า ค่าเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 5.3$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่ตกผลึกจากงานวิจัย ได้ส่งผลกระทบที่ดีต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา จากการสังเกตจากรายการที่ 4.1

พบว่า สาเหตุส่วนหนึ่งของการพัฒนาการด้านจริยธรรมของนักศึกษามาจากการที่นักศึกษามีความยำเกรงต่อเอกองค์อัลลอฮ์ พระเจ้าผู้สร้างมนุษย์ ทำให้จิตสำนึกของนักศึกษาในด้านศาสนาเป็นเกราะกำบังไม่ให้นักศึกษากระทำอบายมุข หรือสิ่งที่ไม่เหมาะสม (ตารางที่ 4.1) ซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน ในซูเราะห์บาคอเราะห์ หน้า 282

[282]. وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. [البقرة: 282]

มีความหมายว่า “และพวกเจ้าพึงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด และอัลลอฮ์นั้นทรงให้ความรู้แก่พวกเจ้าอยู่ และอัลลอฮ์นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

ดังนั้นตามคำสอนอัลกุรอาน ได้ชี้ชัดเจนว่า เมื่อใดที่มุสลิมมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ อัลลอฮ์จะให้ความรู้และจิตสำนึกกับเขาผู้นั้น และสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เมื่อใดที่มนุษย์มีจิตสำนึก มีความยำเกรง เขาผู้นั้นก็จะปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด โดยไม่ต้องบังคับหรือไม่ต้องมีใครเฝ้าสังเกต

1.4 ผลการเปลี่ยนแปลงระดับตัวบุคคล

ผลการดำเนิน โครงการวิจัย การปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัย กรณีศึกษา นักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ประกอบด้วย

- ด้านนักศึกษา พบว่า

1. พัฒนาการจริยธรรมของนักศึกษามีการพัฒนาที่ดีขึ้น จากผลการวิจัยในตารางที่ 4.5 และ 4.6 แสดงให้เห็นว่าจริยธรรมของนักศึกษาหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการวิจัยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น
2. นักศึกษามีความเข้าใจและมีความตระหนักในความสำคัญของจริยธรรมที่เหมาะสมที่นักศึกษาพึงมี
3. นักศึกษาได้พยายามเปลี่ยนแปลงตนเอง และปฏิบัติตามการปลูกฝังจริยธรรมของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วม
4. นักศึกษามีมารยาทมากขึ้น สังเกตจากนักศึกษามีการให้สลามเมื่อเจออาจารย์ หรือผู้ใหญ่ พูดยาสุขภาพ แต่งกายเรียบร้อยปกปิดเอวรัด ละหมาดครบห้าเวลา และมีความกระตือรือร้นที่ละหมาดร่วมกัน

- ด้านอาจารย์ พบว่า

1. อาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษามีความสนิทสนมมากขึ้น เพราะต้องพบเจอกันในหลาย ๆ กิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมฮาลาเกาะห์ เพราะแทบจะเจอกันทุกสัปดาห์

2. ทำให้รู้จักนักศึกษามากขึ้น อาจารย์ทราบถึงความชอบ ความถนัดของนักศึกษา อาจารย์รับรู้สภาพครอบครัวของนักศึกษา และทราบถึงความสามารถของนักศึกษารายคน บางคนเป็นผู้นำ บางคนมีจิตอาสาสูง รู้จุดอ่อน และจุดแข็งของนักศึกษารายคน

3. อาจารย์ที่ปรึกษารู้จักนักศึกษารายคน รู้ว่านักศึกษาคอนไหนมีปัญหาอย่างไร สามารถเข้าถึงนักศึกษาได้ และรู้ถึงวิธีการเตรียมให้ หรือวิธีการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่นักศึกษารายคน

4. อาจารย์มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติตน ไม่เหมาะสม กล่าวคืออาจารย์ต้องพยายามทำตัวเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษา ทำให้อาจารย์มีการปรับตัวด้วยอัตโนมัติ เช่น เมื่ออาจารย์จะสอนให้นักศึกษามีจิตอาสา อาจารย์ก็ต้องปฏิบัติให้นักศึกษาเห็นด้วย หรือ เมื่อถึงเวลาละหมาด อาจารย์ก็ต้องกระตือรือร้น รีบลุกขึ้นไปละหมาดร่วมกัน และการแต่งกาย อาจารย์ก็ต้องสวมเสื้อผ้าที่เหมาะสมที่ถูกหลักการของอิสลาม ตลอดจนการรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะตามที่สาธารณะ และไม่จอดรถเกะกะทางเดิน เป็นต้น

5. อาจารย์มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน จากเดิมอาจารย์มาสอนวิชาความรู้ตามศาสตร์ที่ได้ร่ำเรียนมา ไม่ได้สนใจในเรื่องการสอนจริยธรรมให้กับนักศึกษา และไม่ได้สนใจถึงวิธีการสอนจริยธรรมให้กับนักศึกษา แต่ปัจจุบันหลังจากได้ทำวิจัยเรื่องนี้ อาจารย์มีความตระหนักถึงการสอนจริยธรรมมากขึ้น พยายามปรับพฤติกรรมของตัวเองก่อน และพยายามสอดแทรกจริยธรรมในรายวิชาที่ตัวเองสอน และได้นำวิธีการสอนจริยธรรมที่ได้รับจากการวิจัยมาปรับใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

- **ด้านนักศึกษาที่เลี้ยง (นักศึกษาที่มิวิจัย) พบว่า**

1. นักศึกษาที่เลี้ยงคือทีมนักศึกษาที่เป็นนักวิจัยร่วมของโครงการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้แก่นักศึกษา และเป็นผู้ติดตามประเมินจริยธรรมของนักศึกษาเป็นระยะ ๆ
2. ทีมที่เลี้ยงได้ทักษะในการทำงาน ฝึกระบบการบริหารจัดการ และแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ฝ่ายอาหาร ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายดูแลความปลอดภัย ฝ่ายนันทนาการ ฝ่ายอำนวยความสะดวก ฝ่ายดูแลกลุ่มฮาลาลเกาะห์ ฝ่ายพิธีการ ฝ่ายต้อนรับและดูแลวิทยากร เป็นต้น
3. ทีมที่เลี้ยง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น เพราะด้วยบทบาทหน้าที่ ๆ ต้องดูแลและเป็นนำนักศึกษา ทำให้ที่เลี้ยงมีความตระหนักว่าตัวเองควรจะเป็นตัวอย่างให้กับนักศึกษาก่อนที่จะไปสอนให้นักศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เช่น ก่อนที่ที่เลี้ยงจะเชิญชวนให้นักศึกษารักษาความสะอาด หรือมีระเบียบวินัย ที่เลี้ยงก็ต้องทำให้นักศึกษาดูเป็นตัวอย่างด้วย

- **ด้านชุมชน ได้สะท้อนว่า**

1. เนื่องจากทีมวิจัยได้ทำการวิจัยร่วมกับชุมชน เช่น มัสยิดกลางจังหวัดยะลา มัสยิดโต๊ะเบาะ สำนักงานคณะกรรมการจังหวัดยะลา และ กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในสังคมจากสาขาอาชีพต่าง เป็นต้น ซึ่งบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น หรือชุมชน ได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษาชมรมเปิดโลกอาหรับ ว่า นักศึกษามีการเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ มีการ

ให้สถาม พุดจาสุภาพ มีจิตอาสา รักความสะอาด และชุมชนให้การต้อนรับและชื่นชม นักศึกษาเป็นอย่างมาก บางชุมชน เช่น มัสยิดกลางยะลา ทางอิหม่าม และคอยต้อนรับมีความ เอ็นดูนักศึกษา และได้ให้โอวาทแก่นักศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกฝนจริยธรรมที่ดี ต่อไป

2. ทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับนักศึกษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มิพบบาทใน สังคมได้ให้โอกาสแก่นักศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
3. ทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับทีมวิจัยในการสะท้อนความคิดเห็นและคอยตักเตือน ชี้แนะ สอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักศึกษา ในช่วงที่นักศึกษาไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน

1.5 บทเรียนจากการจัดกิจกรรมฮาลาเกาะห์

โครงการวิจัยครั้งนี้มีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสม แก่นักศึกษามุสลิม มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยหนึ่งในกิจกรรมที่ได้ทำ และเป็น กิจกรรมที่ทำได้ที่สุด คือกิจกรรมฮาลาเกาะห์ เพราะกิจกรรมนี้จะทำในทุก ๆ สัปดาห์จนครบ 10 สัปดาห์ และในทุกสัปดาห์ก็จะมีหัวข้อที่กำหนด ซึ่งเป็นหัวข้อที่ได้ตกผลึกจากการวิจัย ในระยะที่ 1 และได้เชิญวิทยากรผู้รู้มาบรรยายให้ตลอดทุก 10 สัปดาห์ ซึ่งจากการจัด กิจกรรมครั้งนี้ทางนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาได้รับบทเรียนมากมาย ดังนี้

1. ได้ทราบถึงบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันและนั่งเป็นวงกลม โดยแยกกลุ่มผู้ชาย และกลุ่มผู้หญิง ซึ่งได้บรรยากาศของความเป็นพี่น้อง ทำให้นักศึกษาแต่ละคนมีความใกล้ชิดสนิทสนม ทราบถึงปัญหาของกันและกันและร่วมกันแก้ปัญหาไปด้วยกัน
2. ในการจัดกิจกรรมฮาลาเกาะห์ จะมีการแนะนำตนเอง ว่าชื่ออะไร อยู่ที่ไหน มีการถามสารทุกข์สุกดิบของนักศึกษาแต่ละคน เป็นบรรยากาศที่ดีมาก ๆ ทำให้นักศึกษารู้จักที่จะเผื่อแผ่ ใส่ใจผู้อื่นมากขึ้น
3. และในกิจกรรมนี้ นักศึกษาสามารถสะท้อนความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมได้อย่างอิสระ ทำให้ได้ทราบถึงสาเหตุ และแนวทางพัฒนาจริยธรรม ให้แก่นักศึกษา
4. จุดเด่นของกิจกรรมฮาลาเกาะห์คือ การปลูกจิตวิญญาณ และจิตสำนึกของนักศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมที่ดี ผ่านเรื่องราวคำสั่งสอนทางศาสนาและสถานการณ์

ปัจจุบัน ทำให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงระหว่างคำสอนทางศาสนาและความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และเห็นภาพอย่างชัดเจนว่าผลของการไม่มีจริยธรรมจะเกิดอะไรขึ้นในสังคม

ปัญหา/อุปสรรคของการทำงานในแผนงานช่วงที่ผ่านมา และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

1. การตรงต่อเวลาของทีมวิจัย เนื่องจากมีเวลาที่ว่างไม่ตรงกัน
2. สถานที่จัดกิจกรรมไม่ค่อยอำนวยความสะดวก
3. ความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์กังวลว่าข้อมูลที่พูดไปอาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของตน ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังถ่ายทอดข้อมูลไม่หมด
4. ทีมวิจัยยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยสักเท่าไรเลย ทำให้ล่าช้าในการทำวิจัย

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. หัวหน้าวิจัยได้จัดตารางของนักวิจัยให้แต่ละคนมีเวลาว่างตรงกัน คือ วันเสาร์ ทำให้การพบปะและการนัดหมายสะดวกยิ่งขึ้น
2. ทางทีมวิจัยได้ชี้แจงและประชาสัมพันธ์เป็นระยะๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่ศึกษามุสลิมในสังคมร่วมสมัย เป็นการวิจัย กรณีศึกษา เฉพาะชมรมเปิดโลกอาหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผลการวิจัยจึงไม่สามารถไปอิงกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาทั้งหมด ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะทำต่อขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมนักศึกษามหาวิทยาลัยทั้งหมด อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่ออกมาก็เป็นที่น่าพอใจ เพราะทีมวิจัยเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดสู่กลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่กว่า และทีมวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

- ข้อเสนอแนะต่อ สกสว.

ก่อนอื่นขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกสว.) ที่ทำให้การสนับสนุนโครงการนี้ และหวังอย่างยิ่งขอให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกสว.) สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัยในครั้งต่อไป จากผลการวิจัยที่ออกมาพบว่า

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มาจากการสะท้อนของนักวิชาการมุสลิมในหลากหลายสาขาอาชีพ พร้อมกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสามารถพัฒนาจริยธรรมที่ดีให้กับนักศึกษาได้ ดังนั้น ทีมวิจัยจึงขอเสนอให้มีการต่อยอดงานวิจัยนี้ โดยวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษาเรื่องต่อไปนี้

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมของนักศึกษา โดยขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมนักศึกษามุสลิมทั้งหมดในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. ควรทำวิจัยที่บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษามุสลิม
3. ควรให้ทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนการวิจัยต่อยอดเป็นชุด โครงการวิจัย เกี่ยวกับการศึกษาจริยธรรมที่ดีของนักศึกษามุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม
4. ควรเผยแพร่ผลการวิจัย สู่กลุ่มมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนใต้
5. ควรส่งเสริมงานวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยใช้ฮาลาเกาะห์เป็นฐาน อย่างจริงจัง

- ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

จริยธรรมเป็นคุณลักษณะอันประเสริฐที่สมาชิกของหน่วยงานและองค์กรพึงมี เพราะด้วยจริยธรรมที่ดี จะทำให้หน่วยงานเจริญก้าวหน้า และคนในหน่วยงานทำงานอย่างมีความสุข ดังนั้น หน่วยงานควรมีกิจกรรมที่สามารถให้องค์ความรู้หรือปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลในองค์กร จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการปลูกฝังจริยธรรมที่มีส่วนร่วมกับบุคคลที่มีบทบาทในสังคมและองค์กรภายนอก สามารถพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมให้ดีขึ้นได้ ซึ่งวิจัยครั้งต่อไป ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปต่อยอดด้วยการทำวิจัยเพื่อพัฒนาจริยธรรมของบุคคลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่นักศึกษา อาจจะเป็นคนงานในโรงงาน หรือพนักงานบริษัท หากจริยธรรมที่ดีสามารถปลูกฝังได้ในทุกองค์กร ประเทศไทยก็จะพัฒนาอย่างก้าวกระโดด เพราะไม่มีใครที่คิดอิจฉาริษยา หรือ ทำร้ายผู้อื่น ไม่มีใครที่มาทำงานสาย ทุกคนจะมีระเบียบวินัยในการทำงาน ทุกคนจะรักความสะอาด จะเอาใจใส่กับสุขภาพของตนเอง และความสะอาดของสถานที่ทำงาน ทุกคนจะมุ่งมั่นทำงานอย่างขยันแข็ง และรับผิดชอบในหน้าที่ ๆ ตนได้รับมอบหมาย เมื่อองค์กรมีคุณภาพ ประเทศชาติก็จะเจริญ เศรษฐกิจก็จะดีขึ้น และคุณภาพชีวิตของคนในประเทศก็จะดีขึ้นด้วย

- ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย

หนึ่งในพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ การพัฒนาจริยธรรมที่ดีให้แก่ นักศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ วิธีการพัฒนาจริยธรรม เป็นวิธีการที่ ละเอียดอ่อนต้องอาศัยการสร้างจิตสำนึก เพราะจริยธรรมเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น เป็นสิ่งที่อยู่ใน จิตใจ ต้องใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเท่านั้น จึงจะสามารถประเมินได้ ดังนั้นการพัฒนา จริยธรรมของนักศึกษาต้องเน้นการสร้างจิตสำนึก และการฝึกฝนปฏิบัติบ่อย ๆ ให้คุ้นชินกับ จริยธรรมนั้น ต้องมีการติดตาม และประเมินผลบ่อย ๆ เพื่อให้จริยธรรมนั้นฝังลึกอยู่ใน พฤติกรรมของนักศึกษา ผลการวิจัยเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมที่ดีให้นักศึกษามุสลิมในสังคม ร่วมสมัย กรณีศึกษา ชมรมเปิดโลกอาหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ครั้งนี้ เป็นกรณีศึกษาที่ดี ที่ชี้ให้เห็นว่า จริยธรรมที่ดีและเหมาะสมของนักศึกษามุสลิม สามารถพัฒนาได้ถ้ามีการร่วมมือ หลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในสังคมมุสลิมเอง ที่มาร่วมกำหนดรูปแบบและคุณลักษณะ จริยธรรมอันพึงประสงค์ หรือองค์กรศาสนา เช่น มัสยิด และสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม ที่ มาร่วมดูแล และให้คำแนะนำต่าง ๆ และตัวนักศึกษาเองที่ต้องยอมรับและให้ความร่วมมือใน การฝึกฝนจริยธรรมที่ดีให้ฝังลึกอยู่ในพฤติกรรมของเขาเอง จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทีมวิจัยขอ เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาโดยรวม ดังนี้

1. ควรมีการจัดตั้งชมรม หรือ ฮาลาเกาะห์ ที่นักศึกษาสามารถพบปะกันในทุก ๆ สัปดาห์
2. ควรจัดเตรียมพื้นที่ให้นักศึกษาได้จัดฮาลาเกาะห์
3. ควรมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยดูแลและให้คำปรึกษา
4. ควรมีหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมที่ออกแบบโดยผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์มุสลิม นักศึกษา และบุคคลภายนอกที่เป็นมุสลิม
5. ควรปฏิบัติตามหลักสูตรที่เขียนไว้อย่างเคร่งครัด
6. ควรมีการประเมิน และติดตามกิจกรรมเป็นระยะ ๆ
7. และควรแยกนักศึกษาชาย และหญิง พร้อมแบ่งนักศึกษาให้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อง่ายต่อการ อบรมบ่มเพาะจริยธรรมที่ดี

นอกจากนี้ทางทีมวิจัยขอเสนอเพื่อต่อ ยอดในการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ควรจะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรจริยธรรมที่เหมาะสมให้แก่ นักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. ชุดพื้นฐานปรัชญาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน.กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์,2519
- จรรยา สุวรรณทัต. จริยธรรมและการปรับปรุงใช้ในการสอนสังคมศึกษา”, หลักและวิธีการเบื้องต้นของสังคมศึกษาชุดที่ 4-8 .,2537.
- โกศล มีคุณ .(2533) .การวัดจริยธรรม ราชบุรี: วิทยาลัยครู หมู่บ้านจอมบึง .
- จริน นพรัตน์. ความคิดเห็นของครูพลศึกษาและนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการสอนพลศึกษา ที่มีผลต่อการส่งเสริมความมีคุณธรรมและจริยธรรมของมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2537.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน.พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์,2524.
- ทิสนา แคมมณี และคณะ.กระบวนการเรียนรู้ : ความหมายแนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ. สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ : กรุงเทพมหานคร , 2545.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การบริหารราชการแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาและจัดระเบียบสังคม. โรงพิมพ์ อสารักษาดินแดน : กรุงเทพมหานคร, 2546
- พระราชวรมนู (ปนะยุทธิ์ปยุตโต). (2530). จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ภมร พรามณ์แก้ว. รูปแบบการจัดดำเนินงานฝึกอบรมบุคลากรเพื่อการพัฒนาจริยธรรม นักศึกษาวิทยาลัยครู สาขาวิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์เพื่อปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัย

ศรินครินทร์วิโรฒ,2537.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. เอกสารประกอบการศึกษา.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2533.

รุ่งรัตน์ ไกรทอง, ผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรีกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.2537.

ศรีวรรณ ลีกิจเจริญกุล.ผลของการใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2538.

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. (2522).จริยธรรมพัฒนาการและการวัด.เชียงใหม่:ภาควิชาส่งเสริม การศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรางค์ไคว้ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

